

NTRA SRA DE NURIA.

2-5

HISTORIA Y MIRACLES

DE LA SAGRADA IMATGE

DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA

COMPOSTA

per lo Dr. Francesch Marés Prebere

AB LAS ADDICIONS FETAS POSTERIORMENT.

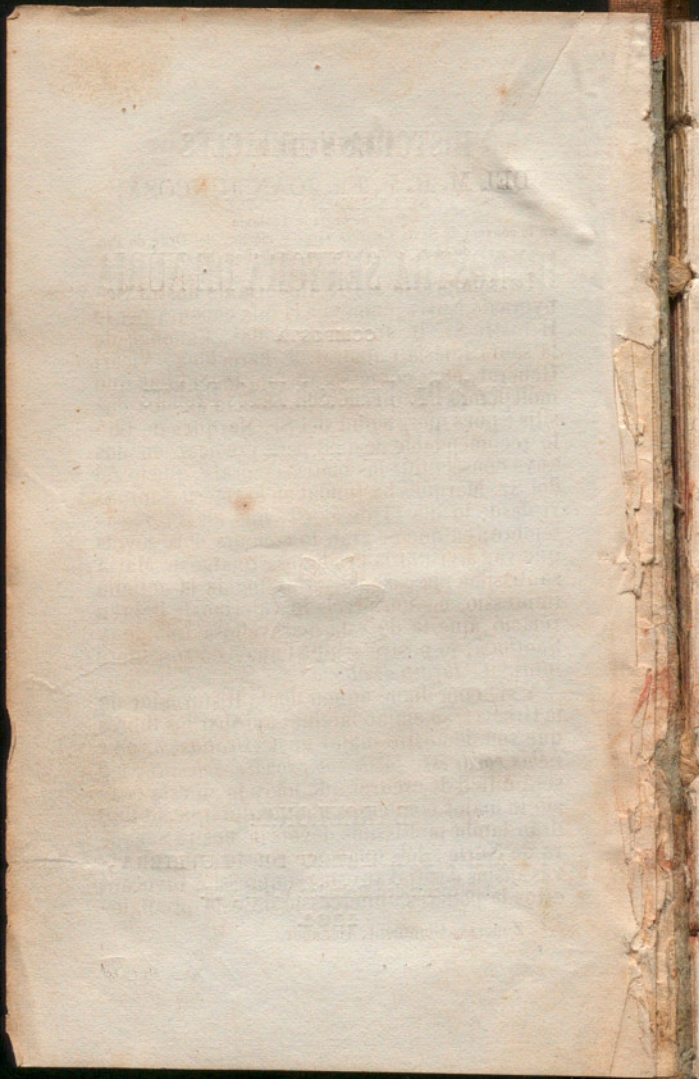

BARCELONA

ESTAMPA DEL HEREU DE PAU RIERA,
carrer den Robador, n.º 24 y 26.

1864.

1875

CENSURA

DEL M. R. P. FR. JOAN JUNCOSA,

Lector de sagrada Teologia
en lo convent de Santa Catarina verge y mártir, del Orde de Predicadors de la present ciutat de Barcelona.

La reimpressió de la Historia de nostra Senyora de Núria, comesa á la mia censura per lo Il·lustre Sr. D. Joseph de Nadal, Canonge de la santa iglesia Catedral de Barcelona, Vicari General, etc., confesso ab tota ingenuitat que molt temps ha que era lo objecte de mos desitjs : pues que, tenint del Sr. Marqués de Llió lo recomendable destino pera predicar en dos anys consecutius las pláticas morals, que lo zel del Sr. Marqués ha fundat en lo referit Santuari desde lo dia 14 de agost, fins als 14 de setembre, en que es gran lo concurs dels devots que van á visitar la prodigiosa Imatge de Maria santíssima ; ja casi del tot extingida la antigua impressió, me fou precis lo valerme de la breu relació, que fa de esta maravellosa Imatge y Santuari, lo nostre erudit Camós en son llibre intitulat : *Jardin de María*.

Y si, com digué aquell docte Historiador de la Grecia¹, solem ab facilitat aprobar los llibres que son de nostre major gust : *Orationem, que nobis cordi est, facile comprobare solemus* ; no será difícil de créurer que logre jo en esta ocasió lo major contento : ni dificulto que lo tindrán també moltissims devots de nostra Senyora de Núria, dels quals me consta, que ab vivas ansias desitjavan esta reimpressió. Invocant estos la poderosa intercessió de esta prodigio-

¹ Zonoras, Comment. Alexandr.

síssima Imatge, ó visitantla en son Santuari, han experimentat ab molta freqüencia lo que digué lo Pare sant Anselm : que essent moltes las gracias, que se demanan immediatament á Deu nostre Senyor, y no se alcansan ; si estas mateixas se demanan á María santíssima, infaliblement se logran: *Multa petentur à Deo, nec obtinentur, quæ petentur à Maria et obtinentur.* Clar está, prosegueix lo mateix Sant Pare, que no es María santíssima mes poderosa que Deu ; pero volgué sa divina Magestat honrarla ab aquest tan gran poder ; pera que entengan los homens, que lo qui té á esta soberana Senyora per intercessora, alcansará de Deu nostre Senyor totes las gracias que li demane : *Non quia potentior sit, sed quia Deus eam sic decrevit honorare : ut sciant homines, omnia per ipsam obtineri posse à Deo* ¹.

Lo estil de esta Historia, entench ser lo mes convenient per la pública utilitat. No es sublime, florit y pompós ; ni de aquells que son mes á propòsit per halagar los oïdos, que per encéndrer los cors ; antes al contrari, es sensill, pla, familiar, y lo mes propi per inflamar las voluntats, pera commóurer los afectes, y pera causar una entranyable devoció á María santíssima en tots los que se aplicarán á llegir esta Historia. Y per quant no encontro en ella cosa que se oposi, ni á la santa Fe, ni als bons costums, la judico digna de eixir á la pública llum. Aquest es mon sentir. En est Convent de Santa Catarina. Juny 30 de 1756.

FR. JOAN JUNCOSA.

¹ *Anselm. Lib. I Excellent. Virg.*

PRIMERA PART.

**De la edificació y erecció de la santa Capella,
y de la invenció de la sagrada imatge**

DE NOSTRA SENYORA

MARÍA SANTÍSSIMA DE NÚRIA.

CAPÍTOL PRIMER.

DEL LLOCH AHONT ESTÁ EDIFICADA LA SANTA
CAPELLA DE NOSTRA SENYORA.

Admirable es lo gust que ha tingut sempre la soberana Reyna del cel y terra, María santíssima, Mare del unigénit Fill de Deu, de voler esser servida y venerada per los seus devots en las montanyas altas y desertas. En ellas gusta molt de tenir la sua habitació; y vol que las montanyas sian lo teatro ahont ella representa las grandesas de la sua magestat, y lo lloch ahont fa claras demostracions de son infinit po-

der, concedint mercés y gracias als seus devots , y obrant en favor de ells calificats miracles. Evident experiència tenim de assó en nostre Principat de Catalunya, ahont son pocas las montanyas que no sian il-lustradas ab alguna iglesia, capella ú oratori de la imatge de la sacratíssima Verge María. Y si he cercam la causa de aquest gust y voluntat de la celestial Senyora, trobarém que es inclinació heredada del etern Deu, lo qual com la elegí per Mare del seu unigénit Fill : *Elegit eam Deus, et praelegit eam*, volgué que li fos semblant en to-tas las inclinacions. Y aquesta inclinació y gust de fer ostentació de sas grandesas y magestat en montanyas , y voler que ellas fossen lo lloch de las suas alabansas, la tingué la magestat de Deu , com ho cantá lo sant Profeta-Rey en lo psalm XLVII dient : *Magnus Dominus et laudabilis nimis in ci-vitate Dei nostri, in monte sancto eius* ; ahont parla Davit de la montanya de Sion, en la qual gustá Deu fos edificada la ciu-tat santa de Gerusalem ; la qual havia de ser lo teatro ahont se havian de represen-

tar sas grandesas y la gloria de la sua magestat, puig en ella se havia de assentar de propósit lo temple, lo propiciatori, la arca y los altars, pera que allí fos alabat ab oracions, sacrificis, oblacions y cántichs.

També demostrá lo etern Deu aquest gust y voluntat quant enviá al seu Fill preciosíssim vestit de nostra humana naturalesa, puig volgué que en las montanyas obrás las obras mes importants á la redempció del llinatge humá. En la montanya dejuná quaranta dias y quaranta nits: en la montanya predicá: en la montanya curá los malalts: en la montanya multiplicá lo menjar: en la montanya se transfigurá, y finalment en la montanya morí, y en ella deixá redimida la salut y vida de tots nosaltres. ¡Qué molt, donchs, que María santíssima, Filla de Deu lo Pare y Mare de Deu lo Fill, guste tant de ser lloada, alabada y servida en las altas y desertas montanyas! En ellas gusta y es la sua voluntat que se li edifiquen iglesias, capellas y altars; y li es tan agradable aquest nom de montanya, que los sagrats

Doctors li apropian que fou ella montanya en la qual tingué Deu la sua agradable habitació : *Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo.* (Psalm. LXVII). Entre moltes altres ha elegit Maria santíssima per sa agradable habitació la montanya de Núria, en la qual fou servida que se li edificás una iglesia ó capella, ahont los seus devots la visitassen y servissen.

Está edificada la santa capella de nostra Senyora de Núria en lo mitj de las montanyas del mateix nom, que son Anti-Pirineus, de aquella cordillera que comensa desdel mar Mediterráneo, entre Coblliure y Capdecreus, la qual, pujant envers tramontana, divideix lo comptat de Roselló de la terra de Ampurdá ; y tirant després del cap de Canigó envers ponent, separa los comptats de Conflent y Cerdanya de Catalunya. Allí en los confins del bisbat de Urgell, en la parroquia y terme de la vila de Caralps, en un pla no molt gran, circuit de molt altas y fredas montanyas, está aquest sagrat Santuari, que, prenent lo nom de las mateixas montanyas, se ano-

mena de Núria. En la part de solixent té la montanya anomenada Coma de Vaca, de la qual naixen dos rius. En la part de tramontana afronta ab la montanya anomenada de Finestrellas, de la qual trau son principi lo caudalós y regalat riu de Segre, dels quals rius se tractará en lo capítol tercer y quart. En la part de mitjjorn li fa bon vehinat la hermosa vall y antigua vila de Ribes. Y finalment á la part de ponent está la altíssima montanya anomenada Tossa, y los naturals de aquella terra per sa asperesa la anomenan Puigmal. Posada esta santa Capella y Casa en lo mitj destas montanyas, apar que sia una representació de la santa ciutat de Gerusalem, de la qual diu Davit que estava circuida de montanyas: *Montes in circuitu eius* (Psalm. cxxiv); porque es tan hermosa á la vista que apar una petita ciutat rodejada de murallas, torras y baluarts.

Son estas montanyas de Núria tan desertas, que no hi ha en totes ellas vila, lloch ni casa alguna. En efecte, son inhabitables per lo excessiu rigor del fret, per-

que en tot lo temps del ivern están totes cubertas de neu , ab tanta abundancia , que no sols no se atreveix ningú á atravessarlas, però ni tampoch á voler habitar en la santa capella ó casa de nostra Senyora ; porque se cubreix y arrasa de neu en alguns iverns molt rigurosos. De manera que ja lo endemá del dia de Tots Sants se van de allí los sacerdots, pabordes y demás habitants á passar lo ivern en Caralps, y, tancant molt be totes las portas, finestras y forats, no hi tornan en tot lo temps de ivern, si no es quant en algun ivern que no sia molt rigurós fa alguns dias de temps benigne y temperat, que á las horas se atreveixen anarhi pera regonéixer la casa, y pera que algun sacerdot, en reverencia de la sagrada imatge de nostra Senyora, diga allí missa. Y assó ab prevenció de alguns homens que vajan devant ab palas per apartar la neu y obrir camí, y ab magalls per rómprer lo glas, y sen tornan molt prompte, no refiantse de la bonansa del temps, porque si alguna nevada ó la broma de la montanya, que allí acostuma ser molt

espessa, los sitiava, ab gran dificultat podrian tornarsen. Y la sagrada Imatge ¡oh qué bell miracle! gusta de estar allí sempre, que may la han poguda tráurer, com se dirá llargament en lo capítol disset.

Tant quant es aquest sant lloch de Núria rígrado é inhabitable per lo gran fret del ivern, es regalat y deleytable en lo estiu per la molta frescor de las montanyas, regalo de las ayguas fredas, diversitat de flors, cantars dels aucells y sutilitat dels ayres. Y així en la primavera, quant ja la neu en la major part se es fosa, comensan los sacerdots de habitarhi, y están tot lo temps del estiu ab tanta comoditat, que nos coneix allí estiu sino una continua primavera, y tan fresca, que encara hi cau alguna nevadeta; perque, com la neu es símbol de puresa virginal, gusta la Verge puríssima que no falte may en aquella sa montanya; y així se conserva de tal manera, que sempre la del any vinent alcanza la del ivern passat.

Distat de poblats de la part de Caralps, que es en la vall de Ribes, una llegua y

mitja, y de las otras, dos lleguas. Però per qualsevol part que si vaje se ha de passar molta soledat y asperesa de camins, y son ells tals, que, si no si anás per visitar la tan miraculosa imatge de la Mare de Deu, seria desesperació lo empéndrer aquells camins. Mes ¡oh gran maravella y continuat miracle desta santíssima Imatge! que may se ha oit á dir que algú hi haja pres mal: y cada dia hi arriban gents que refereixen los perills en que se han vist. Los uns que ja la cavalcadura tenia los peus en l' ayre fora del camí; los altres, que los es cayguda en un gran despenyadero; los altres, que ells y cavalcadura han donat tres ó quatre toms per la costa avall; y tots conclouhen, que ni se han fet mal ni se han espantat; y son tants estos miracles, que si se escrivian ó posavan en retaulons no cabrian dins de la iglesia.

Encara que sian tan aspres y dificultosos estos camins, son també molt deleytables y de grandíssim recreo per la molta abundancia de fredas y geladas fonts, y moltas riberetas de regaladas ayguas. Però lo que

sobre tot es de major admiració, que en lo punt que una persona arriba á descubrir aquella santa Iglesia y casa se olvida de tot lo treball del camí, perque sent tan gran alegría interior, que li apar esser arribat á un paradís terrenal: y he vist jo moltes personas plorar de alegría. Y los demás en lo punt, postrantse de genolls per terra, saludan ab molta humilitat y devoció á aquella hermosa y celestial Senyora, cantantli ó resantli la *Salve Regina* ó lo himne *Te Deum*, ó altrás salutacions, segons la devoció y habilitat de cada qual; ó, finalment, altres besan humilment la terra, significant esser terra santa aquella que la Reyna dels Àngels ha elegit per lloch de sa propia habitació, en lo qual gusta de ser visitada, adorada y servida de sos devots, encara que pecadors.

CAPÍTOL SEGON.

DE LA FERTILITAT Y AMENITAT DE LAS MONTANYAS DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA.

Encara que sian tan fredas y desertas las montanyas de Núria, son emperó de tanta

utilitat , tan fértils y abundants , que sols ho sabrán dir los qui han estat en ellas y las han cercadas : podrian dir per similitut lo que diu lo Psalmista en lo psalm LXVII : *Mons coagulatus , mons pinguis*. Perque primerament son abundantíssimas de herbas salutíferas, de manera que desde parts molt remotas van á aquellas montanyas los herbolaris á cercar herbas molt salutíferas y apropiadas á curar de molts mals. Ademés son tan copiosas y abundants de herbas per pasturar lo bestiar, que los pagesos de la terra de Cerdanya, plana de Vich, Ampurdá, Urgell y altras parts envian lo bestiar pera estivar en ellas ; y així hi ha en ellas moltes ple-
tas, en las quals se fan molts orris, abundants de sabrosíssims formatges , delicada mantega y altras cosas de llet. Y sens duple que deuen ser aquellas herbas molt gustosas per lo bestiar que pastura en ellas ; perque lo de llana, que en aquella casa de nostra Senyora se mata pera menjar, excedeix tant en lo sabor y gust al que se menja en altras parts , que no hi ha carn

de perdiu ó capons mes saborosa y regalada que aquella de moltó en aquella montanya.

Per ser tan fredas y tan altas estas montanyas, no produeixen arbres fruyters, ni tampoch estérils. Y es molt de admirar que, no vehenthi en totas ellas arbre gran ni xich, ha proveit lo cel que, sobre la santa casa de nostra Senyora, á la part de orient, hi haje un bosquet petit de pins mélichs, que basta solament á donar la provisió de fusta que es necessaria pera obrar y mantenir las obras de aquella santa Casa; de tal manera que non trauhen ni tallan per cremar, sino sols pera obrar, y així li diuhen lo bosch de Santa María; porque apar cosa miraculosa que allí hi haje bosch. Així no si cull fruytas; sols son molt abundants de la fruyta que en catalá li diem maduixa, en llatí *fragum*, y en castellá la anomenam fresa, de la qual ni ha en molta abundancia, y son tan odoríferas y saborosas que causan gran alegría á la vista, a passibilitat al olfato, y donan gran gust á qui las menja. Desta fruyta ni ha

allí en duas maneras : la una es maduixa ordinaria, la altra especie es ja mes grosseta , semblant en la grandaria y forma á las moras ; però lo color es encarnat, y lo olor es mes grave que las otras ; lo sabor es estíptico, que retira al sabor de abrellas , però molt apassible al gust. Á esta fruyta la anomenan allí gers , y ni ha en molta abundancia.

També produeix la naturalesa de aquellas montanyas en lloch de hortallissa una herba que la anomenan allí sarrons, y en llatí se diu *carduus sylvestris*: té la fulla casi com los espinachs ; es herba molt gustosa, particularment cuynada ab carn ; es molt salutifera, apassible en lo gust, y de sa naturalesa molt purgativa. Se cria ordinariament en los llochs de las pletas del bestiar, y encara que sia companatge pastoril ne fan gran cas los senyors , y ho tenen per regalat menjar en la primavera.

No si cull vi en totes ellas, puig per ser tan fredas no hi pot haverhi vinyas ; y així tot lo vi que allí se gasta li han de portar de otras terras. Ordinariament li

portan de Rosselló, Conflent ó Manresa. Però es cosa admirable la bona prova fa allí lo vi, y quánt be si adoba; perque si li düen bo encara se fa millor; y si en lo lloch de ahont lo portan té punta ó ressa-bi de agror ó altra mala sabor, allí se purifica tant que es de grandíssim gust, y, si está embotat allí un any, se converteix de vi claret en vi blanch. De ordinari tenen molt cuydado los pabordes ó administradors de aquella santa casa de Núria, que son lo rector y cónsuls de Caralps, de embotar vi en lo principi del ivern, perque no falte en lo estiu per los devots que van á visitar aquella santa Casa. Així, encara que estigue aquella santa Casa en montanyas tan desertas, no hi falta abundancia de pa, vi y altres manteniments.

Ni falta tampoch cassa de diferents especies de animals: en particular se troban en ellas quatre especies diferents de perdius; so es, de las ordinarias de la terra baixa, y de una altra manera que diuhen perdius xerras; altrás que son perdius blancas, y altrás que se anomenan rascles; pe-

ró aquestas son raras. Críanse també javalins ó porchs senglars , y també alguns ossos. Del que mes abundan aquellas montanyas es de cabras silvestres, que en llatí se anomenan *pygargus* ó *ibia*, y en aquella terra las anomenan isarts, dels quals ni ha en tanta abundancia, que algunas vegadas sen son vistos quaranta y cinquanta junts. També se crian galls y gallinas silvestres en uns estanys que hi ha al capdemunt de ditas montanyas, ques diuhen los estanys de Caransá , en los quals si cria també molta abundancia de truytas , que es peix molt saborós y molt bo ; en ells se crian ordinariament mes grossas que en los rius ó riberas.

La amenitat , gentilesa y hermosura de las montanyas de Núria apenas pot declararse ab la ploma, porque no pot dirse ab ella lo que apenas podrán distinguir ni especificar ab la vista los qui las veuhen : sols, com admirats de las perfetas obras de naturalesa , diuhen que se ha esmerat per glorificar á María santíssima en esmaltar la terra ab floretas de tan varios y diferents

colors , de tanta suavitat y gentilesa , que forman un viu retrato del paradís terrenal. Y es així perque aquella plana de la santa capella de nostra Senyora , regada ab frescas riberas, regalada ab cinch ó sis fontetas , y matisada ab tanta diversitat de colors de aquellas suas y gentils flors , no apar sino un jardí de aquesta soberana Reyna. Nos pot desitjar, del cel en avall, objecte mes apassible á la vista que aquells prats tan adornats de diferents rosas, clavells y lliris , que , circuint aquell sagrat santuari de María , se li assenta molt be á la lletra lo que li canta la Iglesia , que la circueixen diversitat de flors : *Circumbant eam flores rosarum , et lilia convallium.*

¡Qué bellesa es véurer allí la odorífera violeta, los delicats pensaments, la salutífera catalía , la pulida Marieta , la noble espuela , lo deleytable gauget é infinitat de altrás ! de las quals , per ser tantas y tan raras que en altres llochs nos troban, nols sabem los noms. Y totas ellas no tenen altre jardiner que las sembre, regue ni cul-

tive sinó lo Autor de la naturalesa, que las produceix tan bellas porque sab han de servir de estrado y corona á la sagrada imatge de la soberana reyna María.

Son també adornadas ab una especie de boix molt diferent del ques fa en altras parts ; porque los boixos de altras montanyas son alts y tenen las fullas de color vert ; però los de Núria son xichs, no tindrán de alsada sinó fins al genoll ó á la cintura de un home, y fan una gran y comunment redona mata, y tenen la fulla tota vermella : floreixen en lo mes de juny, y fan la flor vermella : lo fruyt , com unas mansanetas , hi fan hermosíssima vista. Á quilts mira un poch de lluny li apar que fullas , flor y fruyt tot sia mansanas. De aqueix boix acostuman los romeus ó pelegrins , quant sen tornan de visitar aquest Santuari, fersen una corona : així com antiguament los qui baixavan de la montanya Olimpo victoriosos acostumavan coronarse de llover ó altres rams : y dihen comunment los naturals de aquellas montanyas , que es molt apropiat per guardar

dels llams en las tempestats. La mateixa propietat, diuhen, té la pedra de la santa cova ó balma ahont fou trobada la sagrada imatge de Nostra Senyora, la qual es tan lluenta y de tan gran resplandor, que reverberada del sol apar sia cristall. Es gran miracle que la tal pedra ó llosa que cubre la cova, se judica que cinch ó sis parells de bous la portarian; y los devots que van á visitar á María santíssima ne trauchen tanta, que sen hauria fet una gran casa de la que haurán tret ab tants anys desde que fou trobada fins ara, y may se es conegut que haja disminuít, antes be sempre, per molt quen trauchen, se veu de una mateixa manera.

Es també esta pedra molt apropiada pera curar de molts y diversas malalties, y en particular de febres y málcalt, donada á béurer al malalt picada y convertida en pols. Molts vegadas se es experimentat que, donantla á alguns malalts, dins pochos dias restavan del tot curats y ab perfecta salut. Lo que cristianament se ha de atribuir mes á la intercessió de María santíssima

que á la virtud de la pedra. Perque ella, com á piadosa mare, alcanza del seu preciosíssim Fill la salut del cos y de la ànima per los seus devots, que en aquest sant lloch de Núria la reclaman de bon cor : ahont se verifica la promesa que fa esta celestial enfermera, María, en lo cap. VIII dels Proverbis, que alcanzará salut als malalts que tindrán en ella verdadera confiança : *Qui me invenerit, inveniet vitam, et hauriet salutem à Domino.*

CAPÍTOL TERCER.

DE LA FONT Y RIU DE SEGRE, QUE NAIX EN LA MONTANYA DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA.

Com aquestas montanyas de Núria havian de ser deleytable habitació de la soberana Verge María, volgué lo omnipotent Deu criarlas ab tota perfecció ; y així las formá, no sols hermosas per la diversitat de plantas, herbas y flors, sinó també deleytables per la abundancia de moltas y

copiosas fonts, de las quals se forman caudalosos rius. Ja havem dit en lo capítol primer que la santa casa de Núria té en la part de tramontana la montanya dita de Finestrellas, la qual está en lo intermedi de dita santa Casa y la plana de Cerdanya. Esta montanya té dos vessants, lo un á la part de Cerdanya, terme de Llió ó Lló, y lo altre á la part de la santa Capella. Lo vessant de Llió produeix diferents fonts, y entre ellas una ab fluxo y refluxo, qual particularitat advertí molt be lo il·lustre Dr. D. Francisco Girvés, natural de Llió, y vuy ardiaca de Lleyda; y la altra calenta, y casi al mes alt de la montanya, junt al camí que va de Puigcerdá á Núria. La freda y regalada font de Segre, que dona lo nom y origen al caudalós riu Segre, que en llatí se anomena *Sicoris*. En que erraren molt Ambrosi Calepí en son Diccionari, y Plinio (*de not. hist.*), dient que aquest riu té las fonts de son principi cerca de la ciutat de Lleyda; perque de Lleyda á la font del Segre hi ha bastantment vint lle-

guas catalanas ¹. Y per ser error tan gran me entretinch en advertirho.

Naixent lo riu Segre de la montanya de Núria, podem dir que de ella prové la utilitat, fertilitat y profit de molta part de las terras de Catalunya ; perque , baixant aquest riu de la montanya , rega de cap á cap ab sas ayguas saludables y frescas tota la plana de Cerdanya , comensant á donar los primers profits á la mia amada patria (Llivia), ciutat tan antigua, que fou la primera que fundá Hércules Líbico en Catalunya ; y encara que ara está reduida á petita vila, no ha desmerescut may las glorias de sa antiquitat. Passant després per devant de la insigne vila de Puigcerdá y tot aquell comptat, discorre fins al capdevall de la plana , é ix della deixantla rica de prats , arbres , herbas y saborosíssimas fruytas. Passa després per devant de la ciutat de la Seu de Urgell , antigua cort dels Comptes de aquell nom. Tres lleguas

¹ No es exacte : serán sobre trenta cinch horas. (*Nota del Editor*).

mes avall fertilisa los camps y horts de Organyá, donant la mateixa utilitat tres lleguas mes avall á la vila de Oliana; discorrint quatre lleguas mes, enriqueix la de Pons, desde la qual fertilisa la antigua ciutat de Balaguer.

Esta ciutat reb majors beneficis del Segre que ningun altre poble; porque si los altres li deuen tresors y riquesas temporals, so es, quels rega camps y vinyas, fecunda prats, fertilisa arbres, Balaguer li deu tresors celestials y enviats del cel, com es la santa y sagrada imatge del venerable sant Cristo; imatge tan miraculosa, que hi ha autenticats en aquella iglesia de las religiosas del seráfich Pare sant Francesch, en la qual está molt venerada, innumerables miracles que ha fet y fa cada dia als qui ab devoció la reclaman. Particularment en temps de gran sequedat van allí molts professors de las parroquias vehinas, y en tráurer lo sant Cristo tenen segura ab molta abundancia la pluja. Aquest sant Cristo vingué á aquella ciutat per lo riu de Segre amunt ab molt gran resplan-

dor, acompanyat de molts Àngels, y parantse en una roca, que encara avuy se mostra dins l'aygua, anà la col·legiata y ciutat ab devota professó pera péndrerlo; però se retirá dins del riu: baixárenhi las religiosas Franciscas claustrals de aquell convent, y se deixá péndrer per la reverent senyora Abadessa, la qual sel ne pujá á la iglesia del seu monastir, en la qual lo tenen ab molta veneració, y allí es visitat com un dels mes grans santuaris de Catalunya. Veja lo curiós lo *Flos Sanctorum* de Fr. Vicens Domenech, que ho tracta llargament.

Tornant, pues, á nostre Segre, entre Pons y Balaguer se li mescla lo riu dit Noguera Pallaresa, perque baixa de Pallás, y á duas lleguas de Balaguer, en lo poble Corbins, encontra altre riu, anomenat Noguera Ribagorsana, perque baixa de las montanyas de Ribagorsa. Fet ja molt caudalós, arriba á la molt il·lustre y docta ciutat de Lleyda, ahont ab la delicadesa de sas ayguas sutilisa y aclareix los ingenis de aquella florida universitat, com lo Tormes als

de la antigua Salamanca. Á tres lleguas mes avall de Lleyda, en lo lloch de Escarp, se li acompaña un altre riu de Aragó anomenat Cinca ; y allí tots junts pagan lo tribut al gran Ebro, ahont acaba Segre son nom.

De aquest tan gran curs que fa lo Segre per terras de Catalunya , podrá cada qual inferir quánta utilitat y profit dona á esta provincia ; en particular los qui saben que la terra de Urgell y Segarra , per las quals corre, son terras secas que acostuman passar alguns anys sens donar fruyt, si no es en las parts ques regan ab las sequias ó rechs ques trauben del Segre. De hont han dit alguns autors que la terra de Segarra pren lo nom de Segre per los beneficis que li provenen de aquest riu. Y consegüentment venen tots estos beneficis y profits de aquella sagrada imatge de nostra Senyora de Núria, y á ella se ha de agrair tota aquesta utilitat que ha disposat Deu nostre Senyor que de la montanya de Núria , dedicada á la sua santíssima Mare, baixe á estas terras tanta misericor-

dia, puig es María la font de misericordia, pera que se cumple en ella á la lletra lo del psalm CIII : *Rigans montes de superioribus tuis, etc.*

CAPÍTOL QUART.

DE LAS ALTRAS FONTS Y RIUS QUE NAIXEN EN LA MONTANYA DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA.

Si haguessem de tractar de totes las fonts que naixen en estas montanyas hauriam de menester molts llibres ; perque son ellas tantas en número, y de tan raras calitats, que quant una persona veu aquella bellesa de tantas y tan regaladas fonts resta pasmat y no sab qué dirse, sinó alabar á Deu nostre Senyor, y, admirat de las obras de sa omnipotencia, exclamar com sant Pau : *O altitudo divitiarum sapientiae, et scientiae Dei, etc.* Y aixís sols tractarém de las mes notables y mes senyaladas.

Ja havem dit en lo capítol primer que en la part de orient desta santa casa de

uostra Senyora está la montanya anomenada Coma de Vaca, sobre la qual ni ha una altra, ques diu la Coma de Morens. Destá montanya naixen dos famosíssims rius, lo un á la falda, á la part de solixent, en un lloch anomenat Setcases. Aquest riu en catalá se diu Ter, y en llatí *Tera*, lo qual passa per la famosa y molt lleal vila de Camprodon, fortificada ab un castell inexpugnable. De allí baixa Ter á la vila de Sant Joan de las Abadessas, á Ripoll, Sant Quirse, Sant Hipólit, Torelló, Roda, Sau, Susqueda, Mer, Anglés, y finalment, passant per la il-lustre ciutat de Girona, paga son tribut al mar poch mes avall, cerca de Torruella de Mongrí. En totes estas parts, per ahont passa lo Ter, dona molt richs y senyalats profits, tant per la abundancia de truytas y altres peixos que en ell se crien, com per lo que ab son regadiu fa molt fecundas de herbas, arbres y fruyts totes aquellas planas que li están vehinas. De manera ques pot dir ab tota veritat que aquestos dos rius, Ter y Segre, regan y fertilisan la major part de Catalunya. De

hont se col-legeix que Catalunya té molta obligació de recordarse y tenir molta devoció á nostra Senyora de Núria ; puig no sols en lo espiritual experimenta sos favors, sinó també li envia de las suas montanyas lo regadiu de tan saludables ayguas, ab las quals se fertilisa y enriqueix la terra.

De l' altra part de dita montanya, envers tramontana, al vessant de la santa casa de Núria, naix altre riu, lo qual se forma de duas riberas molt gentils; la una de las quals baixa del coll de Nou-Fonts tot dret al lloch de la santa Capella, y passa per detrás della ; l' altra baixa del coll de Finestrellas, y, passant per devant de la santa Capella, la circueixen á modo de isla, y arribant á aquellas duas riberas totes las ayguas de las fonts de las set valls de Núria, saludan ab molt sonora armonía á María santíssima, com si volguessen dir que de ella confessan tenir la claredat de sos cristalls, per quant venen á prestarli obediencia y á péndrer la sua benedicció pera portarla á las terras baixas.

Mesclantse las dos riberas en lo mateix pla de Núria, á un tiro de pedra de la santa Capella, y formant un famosíssim riu, forman juntament una renyida pendencia acerca de quál de las dos ha de péndrer lo nom. Es molt renyida esta pendencia, y tan porfiada, que, abressada la una ab l'altra, y no advertint en lo camí, se despenyan de una montanya fins baix, ques diu lo salt del aygua, y es la mes regalada vista que puga desiljarse; porque apar que sian globos de neu esmaltats de cristall, y, quant se li passa prop, si fa un poch de ayre es regaladíssim rentacara.

Dura esta pendencia fins que sels junta un altre riu, que baixa de la Coma de Fraser, lo qual las posa en bona pau, y ellas li pagan tant favor cedint cada qual á son dret, y ab molta cortesía se aconortan que de Fraser prenga nom lo riu, y se diga lo riu Fraser, las ayguas del qual son excel·lents, cristallinas, frescas y saludables; y las truytas dell son mes fortas y saborosas que las del Ter.

Baixa lo Fraser de las montanyas de Nú-

ria per Caralps, y regant tota aquella vall y antigua vila de Ribes, la fa rica ab molins y fargas, en las quals se fabrica lo ferro. Però majors riquesas y mes colmats beneficis té rebuts aquella vall de la sagrada imatge de nostra Senyora de Núria, perque ab la protecció desta sagrada Imatge, estant encara oculta, fou tan ditxosa esta vall, juntament ab la de Camprodon, que may pogueren los bárbaros moros posarhi los peus; essent veritat que arribaren fins á Ripoll, y que de tofas parts estavan apoderats de la terra, so es de Ampurdá, Conflent y Cerdanya; de modo que molts cristians ab sas familias se retiraren en ditas valls, y fabricaren casas en sas montanyas, y de aquellas encara se troban vuy passats de doscents edificis destruits. Y puig las forsas humanas no bastavan á resistir al gran poder dels moros, havem de dir que sols María santíssima defensá aquestas valls com á terra sua y districte de las suas montanyas.

Desde Ribes sen va Fraser á las murallas de la forta vila de Ripoll, á la qual ell

per una part , y Ter per altra , la circueixen com si fos una isla ; y destos rius , segons mes comuna opinió , pren lo nom de Rivis-Pollens ó Rivipullus , que significa terra abundosa. Si be en la primera fundació , quant la fundá lo bon rey dels godos , Recaredo , que fou lo primer rey que desterrá la heretgia dels Arrians de tota Espanya , y fou germá del sant mártir Hermenegildo , se anomenava Recapollis , com ho diu lo nostre historiador barcelonés Geroni Pujades , honra y gloria de nostra nació catalana (*lib. 6 , cap. 59* de la Historia de Catalunya). Aquí se mescla Fraser ab Ter y pert son nom.

Altras fonts molt fredas y regaladas naixen en la montanya de Núria , com una ques diu Fontnegra , la qual es molt caudalosa , y tan freda , que apenas pot sufrirse en la boca , y té prou que fer un home de béurersen una tassa de las ordinarias ab una tirada. Esta se troba en mitj del camí que va de Camprodon á la santa casa de Núria. Se diu Fontnegra , no per que la aygua no sia molt clara , sinó per-

que al eixir de la font apar á la vista que sia negra, que penso ho causa la gran fredor de la aygua. Al devant desta, á la altra part de la montanya, ques diu Puigmal, ne naix una altra, que li diuhen Fontalba, la qual, essent també molt freda, es tan caudalosa, que casi moldrian duas molas de la aygua que porta; y com ix ab molt ímpetu, y en lo punt se despenya per la montanya avall, fa molta bromera blanca, y per so se diu Fontalba. Aquesta y la de Fraser, perque naixen un poch lluny de la santa Capella, no gosan de la alegría de passar á vista de la santa Imatge, y per aixó apar sen baixan de la montanya melancólicas, queixosas y plenas de enveja per véurerse privadas de la ditxa que tenen las de Finestrellas y del coll de Nou-Fonts, que passen junts á la santa Capella. Esta graciosa enveja canta polidament un gran devot desta santa Imatge, anomenat mossen Andreu Puig, domer segon de Sant Pere de Ripoll, ab aquest

SONETO.

Crémanse en ira y zelos de agraviadas
 Fontalba y Fraser, fonts cristallinas,
 Per véures cerca y ser tan vehinas
 De Núria, y de tal vista ser privadas ;
 Per ditxosas tenint y fortunadas
 Finestrellas, Nou-Fonts y per divinas,
 Vehent que regan del cel tals clavellinas,
 No cabentlos tal sort, com desditxadas:
 Mes juntantse en lo riu ab las ditxosas,
 Los donen parabien per tal riqueza,
 Dissimulant la llur melancolía:
 Van juntas fins á mar, tractan grans cosas
 De las mercés fa Deu en la asperesa
 Als devots que visitan á MARIA.

À la part de ponent sobre la cova ahont
 fou trobada la Mare de Deu, en la ma-
 teixa montanya de Puigmal, que es la mes
 alta de tota Catalunya, hi ha una font, en lo
 vessant de la part de Cerdanya, que tots los
 dias del estiu al dematí si troba gel, fet en
 la nit: y per cosa tan singular, molt pro-
 vada per los naturals de allí, no puch dei-
 xar de ferne memoria, encara que no li sé
 altre nom, sino lo de Font gelada. Las otras
 fonts passarém en silenci, perque son innu-

merables, y tant de ellas, com dela descripció de aquellas montanyas de Núria, bastará lo que havem dit, perque se entenga y se tinga noticia del lloch ahont está edificada aquesta santa Casa. Los que anirán á visitarla veurán lo demés, y los qui no podrán anarhi, se deleytarán ab lo desitj y ab lo que trobarán assí escrit. Y puig lo meu principal intent es declarar en aquest primer llibre la fundació de la santa capella y trobament de la sagrada imatge de María sacratíssima de Núria, deixaré per los tipógrafos la descripció mes llarga destas montanyas, y comensaré ma historia en lo següent capítol.

CAPÍTOL QUINT.

DEL ORÍGEN Y PRINCIPI DE LA SAGRADA IMATGE DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA.

Entre las majors misericordias que ha rebut la cristiandat de la clemencia y bon-dat de Deu Senyor nostre, es una y molt singular lo havernos donat tantas imatges de la sua sacratíssima Mare María santissi-

ma, com qui sabia molt be que per la flaqueza de nostra miserable y frágil naturalesa necessitavam de amparo en las caygudas, en las tristesas de consol, en las melancolias de alegría, en las ofensas y peticions de una eficás medianera, los quals officis ningú pot millor exercirlos que María santíssima; perque ningun medi es mes eficás ab lo Fill, que las amorosas entranhas de la Mare.

De aquesta tan senyalada misericordia es molt participant per la gracia del Senyor nostra provincia de Catalunya, puig está tan il-lustrada de las sagradas imatges de la puríssima Mare de Deu, que passen de noucentas las iglesias y capellas de las ciutats, vilas y llochs dedicadas á la soberana Verge; además, de ellas arriban al número de doscentas, las que son trobadas miraculosament y sels ha edificat iglesia, capella ú oratori en montanyas ó llochs deserts. La sua invenció miraculosa podrá llegirla lo curiós en lo llibre intitulat *Jardin de María, plantado en el principado de Cataluña*, compost per lo molt devot desta

divina Senyora Fr. Narcís Camós, de la sagrada orde de Predicadors.

Una destas santas imatges, miraculosament trobadas en Catalunya, es la venerable y sagrada imatge de nostra Senyora de Núria, com se veurá en los capítols següents. Però en aquest no tractam del seu principi y origen que tingué, quant fou trobada miraculosament en la cova ó balma de Núria: sinó, que de molt temps antes, so es, de quí fou lo qui la posá en aquella cova ó balma. De las demás imatges apenas se sap cóm, ni de quína manera, ni per quí foren amagadas en aquells llochs, ahont per temps foren trobadas: sinó que comunment se presum que, en lo temps que los moros ocuparen estas terras de Espanya, los cristians las amagavan, soterrantlas baix terra, ó en las montanyas, ó en las valls, ó en altrás parts, porque no fossen maltractadas arribant en las sacrílegas mans de aquells bárbaros; també se presum quen amagaren moltas en temps que los heretges Arrians, perseguint la Iglesia de Deu, perderen lo respecte á las

santas imatges. De manera que no se sap ni ab certesa, ni per conjecturas, quí las posá en los llochs ahont després son estal trobadas.

Emperó desta sagrada imatge de nostra Senyora de Núria, ja que no se puga provar per actes auténtichs; á lo menos per algunas conjecturas molt fortas se prova, que lo gloriós sant Gil abat la fabricá de sas mans propias, y la posá ó amagá en la cova en que fou trobada. De sant Gil gloriós, resplandent fanal de la sagrada Religió del gran patriarca sant Benet, ha tingut son principi y origen en las montanyas y ports de Núria, aquesta refulgent estrella del Nort, la sagrada imatge de la Verge María. Es aquesta una particularitat de grandíssima excel·lencia, que hauria de estar escrita en lletras de or: porque, encara que es veritat que la principal causa de la adoració de aquesta Imatge sia lo representarnos á la puríssima Mare de Deu; però nos pot negar que lo ser obra de de las mans de un tan gran Sant nos ocasiona

que fassam major estimació y apreci de la sagrada Imatge.

Y per ser esta excel·lencia tan gran, y tenirse della poca noticia, ó no tanta com se hauria de tenir, es molt just que provem ab fonament, com se provará en los tres capítols següents, que lo benaventurat sant Gil vingué de la ciutat de Atenas, que es en la Grecia, á fer penitencia en estos deserts de Núria; y al anarsen després de Núria, amagá en una balma ó cova la sagrada imatge de nostra Senyora, que ell havia fabricat. Assó no ho podem provar per escripturas certas de alguns autors aprovats; porque ningú dels que han escrit de sant Gil declara tal cosa. Podriam queixarnos dells per la sua curtedat, com sen queixa lo molt religiós P. Fr. Vicens Domenech en lo seu *Flos Sanctorum* dels Sants de Catalunya, escrivint la vida de sant Paciá bisbe de Barcelona, y dels sants mártirs Simplicí y Ambrós, las reliquias dels quals están en lo monastir de Sant Joan de las Abadessas. Curts foren los escriptors antichs

en escriurer las vidas y fets heroychs, dignes de memoria de algunas personas senyaladas en santedad; de tal manera, que mes ho havem de conjecturar per circumstancias universals y particulars, que per escripturas certas.

Be es veritat, que tenen molt gran disculpa de aquesta queixa; porque en aquell temps los cristians, que se empleavan al servey de Deu ab penitencias y mortificacions, fugian de ser anomenats en las historias, y no volian que sa vida se sabés, de tal manera que, si coneixian quels tenian en reputació y estimació de sants, mudavan no sols lo lloch, com ho feu molts vegadas lo nostre benaventurat sant Gil, sinó també de nom. Quant mes que, essent perseguida en aquell temps la Iglesia santa per los infiels y heretges, apenas se sabia qual dels cristians sen anava al desert á fer penitencia, ó qual varonilment patia martiri. Aquells, dels quals se sabia, ja eran posats en catálogos, conforme ho trobam en las vidas dels Sants, y en los martirologis de las iglesias. Y porque de molts may sen

ha sabut cosa; persó la lliadó del martirologi, que cada dia se llegeix en la iglesia, conclou sempre, dient: *Et alibi aliorum plurimorum Sanctorum Martyrum, et Confessorum, atque Sanctarum Virginum.* De manera, que de molts Sants se ha deixat de escriurer per no saber sa vida, y de altres, encara que los escriptors hajan escrit la vida, han callat algunas particularitats, que no arribaren á sa noticia.

Y així si los escriptors de la vida del gloriós sant Gil no han dit que lo Sant haja fet habitació en las montanyas de Núria, será perque no tingueren tal noticia; però aixó no lleva, que trobant nosaltres rahons y circunstancias molt ben fundadas, no ho hajam de dir á boca plena. Y per quant las rahons y circunstancias se han de concordar ab lo progrés y discurs de la sua vida, me ha aparegut escriurerla assí de la mateixa manera que la porta Villegas en lo seu *Flos Sanctorum*, en lo primer dia del mes de setembre.

VIDA

DEL GLORIÓS

SANT GIL ABAT.

Fou sant Gil natural de la ciutat de Atenas, de llinatge real, son pare se anomená Teodoro, y sa mare Pelagia. Essent minyó fou ensenyant en lletres humanas, y desde aquella edat se doná á servir á Deu omnipotent, y exercitantse en obras virtuosas y santas, particularment era molt al-moyner. Anant un dia á la iglesia, veu en una plassa un pobre malalt, que li demaná limosna; y com lo Sant no tingués res per donarli, se despullá la túnica, ó cota, y la doná al pobre, lo qual en continent se la vestí, y curá del tot de la sua malaltia. Moriren los pares del Sant, deixantlo molt minyó: en lo punt ell juntá tot son patrimoni, que era molt gran y rich, y, venent-lo, doná tots los diners als pobres.

Obrá Deu per medi de sant Gil molts miracles, y entre altres curá un home mossegat de una serp, que estava á punt de morir. Així mateix, estant un diumenge un endemoniat en la iglesia, destorbant de oirse lo ofici diví, pregá per ell sant Gil, y no sols lo feu callar, sino que per la sua intercessió lo dimoni lo deixá del tot. Se divulgá per tota la Grecia la fama de aquest gloriós Sant, y així, tement lo esser honrat y tingut per Sant, se embarcá per anarsen ahont ningú lo conegués. Se mogué una gran tempestat, en la qual perillá molt la vida de tots los qui anavan en aquella embarcació: lo Sant se posá en oració, y en lo mateix punt se amansá la tempestat, y entenent los dela embarcació que per sa causa é intercessió havia cessat la tempestat, li feren moltas gracias. Al cap de alguns dias lo vaixell arribá á Fransa; isqué sant Gil en terra, y sen aná á la ciutat de Arles, de la qual era bisbe un sant home anomenat Cesari. Estigué allí sant Gil dos anys ab gran contento de tots dos; porque son tracte y conversació no era altra, sino parlar de Deu y

de cosas del cel. Aquí curá per medi de la sua oració un malalt que era atormentat de febres tres anys havia, y, per assó y lo que Cesari deya dell alabant sas virtuts, fou causa quel estimassen en molt y lo tinguessen per sant, y encara que la conversació de Cesari era per ell de grandíssim gust, determiná anarsen y fugir de la honra.

Al cap de algun temps sen aná y passá lo Ródano, riu molt conegut de aquella provincia, en las riberas del qual trobá que feya penitencia un hermitá sant, anomenat Veredemio, en companyía del qual estigué algun temps, y perque aquella terra era estéril de sa naturalesa, ell ab la sua oració la torná fértil y abundant. Estant un dia ausent Veredemio, un home li portá un malalt pera que Veredemio li tornás la salut: mes, com Veredemio tardás en venir, sant Gil feu oració per ell, y cobrá la salut. Assó fou causa perque Veredemio lo tingués en molt y en opinió de Sant; y per aixó altra vegada determiná sant Gil apartarse de allí, per fugir la honra y es-

timació. De manera que ningun home pogué procurar tant lo ser honrat, com procurá sant Gil lo ser despreciat.

Sen aná lo Sant al mes apartat de aquell desert, que es la part per la qual lo Ródano entra en lo mar: trobá allí una cova en una grandíssima espessura, junt á ella una clara font; allí va véurer una cerva, que doná demostració de volerli fer companyia, y determiná lo Sant de quedarse allí. Era lo seu sustento rael de arbres y aygua: algunas vegadas li donava la cerva llet de las suas mamellas: desta manera passá algun temps, empleantse en oració y meditació. Succehí que lo rey que á las horas regnava en Fransa y era cristiá, aná un dia á cassa, y los gossos encontraren la cerva companyera de sant Gil: seguirenla, y ella ab tota la destresa possible se retirá á la cova en que estava lo Sant, y se llansá á sos peus, com qui li demanava favor y ajuda en aquell perill. Estava lo Sant agenollat y fent oració quant la cerva vingué, y, encara que vegés á la sua bona companyera y amiga, no deixá lo exercici de la

oració, antes be, perseverant en ella, pregá á Deu la deslliurás y defensás, com succehí. Perque, detenintse los gossos, no gosaren arribar á la cova, sino que de lluny donavan grans crits y lladravan molt. Acudiren los cassadors y lo mateix rey, y vehement que nos podia passar mes avant, un cassador, per descubrir lo que allí hi havia, tirá una sageta, la qual ferí al Sant en la ma, y la hi atravessá, lo qual ell sufri ab molta paciencia.

Los cassadors obriren camí per mitj del bosch y arboleda fins que arribaren ahont estava lo Sant, que fou per lo rey y pera tots un espectacle de molta estimació. Perque lo trobaren agenollat en la porta de la cova, ab un aspecte grave y venerable; tenia la cara alta, y los ulls posats en lo cel, las mans també tenia alsadas, llansant sanch de la ferida, y la cerva estava als seus peus. Tot assó causá gran espant al rey y als qui anavan ab ell.

Aná envers ell lo rey, y, tenintlo per home sant, li feu gran acatament, demanantli perdó de que un dels seus cassadors lo ha-

gués ferit. Maná lo rey que en lo punt fos curat, encara que lo Sant ho resistí molt, desitjant que aquella llaga li durás toda la vida, perque tingués sempre ocasió de meréixer y mortificarse ab ella. Oferíli lo rey gran suma de diners, perque pregás á Deu per ell: mes lo Sant no volgué rébrer cosa alguna, sino que li digué, que aquells diners los gastás en edificarli allí un monastir, en lo qual ell pogués víurer ab alguns religiosos, y tots junts se empleassen en servir á Deu y en pregar per lo rey.

Consentí lo rey á la petició del Sant, y, encara que lo Sant volia deixar aquell lloch, prometent deixar en ell una persona que no deixés conéixer la sua falta; ab tot, per la molta importunació del rey, perseverará sant Gil en lo dit desert en companyía de alguns altres per espay de alguns anys ab títol de abat, empleant son temps en que molts isquessen de pecat y se convertissen, com se diu del mateix rey, lo qual estava obstinat en un pecat grave, del qual ningun dolor tenia. Pogué tant la oració de sant Gil, que per medi della se convertí lo

rey, confessá son pecat, y després visqué vida molt santa y exemplar, qual convenia á un rey cristiá. Diu lo P. Cristófol de Vega, de la Companyía de Jesús, en un llibret que se intitula: *Casos raros de la confessió*, en la primera part, cap. 16, que los que son tentats de callar pecats en la confessió se encomanen al gloriós sant Gil, al qual li ha donat Deu aquesta prerogativa de alcansar fortalesa y ánimo als penitents que tenen vergonya y temor de dir los pecats al confessor, y cita al P. Fr. Pere de la Vega, de la orde de sant Geroni, lo qual, en la vida que escriu de sant Gil, anyadeix que, estant sant Gil per dir missa, vingué un Àngel, y posá sobre lo altar una cédula en la qual estava escrit lo pecat del rey, y com ja las oracions de sant Gil havian alcansat ferm propósit de confessarlo y no tornar mes á cométrerlo: y al fi de la cédula estava escrit que concediria lo Senyor aquest auxili y favor al qui se valdria de la intercessió de sant Gil. Se diu que lo gloriós sant Gil, després de passats alguns anys, sen aná á Roma, y visitá los

temples y santuaris de aquella ciutat, y portá del Sumo Pontífice grans indulgencias y perdons per los que visitarian lo seu monastir y per los qui residirian en ell. Havent sant Gil governat son monastir santament alguns anys, arribá lo dia ditxosíssim de la sua mort. Morí en lo primer dia de setembre, en lo qual la Iglesia santa celebra la sua festa. En quíns anys visqué y morí, se dirá en lo capítol octau.

CAPÍTOL SISÉ.

SE PROVA QUE SANT GIL FEU HABITACIÓ EN LA MONTANYA DE NÚRIA, Y QUE DE ELL SE ORIGINÁ LA SAGRADA IMATGE DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA.

Ja havem vist que en la vida de sant Gil no diu lo autor paraula que declare expressament que lo Sant vingué á fer habitació en las montanyas de Núria; però de algunas ho podriam inferir. Ab tot, essent assó cosa tan grave y de tan pés per nostre intent, perque no li aparega al lector que sia alguna historia apócrifa y de

poca veritat, del qual necessitan poch Maria santíssima ni lo gloriós sant Gil, antes be se ofendrian molt quels acumulassen falsas glorias, comensaré la prova de aquesta veritat per un testimoni que, encara que no sia acte ni escriptura auténtica, es emperó de grandíssim crédit, de infal·lible veritat.

Ja he dit en lo prólech de aquest llibre, que los sacerdots que serveixen á Maria santíssima, en aquella santa casa de Núria, me posaren en mans un llibret ó quadern de pergamí, escrit de ma en llengua llemonsina, en lo qual está escrita la historia de aquesta sagrada Imatge. Donchs en ell ab expressas paraulas, clara y distinctamente se diu, que lo gloriós sant Gil habitá y feu penitencia en aquell sant lloch de Núria, y en la mateixa cova, ó balma, ahont fou trobada la sagrada imatge de nostra Senyora. Y mes anyadeix que sant Gil de sas propias mans feu la sagrada Imatge, y que quant sen aná de aquell lloch, la deixá amagada en la cova. Aquest llibre es de gran crédit, perque es molt antich, com be ho

significa lo ser escrit en llengua llemosina, y tambe lo haverni dos transumptos en lo mateix llenguatge. Lo original apenas pot llegirse en algunas parts, per haverlo fa consumit y borrat la antiquitat del temps: los transumptos també son antichs; però lo que es últimament fet se llegeix molt be.

Y encara que la dita escriptura per sa antiquitat fa forta prova, la fa mes forta y del tot eficás si consideram lo principi de ahont se originá. Perque es ben cert que los que escrigueren aquella historia la traqueren del que havian oit dir á altres mes antichs, y estos dels altres mes antichs; de ahont es molt cert que vé á ser una tradició comunicada y conservada de pares á fills desde son principi y dels uns als altres, fins que se escrigué lo dit llibre ó quadern. Y se ha tant conservat fins al dia present, que en tota aquella terra de la vall de Ribes, Ripoll, Cerdanya, Conflent, Rosselló y Camprodon ho tenen per cosa que passa mes que de pla y per veritat molt assentada, sense que may ningú hi haja posat dificultat.

Es de tanta eficacia y firmesa aquesta prova de la tradició antiga de uns á altres, que moltes antiquitats hi ha, no sols en las historias humanas, sino també en las divinas, que no tenen altra certitut, ni altra firmesa, sino la tradició y propagació de uns á altres, á la qual la Iglesia santa y los Doctors sagrats donan total fe y crehensa. Lo gran san Basili (*Lib. de Spiritu Sancto, cap. 27*), acerca de las tradicions que no están escritas, diu de esta manera: *De la doctrina que en la Iglesia se predica, unas cosas nos restaren escritas y otras nos restaren per tradició dels Apóstols: y així las unas com las otras en la religió cristiana tenen una mateixa forza y vigor: y ningú las fa contradicció per poch que estiga experimentat en lo dret eclesiástich: y després que lo mateix Sant ha contat allí moltes cosas, que no las sabem per alguna Escripura canónica, sino solament per tradició dels Apóstols y de sos successors, anyadeix estas paraulas: Lo dia me faltaria, si volia contar los misteris que se han ensenyat á la Iglesia sens escriptura algu-*

na. Lo mateix afirma sant Joan Damasceno (*Lib. 4 fidei orthodoxae*), lo qual, després de haver demostrat ab quánta rahó adoram la creu de Cristo, y reverenciam lo pesebre, lo sepulcre y altres cosas semblants de nostre Redemptor, anyadeix: *Esta tradició dels Apóstols no está escrita, porque moltes cosas nos ensenyaren que no son escritas*, com ho diu lo apóstol sant Pau. (*II Thes. II, et I Cor. XI*). Lo gran Pare sant Agustí, llum resplendentíssim de la Iglesia, en la carta que escriu á Casulano, li diu desta manera: *En alló en que la Escritura no determina cosa certa, se ha de tenir per lley la consuetut del poble de Deu, y las tradicions de nostres passats*. Y lo doctor máxim sant Geroni, en la carta que escriu á Lucino andalús, li diu: En lo quem preguntas si se ha de dejunar los dissaptes, y si se ha de combregar cada dia, lo que penso breument aconsellarte es, que se han de guardar las tradicions eclesiásticas, en especial las que no danyan á la fe, com las ensenyaren los antepassats. Molts altres llochs del sagrats Doctors po-

dria citar; pero me apar que bastarán estos, pera que reste ben provat que la tradició antigua de pares á fills y dels majors als menors, es eficacíssim argument y prova de veritat.

Y si la tradició antigua no fos bastant prova, se hauria de duptar de molts vidas y reliquias de Sants y Santas, perque de molts dells no sen té escripturas, ni altra firmesa sino la tradició. Lo R. P. Fr. Vicens Domenech, en lo seu *Flos Sanctorum* dels Sants de Catalunya, escrivint de santa Calamanda verge y mártir (lo cos y reliquias de la qual té ab molta veneració la iglesia parroquial y col·legiata de Calaf en la Sagarra), refereix que, visitant aquella iglesia lo ll-lustríssim Sr. D. Fr. Bennet de Toco bisbe de Vich, preguntá al R. Joan Farrán, canonge de aquella iglesia: ¿cóm sabian los de Calaf que aquellas reliquias fossen de santa Calamanda? Respongué lo dit Canonge: *Patres nostri nuntiaverunt nobis*; com si digués: Nosaltres ho sabem per tradició de pares á fills. Aprová lo bon Prelat la resposta, manant pas-

sassen avant en la devoció y veneració de la verge y mártir Calamanda , com havian sempre acostumat. De ahont se veu, que essentse originat aquella escriptura de la antigua tradició de pares á fills, se li ha de donar total crédito; y que es just que sens reparo digam que sant Gil feu habitació en Núria, y que fabricá la santa imatge de nostra Senyora, la qual amagá en la cova, ahont fou trobada, quant ell sen aná de aquellas montanyas.

Dona mes forsa á esta prova la immemorial tradició y antiquíssima consuetut, que hi ha en aquella santa Casa, de celebrar cada any solemníssima festa á sant Gil abat, en lo dia que la Iglesia la hi celebra, que es al primer de setembre. Y es tan divulgada esta festa per tota aquella comarca, que hi acut un admirable concurs de gent de la vall de Ribes, Cerdanya, Conflent, Rosselló, Camprodon y de tot lo vehinat, la qual en tota aquella se comunicá y conserva de pares á fills ab títol de que sant Gil habitá allí per alguns anys, y de que ell fabricá y deixá la sagrada imatge de nos-

tra Senyora en aquella cova ahont fou trobada. La qual cova sempre se es anomenat y se anomena la cova de sant Gil, y vuy hi ha una capella, que fou fabricada en lo any 1615, y lo altar fou fet y dau-
rat en lo any 1754. Y lo que fa en assó mes crédit es, que lo llibre de pergami citat diu, que desde que trobaren la sagrada imatge de nostra Senyora, sempre digueren aquells antichs que la havian trobat en la cova de sant Gil, per lo que se recordavan haver oit dir á sos passats; que en aqueix lloch havia fet penitencia un sant home anomenat Gil. Á la cova de nostra Senyora si entra per dins de la Capella, per la part de la epístola, estant tancada ab un reixat de ferro.

Y se ha de advertir, que no hi pot haver equivocació, ni se ha de duptar si era algun altresant Gil; perque Tritemio (*de Viris illustribus Ord. Sanct. Bened.*, l. 2, cap. 2), escrivint la vida de aquest Sant, diu que nos troba altre de aqueix nom en totes las crónicas, sino lo nostre sant Gil abat. Y se ha de donar crédit á aquest autor, perque

també era religiós del gran Pare sant Benet, y feu un llibre dels homens il·lustres de aquella tan calificada Religió: y així se ha de créurer que tindria ben vistas totes las crónicas. Y jo he vist tots los martirologis, y no he trobat sino un altre sant Gil abat en lo martirologi de Espanya á 2 de setembre; pero diu que de ell no sen té mes noticia, sino que fou espanyol de nació, y que sen aná á visitar la Terra Santa de Gerusalem, y allí morí essent abat de religiosos solitaris, en un desert de Palestina. Y així aquest nons pot causar equivocació alguna.

Dona finalment gran confirmació de que sant Gil ha habitat en Núria, una font que raja devant de aquella cova, ques diu y la anomena tothom la font de sant Gil; á la qual sol anar á béurer molta gent, així sans, com malalts, sols per la devoció del Sant y tenirla per aygua miraculosa per la sua intercessió. Á esta font desdel trobament de la sagrada Imatge, sempre los pastors de aquellas montanyas la han anomenat la font de sant Gil. Verdaderament fan tanta

prova estas rahons, que apar se faria agravi á la sagrada imatge de nostra Senyora y al gloriós sant Gil, que á ella se li volgués negar lo ser obra de tan perfetas mans, y á ell lo ser obrer ú oficial de tan perfeta imatge, com es la Mare de Deu de Núria.

Finalment, en abono de tanta excel·lencia de ser imatge fabricada y deixada en aquell sant lloch per sant Gil, dona la mateixa Reyna del cel y terra la mes calificada prova; puig ha siscents vuytanta anys que gusta de ser servida, visitada y freqüentada de tots los seus devots de aquella santa casa de Núria, ab fe y crehensa de ser del gloriós sant Gil son artífice, havent confirmat ab infinit número de miracles, de tans anys á esta part, aqueixa opinió, ab los quals resta mes que calificat que sant Gil fou son fabricador. Y així podem y devem afirmarho á boca plena y sens ningun reparo, encara que los escriptors no ho digan.

CAPÍTOL SETÉ.

SE PROVA LO MATEIX AB ALTRAS PROVAS Y
RAHONS.

Sent una cosa tan senyalada y singular que aquest gloriós Sant habitás en estas montanyas de Núria, que en ellas esculpís aquesta santa Imatge, y al anarsen la deixás enterrada en ellas; y no obstant que ningun dels que han escrit de sa vida fassa memoria de res de aixó, encara que tampoch ho contraduhen; me ha aparegut que devia tractar copiosa y llargament aquest punt y ab tantas provas, quel posessen fora de dupte. Perque es gran llástima que una cosa que tant honor fa á nostra nació catalana y á tota Espanya, quedés sepultada en lo olvit. Pero se fa menos extrany quant se observa que ningun autor espanyol antich ha escrit de sant Gil, sino únicament los extrangers, y que ni lo martirologi espanyol fa menció de ell. Los primers escriptors de la sua vida foren los sants Fulberto bisbe Cartonense, y Godefrido bisbe Ambianen-

se: després escrigueren de sant Gil Vicens Uvalvacense, Tritemio, sant Antonino arquebisbe de Florencia, Villegas, lo martirologi gallicá y altres autors, los quals sens dupte no tingueren esta noticia, ó fos perque lo Sant estigué pochs anys en estas montanyas, com se dirá en lo següent capítol, ó perque la major part de sa vida habitá en Fransa en la provincia de Narbona. Allí estigué molts anys en lo desert; allí tingué son monastir, y finalment allí morí quant ja aquella provincia no era de Espanya; y així nos cuidaren de escriure sino lo que dell allí sabian, ni averiguaren si lo Sant habia habitat en Espanya, ni de quens hagués fet tan gran favor de deixarnos esta venerable imatge de la sagrada Mare de Deu de Núria. Com lo Sant era tan humil, al tornarsen á Fransa no diria res del que havia fet en Espanya. Per so me ha aparegut tractarho de propósit.

Y perque estiga cert lo lector, que á mí nom mou á esforsar aquest punt tant lo desitj de acumular glorias á ma nació, com

la pura averiguació de la veritat, vull confirmar-la en aquest capítol ab testimonis de nacions extranyas, so es, ab lo abono y consentiment de tres arquebisbes y nou bisbes en una butlla de indulgencias que concedeixen á tots los qui farán limosna á aquella santa casa de Núria: la sua data es en Avinyó á 8 del mes de maig de 1338. La copia de ella traduïda del llatí al catalá está en un pergamí apegat en una post, en la paret de la mateixa iglesia de Núria, y la portò jó en la tercera part de aquest llibre. Per ara bastará referir lo que importa per confirmar que lo gloriós sant Gil habitá en Núria, y fabricá la sagrada imatge de nostra Senyora.

Diu la Butlla de esta manera: Á tots los faels christians que las presents lletras, etc. *Nos miseratione divinã Fratres Guillelmus Antibaren. Joannes Cassenen. Bernardus Nixien. Archiepiscopi. Petrus Montis Moxam. Paulus Albanen. Guillelmus Bellemitenen. Bonifacius Sulsitanen. Joannes Tabien. Joannes Verdanan. Benedictus Cardicenen. Vincentius Moxanen. Salvius Vor-*

matien. Salut en nostre Senyor perpetual. La Verge molt gloriosa é de totas flors de virtuts ennoblida Verge de Deu, María gloriosa, per bellor de la qual lo Sol y la Lluna se meravellan, etc. Persó á llahor de nostre Senyor Deu Pare, Fill, é Sant Esperit, é de la dita gloriosa Mare sua, é dels Benaventurats Apóstols sant Pere, é sant Pau, é sant Gil, fabricador de la gloriosa Imatge, vulgarment anomenada de la Verge María de Núria, construida de molta antiquitat y santimonia en una montanya, que vulgarment se diu las Set Valls de Núria, en una plana, que es principi y cap de la Vall de Ribes, hont la gloriosíssima Mare de Deu de continuo obra innumerables miracles, hont desiljant, etc. ¡Oh qué bella prova es aquesta! Ponderi lo lector aquellas paraulas: Es sant Gil fabricador de la gloriosa Imatge, y las següents, de las quals se veu clarament que los dits Prelats aprovan, consenten y abonan, que lo gloriós sant Gil estigué y habitá en lo sant lloch de Núria, y que ell feu y fabricá de sas propias mans la sagrada Imatge de

María sacratíssima de Núria. Y encara que aqueixas paraulas del prefaci de la dita butlla no sian probants, sinó narratives; ¿quí podrá dir que tants prelats y tan illustres haguessen afirmat una cosa tan grave y ab tanta expressió de vocables propis, sens tenirne molla certitut previa?

Altra prova ben eficás se trau per conjecturas del que escriu Villegas y lo martirologi francés. Diu Villegas que fugint lo Sant de la honra y estimació que de ell se feya quant estava en companyía de aquell sant hermitá Veredemio, en las riberas del Ródano, sen aná á un desert mes aspre y mes solitari. Y lo mateix diu lo martirologi gallicá, y explica que aquell desert era en lo bisbat de Nimes, en la provincia Narbonense. De aquí se ha de conjecturar y col-legir, que á las horas sen vingué á la montanya de Núria; porque si se apartá de allí per fugir de la honra y estimació que se feya de ell per tota aquella terra, es ben cert que no se havia de quedar prop de ella, sino que sen havia de anar en part ahont ningú tingués noticia dell; y,

si cercava lloch mes desert, aspre y solitari, no hi ha á moltes lleguas al entorn de aquella provincia montanyas tan solitarias, aspres y desertas, com las de Núria. Y si algú volgués pensar que lo Sant elegí aquesta habitació mes deserta dins de la Fransa, lo desenganya lo martirologi francés; porque ab expressas paraulas diu, que sen aná lo Sant envers las parts de ponent: las paraulas son estas: *A Neumasensi silva magis ad occasum vergens novos velut radios exeruit sanctitatis*. De las quals paraulas se veu tan clar que á las horas vingué á las montanyas de Núria, que sols falta lo averho dit ab termes propis.

Quant mes que, anantsen de la provincia de Narbona, la rahó dicta que no sen havia de anar per dins la Fransa, ni eixirse de las terras que eran de la dominació dels reys de Espanya; porque la Fransa estava molt inquieta, cremantse en guerres civils, y estava molt pacífica la Narbonense y tolas las terras de ponent. Porque sant Gil florí, segons diu sant Antonino (*Lib. 2, tit. 13, § 37*), en los anys de la Na-

tivitat de nostre Senyor 700, ó segons Triemio (*loco citato*), en los de 710. En lo qual fins que los moros se apoderaren de Espanya, que fou en lo any 714, concordan tots los historiadors, que la Gallia Narbonense estava sota lo domini dels reys godos de Espanya. Y assó es certíssim; perque, com diu lo nostre historiador barcelonés, y gloria de tota Catalunya, Geroni Pujades en lo llibre sisé de sa Historia catalana, lo rey Bamba de Espanya en lo any 673 recobrá las ciutats de Narbona, Magalona, Agda, Besiés y Nimes, que son en la Gallia Narbonense, del tirá y rebelde Paulo, que se li era rebelat y anat retirant á aqueixas ciutats. Y desde Bamba ó Wamba fins al rey Rodrigo, que perdé á Espanya en lo any 714, no se sap que ningun rey de Espanya perdés aqueixas terras, ni sols que tingués guerras en ellas. Així se veu que aqueixas terras, en lo temps que florí sant Gil, estavan quietas y pacíficas, y en lo mateix estat estavan las de Rosselló, Conflent y Cerdanya. Per consegüent no se havia de retirar sant Gil endins de la Fran-

sa, sinó en la part de ponent; so es, envers de Espanya, y per la asperesa y soledat del lloch, se ha de dir, que en las montanyas de Núria.

Bona confirmació de tot assó es lo véurer quánt escampada y propagada está la devoció del gloriós Sant en los regnes de Aragón, Valencia y demás de Espanya: tots ells son plens del nom de sant Gil, y en tots se fa festa en lo dia del Sant, que es al primer de setembre. En nostra Catalunya es festejat en aqueix dia en molts parts; en particular sen fa festa en Núria, com ja está dit, ab gran solemnitat; y ab la mateixa sen fa per toda la Segarra. En la vila de Torá, antigua habitació dels duchs de Cardona, la festa major es de Sant Gil, y lo tenen per titular. Tot lo que nos dona senyals clars de que la sua santedat, virtut y miracles foren molt coneguts en los regnes de Espanya, y que feu habitació en alguna part de ella. Y puig nos té noticia de que la haja fet en altra part, sino en estas montanyas de Núria, afirmemho á boca plena sens ningun reparo. Ab estos

tan calificats testimonis, ab las conjecturas ditas y ab los continuos miracles que en lo sant lloch de Núria han fet María santíssima y lo gloriós sant Gil abat, resta molt averiguar, que est Sant no sols ha il·lustrat aquellas montanyas ab lo or esmaltat de las suas heroycas virtuts, sinó que las ha enriquit ab la preciosíssima joya de la sagrada imatge de la Verge María, que sia lloada, servida y venerada pera sempre.

CAPÍTOL OCTAU.

SE DECLARA EN QUÍN TEMPS DE SA VIDA HABITÁ SANT GIL EN LA MONTANYA DE NÚRIA.

Diferents opinions han tingut los escriptors de la vida de sant Gil, acerca dels anys en que visqué y morí. Sant Antonino arquebisbe de Florencia diu, que florí en los anys 700, comptant desde la Nativitat de Cristo Redemptor nostre. Altres senyalan altra diferencia de temps; però, jo per no cansar al lector, me adheresch al parer del doctíssim Tritemio, lo qual

diu, parlant de sant Gil: *Claruit circa annos Domini 710*: florí lo gloriós Sant sobre los anys 710. Confirma sa opinió dient, que sant Cesari, que, com havem vist en la vida del Sant, era bisbe de Arles quant sant Gil arribá allí, floria cerca del any 700; y es de créurer que sant Cesari tindria deu anys mes que sant Gil, puig ja era bisbe de Arles. Cita á Vicens Walvacense, lo qual refereix moltes opinions; pero finalment aquesta li apar la mes certa. ¿Y qui duptará que sent sant Cesari y san Gil del orde del gran patriarca sant Benet, del qual també era Tritemio, no haja averiguat millor que ningun altre autor lo temps en que visqueren estos Sants? Y ¿qui podrá duptar que no se haja arrimat á la opinió mes certa? No senyalan estos autors lo any en que morí lo gloriós sant Gil; però Villegas en la primera impressió del seu *Flos Sanctorum* diu, que morí cerca del any 720, y concorda ab lo martirologi francés, que compta la vida del gloriós Sant en aquest mon desdel any 650, fins al any 720 ó poch mes.

Lo que ara havem de averiguar es, en quin temps vingué lo Sant á fer vida solitaria en aquest desert de Núria: lo qual se averiguará fácilmente per conjecturas tretas del discurs de la sua vida. Donam per assentat que, venint de sa patria Atenas, desembarcá en Fransa, y que estigué dos anys en companyía de sant Cesari en la ciutat de Arles; y que de allí sen aná immediatament á las riberas del Ródano en companyía de aquell hermitá Veredemio, ab lo qual, segons diu lo martirologi gallicá, estigué tres anys. Dono també per sentat, que no fou lo lloch de Núria aquell en que li succeí que, cassant lo rey, sos cassadors y los gossos anaren al alcans de la cerva companyera del Sant, y disparant un cassador una fletxa, inadvertidament atravessá la ma del Sant, al qual lo rey, arribat á la cova, feu curar y li edificá allí un monastir. Dich que no passá assó en lo desert de Núria, perque autors molt graves, com sant Antonino, Vicens, lo martirologi gallicá y Villegas afirman que assó fou en lo desert del Ródano en lo bis-

bat de Nimes, provincia de Narbona. Y així ho dono per molt assentat y per cosa certa; y encara en estos temps hi ha en aqueix lloch vestigis que ho testifiquen, perque allí ahont era lo monastir está fundada una vila que se anomena Sant Gil, y está en peus la abadía, si be avuy es abadía secular.

Podria preguntarme algú ¿quin rey de Fransa era aquest ab lo qui passá aquesta historia? Perque Villegas, com havem vist, diu que fou lo rey de Fransa, y sant Antonino anyadeix que fou lo rey Cárlos de Fransa; y en tot lo temps de la vida de sant Gil no hi hagué en la Fransa rey ques digués Cárlos, perque los reys Cárlos de Fransa tingueren principi en Carlo Magno, fill de Pipino y net de Cárlos Martell, que morí en lo any 741 á 22 de octubre, com diu Pineda en la tercera part de la *Monarquía eclesiástica* (lib. 18, cap. 6). Y se pot véurer clarament en las successions dels Reys de Fransa que porta Baronio y la mateixa *Monarquía eclesiástica*, que en tot lo temps de la vida de sant Gil no hi hagué rey

en Fransa ques digués Cárlos. Se confirma mes aixó prenent la aygua de lluny y comensant per lo rey Clotari, que regná quaranta quatre anys, y morí en lo any 632: succeí son fill Dagobert, qui regná fins lo any 646: vingué després Clodoveo II, qui regná disset anys. A aquest succeí Childerich, al qual succeí Teodorich. Aquest deixá dos fills, que foren Clodoveo III y Childabert II: regná primer Clodoveo; pero morí als quatre anys de son regnat, que fou en lo 694: després dell regná Childabert II divuyt anys, so es fins al any 716. Regná després son fill Dagobert II quatre anys, y li succeí Childerich II, y regná cinch anys. Entre tots estos arribaren al any 725, en lo qual sant Gil estava ja gosant lo premi de sos treballs en la eterna benaventuransa. De ahont resta ben provat, que en tot lo temps de la vida de sant Gil no hi hagué en Fransa rey que se anomenás Cárlos.

Semblen tan evidents estas provas, que no sabria jo cóm respóndrer á ellas, si lo martirologi francés nons tragués de aquest

duple y satisfés á la historia, dient que aquest rey Cárlos de Fransa que cassant trobá á sant Gil fou Cárlos Martell, gobernador, que en aquell temps era majordom ó capitá general de tota Fransa; lo qual, encara que no fos rey, governava absolutament com á rey. Per lo qual se ha de advertir, com ho llegim en la tercera part de la *Monarquía eclesiástica* (lib. 17, cap. 32, y lib. 18, cap. 1) y ho trau de la crónica francesa, que los reys de Fransa, desdel temps del rey Clotari, que morí en lo any 632, fins al rey Pipino, fill de Cárlos Martell y pare de Carlo Magno, se donaren una magestat bárbara dels reys assirios, que nos cuydavan mes del govern del regne, que si no fossen reys; ni se ocupavan sinó en delectacions de luxuria y gola; y sols perque constás que eran vius se mostravan una vegada en lo any en la plassa de París en lo primer dia de maig, y per ells governava lo majordom, condestable ó capitá general de la casa real. De manera, que lo rey no era mes que un representant de la dignitat real; y lo majordom era en veritat lo rey.

Aquest càrrech de majordom, ó capitá general, desempenyá Cárlos Martell en Fransa vint y sis anys, so es, desdel any 715 en que era rey Childabert II, fins al any 741 en que morí, que era rey Teodorich II. Ab lo que resta entés que, dient Villegas lo rey de Fransa, y anyadint sant Antonino lo rey Cárlos, entenen Cárlos Martell, qui en aquell temps governava á Fransa com á rey; al qual no reparavan anomenar rey, perque los grandes del regne lo elegiren príncep de aquells Estats, títol que may se havia donat á ningú que no fos fill del rey.

Suposat donchs tot assó, que tenim sentat per cosa certa, resta fácil de conjecturar, que lo temps, en que vingué sant Gil á las montanyas de Nuria, fou quant senaná de la companyía de Veredemio, lo que segons se pot col·legir del martirologi francés y dels autors citats, fou cerca del any 700 poch mes ó menos: y visqué lo gloriós Sant en ditas montanyas alguns tres ó quatre anys; so es, fins que en Espanya se mogué la persecució del rey Witissa contra los ca-

lólíchs , que fou en lo any 703 ó 704 com se dirá en lo capítol nové següent. A causa de esta persecució sen torná lo Sant á la provincia de Narbona en lo mateix desert de Nimes , envers la mar , en lo lloch que lo martirologi gallicá anomena: *Fossas Marianas*, en la *regió Septimania*, que segons diuhen los práctichs de aquell país, es allí ahont lo Ródano emboca en lo mar. Allí feu vida tan santa , que vivia de raelts de arbres y de una poca de llet que de quant en quant per voluntat de Deu li donava la cerva, com diu lo Breviari romá en lo dia primer de setembre: allí estigué tants anys, com diu lo martirologi citat , que *senuit in illius Eremitie duritie*, que allí se feu vell en la asperesa de aquell desert. Y es certíssima cosa que hi estigué fins que lo rey cassant lo trobá, y allí mateix li edificá lo monastir , en lo qual ell fou abat. Després sen aná á Roma , y havent visitat los llochs sants de aquella ciutat, y al Sant Pare que á las horas era Gregori II sen torná á son monastir , y allí acabá sos dias

anant á gosar la corona de la gloria, en premi de la sua heroyca virtut.

Be deu la Fransa estar molt ufana per haverla il·lustrat lo gloriós sant Gil ab los resplandors de sas virtuts mentres visqué, y de haverla enriquít després de mort ab las preciosas reliquias de son sagrat cos, lo qual estigué enterrat en son monastir fins al temps que la heretgia dels Albigenses corrupé tota aquella provincia de Narbona, que fou trobat molt sencer y sens ningun género de corrupció per confusió y remey de aquella heretgia: de hont fou portat á la molt il·lustre y antigua ciutat de Tolosa, y allí fins al dia present es venerat en la sumptuosíssima iglesia del invicto mártir sant Serní, col·locat dins de una caixa molt decent y ben gravada en lo soterrani, en que están los cossos sants de molts apóstols, mártirs y confessors. Be demonstra aquell regne estar gloriós per tan gran tesor; puig que en París, sa capital y cort, está edificada una iglesia parroquial dedicada al gloriós sant Gil. Y en molts parts de

la Fransa se li fa gran festa y se li té molta devoció, per quant lo martirologi romá lo senyala per Sant de Fransa dient: *In Provincia Narbonensi, Sancti Aegidii Abbatis.* Y lo santíssim pare Urbá IV ab expressa constitució maná ques resás en tota la Fransa ofici doble de sant Gil. També ha de estar molt gloriosa Catalunya de que sant Gil en vida sua haja santificat los deserts de nostras montanyas de Núria, sembrant en ellas odoríferas flors de sas virtuts heroycas, deixantnos en testimoni de son amor la prenda mes rica y la joya mes preciosa y mes estimada que ell tenia, so es la sagrada y molt miraculosa imatge de la Reyna del cel María santíssima, fabricada per sas mans de materia que li administrá lo cel; puig es de fusta incorruptible, apinsellada ab lo delicat pinsell de la sua cordial devoció, y pintada ab los colors destil-lats dels amorosos afectes de son cor, ab la qual resta esta provincia defensada y aconsolada.

CAPÍTOL NOVÉ.

SANT GIL SEN ANÁ DE NÚRIA Y DEIXÁ LA SAGRADA IMATGE DE NOSTRA SENYORA AMAGADA EN LA SUA COVA.

Havem vist que era tal lo aborriment que tenia lo gloriós sant Gil á las vanas honras y estimació que de ell feyan los homens; que aquesta sola causa bastá per ferlo fugir de Atenas, per abandonar á sant Cesari y al sant hermitá Veredemio, y anarsen ahont fos desconegut y despreciat de tots. Posat en la montanya de Núria y derramantse per totes parts lo bon olor de sas virtuts; y per altra part atraent la fama de sos miracles á la gent de totes parts de Espanya, especialment de nostra Catalunya; aixó sol podia ser una causa suficient per obligarlo á abandonar aquest país y retirar-se á altra part. Pero lo llibre de pergamí de la santa casa de Núria ja citat, per lo qual he promés en lo prólech de regir-me, dona altra causa, dient que sen aná de Núria sant Gil per causa de una molt gran

persecució que mogué contra ell, per lo molt encés zel que tenia de la santa fe catòlica, y perque, ab son exemple y ab la sua fervorosa predicació, convertia é il-luminava á molta gent, en particular á tots los pobres vehins de aquellas montanyas, als quals ab tota eficacia exhortava á que observassen la santa fe catòlica y perseverassen en ella. Vehent los presidents de la terra lo gran fruyt que feya lo gloriós Sant, determinaren perseguirlo fins á llevarli la vida. Així lo Sant, com no era voluntat de Deu que fos mártir, sinó confessor, seguí lo consell de Cristo en lo Evangeli de sant Mateu, *cap. x*, que diu: *Cum persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam*. Així lo Sant fugí y sen aná de Núria, tornant-se al desert Neumasense, que es Nimes, en la Fransa Narbonense.

Per enténdrer quína persecució se mogué contra del Sant, se ha de advertir que en lo temps que sant Gil floria y habitava en Núria, que fou desdel any de Cristo 700 fins á 703 ó 704, regnava en Espanya lo cruelrey godo Witissa, lo qual regná quin-

se anys; so es desde 695 fins al any 710. Aquest Rey degenerá tant de la bondat dels reys godos antecessors seus, que en ninguna cosa bona los imitá, perque tots los reys godos de Espanya foren molt católichs, desde que lo bon rey Recaredo, germá del santmártir Hermenegildo comensá á regnar, que fou en lo any 586, lo qual, per consell del sant arquebisbe Leandro, de tal manera extingí la heretgia dels Arrians y sembrá la fe de Jesucrist en tota Espanya, que tots los reys sos successors fins á Witissa, que passaren cent y nou anys, donaren lleal y plena demostració de ser obedients fills de la Iglesia católica romana.

Pero aquest Rey fou tan mal rey, que may hi ha hagut en Espanya altre pitjor. En lo principi doná algunas demostracions de católich; mes prest las mudá, donant-se desvergonyidament en torpesas carnals. Estragá lo estat sacerdotal, destruí la honestat de las donas, prenent ell per sí ab gran infamia molts donas per mullers, ó per amigas, consentint ques fes lo mateix en tot son regne, així als eclesiástichs, com

als llaychs, bisbes, abats, sacerdots, monjos y altres de aquest estament. Doná públicament llicencia á tots los homens, així eclesiástichs, com llaycs, que tinguessen tantas mullers com volguessen, y, com un abisme crida altre abisme, no pará en assó; ans be infamá la noblesa goda ab lo pecat nefando de la sodomía, com ho podrán veurer los canonistas (*Can. Sigens, glos. 56 dist.*) ab una autoritat del sant mártir Bonifaci referida per Graciá. Y perque molts sants bisbes y altres servents de Deu ab sos exemples, predicacions y consells resistian á tants y tan abominables vicis y pecats, maná ab pena de la vida, que ningú obeís al sant Pontífice de Roma ni als seus sants manaments.

Negada la obediencia á la Sede apostólica, anaren creixent en Espanya las iniquitats y maldats, perque, com la virtut de la obediencia sia un dels principals fonaments de la religió cristiana y de la santa fe, que confessa una, santa, católica, apostólica Iglesia romana, faltant aquest fonament, se assolá y destruí casi

del tot lo edifici de la Iglesia en Espanya: la Religió fou abatuda y postrada; tancárense moltes iglesias; cessaren molts eclesiástichs la celebració del divinals officis; administrávanse poch's sacraments; los gobernadors de las provincias y ciutats perseguian als predicadors que predicavan cónt'ra lo desatino del Rey; finalment apenas restá en tota Espanya cosa que tingués rastre de cristiandat, sinó sols lo nom.

Estant en aquest tan gran conflicte la santa fe católica, y lo estat de la Iglesia en tan gran apreto, lo gloriós sant Gil, mogut de piadós y cristiá zel, y encés del amor de la Fe católica, predicava ab grandíssim fervor á la gent de aquellas montanyas, y ab tot cuydado y diligencia procurava que aquells pobles vehins de Núria persistissen en la fe, y perseverassen constants en la obediencia del Sant Pare de Roma. Vehent los qui governavan en aquellas terras, que eran tals com lo Rey, lo fruyt gran que feya lo Sant ab sas prédicas en tota aquella comarca, procuraren ab

gran cuydado perseguirlo, fent diligencias per capturarlo y castigarlo. Però com Deu nostre Senyor lo volia pera comunicar lo resplandor de las suas virtuts á molts altres, que com á estrelles se havian de illuminar ab los raigs de aquest lluminós sol, no volgué que morís mártir. Així per inspiració divina sen aná de Núria, deixant aquellas montanyas, que antes que ell las habitás eran tan hórridas, fetas un regalat jardí de las olorosas flors de las virtuts que sembrá en ellas. Entre las quals sembrá la Reyna de las flors, la rosa mística MARÍA, deixant la sacratíssima Imatge, que en aquell lloch es tan venerada, en la mateixa cova, testimoni de sas penitencias y heroycas virtuts. Volgué en assó imitar á aquells sacerdots que refereix la Escriptura sagrada (*lib. 2 Machab. cap. 1, v. 20*), los quals vehent que los del regne de Judá eran portats cautius á Babilonia per lo rey Nabucodonosor, prengueren lo foch sagrat del altar dels holocaustos, y secretament lo amagaren en la vall de Josafat, dins de un pou fondo, y allí lo cubriren molt be,

de manera que ningú sabés trobarlo, fins que vingués lo sant profeta Nehemías, quant per voluntat divina fos deslliurat de aquella captivitat.

Així mateix lo gloriós confessor sant Gil, havent de fugir de la tirania de aquell Nabucodonosor Witissa, prengué ab molta reverencia, no lo foch sagrat, sino lo refulgentíssim sol de María, que il-lumina lo cel y la terra, y escondí la sua sagrada Imatge molt secretament en la cova; y allí (com diu lo text sagrat) *Contutatus est eam, ita ut omnibus ignotus esset locus*: allí la amagá, paredant mol be la cova, y cubrintla de glevas y ramas, de manera que ningú pogués tenir rastre ó noticia de la preciosa joya que allí amagava, fins que vingués lo temps en que lo sol, després de haver estat molts anys cubert ab los núvols de la morisma, que pochs anys després se apoderá de Espanya, resplandís tan refulgent, que á tots causás admiració, donant principi á la manifestació de aquest sol de la sagrada imatge de nostra Senyora un altre Nehemías sant, que fou

un bon home y de santa vida, anomenat Amadeu, com se dirá en lo capítol següent.

CAPÍTOL DESE.

LO SANT HOME AMADEU VINGUÉ Á NÚRIA PERA EDIFICAR LA CAPELLA DE NOSTRA SENYORA.

Després que lo gloriós sant Gil hagué amagat la sagrada imatge de nostra Senyora de Núria en la cova, y sen aná de estas montanyas; aquell hermós y bell sol de la santa Imatge restá eclipsat y cubert ab núvols de la terra per espay de molts anys; perque al rey Witissa succeí lo rey Rodrigo, lo qual, seguint las pitjadas de son àntecessor, provocá la justicia divina á que destruí y acabás los regnes de Espanya, permetent que los moros, gent cruel y bárbara, se apoderassen y fossen senyors de tota Espanya, y en consegüent de Catalunya, la qual posseiren molts anys. En estos, y molts mes després, estigué la santa Imatge escondida, fins que, com

diu la Escriptura sagrada (*II Machab. cap. 1, v. 22*): *Tempus adfuit, quò sol refulsit, qui priùs erat in nubilo*, fins que vingué lo temps en lo qual resplandí lo sol, que antes estava baix dels núvols. Y aquest temps fou, quant Deu nostre Senyor per sa infinita misericordia de remotas terras enviá miraculosament á estas montanyas un sant profeta Nehemías; so es, un sant home anomenat Antoni Joan Amadeu, pera que edificás en aqueix sant lloch de Núria una humil capella á gloria de la sacratíssima Verge María, antes de trobarse la sagrada Imatge, perque després de trobada li servís de tabernacle. Lo qual sucés inseguint lo ques troba escrit en lo llibre de pergami ja citat, es de la manera següent:

En la terra de Dalmacia, que es una regió de Esclavonia, hi hagué un home que desde minyó se empleá tot en lo servey de Deu, ocupantse sempre en oració, dejunis y contemplació; y persó era anomenat de tothom Amadeu. Una nit, després de haver estat en profunda oració, se

adormí, y en somnis li aparegué un Àngel, lo qual de part de Deu li parlá desta manera: Amadeu, molt amat de Deu, á tú me envia lo Senyor, per dirte com es la sua voluntat que empregas una grandiosa obra y un ministeri que ha de ser molt de gloria sua y servey de la sua Mare Maria santíssima. Has de saber que en la part de ponent, en los confins de Fransa, junt á las montanyas anomenadas Pirineus, hi ha un lloch que se anomena los Ports de Núria: anirás allí, y al mitj de aquellas montanyas veurás una plana, no molt gran, á la qual circueixen dos riberras eixidas de las mateixas montanyas. En mitj de la plana veurás una pedra blanca; anirás allí, y en nom de la Verge Maria Mare de Deu y Senyora nostra comensarás á cavar per ferli una capella: y en lo mateix punt veurás que acudirán molts homens per ajudarte á dit efecte, los quals encara que serán de nació y llengua diferent de la tua, entendrán molt be ton llenguatge y tú lo dells. Diráslos que perseveren en aquella tan santa obra de edificar

allí capella en honor y gloria de la Verge María, porque aqueixa es la voluntat de Deu y de la sua santíssima Mare, y que per aqueix efecte ets enviat tú de parts molt remotas. Los denunciarás com prop de aquell lloch hi ha grans tresors amagats y reliquias de María santíssima, las quals trobarán si ab diligencia las cercan. Y així que no sian negligents en cercarlas, ni tú ho sias en cumplir lo que jo de part de Deu te encomano, assegurante que tindrás á Deu y á María santíssima per tot amparo en aqueixa empresa. Resta en bona hora.

Ditas estas cosas, desaparegué lo Ángel, y restá lo bon Amadeu molt suspés, no sabent si aquellas eran veus de Deu, que volgués servirse dell en tan alt ministeri, ó si era il-lusió del esperit maligne, que algunas vegadas se transmuda en ángel de llum. Per assegurar-se, aná á consultarho ab son pare confessor, lo qual, després de haberho ben reflexionat, pensá que la gravedat del cas demanava major consulta, y aixís lo dirigí al senyor bisbe, porque, com á pastor y guia de tot lo bisbat, li do-

nás son consell en cosa de tant pes. Aná lo bon Amadeu á son prelat, li contá lo cas, y lo prelat ab gran prudencia li aconsellá que dejunás per tres dias continuos, que també ell faria lo mateix, y que, passats aquells tres dias, tornás á ell y li manifestás si alguna cosa mes havia entés ó vist. Feuho així lo bon Amadeu, estigué tres dias dejunant y ab molta oració suplicant al Senyor se servís revelarli si aquella visió era cosa sua, y venia dell, ó no.

Passats los tres dias li aparegué de nou lo Àngel, reprementlo de que no hagués posat en obra lo que de part de Deu li fou ordenat; y li digué que anás á consultar á son prelat, que ell li diria lo que habia de fer. Aparegué en la mateixa nit lo Àngel al sant prelat, dientli que no duptás en aixó, y que aconsellás ab totas veras á Amadeu ho posás per obra, per ser eixa la voluntat de Deu. En lo endemá trobárense los dos, y lo prelat ab molta alegría y contento lo va abrassar y li digué: O ditxós y moltas vegadas ditxós, puig Deu omnipotent te elegix per un ministeri tan alt; lo parabé te

dono de tanta felicitat; vés, Amadeu germá, y no tingas ningun dupte ni temor. Has de saber, que á mí, encara que indigne, sem ha estat revelat lo mateix. Diguéli Amadeu lo que aquella nit li havia altra vegada succeit, y vehent que conformavan los dos, ab molta alegría y contento se despediren lo un del altre: donantli lo senyor bisbe la sua santa benedicció, li encomaná ab moltes veras pregás á Deu per ell, y així mateix Amadeu se encomaná á las oracions de son prelat, y, abrassantse lo un al altre, ab amorosas llágrimas se despediren.

CAPÍTOL ONSÉ.

LO BON AMADEU ARRIBÁ Á NÚRIA Y COMENSÁ
 Á EDIFICAR LA SANTA CAPELLA DE NOSTRA
 SENYORA.

Partí lo bon home Amadeu de Dalmacia en lo any 1072, y passant per la santa ciutat de Roma, visitá los santuaris de ella. Entre tant arribá un vaixell que sen anava á Fransa, en lo qual se embarcá y ab molt favorable temps arribá allí, ahont, havent des-

embarcat, no parà fins que fou á la provincia de Narbona. Arribat als confins ahont se divideix Fransa de Espanya, en la terra de Cerdanya, preguntá per los Ports de Núria. Era lo mes de juliol, quant ja están descuberts de neu, y havéntlosi mostrat la gent del país, sen pujá en una montanya alta, desde la qual pogué totalment descobrir totas aquellas valls: finalment descubrí aquella part de una plana xica, encara que per estar molt lluny, en lloch molt alt, li apareixia molt mes xica; ab tot, inspirat de Deu, y, com se creu, guiat per lo Ángel, sen aná envers aquella plana, y, arribant á ella, trobá tots los senyals que lo Ángel li havia donat, so es, las dos riberas, y la pedra blanca en mitj del pla.

Vehent lo bon Amadeu ab quánta prosperitat y prestesa era arribat al lloch que lo Ángel li havia dit, y que ab tanta facilitat lo havia trobat, lo que ell tenia per cosa molt difícil, se acabá de assegurar de que nostre Senyor Deu li feya molt gran gracia y mercé de haverlo elegit per aquell

ministeri, que havia de ser de tant servey de María santíssima, Senyora nostra. Així, alabant al Senyor, comensá á besar aquella santa terra, dient: Ó ditxosíssima terra, puig tants y tan grans tresors en tú eslán amagats, en la qual la Reyna dels Àngels, Mare de Deu y Senyora nostra, se serveix tenir cámara y casa per ser visitada, servida y reverenciada dels fiels cristians.

Estigué allí un bon espay de temps agennollat, fent gracias á Deu y á María santíssima; lo qual vist per uns pastors que cerca de allí estavan, corregueren per véuer aquell home quels apareixia de diferent hábit y vestit del que en aquellas montanyas se usava. Lo saludaren ab molta cortesia, li demanaren quí era, de quína nació, y de quínas terras era vingut á aquell desert; cóm se deya, y qué volia ó pretenia fer allí. Lo bon home Amadeu los respongué á totas las preguntas que li feren. ¡Oh admirable poder de Deu! ¡Oh miracle gran, que essent ell de terras tan extranyas y de llenguatge tan diferent del nostre, lo enten-

gueren aquells pastors com si hagués parlat en catalá, y ell entengué la nostra llengua com si sempre se hagués criat en Catalunya! Y així, vehent que tot lo que li havia dit lo Àngel era veritat, los contá com era enviat de part de Deu y de la sua Mare santíssima, pera que á honra y gloria de ella edificás allí una capella, en la qual seria visitada, venerada y servida per los fiels cristians; y los referí tot lo que dalt está dit. Ab molta alegría y amorosas llágrimas los deya: Ó ditxosos los qui estau en esta terra, perque vos fas á saber que teniu en ella amagats tresors de incomparable valor; no siau descuydats en cercarlos, per que haveu de saber que son de major valor y estima que si fossen de plata ú or, perque son reliquias de María.

Admirats restaren los pastors oint tals cosas, y juntament molt alegres de una tan bona y ditxosa nova, la qual cregueren fácilmente y ab tota certesa; perque ells ja suspitavan de que aquell era lloch sant, y que alguna virtut divina assistia allí. Se recordavan haver oit dir á sos passats, que

en aquella plana havia fet penitencia un home de santa vida anomenat Gil, y així cregueren que trobarian allí algunas reliquias del gloriós sant Gil.

Per tant, tots ab gran contento corregeren á las casas que mes prop trobaren, portant cada qual alguna aixada ó altre instrument pera cavar la terra y per arrancar pedra, y se posaren ab molta diligencia á treballar. Lo sant home Amadeu, antes de posarse en tan sant exercici, se agenollá, y aconsellá á tots los demás que allí estavan fessen lo mateix, y així postrats per terra tingueren un rato de oració, y alsantse digueren tots: Lloada siau vos, Mare de Deu, pera sempre: donaunos forsa pera que en nom de Deu omnipotent y en honra vostra comensem esta santa obra, y després los demás la pugan portar al fi degut. Comensá Amadeu á cavar; lo mateix feren los demás, havent ell fet las líneas del ámbit. Arribá á Caralps la nova de que feyan capella en aquella plana á honra de María santíssima, y així acudiren alguns homens. Los uns tallavan bigas, los altres

feyan cals, los altres portavan pedras, tot-hom feya lo que li era possible: finalment fabricaren una petita y humil capella, y tan humil, que la cubriren ab glevas, per no tenir possibilitat de cubrirla ab llosa. En ella feren un altar ab una imatge ó pintura de nostra Senyora, y la imatge de sant Gil, ab una llantia que cremás devant las santas imatges.

Passaren desde que sant Gil sen aná de Núria, fins que lo sant home Amadeu edificá la santa Capella, trescents seixanta vuyt ó seixanta nou anys. Perque sen aná sant Gil en lo any de la Nativitat de Cristo 703 ó 704, y vingué Amadeu en lo any 1062, com ho afirma lo dit llibre de pergamí de la casa de Núria: y diu que, després de edificada per lo sant Amadeu la capella, fins ques trobá la santa imatge de nostra Senyora, passaren tres anys.

CAPÍTOL DOTSÉ.

DE UN GRAN MIRACLE PER LO QUAL SE AUMENTÁ LA SANTA CAPELLA DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA.

Estant la santa Capella y son edifici en lo punt que havem dit, so es, encara no estava cuberta ab llosa, sino sols ab gleva; los pobres pastors, pera que estigués ab mes decencia li feren un sobrecel ó cuberta de un drap blanch de lli, y, així cuberta, la deixaren per aquell any, ab confiansa de que, passat lo ivern, continuarian la obra per lograr lo fi de acabarla y adornarla millor. Entre tant corregué la fama per tota aquella terra del vehinat, de que se havia edificat una capella en los Ports de Núria, en nom de la gloriosa Verge María; y axis fou que en lo mes de maig del any següent, quant ja lo ivern fou passat, pujá molta gent á visitar la nova capella en nom de María santíssima comensada, entre los quals hi pujaren dos homens de la vila de Caralps, no per devo-

ció, sinó per cullir teya, á fi de fer llum en sas casas. Però, quant foren á la capella y veren lo drap, de que estava cuberta, tan blanch y prim, digué lo un al altre: ¿Quina tela tan bona por férnosne camisas? Si te apar, fem lo quet diré: esperem que tota la gent sen sia anada, y, quant será ja nit, pendrém la tela, y nos ne farém camisas, ó lo que millor nos pareixerá. Respongué lo altre, que li apareixia molt be, que ho fessen de la manera que ell deya.

Quant la gent fou fora, ells posaren per obra son mal próposit, y, sens reparar en lo gran sacrilegi que feyan y desacato á María santíssima, prengueren aquell drap, sel partiren, y lo un sen feu camisas y lo altre calсотets. Arribaren lo endemá á la santa Capella alguns devots de Caralps, dels qui treballavan en acabarla, y, vehent que faltaba lo drap, sentiren molt un atreviment tan gran: mes, com no sabian quí havia fet tan gran maldat, hagueren de dissimularho. Pero no ho dissimulá Deu nostre Senyor, que sempre ha castigat los pecats que son contra la reverencia deguda

á la Iglesia, y contra lo respecte que deu á sa santíssima Mare: antes be los castigá molt severament, conforme ells mereixian, y fou de esta manera:

Feren lo robo lo dimecres, y en lo diumenge primer vinent, quant foren eixits de la missa major la gent de Caralps, se aturaren molts homens en lo cementiri, com es costum en aquella y otras parroquias, entre los quals també si trobavan los dos lladres sacrílechs. Estant allí sota de un arbre, y, essent lo dia molt clar y molt quiet, se mogué ab gran promptitut un temporal y furia de vent tan gran, que tot-hom se espantá, y apenas tingueren temps de entrarsen á la iglesia; per lo menos nol tingueren los dos que havian robat lo drap de la santa capella de Núria. Vingué un remolí de vent tan furiós, que allí devant de tots prengué al qui havia donat lo consell sacrílech, lo alsá per los ayres, fentlo passar per sobre un arbre, y ab tanta furia lo vent lo rebaté en la terra, que se esclafá tot, y sen feren moltas pessas y trossos, restant molt espantats y marave-

llats del que veyan tots los que allí estavan, no sabent quín misteri era aquell.

Y encara restaren mes espantats y admirats quant mirant en terra veren al altre lladre sacrílech, companyó de aquell y cómplice en lo robo del drap, que estava tot esmortuit y casi difunt, lo qual los digué estas paraulas : No os maravelleu, germans y amichs meus, de aquest cas novament esdevingut á mí y á aquell altre, que ja está trossejat; perque es molt just cástich de la justicia de Deu. Haveu de saber com nosaltres dos som los sacrílechs y mals cristians que, ab poch temor de Deu y de la sua santíssima Mare, dimecres passat robarem lo drap de lli ab lo qual la santa capella de nostra Senyora, novament comensada, estava cuberta; ell me doná lo consell, y los dos lo posarem per obra : ell sen feu calsotets, y jo algunas camisas : ara ell ha pagat son pecat y jo lo pago també : mirau quál estich, y me veuréu tot sech per un gran ardor que me está cremant. Y axí fou que se secá del tot, y sols visqué vuyt dias, en los quals doná

molts senyals de contrició y rebé los Sacraments de la santa Iglesia, que no fou poca misericordia, la qual li feu Deu y María santíssima de donarli aqueix temps.

Havent vist los que allí estavan un miracle tan gran y tan senyalat, cregueren fermament que era servit Deu omnipotent, que aquell sant lloch fos molt venerat, y digueren que : *Verè locus iste sanctus est : O quam metuendus est locus iste ! Verè non est hic aliud , nisi domus Dei, et porta coeli :* Verdaderament que lo lloch de Núria es lloch sant, y quens havem de emplear tots en acabar la santa capella, que es fer un tabernacle á María santíssima, puig ella fou lo tabernacle sant en lo qual fou portat lo Fill de Deu. Per lo tant, encesos en devoció, tingueren consell, y en ell se resolgué que fos ampliada y acabada la santa capella de nostra Senyora de Núria, de comuns gastos de tots los de la parroquia de Caralps y de altres devots, si se trobavan algunas almoynas.

Obtingueren llicencia dels il-lustríssims

prelats y bisbes de Urgell, Vich, Girona y Barcelona per fer una aplega general á fi de acabar ab tot compliment la dita Capella. Feta la aplega, encara que se aplegá molta cosa, però fou poch per los gastos que se oferian per posar be la santa Capella. Així tres pagesos de Caralps, de major possibilitat quels altres, empuerren de sos bens la consumació y perfecció de esta obra. Y si be ells no volgueren ser anomenats per fugir de tota vanagloria, y perque nos digués dells en la terra: *Receperunt mercedem suam*; ab tot he trobat en lo llibre antich de pergami, que lo un se anomenava Gil Calvó, lo altre García Alguer, dels quals tots sos successors son estats protectors y afavoridors de esta santa casa de Núria; y ells han rebut moltes mercés y gracias de Deu nostre Senyor per medi de María santíssima, com se veurá en los miracles que escriu-rem en la segona part.

Estos bons pagesos, grans servidors de la Verge María, tornaren á comensar la iglesia desdels fonaments, pera ferla de

bona y forta pedra y de bona argamassa de cals y arena, pera que fos ben forta, que la humitat de las grans neus del ivern no la espatllás ni penetrás, ni los vents, que en aquell lloch solen ser molt forts, poguessen derrocarla. Y la adornaren de totas las cosas necessarias, pera que si pogués celebrar lo sant sacrifici de la missa, y férenhi una campana. En fi la posaren ab tanta perfecció, que ha durat aquell edifici fins al any 1640, quel espatllaren pera créixer la Iglesia y la Casa, com se dirá en lo capítol vint y un.

Además de la santa Capella, feren també un tros de casa, ques deya la casa de la volta, pera que pogués habitarhi un hermitá, com de fet hi habitava en lo temps de primavera y estiu, després que lo sant home Amadeu sen fou anat. La qual casa després serví de celler fins al any 1675, en que fou derrocada, y al seu devant hant fet altre celler molt mes gran que lo primer.

Feta ja la santa capella de nostra Senyora de Núria per los sobredits; vehent

lo bon Amadeu las cosas posadas en tan bon punt com ell desitjaba, y que habia cumplert lo que li fou manat per lo Àngel de part de Deu ; determiná despedirse y tornarsen á sa terra. Y així se despedí de tots ab moltas llágrimas de alegría, per véurerlos tan encesos en la devoció de María santíssima; y encomanantse á las oracions de tots, com y també ells á las de ell, agraintli molt lo gran treball que havia pres en aquella santa obra, y donant tots moltas gracias á Deu y á la sua sacratíssima Mare, se despediren ab molt amorosas y santas paraulas. Y per últim remato los encomaná molt que no fossen negligents ni peresosos en cercar los espirituals tressors que estavan escondits en aquella plana, y continuassen en alabar á Deu y á la sua santíssima Mare en aquell lloch, que allí tenia ella gust de ser servida y venerada.

CAPÍTOL TRETSE.

DE ALGUNAS COSAS MIRACULOSAS QUE SUCCEI-
REN EN AQUELL SANT LLOCH, DESPRÉS
DE FABRICADA LA CAPELLA Y ANTES DE
TROBAR LA SAGRADA IMATGE DE NOSTRA SE-
NYORA.

En la segona part de aquest llibre tractarém llargament dels miracles obrats per intercessió de nostra Senyora de Núria; mes perque lo que havém referit en lo capítol passat y lo que dirém en lo present succeí tot antes ques trobás la santa imatge de nostra Senyora; persó me ha paregut escriurerlos antes de son trobament.

Set anys se passaren desde que lo bon Amadeu vingué á aquest sant lloch de Núria, fins ques trobá la sagrada Imatge; so es, quatre que tardá en fabricarse la Capella, passats los quals sen torná á sa terra: y després de haversen ell anat fins ques descubrí, passaren encara tres, que ab tots fan set anys; en los quals volgué Deu nostre Senyor significarnos ab molts

miracles, que aquell lloch de Núria, que havia elegit per tabernacle de la sua santíssima Mare, era lloch sant : y assó ho demostrá ab moltes maravellas y senyals, en particular en lo miracle següent :

Se diu en lo llibre antich de pergami ja citat, que antes que allí se edificás la santa Capella, aquell lloch de Núria era molt agreste, incult y aspre; y que era tan hórrido y espantós, que solament lo habitavan bestias salvatges. En ell los pastors sentian moltes vegadas udolar esperits malignes, y havian vist moltes visions de sátiros, faunos, ó dimonis, per las quals visions malas lo bestiar sels espantava, desgarrantse y despenyantse pera fugir. Ja podrá ser que á algú que hollegirá aparega assó que sia alguna faula ó ficció de poetas antichs ; pero jol remeto al Doctor máximo de la Iglesia, sant Geroni (*Epist. part. 3, Epist. 37*), lo qual, escrivint la vida de aquell primer pare de la vida solitaria, sant Pau, refereix que anant sant Antoni á visitar-lo y atravesant per los aspres deserts de la Siria, trobá un mónstruo, que de mitj en

amunt era home y de mitj en avall era cavall, al qual anomenavan los antichs centauro. Y passant avant li isqué un altre en figura també de home, ab banyas en lo front, que tenia lo nas ganxut y quatre peus, com de cabra, y als de aqueixa figura anomenavan los antichs faunos ó sátiros: y així mateix los anomena lo sant Doctor en lo lloch citat. Y perque ningú repare en créurerho, anyadeix que en temps del emperador Constantino fou portat viu á Alexandría un sátiro á vista de tot lo poble, al qual, després de mort, lo salaren y lo portaren á Antioquia al Emperador, pera quel vegés.

Y en la historia dels sants Abdon y Sennen mártirs, que escriu lo P. Vicens Domenech en son *Flos Sanctorum* dels Sants de Catalunya, trobam que antes que los cossos sants de aquestos dos Mártirs arribassen á la vila de Arles, hi hagué una tribulació molt gran en aquella vila, per causa de uns animals monstruosos que, en figura de monas, inquietavan la vila de tal manera, que no sols destruian las

vinyas y fruyts de la terra, sino que matalavan molta gent; y se té per cert que eran dimonis en figura de monas, que allí eran anomenats simiots, los quals desampararen aquell terme y desaparegueren del tot en lo punt que foren arribats allí los cossos dels gloriosos mártirs Abdon y Senen.

Per tant no ha de aparéixer faula de poetas lo dir que en los deserts de las montanyas de Núria apareguessen visions de tals mónstruos antes que allí se edificás iglesia á honra y gloria de María santíssima.

Peró tant prompte com arribá allí lo sant home Amadeu y edificá la santa capella á honra de la Verge María, ha estat sempre aquell lloch no sols ameno, apasible y alegre, sino també santificat y ple de celestials virtuts y deslliurat de visions é ilusions de esperits diabólichs. Y los bestians de la montanya en tots aquells set anys, en las tempestats y borrascas del mal temps, acudint per disposició divina á aquella plana, y en lo entorn y sobre de la

cova, ahont després se trobá la sagrada imatge de nostra Senyora, tenian tanta seguretat, com si fossen estats en sos propis corrals. Cosa per cert molt miraculosa, y que causava molta admiració als pastors y á tots los que ho veren.

Suceí assó tantas vegadas, que ja los pastors no se espantavan quant en ocasió de mal temps perdian lo bestiar; antes be ab tota seguretat lo anavan á cercar en aquell lloch ahont certíssimament lo trobavan y sens dany algun. Y perque mes clarament entenguessen, que aquella maravella venia de Deu y de la sua Mare, suceí que una nit, en la qual va fer un grandíssim temporal, lo bestiar de molts pastors se va tot desgarrar y apartar de son principal remat; pero tot ell acudí, com acostumava, á aquell lloch de la cova. Vehent los pastors tal desgarrament del bestiar, estant espantats y pensant que molts dels moltons ú ovellas serian perduts, reclamaren á nostra Senyora de Núria, que ja havém dit estava pintada en lo altar de la Capella, fentli molts vots y pro-

mesas. ¡Oh gran miracle! vingué un moltó mes gran que tots los altres, com ab la claror dels llums se pogué divisar, lo qual portava en lo coll una gran esquella. Comensá á posarse devant y anar envers la una pleta, y lo seguian tan solament tots los que eran de aquella pleta; los altres esperavan allí, fins que després tornava tot sol al mateix lloch de la balma, ahont trobava los altres, y posantse devant, així mateix sen anava envers altra pleta, y lo seguian tan solament los qui eran de aquella; y de aqueixa manera tornava tot lo bestiar á sos propis amos, restant ells molt admirats. Y volent averiguar de quin senyal era aquell moltó, may lo pogueren conéixer. Assó succeí no una, sino moltas vegadas. Cosa es per cert molt extraordinaria; ab lo qual volgué mostrar María santíssima, ja antes de ser trobada la sua sagrada Imatge, ab cuántas veras havia de afavorir als devots que de bon cor en aquell sant lloch la reclamarian; y es estat tan continuat aquest miracle, que fins al dia present no se sap que

lo bestiar may haja pres mal, estant en la plana de la santa casa de Núria.

De major admiració es encara lo que en altra ocasió succeí á alguns pastors de aquella montanya, y fou que, vensuls una vegada uns miserables y frágils pastors de una tentació del dimoni y del appetit desordenat de la carn, sen menaren una dona dolenta per tenírsela en sos corals ó pletas. Y com lo pecat de la deshonestat sia tan gran ofensa de Deu y de la puríssima Verge María, permeteren que, mentres los pastors eran ab lo bestiar y la dona estava sola en lo lloch de la pleta cusint, li aparegué un diable en figura de home, y li digué que ell volia tenir part ab ella, y volentsi acostar pera agafarla, la dona cridá tota espantada un gran crit, dient: Verge María, y santas virtuts de Núria, ajudaume. Ditas estas paraulas lo dimoni no si pogué mes acostar, ab que la dona pogué fugir envers allí ahont eran los pastors, als quals ab grans crits cridava, y lo diable sempre la seguia al derrera; però de lluny, que may si pogué acostar

mes desde que oí lo nom de Verge María de Núria. Arribada la dona als pastors, los contá lo que li havia succeit, dient, que si no fos per la ajuda de la Verge María, y santas virtuts del sant lloch de Núria, lo diable la haguera ofegat. Los pastors restaren també molt espantats, y vegeren al diable que sen era pujat en un arbre y apareixia una gran fantasma; y desde allí los feu mes temor, perque los amenassaba ab la ma y ab lo cap, y ab la sua espantable veu los cridava y feya moltes amenassas.

Los pastors, atemorisats y dolorits de son pecat, se agenollaren envers la santa capella de nostra Senyora y sant lloch de Núria, y fent lo senyal de la creu, lo diable fugí envers la montanya de Puigmal; y ells digueren á la dona, que puig Deu y la sua santíssima Mare li havian fet tanta gracia de guardarla de aquell perill, que sen anás á confessar son pecat, y fes verdadera penitencia dell, y esmenás la sua mala vida. Y los pastors anaren de prompte á la santa capella de la Verge Ma-

ria penedits de son pecat, y allí feren gracias á Deu y á nostra Senyora, que als uns y altres havia deslliurat del pecat y del dimoni.

En la nit següent, com los pastors haguessen encorralat son bestiar en sos corals, y ja haguessen pogut dormir dos ó tres horas; se mogué tal y tan fort temporal de trons, llams y aygua tan forta, que tots los bestiar tragué dels corals, y los escampá y esgarriá de mala manera. Quant fou passada la tempestat y lo temps mitigat, los pastors no trobavan lo bestiar ni rastre dell: y així acudiren al lloch de la cova de nostra Senyora, pensant que allí, com altrás vegadas, lo trobarian; pero tampoch lo hi trobaren, ni podian tenir rastre algun de tal bestiar y de ahónt era anat. Espantats y desconsolats sen anaren á la santa Capella, y allí posats de genolls per terra ab moltes llágrimas comensaren á dir: ¡Oh Verge María! feunos gracia que trobem nostre bestiar. ¿Cóm pot ser que se sia així tot perdut? Apiadauvos de nosaltres miserables

pecadors, y no vullau que lo dimoni reste victoriós en aquesta tempestat, fentnos pérdrer lo bestiar. En vostre sol favor confiam, que sou amparo y consol dels pecadors afligits. Feta aquesta oració isqueren fora de la Capella pera escoltar si sentirian alguna esquella de son bestiar. No oint res y estant molt pensatius de qué farian, veren venir un moltó molt gran tot blanch ab una esquella al coll, y comensaren á sentir com sonava y com poch á poch se venia acostant al pla de la santa Capella; pero ells nol podian véurer sino ab la claror dels llams, tanta era la fosca de la nit y del temps. Finalment tot sonant la esquella y belant arribá allí lo moltó y mená totas las ovellas, que eran perdudas en aquella part de montanya, y, deixantlas allí, sen torná per las altrás, que se eran escampadas y perdudas per l'altra part: y així totas las arreplegá en aquell sant lloch de la montanya y cova de nostra Senyora.

Quant los pastors veren tal y tan gran miracle, com la Verge María los havia fet,

tots sen tornaren entrar en la santa Capella, y agenollats allí ab molta devoció y acció de gracias feren oració á Deu nostre Senyor, y á la sua sacratíssima Mare, la gloriosa Verge María de Núria. Y ab molta alegría quiscun pastor prengué son bestiar y lo menaren á recullir en sos corrals. Y lo moltó, que los dits remats havia reunit, era molt major que ningun altre dels corrals. Vingut lo dia, los pastors, cada qual en son remat, cercaren aquell moltó quels havia recullit lo bestiar, y nol trobaren, ni després may mes lo veren. Á las horas tots conegueren que alló era algun Àngel de Deu, y que tot lo succeit era obra divinal, alcansada per la intercessió de la Verge María. Y així tornaren á la cámara ó capella y sant lloch de Núria, y portaren bellas presentallas y joyas, ab que adornaren la capella de la Verge María de Núria.

Tots estos miracles tan grans eran presagis y evidents senyals del tresor gran que estava escondit en aquell sant lloch, lo qual no era de or ni de plata, sino de

molt major estimació; puig era la sagrada imatge de María santíssima, que allí fou trobada, com dirém en lo capítol següent, la qual sia lloada, venerada y servida pera sempre. Amen.

CAPÍTOL CATORSÉ.

SE DESCUBRÍ Y TROBÁ LA SAGRADA IMATGE DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA PER MEDI DE UN TORO, EN LO ANY 1079.

Arribá finalment lo ditxosíssim temps en lo qual podem dir ab la Escriptura sagrada (*II Mach. cap. 1, v. 20*), que *Sol refulsit, qui ante erat in nubilo*, que espargí sos lluminosos raigs lo resplendent sol de María, que havia trescents setanta cinch anys que estava eclipsat y cubert ab núvols de la terra; so es, desdel any 704, en que lo gloriós sant Gil amagá aquella sagrada Imatge en la cova, fins al any 1079 en que fou trobada, essent bisbe de Urgell Bernat de Guillem, que ho fou quinse anys, y en lo dotsé de son pontificat fou trobada. Y de Barcelona ho era Bertran, antes ca-

nonge de la iglesia de Sant Rufo, á qui tingueren per fundador los canonges regulars de sant Adriá, baix la obediencia de la sede de Barcelona. Era compte de Barcelona D. Ramon Berenguer II, y canonge de Barcelona sant Olaguer, com apar en lo llibre de la sua vida. ¡Oh molt felís y ditxós temps per tota esta terra! Be podem dir : *Tempus adfuit*, que fou arribat lo temps en lo qual sens manifestá lo tresor tan rich que havia de ennoblir y enriquir tota la terra : *Tempus adfuit*, ja fou passat aquell desditxat temps en que lo foch sagrat de la devoció de María havia estat per trescents setanta cinch anys convertit *in aquam crassam*, so es, en tibiesa y poca devoció. Ara *tempus adfuit*; ja se es tornat á convertir *in ignem magnum*, en un gran foch de una fervorosíssima devoció, *ita ut omnes mirarentur*, que causá admiració á tots. *Tempus adfuit*; ara es vingut lo favorable temps en lo qual los pecadors per medi de la Mare de Deu, baix desta invocació de Núria, alcansarán perdó de sos peccats y la vestidura nupcial de la gracia.

Tempus advit; ja es arribat lo felís temps en que per intercessió de María santíssima de Núria los morts cobrarán vida, los malalts salut, los catius llibertat, los cegos vista, los sorts oído, los afligits consol, las donas estérils fruyt de benedicció, y finalmente tots los devots desta celestial Imatge alcansarán per son medi lo que ab justa petició y devoció li demanarán.

Vingut donchs aquest temps, fou trobada la sagrada imatge de nostra Senyora per medi tan admirable, com se veurá en lo cas següent: Volgué Deu nostre Senyor, que entre los remats de bestiar, que guardavan los pastors en aquella montanya, se aparegués un toro briós, de pel vermell, molt diferent dels demás altres y de major grandaria, lo qual, encara que sempre anava sol y apartat dels altres, may los pastors pogueren conéixer de quín senyal era, no obstant de que porfiaren molt en averiguarho. Sols advertiren que sempre lo trobavan en un mateix lloch; so es, sobre la cova, ahont estava amagada la sagrada Imatge, y allí continuament gratava

ab la pota, y ab molta forza escarbava la terra. Los pastors lo esquivavan, y 'l ne feyan apartar, no pensant que allí hi hagués cova ó balma.

Pero lo toro tenia tanta porfia, que al punt hi tornava : y no sols de dia tenia esta porfia, sino que també en las nits hi anava é inquietava als pastors, esquivantlos lo bestiar de llana que allí tenian en sos corrals. En fi la sua porfia de gratar ab la pota en aquell lloch y bramar fortament era tanta, que apareixia volgués dir als pastors : ¡Oh gent negligent y de poch cuydado! Assí está la imatge santa de nostra Senyora : assí está lo tresor quens ha promés y advertit lo bon Amadeu : assí está la figura de aquella per medi de la qual Deu omnipotent vos farà moltas merçes y enriqueirá tota esta terra : veniu assí, cercaula, cavau en esta dura roca, que no es tan dura, que ab poca forza que fassau, nos donará lo tresor del cel y riqueza de la terra.

Molts dias estigué lo toro fent aquest ofici de gratar y bramar en aquell lloch,

y per aixó comensaren los pastors á sospitar que alló volia significar algun gran misteri. Y aixís un dia que lo toro gratava y bramava molt; dos pastors, que sel miravan desde una serra, determinaren baixarhi, y, quant foren allí, no trobaren ja al toro. Miraren lo lloch ahont gratava, y veren com lo toro havia fet un clot junt á la roca. Ells ab sos gayatos ó bastons pegaren y cavaren mes en aquell clot; los aparegué que allí hi havia algun hueco ó tou, porque sentian ressonar los colps, Digué lo un al altre: Assó es tou, allí dalt tinch una aixada: anemla á cercar. Tornats ab la aixada, cavaren fortament, y trobaren un poch de paret, y de fet fou la boca de la cova: derrocaren aquell bossí de paret, que fou la que havia fet sant Gil quant tancá la cova després que hi hagué posat la sagrada imatge de nostra Senyora, y així restá obert un forat, del qual, ¡oh gran misteri! isqué gran claredat de extraordinarias llums, y un olor tan suau, que apareixia fossen allí tots los perfums y olors del mon.

Estigueren los dos pastors atónits, y persuadint lo un al altre que entrassen dins la balma, ningú dells se atrevia á entrar. Però, apareixent al qui havia fet lo forat que no havian de deixar de véuer lo que hi havia dintre, presumint que hi havia de haver cosa de molta importancia per lo resplandor y fragancia quen eixia, digué : Jo vull entrar dintre; á Deu me encoman y á la Verge María. Així resolt, ó per millor dir, afavorit del auxili eficas de Deu nostre Senyor, entrá dins la balma: y allí vegé la sagrada imatge de la soberana Reyna y puríssima Verge y Mare del Fill de Deu, María santíssima : juntament vegé una creu, una campana y una olla de coure.

Admirat del que veyá lo bon pastor, ab molta sensillesa y humilitat se agenollá devant de aquella sagrada imatge de la Verge María, y feu allí molt devota oració. Després de la qual ab grandíssim contento y alegría isqué fora y manifestá al seu companyó tot lo que en dita balma havia vist y trobat. Y per testimoni de tot

assó isqué de la balma ab una cara molt bonica, encesa de color molt viu, semblant al color de rosa encarnada, lo qual may perdé en tots los dias de la sua vida; però li durá vuyt dias que estava tan encés com si en aquell punt hagués eixit de la balma.

Molt be conegueren los devots pastors que ells no eran dignes de péndrer ni tocar ab sas mans aquella santa y sagrada Imatge; y així moguts de aqueixa veneració y respecte, no se atreviren á tocarla á ella, ni lo demás que estava dins la balma, sinó que, deixant allí un altre pastor de guarda, determinaren anarsen á la vila de Caralps, y allí manifestaren al reverent Sr. rector y als cónsuls la maravella gran que era estat servit nostre Senyor que descubrisen en aquell sant lloch. Contárenlos tot lo cas de la mateixa manera quels havia succeit, y pregaren al Sr. rector anás á tráurer de la cova la sagrada Imatge; perque la gran magestat que representava demanava que tan solament una persona consagrada á Deu se

atrevis ab sas mans sagradas á locar una joya tan preciosa y una Imatge tan celestial y divina.

Oyeren los de Caralps aquesta relació ab tanta alegría, que los ulls sels convertiren en fonts de vivas llágrimas, del contento que tenian de que nostre Senyor los hagués fet tan gran mercé y gracia, de que en sa pobre parroquia se hagués descubert un tan rich tesor, y lin donaren moltas gracias. Y tenint consell, determinaren anar á aquell sant lloch en forma de professó molt devota, donant de la sua gran ditxa noticia á la vila de Ribes, pera que lo Sr. rector, lo clero y los seculars de aquella vila acudissen també á serne participants. Lo mateix notificaren als senyors rectors de las parroquias vehinas, com son Fustanyá, Dorria, Pardines y altres, los quals tots acudiren promptament ab grandíssima alegría á véurer, adorar, servir y reverenciar aquella sagrada Imatge, que havia de ser lo amparo y consol de tota aquella terra. Y concertada una molt solemne professó de molts rectors y

altres sacerdots de tot aquell vehinat y gran multitut de gent que havia acudit de moltas parts, pujaren tots á aquell sant lloch per véurer la misteriosa imatge de María, que sia lloada pera sempre.

CAPÍTOL QUINSE.

LO QUE FEU LO HERMITÁ QUANT SABÉ LA NOVA DE HAVERSE TROBAT LA SAGRADA IMATGE.

Lo hermitá de la santa capella de nostra Senyora de Núria se trobava en la vila de Caralps quant los pastors arribaren á portar la alegre nova de haver trobat la sagrada imatge de nostra Senyora. Lo qual, havent oit la relació que feren los pastors, ple de una increible alegría, en lo punt sen pujá al lloch de la santa balma, sens esperar la professó, ni persona alguna, per provar si era veritat lo que deyan los pastors. Arribat allí, vegé esser així com ells havian dit; mirant ell de sos propis ulls lo resplandor que eixia per lo forat de la balma, y sentint la fragancia del suavíssim olor ja antes de arribar allí, no

se atreví á entrar dins la balma, mogut del mateix respecte que los pastors, sino que agenollantse y postrantse per terra devant la balma, ple de consol celestial, comensá á dir las següents ó semblants paraulas :

Alabada siau Vos, María santíssima, puig ab tantas y tan soberanas mercés nos voleu sempre obligar. Restavam obligadíssims de que sens fos oberta la porta del cel per vostre medi, y de que nostra humanitat fos exaltada y remontada en lo altíssim trono de la santíssima Trinitat, estant sentat lo Fill de Deu y vostre en la ma dreta de Deu lo Pare : y Vos després de aquell alt solio, sentada sobre los cors de tots los Àngels, en lo qual, com á mare, protectora y advocada nostra, sempre intercediu per nosaltres : bastavan y sobraven tan altas mercés per la miseria y poquedat de nostres mérits. Però Vos, com á soberana Reyna y lliberal Princesa, cada dia nos voleu obligar de nou ab noves mercés, qual es la que avuy rebem de vostra divina ma, divulgantnos en

aquest ditxosíssim lloch la vostra sagrada Imatge, ab lo cúmulo de tants miracles y maravellas com antes de tan gran favor han preceit. Beneida y alabada siau pera sempre, Reyna dels Àngels, Mare de Deu y Senyora nostra. Jo, encara que indigne sirvent vostre, en nom meu particular y en nom de tots en general, vos fas gracias de tanta y tan senyalada mercé: y si Vos sou servida de acceptar nostres serveys, encara que sian de tan baix mérit, desdel dia present, en nom de tots en general, vos prometo que tindré sempre present en nostra memoria aquesta tan alta mercé: y, si nostres serveys vos acontentan y agradan, nos emplearém tots los dias de nostra vida en vostras llaors y alabansas: que si be dellas no teniu necessitat, puig sou alabada de Deu, de tots los Sants y cors dels Àngels; ab tot servirán de testimoni y clar senyal del agraiment queus tenim per tan gran mercé, y del molt que desitjam servirvos. Alabada siau pera sempre, María de Núria.

Per indigne me he judicat jo sempre,

Reyna y Senyora, de ser hermitá de esta santa Casa y Capella, vehent que vostra magestat soberana ha obrat tants y tan grans miracles en ella. Però ara que veig la magestat de la vostra sagrada Imatge, me regonesch per mes indigne : sinó que confio en la vostra benignitat y misericordia, per la qual, si voleu ser servida de un tan flach y débil subjecte, sia la vostra santa voluntat cumplida y siau pera sempre beneida y alabada.

Havent feta esta devota oració lo bon hermitá, ab lo mateix sentiment de alegría, se girá envers la plana y montanyas de aquell sant lloch ; y, com si fossen cosas animadas, los doná lo parabé y la enhorabona, exclamant : ¡Oh ditxosas montanyas, que si fins ara haveu estat hermosas y blancas per la neu, de assí al devant seréu molt mes gentils y hermosas, puig tindréu en vostre centro una Pastora celestial, mes blanca que la neu ! ¡Oh plana felicíssima y mes que ditxosa ! si fins ara has estat rica per lo molt bestiar que en tos prats pasturava ; de assí al devant

serás la India rica del or mes fi y de la joya mes preciosa. En tú se es trobada avuy la mina rica de tots los tresors del cel y terra. ¡Oh fonts frescas y regaladas riberas pera sempre ditxosas! si fins ara vostras cristallinas ayguas servian pera regalar las herbas y flors desta plana, de aquí al devant seréu fonts y riberas del paradís, puig entre vostres cristalls se aposentará la Reyna magestuosa de cel y terra! ¡Oh lloch sant y sagrat! ja se rendeixen á tas excellencias totas las grandesas de altres llochs: ja no son res las pirámides de Memfis en Egipte: ja es poca cosa la superba estatua del Colosso de Rodas: ja no es res la riqueza de Venecia: ja es de poch valor lo tesor de la India. Sols en vosaltras, montanyas, planas, fonts y riberas, será la India de esta santa Imatge que enriqueirá la terra.

51 Fou tanta, finalment, la alegría del bon hermitá de véurer aquell admirable portento de la sagrada imatge de nostra Senyora, que apareixia estigués fora de ell mateix: y tornantse agenollar devant lo

forat de la balma , se posá en oració mental tan profunda , que restá allí elevat sobre sí per molt gran rato , fins que lo pastor , que era restat allí per guarda , descobrí que venia molta gent , y lo recordá del raptó y éxtasis en que estava. Vehent ell que venia gent , se posá á resar lo ofici de nostra Senyora , de nou psalms y nou lliçons , lo qual apenas hagué acabat , quant arribá la gent , que , havent sabut una cosa tan admirable , acudian en gran multitud y pressa , los quals així com arribavan en aquell sant lloch , restavan tots espantats y admirats del clar resplandor que veyan eixir de la balma y del olor tan suau que sentian : y així com arribavan , tots se postravan y agenollavan devant de la sagrada Imatge , alabant á Deu nostre Senyor y á la sua santíssima Mare per tan singular mercé y admirable misteri que allí veyan.

Arribá la nit , la qual en aquell sant lloch no fou obscura , porque lo resplandor gran que eixia de la balma la convertí en clar y molt resplandent dia ; tota la

gent la passá vetllant en companyia del hermitá, y tota la emplearen en cantar cansonetas en lo entorn de la balma en alabansas de María santíssima, fins al endemá, que arribá la professó de Caralps molt ben ordenada.

CAPÍTOL SETSÉ.

LOS DE CARALPS ANAREN AB PROFESSÓ Á TRÁURER DE LA BALMA LA SAGRADA IMATGE DE NOSTRA SENYORA.

Fou innumerable lo concurs de la gent que de totes aquelles parroquias vehinas se juntá en la vila de Caralps, ahont no faltá ningun rector ni sacerdot que no hi acudís. Se ordená una professó molt solemne; anant així professionalment y ab molta devoció, quant arribaren á la collada de la Creu den Ribes, desde ahont se comensá á descobrir lo lloch de la santa balma y casa de nostra Senyora, comensaren ja á sentir la suavitat del gran olor que eixia de la balma. Així tots los sacerdots y tota la gent se postraren de genolls

per terra, y cantaren molt devotament una *Salve* á llaor y gloria de María santíssima, y desde allí entonaren lo himne : *Te Deum laudamus*, lo qual acabaren devant de la santa cova. Nos pot declarar ab paraulas la alegría gran que tingueren tots quant, arribats allí, veren lo resplandor gran que eixia de aquella boca de la balma, y que era veritat tot lo que havian dit los pastors. Acostárense lo Sr. rector de Caralps y los demás sacerdots y alguns laychs mes principals al forat de la balma, y veren la santa y sagrada imatge de la soberana Reyna María santíssima, tan venerable, que á tots infundí tan celestial alegría, que no hi hagué ningú dels que la veren, que no convertís sos ulls en vivas fonts de llágrimas, y no se encengués son cor en una entranyable devoció y cordial amor á María santíssima.

Lo mes admirable es, que á tots los mogué tanta veneració, respecte y temor sant, que ni lo dit rector de Caralps, encara que fos districte de sa parroquia, ni algun altre sacerdot se atreví á entrar en

la balma, per tocar y tráurer la santa Imatge. Y així tots los sacerdots y alguns seculars intel·ligents tingueren consell, y resolgueren que no hi entrassen fins que primerament ne donassen noticia á son prelat, lo il·lustríssim Sr. bisbe de Urgell, apareixentlos que una cosa tan grave y de tan alt misteri demanava major consulta, y que no se havia de obrar en ella sens orde de superior. Despediren de prompte quatre síndichs, so es, dos sacerdots y dos laychs, que anassen á fer llarga relació al il·lustríssim Sr. bisbe de cosa tan misteriosa y admirable, y li demanassen llicencia pera tráurer de la balma la sagrada Imatge, y traslladarla á lloch mes decent. Lo prelat rebé grandíssim contentó y alegría de aquella nova tan miraculosa, y de una relació tan sobrenatural y divina; y en acció de gracias maná en lo punt que en la iglesia catedral se cantás un ofici de nostra Senyora ab tota solemnitat. Y, considerant que era cosa tan grave, maná que ab tota prestesa y diligencia hi anás son oficial y vicari general,

ab tots los poders necessaris per lo que se podria allí oferir. Tres dias tardaren en arribar á Núria lo Sr. oficial y vicari general y los síndichs enviats, en los quals estigueren sempre allí tots los sacerdots y gent de professó cantant y resant molts oracions en honor de María santíssima ; y cada dia cantaren un ofici y missa de nostra Senyora ab molta solemnitat devant de la balma. En lo qual temps se extengué la fama de aquest cas, y així fou tanta la multitud de gent que hi acudí de Cerdanya, Ripoll, Camprodon, Conflent, Rosselló y altrás parts, ques despoblavant de gent las vilas y llochs pera acudir á véurer aquell gran prodigi : y tots se detenian y esperavan allí pera véurer la sagrada Imatge quant la traurian de la cova.

Arribat ja lo Sr. oficial, com á molt devot que era de nostra Senyora, se agenollá devant la boca ó forat de la balma, y allí ab molta devoció estigué algun espay de temps en oració. Després convocá tots los sacerdots y laychs mes principals, los quals congregats, volgué que vinguessen devant dell los

dos pastors que havian descubert y trobat la santa Imatge, als quals maná que denunciassen tot lo cas, conforme havia passat : ells lo informaren de tot, punt per punt; y també se li doná plena noticia de tot lo que havia preceit; so es, de la vinguda del bon Amadeu, del cástich dels qui robaren lo drap de la santa Capella, del recullirse lo bestiar en temps de borrasca, del miracle gran del moltó, y finalment de la porfía del toro. De totas las quals cosas conegué lo Sr. oficial que tot era obra celestial y divina, assegurantlo de assó lo suavíssim olor que eixia de la balma, y lo resplandor que ell mateix mirava, de lo que estava tan admirat y content, que los seus ulls se li eran convertits en dos canals de llágrimas de la gran alegría.

Tots los rectors y demás sacerdots suplicarent molt humilment al dit Sr. oficial, fos servit de entrar ell dins la balma pera tráurer la sagrada imatge de nostra Senyora y lo demás que dins la balma trobaria; però ell se excusá, tenintse per indigne de tan alt ministeri, mogut de veneració y res-

pecte á la sagrada y venerable Imatge. Aixís per acertar millor á cumplir la voluntat de Deu y de María santíssima, escrigué lo seu nom y lo de tots los rectors y sacerdots que allí se trobavan y los posá tots en rodolins dins de un vas, pera que se tragués á sort, qui havia de ser lo ditxós de entrar en la balma per tráurer la sagrada Imatge y lo demés que era dintre. Fets los rodolins, cridá un minyó xiquet, pur de conciencia y sens pecat, y després de haver cantat lo himne *Veni, Creator Spiritus*, pera que, assislits de la gracia del Esperit Sant, se acertás á tráurer lo nom de aquell que fos voluntat de Deu y de la sua Mare que fes aquell ministeri, maná al minyonet tragués un rodolí, no mes. Obeí lo minyó, y senyantse primer, posá la ma dins lo vas: *Et cecidit sors super Mathiam*, tragué lo nom del Sr. rector de Caralps.

Lo Sr. oficial y tots los altres sacerdots se alegraren molt de que la sort fos de dit rector; perque, encara que ell per la sua gran humilitat havia rehusat aquell ministeri, molt be veyan tots que li tocava á

ell, per ser en sa parroquia: y María santíssima, que se era dignada de honrar aquella parroquia de Caralps, elegintla per lloch y habitació de la sua sagrada Imatge, volgué acabar de il·lustrarla, elegint al rector della per ministre seu en aquell sant lloch. Ditxós ell y ditxosos aquells que elegeix María santíssima per servidors seus.

CAPÍTOL DISSETÉ.

LO SENYOR RECTOR DE CARALPS ENTRÁ EN LA BALMA Y TRAGUÉ LA SAGRADA IMATGE DE NOSTRA SENYORA.

Vehent lo dit rector que era eixit en sort, cregué y se persuadí que era voluntat de Deu nostre Senyor y de María santíssima que ell emprenqués aquell tan alt y excellent ministeri de tráurer la sagrada imatge de María santíssima de la balma. Així se animá y alentá per posarho en obra. Era un sacerdot de molt exemplar y santa vida; era estat molt temorós de Deu en tot lo discurs de sa juventut, y, quant succeí

aquest admirable cas, tenia ja cerca de setanta anys: ab tot, per ser aquell ministeri tan gran, volgué disposarse antes ab major pureza, per medi de una confessió sacramental, y així se confessá ab lo senyor oficial. Després de aixó, á imitació del sant Moysés (*Exod. III*), li aparegué no entrar calsat, respectant com á terra santa aquella en la qual se descubria un tresor divino y celestial: així se descalsá ab molta humilitat, y, posant totas las suas confiansas no en sos mérits, sinó en la misericordia de Deu, y en lo favor y auxili de María sacratíssima, entrá dins de aquella santa cova que trescents seixanta vuyt anys havia que servia de sacrari ó reliquiari á aquella sagrada reliquia de la imatge de la pura, limpia y celestial Reyna dels Àngels, María sacratíssima. En lo punt que entrá vegé la venerable imatge de la Mare de Deu, ab lo seu preciosíssim Fill Jesús en sos brassos, devant la qual molt devot y humilment se postrá, y agenollat tingué un petit rato de oració, en lo qual temps lo Sr. oficial y los altres preberes cantavan

fora lo himne de nostra Senyora: *Ave maris Stella.*

Havent acabat la oració lo bon vell, se alsá; y, com altre sant vell Simeon, ab molta veneració prengué en sos brassos la imatge de María ab lo seu preciosíssim Fill Jesús, y la tragué fora de la cova. ¡Oh qué be podem dir, com del bon vell Simeon, que: *Senex Puerum et Matrem portabat; Puer et Mater senem regebant*: Que lo bon vell portava al dulcíssim Jesús, y lo Fill y la sua santíssima Mare regian y guiavan al bon vell! En lo mateix punt que la gent veren la santa Imatge, molt devotament se agenollaren devant della, y ab grandíssima alegría de cor digueren: Alabada, lloada y glorificada siau Vos, Verge María santíssima de Núria. Aquí feren tots la major demostració de alegría ques pogués fer; porque los uns derramaren tantas llágrimas de contento, que apenas podian dir paraula: altres pegantse cops als pits, cridavan: Indignes som, Verge puríssima, quens hajau fet una mercé tan alta y soberana: altres besavan la terra, dient: O dit-

xosíssima terra, en la qual tan celestial tresor estava escondit: altres, donantse lo parabé y tenintse per molt ditxosos, deyan lo que digué Cristo: *Beati oculi qui vident quae vos videtis*. Benaventurats nosaltres, que vehem tals mercés y favors de Maria santíssima; finalment no hi hagué ningú que no donás algun senyal de la alegría gran quels infundia la sagrada imatge de nostra Senyora.

Estava ja preparat un hermós tabernacle pera posar en ell la sagrada Imatge, y portarla desde la balma á la capella fabricada per Amadeu en nom de la Verge Maria; pero lo dit rector estava tan enamorat della, que ningú li pogué persuadir la deixás de sos brassos: ell la volgué portar tot sol en tota aquella distancia que hi ha de la balma á la Capella. Així caminant en forma de professó, maná lo Sr. oficial, que tots los sacerdots cantassen á dos cors lo elegant y devot himne de nostra Senyora, que comensa: *Te Matrem Dei laudamus, Te Mariam Virginem confitemur*, á imitació del himne *Te Deum laudamus*, que

en acció de gracias sol cantar la Iglesia, lo qual compongueren los sants doctors Ambrós y Agustí. Feren duas estacions antes de arribar á la Capella, y en cada una cantaren molt solemnement unas antífonas, versets y col-lecta de nostra Senyora.

Antes de entrar la sagrada Imatge dins la Capella, demanaren los cónsuls de Caralps al Sr. oficial ab molta instancia, que fos servit y donás llicencia pera que la sagrada imatge de María santíssima fos portada en la vila de Caralps, després de averli celebrat allí lo ofici, que puig fou trobada en lo terme y parroquia de Caralps, los pareixia ser molt just que fos portada á dita vila, ahont ells se oferian á fabricarli una galan capella dins sa iglesia parroquial de Sant Jaume, y que allí estaria la sagrada Imatge ab mes veneració y major decencia que en la capella de Núria, ahont, per ser puesto tan desert, seria possible se li fes algun desacato. Així que li suplicavan, tingués á be de que, en havent acabat lo ofici que se li havia de dir á las horas en la Capella, fos portada á Caralps ab

professó solemne. Lo Sr. oficial, com á persona molt discreta, los respongué que aqueix negoci demanava mes temps y mes madura deliberació: y que per lo present era sa voluntat que la sagrada Imatge fos col·locada y sentada sobre lo altar de la capella de nostra Senyora en aquell lloch; y que després de haverli cantat lo ofici y Vespres, ab consentiment de la major part, se determinaria lo que se havia de fer acerca de aixó. Aixís entrá la professó en la Capella, y lo rector de Caralps posá y deixá la sagrada Imatge sobre lo altar de María santíssima.

Cerca las nou horas del matí serian, quant hagueren posat la sagrada imatge de nostra Senyora sobre lo altar, y acabada la professó, ordená en lo punt lo Sr. oficial, que en dita Capella se celebrás un solemne ofici de nostra Senyora, que ja se esdevingué en son propi dia de la sua Nativitat: so es, als 8 del mes de setembre. Suplicaren tots los sacerdots al Sr. oficial, fos servit ell de ser lo missacantant; però ell sen excusá, dient que puig al rector de Caralps havia tocat la sort de tráurer la sa-

grada Imatge de la balma y portarla á la Capella, també li tocava cantar lo ofici, y que ell los prometia predicar, per la qual cosa digué missa resada antes de comensar lo ofici, y fou la primera missa que se celebrá devant la sagrada imatge de nostra Senyora de Núria després de trobada. Així lo dit rector de Caralps cantá lo ofici, y lo Sr. oficial predicá ab molta alegría, erudició y doctrina, ponderant molt en son sermó la soberana gracia y admirable favor que Deu nostre Senyor havia fet á tota Catalunya, principalment á totas las poblacions vehinasde aquellas montanyas, en donarlos aquella sagrada Imatge. Conclugué lo sermó persuadint al auditori que se havian de mostrar molt agraits á Deu y á la sua Mare santíssima, per tan senyalada mercé y gracia.

Acabat lo sermó y ofici, isqué de la iglesia lo rector de Caralps, y, donantli lo parabé molta gent, digué públicament devant de tots, que ell no podia créurer que ningú en esta vida pogués tenir major contento, ni major alegría de cor, que havia sen-

tit ell en tot lo temps que tingué en sos brassos la sagrada imatge de nostra Senyora; ni que pogués algú sentir major suavitat de olor, que havia sentit ell en tot aquell temps. Y assó era molt be de créurer, tant per ser lo dit rector home de veritat, com també perque així mateix ho afirmavan los qui estavan en la Capella; en la qual apareixia, després que fou posada en ella la sagrada Imatge, que allí fossen juntats tots los olors sabeos de la Arabia, y totes las pastillas olorosas artificiosament fetas, dels quals olors no sols participavan los qui eran dins la Capella, sinó també los qui estavan fora á gran distancia. Verificantse desta sagrada Imatge lo que de María santíssima se diu en lo cap. xxiv del Ecclesiástich: *Sicut cinnamomum, et balsamum aromatizans, odorem dedi.*

Fou esta translació de la sagrada imatge de nostra Senyora de Núria en un dia tan senyalat, que apar que, si en tot es miraculós aquest trobament, fou mes miraculós y misteriós per lo dia en que succeí, que fou als 8 de setembre del any 1075.

Dia tant regositjat y alegre per tot lo mon, com canta la universal Iglesia, dient: *Nativitas tua, Dei Genitrix Virgo, gaudium annuntiavit universo mundo.* Pues havém de dir, que no es sens gran misteri que, quant los resplandors desta celestial auro-ra María se comunican y escampan per lo univers mon, en aquell dia resplandescan per excel·lencia en lo santuari de Núria. Clar está que es un reals y circumstancia que engrandeix aquell favor y alegría. Així ho regoneixen los qui governan aquell Santuari, puig cada any en aqueix dia 8 de setembre celebren la festa major, fent en un mateix dia doblada festa; so es, la universal de la Nativitat de la Reyna dels Àngels María, y la particular de la Invenció ó trobament de la sua sagrada Imatge de Núria. Per lo qual dia es tan gran lo concurs de gent que allí acut de diferents parts, que es particular providencia de Deu y de la sua santíssima Mare. Assegurat de tan gran concurs, lo santíssim pare papa Clement VIII volgué que en tal dia se tingués tot compliment de alegría en aquella santa Ca-

sa; per quant en lo seté any de son pontificat, á 21 dias del mes de mars del any 1598 concedí indulgencia plenaria á tots los fiels cristians que, confessats y combregats en aquell dia de la Nativitat de nostra Senyora, visitarán aquella santa Casa: de la qual indulgencia y altrás tractarém en la tercera part.

CAPÍTOL DIVUYTÉ.

NOSTRA SENYORA NO VOLGUÉ QUE TRAGUÉSSEN
LA SUA SAGRADA IMATGE DE AQUELL LLOCH
DE NÚRIA.

En aquell mateix dia 8 de setembre, després de ditas las Vespres, los cónsuls de Caralps tornaren á suplicar al Sr. oficial, fos servit de que la sagrada imatge de nostra Senyora fos portada ab solemne professó á la iglesia parroquial de Sant Jaume de Caralps; ahont se oferiren los dits cónsuls y tot lo Consell á fabricarli una gentil capella. Representaren al dit senyor los motius que hi havia molt justificats, per los quals la dita Imatge havia de ser trasladada en

la iglesia de dita vila; com eran, lo esser trobada en son terme y parroquia; lo haver de estar allí ab major veneració y decoro que en la capella de Núria, per ser dita Capella en lloch molt desert; lo perill gran que hi havia de que en aquell lloch se li fes algun desacato per los heretges enemichs de las santas imatges; y per moltras altras rahons que ells alegaren. Per quant lo Sr. oficial, no volent determinarho de sa propia autoritat, maná que juntassen consell de las personas que en assó podian tenir vot, entre los quals fou cridat també lo hermitá de la santa capella de Núria. Ajuntaren son consell fora de la Capella, y lo Sr. oficial maná que cada qual digués son vot com millor li aparegués, reservant ell lo seu parer per lo últim. Com los votants eran de Caralps y votavan en alló que ells demanavan y volian, que es votar en causa propia, tots foren de parer que la sagrada Imatge fos trasladada á la iglesia de Caralps: sols lo hermitá de la santa capella de Núria fou de vot y parer contrari, lo qual votá desta manera:

No per interés algú, ni mogut de alguna complacencia particular y propia, sinó sols per lo que me apar ser just y rahó, dich y es mon parer, que no acertan en trasladar esta sagrada Imatge de aquesta Capella á la iglesia de Caralps; porque, havent preceit tants miracles antes del descubrimient de la sagrada Imatge, havem de pensar que María santíssima es servida de habitar en aquest lloch, y no en altre. Si be ho consideram, ¿per qué havem de dir sia vingut Amadeu de tan remotas terras ab exprés manament de Deu per edificar esta santa Casa y Capella, sinó porque es voluntat de Deu y gust de María santíssima habitar en ella? ¿Qué altra cosa vol significar lo haver succeit assí tants miracles, sinó que es gust de María santíssima que los cristians vingan á visitarla y lloarla en aquest lloch? En lo que diuhen, que en la iglesia de Caralps estará ab major decencia, á mí me apar lo contrari: porque es cosa certa que jo, ó qualsevol altre hermitá y sacerdot que estará assí, no tindrà altre cuydado ni altre quefer, sinó entén-

drer en adornar esta santa Capella; y lo Sr. rector de Caralps, ó lo sagristá de aquella iglesia, ha de tenir cuydado de adornar molts altars. Als que diuben que per la soledat del lloch perilla que no se li fassa algun desacato, dich que no hi ha tal perill, per que en estos nostres temps, per la misericordia de Deu, aquest regne está quiet y assegurat de la persecució dels heretges y també dels infiels moros. Per tant es mon vot y parer, que la sagrada Imatge no sia treta de la Capella en que está; y suplico á V. S., Sr. oficial, sia servit no permétrer que sia portada á Caralps, ni en altre lloch.

Molt agradá al Sr. oficial lo vot del hermitá, y lo hauria seguit ab gran gust; pero vehent, després de haver acabat de votar, que tots los demás volian que la sagrada Imatge fos portada á Caralps; y entenent que, encara que ell donás son vot en contrari, no havia de aprofitar, se adherí al parer de la major part; y així se determiná, que en lo endemá, després de haver celebrat un solemne ofici en la Capella, fos portada la santa Imatge á Caralps ab molt

solemne professó. De la qual determinació restá lo hermitá ple de sentiment y tristessa, y així se estigué tota aquella nit vetllant en la Capella, y posat en oració devant de la sagrada Imatge, plorant tota la nit la pérdua de tan dolsa y alegre companyia, y li suplicá fos servida de no voler anar á Caralps, sino restarse en aquella Capella, y li digué moltes altres cosas ab la sensillesa de son cor humil y devoció sensilla.

En lo endemá, havent celebrat de bon matí un solemne ofici, y havent pres alguna refecció corporal, adornaren un hermós tabernacle, en lo qual posaren la sacratíssima imatge de nostra Senyora, molt ben adornada, y enramada de diversitat de flors, y, comensant la professó de encaminarse envers Caralps, anavan devant los ganfarrons y la creu; després los minyons cantant la Lletania, als quals seguian los fadrins ab ciris encesos en las mans; després las donsellas, vestidas ab camisas blancas y á peu descals; després se seguian los homens, també ab lluminaria; seguian des-

prés los sacerdots cantant himnes de nostra Senyora. Aquí entrava lo tabernacle de la sagrada Imatge, lo qual portavan sobre sos muscles quatre sacerdots, revestits ab ámit y alba, detrás dels quals anava lo Sr. oficial ab la vera creu, revestit ab capa pluvial. Acompanyavan al dit dos sacerdots revestits ab dalmáticas: immediament á ells venian lo Sr. governador de Ribes y los cónsuls de Caralps, y últimament, per remato, seguia lo tropell de la demés gent.

Ja en lo eixir de la porta de la Capella sentiren gran dificultat los sacerdots que portavan lo tabernacle, perque lo trobaren tan pesat, que casi excedia á las suas forsas; y així lo baixaren de sos muscles, y, posantlo sobre una taula, lo regonegueren ab molta diligencia, pensant que ab descuyt se haurien deixat en ell alguna cosa que pesás molt y causás aquell gran pes; però, haventho ben mirat, no hi trobaren res. Tornaren á provar, y ab gran treball pogueren posarlo sobre sos muscles; ni may entengueren que volgués significarlos Ma-

ria santíssima, que no gustava la tragues-
sen de aquella Capella y montanya, ni que
la trasladassen á altre lloch: y puig de
aqueixa manera no ho entengueren, ella
los ho feu enténdrer mes clarament. Y fou
lo cas que, arribats los quatre sacerdots ab
lo tabernacle de la sagrada Imatge á la col-
lada ques diu de la Creu den Riba, no
pogueren may passar en devant, ni avan-
sar sols un pas, per molta forsa que hi fe-
ren; perque afirmavan que sas forsas no
bastavan per sustentar lo tabernacle, y que
sels posava devant una gran paret quels
impedia lo passar avant. ¡Oh admirable
secret de la omnipotencia de Deu y de la
sua Mare santíssima! Espantats restaren tots
los de aquella professó de un prodigi tan
gran, y lo Sr. oficial maná ques despullas-
sen aquells quatre sacerdots que portavan
lo tabernacle, y se revestissen altres qua-
tre mes esforsats, com aixís ho feren; pe-
ró pogueren dir lo que digué Cristo á sant
Pau: *Durum est nobis contra stimulum cal-
citrare* (Act. ix), perque may pogueren
passar un pas en devant, ni móurer lo ta-

bernacle. Altra vegada maná lo Sr. oficial que provassen de caminar ab lo tabernacle envers altra part; pero tot fou en va, que ni lo pogueren móurer poch ni molt. Admirats y espantats tots estavan, no sabent en qué consistia lo impediment. Així pensant lo Sr. oficial que seria per algun peccat de algú dels qui anavan á la professó, exhortá á tots á ques confessassen, y doná llicencia de poder confessar á tots los sacerdots que allí se trobavan. La gent, que ja era passada de la collada de la Creu den Riba, torná, y agenollantse tothom, y fent molts actes de contrició, se confessaren, y ab molta devoció suplicavan á María santíssima los donás forsas y camí pera portar la sua sagrada Imatge á la iglesia de Caralps. Dos y tres horas estigueren en aquest exercici, passadas las quals provaren altra vegada si podrian passar la sagrada Imatge mes avant; però no hi hagué remey, que ni sols la podian móurer, y la paret sempre sels posava devant, y 'ls impedia, que nos podian móurer un pas.

À las horas lo hermitá, vehent un mi-

racle tan gran, ab lo qual mostrava nostra Senyora santíssima, que no era servida que la sua Imatge fos portada ni trasladada en altre lloch, se agenollá devant del Sr. oficial, suplicantli que, puig de sos ulls veyá tan gran miracle, fos servit manar que la sagrada Imatge fos tornada y collocada en la santa capella de Núria, puig veyan tots á la clara ser aqueixa la voluntat de Deu y de la sua santíssima Mare. Á la qual petició de molt bona gana condescendí dit Sr. ab molta voluntat dels de Caralps, los quals se tenian per molt acorreguts de aquell miracle que obrá María santíssima per sa inadvertencia y poca consideració; però, puig tot se feya per honra de Deu y de la sua santíssima Mare, confiavan alcansar perdó de son atreviment, prenent per intercessora la mateixa Mare de misericordia, María santíssima.

Maná lo Sr. oficial que, ab lo mateix orde, que eran vinguts fins al coll de la Creu den Riba, sen tornás la professó á la capella de Núria, y allí fos collocada, y posada la sagrada imatge de nostra Senyo-

ra sobre del altar de la Capella. Férenho aixís, y aquí experimentaren mes la voluntat desta admirable Reyna y Senyora; perque si al anar no podian quatre sacerdots sufrir lo gran pes del tabernacle é Imatge; al tornar á la Capella los apareixia cosa tan lleugera, que judicavan que un minyó tot sol hauria pogut portar lo tabernacle de la dita sagrada Imatge. ¡Oh soberana Reyna dels Àngels, quánt be nos haveu declarat ab tanta copia de miracles obrats en aquest lloch, que aquesta montanya de Núria era gustosa y delectable habitació vostra! Vos, soberana Princesa, sou la altíssima montanya en la qual diu lo sant Profeta rey, que tingué gust de fer habitació lo unigénit Fill de Deu: *Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo*, y Núria es la altíssima montanya ahont Vos teniu gran gust de habitar, puig ho declareu ab tants miracles, y en particular ab aquest de no permétrer que la vostra sagrada Imatge fos treta de allí! ¡Ditxosa montanya! Be li podem dir: *Mons in quo beneplacitum est Virgini Mariae ha-*

bitare in eo! María, donchs, será la montanya de Selmon, ahont vindrán los devots de Catalunya, Rosselló, Cerdanya y de tota Espanya y Fransa á impetrar de vostra lliberalíssima ma los favors y prendas de vostra gracia. (*Psalm. LXVII*).

Col-locada la sagrada Imatge en lo altar de la santa capella de Núria, vetllaren tota la gent aquella nit, cantant moltes oracions devotas en llaor de María santíssima, los uns dins la Capella, los altres fora, perque no era capás de tanta gent, com allí hi havia. En lo endemá se li celebrá un solemníssim ofici, en lo qual volgué també predicar lo Sr. oficial, y prengué per tema de son sermó aquellas paraulas de Jacob quant despertá del somni : *Verè locus iste sanctus est: non est hic aliud, nisi domus Dei, et porta coeli.* (*Genes. XXVIII*). Las quals aplicá á aquell sant lloch de Núria, ajuntant del llibre segon del Paralipómeon (*Cap. VII, v. 12*) aquellas paraulas : *Audivi orationem tuam, et elegi locum istum mihi in domum sacrificii.* Las quals acomodá á que tots rebriam abundancia de

favors de María santíssima, visitantla y ser-
vinlla en aquell lloch de Núria, ahont es lo
solio magestuós de aquesta sacratíssima
Imatge, així com en Gerusalem, ahont vol-
gué que li edificás temple Salomó.

CAPÍTOL DINOVÉ.

DE LA CREU, CAMPANA Y OLLA QUES TROBA-
REN DINS LA BALMA JUNT AB LA SAGRADA
IMATGE DE NOSTRA SENYORA, Y DE LA CA-
SULLA QUE MIRACULOSAMENT SE TROBÁ EN
LO ALTAR.

Ja havem dit en lo capítol tretsé que
quant lo un dels dos pastors que foradá la
balma entrá dinsdella, vegé clarament que,
ademés de la imatge de nostra Senyora, hi
havia una creu, una campana y una olla;
la quals cosas, no sols ell no se atreví á
tráurer, però ni tampoch tocarlas. Per tant,
quant lo Sr. rector de Caralps tragué la
sagrada Imatge de la balma, tragué tam-
bé las ditas reliquias; so es, la creu,
campana y olla, que estavan allí desde que
lo gloriós sant Gil las hi havia posat. Es-

las reliquias han estat sempre molt ben guardadas en aquella santa Capella, y tan veneradas dels fiels, com á reliquias y prendas del gloriós sant Gil; per la qual causa y per lo consorci y companyia que feren á la sagrada imatge de nostra Senyora per espay de trescents setanta cinch anys, las han tingut en gran estima y veneració, y en ella han experimentat una gran virtut de fer miracles, com se dirá de cada una en particular.

Primerament, la creu en sa materia es tan admirable, que ningú may ha sabut declarar de quín material estava feta: no es de bronse, porque es mes lleugera quel bronse; ni de ferro, com ho demostra lo haver estat tant temps en la terra, y no haverse gastat, ni rovellat; apar que sia de piltre; però tampoch ningun práctic ha pogut determinarsen. No es molt gran, puig no té de llarch mes de un palm y mitj de cana. Quánt antigua sia, ja pot considerarse, puig es certíssim que la posá sant Gil en la balma, quant en ella amagá la sagrada imatge de nostra Senyora. En las

dos parts té esculpida la sacratíssima imatge de Cristo crucificat, y en cada una de las parts en los quatre caps están també esculpits los quatre sants Evangelistas, un á cada cap. Per tota ella están engastadas unas pedras petites, blavas y grogas, y algunas de color lleonat clar, que ningú may ha pogut determinar quínas pedras sian, ni de quál finor, be ques creu son de poch valor.

Totas las creus, de qualsevol materia que sian, son adoradas ab la mateixa adoració y culto que la mateixa persona de Cristo Redemptor nostre, que es diu en termes de teologia: *Adoratio latriae*, perque representan á Cristo posat en la creu. Així ho ensenya lo angélich doctor sant Tomás (3 *part.*, *quaest.* 25, *art.* 4). Així tenen allí ab tanta veneració y culto de latria aquesta santa creu, que la donan á adorar en los ofertoris de las missas á tots los devots que van á aquella santa Capella. Y ha curat de mal de cap, de mal de ulls, de mal de caixals y mal de coll á molts, que ab la deguda fe la anavan á adorar pera

curar de aqueixas y altras enfermedats. Per aqueixos y semblants miracles es una creu molt miraculosa ; com també ho demostra lo haverse conservat tants anys sens estar gastada, ni consumida poch ni molt. Y es cosa molt certa, que lo gloriós sant Gil degué adorarla moltíssimas vegadas, y devia contemplar en ella los sagrats misteris de la passió de Jesucrist Salvador nostre, y seria ella la sua dolsa y regalada companyia en aquell desert de Núria, ahont no cercava altre consol en sas afliccions, ni altre amparo en las tentacions, sino lo que tenia en aquella santa creu y en la sagrada imatge de María santíssima, en los quals está lo verdader consol, amparo y alegría.

La campana, que fou trobada en la santa balma, no es molt gran: será de algunas vuyt ó nou lliuras de pes: es molt sonora y fa lo so molt fi. Ténela en la iglesia ab molta veneració en la part del Evangeli, al costat de la capella de sant Antoni de Padua, y acostuman tocarla quant los sacerdots ixen de la sagristia á dir missa, y també per particular devoció

la tocan los devots que van á visitar aquest Santuari. En lo rededor té unas lletras, que per ser tan antigues no se havia lograt poderlas llegir, conforme confessá lo autor de aquesta historia; però, passant á visitar aquell Santuari lo Illre. Sr. Marqués de Llió al setembre del any 1753, haventli baixat la campana per si las llegiria, en continent las llegí, y diuhen: VENI. CREATOR. SPIRITUS. MEN. Lo nom del artífice es il·legible, per molt gastat, y sols se percebeix *me fecit* y lo any 618. En est any, donchs, fou feta, essent rey de Espanya Sisebuto; arquebisbe de Tarragona, Eusebi; bisbe de Urgell, Mardell, primer de aquest nom, y segon bisbe del dit bisbat, com diu Pujades (*lib. 6, cap. 88*). De la sua antiquitat, ja consta ser antes del temps del benaventurat sant Gil, puig la posá en la balma en companyia de la sagrada imatge de nostra Senyora. Es molt miraculosa esta campana en las tempestats y borrascas del temps: y se té allí molta esperansa que en los grans temporals que acostuman en aquellas montanyas formarse molt sovint y

molt grans en lo estiu, en tocant aquella campana, se aquietan. Per aixó los sacerdots, que están en la santa Casa, tenen particular cuydado de tocarla en sentir lo mal temps, y los pastors de aquella montanya están tan consolats, ques tenen per segurs de llams y pedra, sols toque aquella campana; la qual tocant, no se sab que sos bestians hajen may per las tempestats pres algun dany. Esta y altrás virtuts té aquella campana, de fer miracles, no per sa naturalesa, puig es insensible, sino per ser prenda del gloriós sant Gil y per lo consorci de la sagrada imatge de la Verge santíssima. Ella fa argument provable de que lo gloriós Sant sen servia per juntar als pastors de aquella montanya á fi de ensenyarlos la doctrina cristiana y ferlos algunas pláticas espirituales, exhortantlos al servey de Deu nostre Senyor y á la observancia de la santa fe católica.

La olla, que en dita santa balma fou trobada, está tinguda també en la mateixa veneració, com á prenda de sant Gil, y fa també molts miracles, curant de mal de

cap. Per lo que acostuman los devots, que allí van, posar lo cap dins della, que es molt gran, tant que será capás de vint y cinch ó trenta escudellas grans: es de coure, y la tenen en la iglesia en la part de la Epístola sobre un banch de espatllera al costat de la capella de sant Pere y sant Bernat. Está la olla sobre dit banch patentament, pera que tola la gent que allí va la puga véurer, y está lligada ab una cadena de ferro, pera que ningú puga portárselan. Se diu que la trobaren plena de favas, las quals repartiren á la gent que estava allí present quant la tragueren de la balma. Era molt possible que algunas personas de las que anavan á visitar al gloriós sant Gil, las hi portassen, y ell, com estava tan ple de caritat, tenia aquella gran olla pera cóurer las favas ó altres llegums, pera donar alguna refecció corporal als que lo anavan á visitar, ó als pastors quant anavan allí á oir alguna plática espiritual de la sua bona doctrina: ó també podria ser que alguns pastors li haguesen encomanada pera que la guardás; y lo

Sant, havent de fugir, la amagás pera que nos perdés. Aixó nos pot ben averiguar; sols en las escripturas de dita Casa hi ha alguns actes que diuen que alguns particulars li fan censos de favas.

Altra reliquia moltantigua hi ha en aquella santa Iglesia, que es una casulla, la qual fou trobada no en la santa balma, sino sobre del altar de nostra Senyora molt miraculosament en lo dia de la festivitat de la Purificació de la Verge María: y fou aquest cas miraculós desta manera: Trobantse en dita capella de Núria un sacerdot en lo dia 2 del mes de febrer, ab companyia de alguna gent, volgué dir missa, perque en dia de tanta festivitat, trobantse en casa de la Verge María, ni ell restás sens dir missa, ni aquella gent sens oirne. Miraren si tindrian los ornaments necessaris, perque en lo temps de ivern acostuman baixárselsne á Caralps, y trobaren tot lo necessari, menos casulla. Estava lo sacerdot y la demás gent molt congoixats de que per falta de casulla havian de restar sens missa en dia de tan

gran festa. Estant en aquest conflicte , venen molt impensadament una casulla sobre lo altar de nostra Senyora , ahont ells havian mirat antes moltas vegadas , y no la hi havian vist. Ab lo que entengueren que María santíssima los havia proveit del cel , perque en dia de la sua festivitats no restassen sens lo consol de missa en la sua Casa.

Es dita casulla molt diferent de las que ara se usan : es feta com las dels temps antichs , y closa com seria un manteu cusit per lo devant , perque de totes dos parts es aguda en lo cap de la cenefa. Ténela ab molta veneració dins de una caixeta molt ben guardada en lo mateix camaril , y es de color y de materia admirable ; perque nis poden determinar los qui la miran , si es seda , ó filadís , ni si es groga , ó juntament vermella ; per lo un viso apar de un color , y per altre de altre. Es molt apropiada per mal de cap , y es la devoció dels fiels tanta , que per curar del dolor de cap se posan sobre ell aquella casulla , y experimentan gran remey en aqueix dolor y en

altres; y per aqueix efecte sempre que los devots la demanan, los sacerdots la trauhen de la caixeta, ahont está molt ben guardada ¹.

Ab tolas estas prendas está ben adornat aquell Santuari, al qual apar que lo cel se mira en enriquirlo ab tantas maravellas, que no sols la sagrada imatge de María santíssima obra infinitat de miracles; sinó que també ha comunicat Deu aqueixa virtut á tolas estas cosas que tenim ditas, que son allí veneradas, com son la santa creu, la olla, campana y casulla; fins las pedras de la santa balma han obrat calificats miracles, guardant á molts de llams, y fecundant algunas estérils. Així després de la adoració de latría, que devem á la creu, y la de hiperdulía á la sagrada imatge de María, havem també de respectar, venerar y adorar, *adoratione duliae*, que diuhen los teólechs, estas reliquias de

¹ Aixó seria antes, que ara per lo molt que de ella prenian los fiels, los bisbes de Urgell manaren tancar la caixeta ab dos claus, de las quals ells guardan la una. (*Nota del Editor*).

aquest sant lloch, y dir com Jacob : *Verè locus iste sanctus est.*

CAPÍTOL VINTÉ.

LLEAL DESCRIPCIÓ DE LA SAGRADA IMATGE DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA.

Me apar que aquesta tan miraculosa historia no tindria lo degut compliment y total perfecció si li faltava la descripció de la sagrada imatge de Nostra Senyora ; perque no hi ha dupte que los qui llegirán aquest llibre y no la haurán vist, se mourán á desitj de saber qué tal sia, y los qui la haurán vist, per ventura no haurán tingut ocasió de advertir tan per menut las faccions y fisionomías de ella, y se alegrarán de trobarlas y llegirlas en aquest llibre. Així veurán aquí una lleal y verdadera pintura de la quantitat y calitats de la dita sagrada Imatge, seguint en assó lo us de nostra santa mare la Iglesia, pres ja dels Apóstols y de sos successors, que la reverencia ques fa á las imatges santas es molt agradable á Deu, y á nosaltres molt

profitosa; porque semblant reverencia nos fa á la materia ni als colors de las imatges, sinó que per ellas alsam lo pensament y la intenció als originals que están en lo cel gosant de Deu. Lo qual us aprobá lo concili Niceno II ab exprés decret, y condemná als heretges quel contradeixen. Així esta descripció no se encamina á altra cosa, sinó que las faccions de esta sagrada Imatge sian en nosaltres motiu de major devoció y reverencia al seu original, que es la Reyna del cel y terra, María santíssima, Mare del unigénit Fill de Deu omnipotent.

Comensant la descripció per la materia de la qual es feta, se veu molt be que es de fusta; y en assó se demostra clarament quán miraculosa sia, porque havent estat trescents setanta cinch anys en aquella balma, entre la humitat de la terra, y cinchcents noranta anys ¹ en lo altar, no sols no es corrompuda, ni podrida, ni corcada, sino que está en lo dia de vuy tan

¹ Ara ja son setcents vuytanta cinch anys.
(Nota del Editor).

macisa com si fos fusta verda ó un cedro incorruptible de la montanya del Líbano. Per lo tant se veu evidentment ser materia celestial, ó per lo menos conservada en aqueixa integritat per virtut divina. En quantitat no es molt gran, porque no té de llargaria sino dos palms y mitj de cana.

Está assentada en son trono, que es una cadireta ab brassos y espatllera, com las que vulgarment diem cadiras de repós, la qual es de la mateixa fusta que la santa Imatge, y está així mateix sencera y macisa. Representa tanta magestat y grandesa, que als qui se la miran infundeix respecte de Reyna y Senyora: té la fisonomia de la cara molt afable, y junta la gravetat ab la afabilitat; verdaderament enamora á tothom. Té los ulls molt xiquets y modestos, en que se sembla al que diu la Escriptura en lo capítol primer dels Cantars: *Ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum.*

Lo color de tota ella es moreno y fosch; no que sia negre, sino á modo de un leonat molt obscur, molt semblant al co-

lor de la sagrada imatge de nostra Senyora de Monserrat. Y així com á esta de Monserrat ningun pintor gosa atrevir-se á mudarli lo color de la cara en altre mes blanch, desde que succeí un miracle de un pintor, que volgué atrevirho y perdé la vista, lo qual trobará lo curiós lector en lo llibre de nostra Senyora de Monserrat y es lo primer de dit llibre, així á esta sagrada imatge de Núria ningú may se es atrevit á volerli mudar lo color, ni crech jo que ella ho permetés; perque gusta Maria santíssima de ser pintada moreneta, per lo que diu de ella lo Esperit Sant (*Cantic. cap. 1*) en persona della mateixa, com ho explican los Doctors: *Nigra sum, sed formosa*; y en lo mateix capítol diu: *Nolite me considerare quòd fusca sim, quia decoloravit me sol*. Té los cabells negres, y llansats fins al coll. Lo manto li baixa desde el muscle y li ve per debaix del bras sobre la falda: está adornat de algunas estelas negras pintadas, y en la faldilla ni té algunas de vermellas y coloradas. Los peus los té puntiaguts.

Lo seu Fill Jesús té de llarch un palm y mitj quart : es també del mateix color fosch, y es molt hermós y afable, y apar que está ab la rialleta á la cara, lo que li dona molta gracia. No está en los brassos de la Mare, sinó que lo té assentat sobre del genoll esquerre, y la Verge li té la ma dreta devant del pit y la esquerra sobre la espatlla; y, posat desta manera, fa un viso que apar que la Mare sel mira y li fa festas, com si li digués aquellas ternuras dels Cantars : *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus.* Está vestit del mateix color que la Mare, però en forma de sayo baquero, y no está calsat sinó descals : está en molt bonica forma, porque ab la ma dreta dona la benedicció, y la esquerra la té sobre de un llibret pla, lo qual té sobre del genoll esquerre.

Ab esta majestat y grandesa está collocada esta gloriosa Imatge en lo mitj del retaule del altar major de aquella iglesia, sobre del sacrari, en un camaril, ahont es vista molt distincta y clarament de tots los qui entran en la iglesia. En ella ha posat

Deu nostre Senyor una magestat tan celestial, que no hi ha persona, de las qui la visitan, que, en entrant en la iglesia, no sentia en sí una notable mudansa, apareixentli que, ab la vista de tan devota y miraculosa Imatge, se li recrean los esperits; y molts han confessat que, no sols quant entran en la iglesia, sinó també quant ja de lluny descubren aquell Santuari, los infundeix santedat, mou á devoció, y 'ls recrea los esperits, causantlos una total alegría espiritual.

Tot lo qual denota molt be que la fe y creensa que tenen los vehins de aquella comarca de Núria es certa y verdadera, de que la sagrada Imatge fou fabricada y feta per mans del gloriós sant Gil. Perque, tenint ella las faccions tan propiament ajustadas al seu original, so es, la Verge Mare de Deu, assentada en lo cel sobre tots los cors del Àngels y benaventurats, es ben cert que lo oficial de la santa Imatge havia de ser, ó lo mateix Deu, ó altre qui tingué lo original molt present en sa idea quant la formava. La qual cosa se pot ben afirmar

del gloriós sant Gil, lo qual en aquell desert, embegut en divina contemplació, tenia las suas potencias abstretas de cosas de la terra, y ocupadas tolas en las del cel, y així tenia molt en sa idea á la Reyna del cel María, pera fabricarli aquesta sagrada Imatge en Núria ab fisonomía y maneras tan semblants á ella mateixa.

Ni se deu reparar en si lo gloriós sant Gil sabia lo art de esculpir ó no, porque las vidas dels Sants son plenas de semblants maravellas de Deu, lo qual es admirable en sos Sants, donantlos moltas gracias de cosas que ells may procuraren ab son treball, com al gran patriarca de las Religions sant Benet comunicá Deu molta abundancia de ciencia y doctrina, sens haver ell gastat temps en los estudis; la qual doná també al gloriós sant Ignasi, fundador de la Companyía de Jesús, per sola la oració y no per treball dels estudis. Perque com tolas estas gracias sian dons del Esperit Sant, ell las dona y comunica á sos sirvents de la manera que vol y es servey seu.

Y com havia de ser tan gran servey de Deu que la sua santíssima Mare fos venerada y servida en aquestas montanyas de Núria, volgué donar esta gracia al seu gran servidor sant Gil, de que fabricás la sagrada imatge de la sua preciosíssima Mare; y com ella havia de ser tan miraculosa en dit lloch, volgué també que fos miraculosa la formació de la sua santa Imatge; so es, per mans de tan perfet artífice y sant oficial.

CAPÍTOL VINT Y UN.

LOS DEVOTS FEREN IGLESIA NOVA Á NOSTRA
SENYORA DE NÚRIA EN LO ANY 1642.

Aquell primer edifici de la santa Capella, que feren los pagesos de Caralps quant lo bon Amadeu estigué en Núria, fou tan fort y fet ab tanta perfecció, que ha durat fins al any 1642, y hauria durat molt mes, sino que, creixent la devoció dels fiels á esta sagrada Imatge, era ja tant lo concurs de la gent que la anavan á visitar en tots los estius, que en moltes festivitats no

sols no cabia la gent dins la Capella ; sinó que també havian de restar sens missa, encara que hi hagués moltes missas é isquessen los uns de la Capella porque entrassen los altres. Per aixó aparegué als administradors de aquella Casa y Capella que era necessitat que se engrandís ó se fes de nou una iglesia capás de molta gent, la qual obra emprengueren y comensaren en lo any 1639 ab tanta diligencia, que la tingueren acabada en lo any 1642 , que fou una cosa molt admirable ; porque allí no si pot treballar sino en lo estiu ; y també porque en aqueix any comensá de haverhi guerra en Catalunya , y la hi hagué continuada per tot aqueix espay de temps. Y, no obstant los grans gastos que se oferian per la guerra, may pará la obra de la iglesia, ni may desmayaren los devots de aquella obra ; sinó que ab lo favor de Deu nostre Senyor y de María santíssima la acabaren ab tota perfecció en dit any 1642, que en las cosas del servey de Deu may falta lo seu favor als qui ab bon ánimo y fervor las emprenen.

Es aquest temple molt sumptuós respecte dels edificis que en aquella montanya poden fabricarse, que per causa de las grans neus, gels, humitat y vents, no poden allí ferse edificis tan alts com en terras apassibles. Té de llarch trenta tres passos, y de ample setse : lo presbiteri es molt espayós, y en lo present any 1666 lo han tancat y clos ab una reixa de ferro, que hi han fet molt gran y hermosa, que, pagada de almoyna de alguns particulars devots, ha costat passadas de quatrecentas lliuras de plata : ab que lo altar major de nostra Senyora está molt decentment adornat y custodiat.

Es lo altar major un retaule molt curiós, quel feren en lo any 1648 de figuras de relleu, que representan los misteris de Cristo y de María santíssima. En lo mitj hi ha un sacrari molt hermós, en lo qual sempre está reservat lo santíssim Sagrament. Se segueix ab bona forma la entrada del camaril, dins del qual está col-locada ab un hermosíssim trono la celestial Imatge. Fou fet lo camaril en lo any 1728 y á ex-

pensas del excel-lentíssim Sr. D. Guillem de Rocafull y Rocaberti , compte de Peralada , de que agraida María santíssima li doná un fill. Costá quatrecentas doblas. També oferí á María santíssima dos casullas y un frontal ó pálit de llama ab brodadura de or, quant marit y muller anaren á visitar en aquell Santuari á María santíssima. Es lo retaule molt ricament dorat ab estufadura á totas las figuras. Costá la fábrica del retaule setcentas cinquanta lliuras de plata, sols de las mans del escultor, y de daurarlo mil siscentas lliuras de plata; y tot aquest gasto han pagat los pabordes ó administradors de aquella santa Casa, de almoyna dels devots, que, com se emplean tan be, la Verge María inspira tanta lliberalitat als seus devots.

Fora del presbiteri conté aquesta iglesia dos capellas. En la de la part de la Epístola está fabricat un altar, de un riquíssim quadro del Príncep dels Apóstols sant Pere y del regalat fill de María lo melífluo sant Bernat, lo qual quadro feren portar de Roma los il-lustres Srs. canonges de la santa

iglesia catedral de Barcelona Dr. Pere Joan Atxer y Jofreu y Dr. Benet Atxer y Jofreu, germans, afectíssims servidors de esta santa imatge y casa de Núria, los quals per molts beneficis, que confessan haber rebut del cel per medi de esta sagrada Imatge, se son senyalats sempre benefactors, patrons y tutelars de aquesta santa Casa, heretant ja aquesta devoció dels passats y dels primers de son antich solar y casa en la vila de Camprodon. En lo any 1674 lo ilustríssim Sr. D. Pere Benet Atxer feu fabricar lo dit retaule novament á la romana, que está molt curiós, tot de relleu ab fullatges molt hermosos.

En la altra capella, que es en la part del Evangeli, hi ha un retaule del gloriós sant Antoni de Padua, lo qual feu fabricar lo noble Sr. Anton Reart, donsell de la vila de Perpinyá, y vuy habitant en Barcelona, honrant lo puesto de arxiver del Rey nostre senyor y secretari de son Real Consell, per la molta devoció que tenia á esta santa Casa y al seu patró sant Antoni, y en agraiment de un gran favor que li feu la Verge

María. Perque havent alguns anys que era casat ab la noble senyora María Reart y Jaén, y no havent obtingut fruyt de benedicció en tot lo temps de son matrimoni, lo Sr. Reart aná á visitar á la Verge María de Núria, y li suplicá intercedís y li fos medianera ab lo seu santíssim Fill, y ques dignás consolar áls dits cónjuges, donantlos algun fill, que fos per major servey de la sua divina Majestat. Y, encara que no alcansaren aquest favor en la primera vegada que hi anaren, que fou en lo any 1690, no desconfiá del amparo y consol que esperava tenir de la Verge María. Y així torná á visitarla en lo any 1692, y, haventla suplicat molt de cor, meresqué que á poch dias que fou tornat á sa casa, la dita Sra. María, sa muller, conegué que estava prenyada, y parí un fill, al qual posaren Francisco, y avuy es lo Sr. Francisco Reart, que está casat en Perpinyá. Així que, vehentse lo dit Sr. Anton Reart obligat á la Verge de Núria, feu fabricar á gasto seu lo retaule del gloriós sant Antoni de Padua en la capella de la part del Evan-

geli en aquella santa iglesia de Núria.

Al capdevall de la iglesia hi ha una pica de pedra, gran, redona y molt ben treballada per tenir aygua beneyta, y sobre de ella ocupa tota la amplaria del temple un còr ben obrat de fusta y tan capàs, que hi poden estar molt á son plaer cent personas ; si be sols serveix ordinariament per los sacerdots que cantan los divinos ofis.

Lo presbiteri está adornat ab set llantias de plata, que están de rengla devant de la sagrada imatge de nostra Senyora. La del mitj pesa cent noranta y dos unsas de plata, y la vas fer fer jo en lo any 1751 com á administrador del R. Pau Martí, que fou rector de Caralps, y de una causa pia, fundada per dit Rector, deixant en disposició de son testament, per dit efecte, cent doblas vellas. Las dos del costat, la una pesa cent vuytanta unsas de plata, la qual feren fer en lo any 1670 los nobles cónjuges D. Anton de Camporrells y D.ª Gertrudis de Camporrells y Monserrat, y la oferiren á nostra Senyora, y juntament fundaren oli, pera que pogués cremar con-

tinuament devant de la sagrada imatge de nostra Senyora. La altra col-lateral á la del mitj es de pes cent unsas , la qual feren fer los administradors de la santa Casa en lo any 1627, anyadintli altra que havia donat en lo any 1620 lo noble Sr. Hipólit Montaner, havent alcansat fruyt de benedició per intercessió de la soberana Reyna, donantlos cinch fills. Las dos col-laterals están sempre cremant en tot lo temps del estiu. Y en ellas obra la Verge María un gran y continuat miracle , perque may permet que estigan apagadas totas dos, sino que fa algun senyal als sacerdots , ó á algú del seus servidors antes de apagarse, pera que hi portin oli y que no reste la iglesia sense llum, com mes avall se dirá. Está també adornada esta santa iglesia de riquíssims pálits ó frontals de diferents sedas ab ricas guarnicions de or ; molt delicadas toballas per los altars ; moltas albas de prima tela , hermosas casullas, cálsers, patenas , corporals y demás ornamentals necessaris ; en particular hi ha molts mantos de seda per adorno de la sagrada imatge de

nostra Senyora , que , com ella es lliberal en fer mercés á sos devots , son ells també lliberals en recompensar y agrair ab dádivas las mercés que reben de la sua clemencia.

La casa ahont se hospedan los devots y pelegrins está junt á la iglesia. Es casa ben gran , y , encara que baixa , es molt capás : té baix molt bonas establías per las cavaladuras , y dalt tindrà alguns vint aposentos prou bons , ab un llit en cada aposento. També hi ha sis ó set cuynas pera fer foch los pelegrins y amanir lo menjar. Així están assistits los devots que allí arriban de llits , roba de servey y tot alló que poden fer los pabordes : també de las eynas que son menester pera aparellar lo menjar.

Y en lo any 1671 feren los pabordes un bon quarto de casa nova , que consta de dos salas , una dalt y altra baixa , y vuyt aposentos y baixa molt bonas establías. Per la qual obra doná cent lliuras lo noble senyor D. Anton de Rocaberti.

Lo de las llantias era en aquell temps ; però en los trastorns passats fou robada la

Capella y ho perdé cási tot. Però lo zel del bon administrador actual, lo R. Joan Salomó, Pbre., revivant la fe dels devots, ha lograt remontarho molt, y ja torna á haverhi algunas llantias de plata, molts ornaments y tot lo necessari. Y en lo any passat 1863, de ordre del Sr. Bisbe, ha comensat una obra nova, al orient-mitjdia de la Casa, pera proporcionar habitació als infinits devots que concorren.

CAPÍTOL VINT Y DOS.

DELS SACERDOTS Y ALTRAS PERSONAS QUE ESTÁN EN LA CASA DE NÚRIA, Y DE SAS OCUPACIONES Y EXERCICIS.

Es tan freqüentada y visitada aquesta santa casa de Núria en los estius per la gent de Catalunya, Rosselló, Conflent, Ampurdá y Cerdanya, que no passa dia algú en que no hi arriben pelegrins y devots de una part ó altra; y en algunas festivitats es tanta la multitud de gent, que es particular providencia de Deu y de la Verge María, que no falte may lo manteniment

necessari ; per quant es forsós que assistescan moltes personas pera hospedar, servir y donar recapte als devots que hi arriban.

Primerament, son assistits ab molta puntualitat en lo que toca al manteniment espiritual y refecció del ánima ; porque resideixen de continuo en aquella santa iglesia dos sacerdots confessors, conductats y pagats per lo rector de Caralps y paborde de la santa Casa ; los quals tenen sempre molta atenció en que sian sacerdots de lloable vida y de aprobats costums. Assisteixen estos de continuo al confessionari pera oir las confessions de tots los qui volen confessarse ; y així cada dia hi ha en aquell Santuari duas missas seguras. Celebran tots los dissaptes un ofici de nostra Senyora cantat á honra y gloria de la Verge María y per los benefactors de aquella santa Casa. Resan totas las nits lo Rosari y Lletanías molt solemne y devotament, avisant ab toch de campana y ab campaneta per los quartos del Santuari, aixís als de la casa com als de fora de ella, porque hi assis-

tescan, y finalment cuydan del adorno dels altars, policia de la iglesia y sagristia, y de tot lo demás concernent al culto y obsequi de María santíssima. Además de estos dos sacerdotes, assisteixen en las festivitats de nostra Senyora lo rector y vicari de Caralps y altres sacerdotes de las parroquias vehinas, per ajudar á confessar y per cantar ab major solemnitat los oficis divinos.

Desdel any 1743 hi ha un altre sacerdot confessor, y que sempre es persona molt respectable en ciencia y virtut, que deu residir en lo Santuari desdel dia 14 de agost fins al 14 de setembre tot inclusive, que es lo temps de major concurrencia, per inclóurer las festivitats y octavas de la Assumpta, de sant Gil y de la Nativitat de nostra Senyora, y á mes de la obligació de confessar als devots que voldrán confessarse ab ell, té principalment la de fer una plática espiritual antes ó després del Rosari, á lo menos per lo espay de un quart de hora, en los dias en que hi haje forasters ó devots que vagen á visitar aquell Santuari, que en dit temps raro es lo dia en

que no ni haje, ponderant y promovent en los oyents la devoció á María santíssima y la disposició ab que deuhén visitarse los santuaris, instruintlos en lo modo de prepararse per fer una bona confessió y fentlos presents los novíssims, prenent quiscun dia aquell punt que li aparega mes convenient, segons lo auditori y circunstancias de las personas que hi concorran. Fou fundació del il-lustre Sr. D. Joseph de Mora, marqués de Llió, y verdaderament utilíssima, segons cada any mostra la experiencia, y me consta de haberse fet diferents confessions de ánimas que molts anys havia estavan enredadas y sumergidas en lo peccat.

Assisteixen també en tot lo estiu los pabordes ó administradors de la Casa, que son de la vila de Caralps ó de la parroquia de Fustanyá y Serrat, los quals tenen molt gran cuydado que hi haje manteniments en la Casa per los pelegrins; y persó mantenen un bon remat de bestiar de llana, moltons, ovellas, dels quals matan ab abundancia. Així mateix mantenen quatre ó cinch animals grossos de càrrega pera

tragar vi, oli, pesca, ordi y altras provisions necessarias per lo gran concurs de la gent. Ab aquesta tan gran asistencia está proveida la Casa ab tanta abundancia, que per ser en tan gran desert causa admiració als qui ho veuen. Y cert es cosa admirable, que sols per la provisió de la llenya han menester dos matxos, porque la portan de molt lluny, porque, com se ha dit en lo capítol segon, allí no si crian arbres, per causa del excessiu fret, sinó lo bosch miraculós de Santa María, lo qual sols basta á donar la fusta necessaria per las obras de la Casa.

Per tots estos ministeris se han de mantenir forsosament en esta Casa tot lo temps del estiu quinse ó setse personas. ¡Gran providencia de María santíssima! Porque esta Casa no té un real de renda, ni té altras entradas de ganancia sinó lo poch que poden lograr en la venda dels manteniments, que es un no res á comparació dels gastos que se ofereixen en mantenir tanta gent, y pagar salari als sacerdots y soldada als traginers, pastors y altres mossos. Però

la Verge María es tan pròvida, que sab móurer las voluntats dels seus devots, pera que acuden ab tanta lliberalitat de almoynas, que no sols bastan pera mantenir aquest ordinari gasto, sinó també pera augmentar lo culto de esta santa Casa, com se veu ab lo gran gasto que se ha fet ab tan poch y calamitosos anys, obrant la iglesia y Casa, fent lo retaule, y daurantlo tan ricament. La sacratíssima Verge María, Reyna del cel y terra, que fins ara ha cuydat del augment de aquest seu Santuari, proveirà per sa misericordia que sia assistit de aquí al devant en lo espiritual y temporal, per consol de tots los que en aquell lloch la veneran y serveixen.

CAPÍTOL VINT Y TRES.

DE LA GRAN DEVOCIÓ QUE GENERALMENT SE TÉ Á NOSTRA SENYORA DE NÚRIA, Y DE LA MULTITUT DE GENT QUE VISITAN LA SUA SANTA CAPELLA.

Ningun devot de la Verge María se cansará de saber per menut las cosas generals

y particulars de aquest sagrat santuari de Núria ; perque ellas son tan admirables, que causan goig y alegría als devots y mouhen devoció als fluixos y tibios. De las quals no es la menor lo concurs y multitud de gent que venen á visitar aquesta santa Casa ; lo qual si volgués callar, no podria ser sens defraudar la excel·lencia y admiració que la divina Magestat ha posat en esta santa Casa per honra de la sua gloriosíssima Mare. No es aquest santuari de Núria visitat de tanta multitud de gent, ni de tantas nacions , com es lo celeberrim santuari de la Verge de Monserrat , al qual arriban reys, emperadors, prínceps, duchs, y finalment de tota la cristiandat es visitada aquella Casa per una de las maravellas del mon. No es de comparar Núria ; però en nostre principat de Catalunya , després de la sagrada casa de Monserrat, es Núria lo santuari mes frequentat y visitat dels devots de la Verge María.

Cada dia en tot lo estiu arriba allí molta diversitat de gent de unas parts y altrás ; però en las festivitats de la Assumpció de la

Verge, en lo dia de sant Gil y en lo de la Nativitat de nostra Senyora, es tan excessiu lo concurs de la gent, que no cap en la iglesia ni en la casa, y es forsós haverse de aposentar en la campanya. Y tota aquella multitud ix de sas casas per la devoció y amor que tenen á la Mare de Deu de Núria, per los miracles y maravellas que obra la puríssima Verge en esta montanya. Los uns venen desamparats de remeys humans á demanar remey á esta soberana Reyna. Altres venen afligits de varias tentacions, y allí troban lo consol y remey ab lo bon consell y saludable doctrina dels Pares confessors. Altres venen enlassats ab los llasos de graves pecats, y allí se reconcilian ab Deu nostre Senyor per medi de la sua santíssima Mare, y se confessan y combregan, y mudan de vida. Altres venen plens de alegría y santa devoció á cumplir sos vols y donar gracias á la Verge santíssima per las mercés y beneficis quels ha fet, y tornant á uns la vida y á altres la salut. Altres venen ab argollas de ferro, grillons y manillas á presentarlas á la Verge, en se-

nyal de que per son medi se son deslliurats de rigurosas presons. Altres venen á peu descals per la asperesa de aquellas pedras, deixantlas tenyidas ab la sua sanch. Altres en descubrint la santa Casa se arrossegan de genolls per terra fins que arriban á la iglesia. Altres ab cor agrait presentan cera, plata y ricas joyas á la Verge santíssima. Y tots finalment, arribats á la presència de aquesta sagrada y venerable Imatge, li donan alegres gracias y li ofereixen ab moltas llágrimas sas justas pelicions y demandas. Tal es la devoció del poble cristiá á aquell Santuari, fundada en la esperansa de las admirables obras que, per intercessió de la sua santíssima Mare, fa Deu als qui acuden allí á servirla y suplicarla los fasse participants de sa amorosa clemencia.

Además de aquest general concurs de gent de ditas parts, es visitada aquella santa iglesia cada any de la gent de las parroquias vehinas. Á tots los pobles comunica la sacratíssima Verge de Núria tals favors, que tots se senten obligats á anarli á fer gracias. Procurem, donchs, en con-

servar, aumentar y venerar aquest sagrat Santuari, puig que la gloriosíssima Verge María gusta de ser en ell venerada y servida, que ella nos socorrerà en nostras necessitats ab sas entranyas de Mare de misericordia, y nos alcansará de son preciosíssim Fill Jesucrist consolació, pau, alegría, gracia, y després lo descans de la eterna gloria. Amen.

SEGONA PART.

PRÓLECH.

Maná Deu á Moysés, capitá general del seu poble (*Exod. xvii*), que escrigués los portentosos miracles que de la sua poderosa ma rebia aquell cada dia en lo desert, y que escrits, los portassen patents en las mans los sacerdots; pera que, vehentlos cada dia tant estos com lo poble, regoneguessen las mercés y admirables beneficis, y, recordantse dells, donassen las degudas gracias á sa divina Magestat. Per lo tant, continuant aqueix gust de Deu nostre Senyor, escriurém en aquest llibre los miracles que cada dia obra la misericordia divina en aquest sagrat santuari de Núria per medi de aquella celestial imatge de sa puríssima Mare la Verge María, la qual Imatge es tan miraculosa, com havem vist, en la fundació de la santa Capella, en la

integritat en que se ha conservat per espay de noucents seixanta sis anys ¹, y la hermosura de sa cara, sense que may pintor se sia atrevit á tocarla ab pinsell, que tot aixó no es altra cosa que continuació de miracles y molt prodigiosos. Però ademés de aqueixos, son tan sens número los que ha obrat, donant fills á donas estérils, salut als malalts, vida á morts, vista á cegos, llibertat á catius, consol als afligits y finalment amparant á tots los qui ab devoció en sas necessitats la reclaman, que si volguessem escriurels tots, no bastaria un grandíssim llibre pera compéndrer, no dich los que obra en favor dels que la visitan en aquell Santuari, sino que seria menester un grandíssim llibre per explicar los que se han experimentat sols de las suas medallas, candelas, midas y pedra de la santa cova.

En particular, es aquesta sagrada Imatge molt apropiada pera alcansar fruyt de benedicció als casats, y fecundar donas estérils, y en aquesta materia son tants y tan

¹ Aixó era quant lo autor escrivia assó, en 1666. (*Nota del Editor*).

senyalats los que ha obrat, que pasmarian sils poguessem escriurer tots. Però es llástima la negligencia y descuyt que han tingut en aquella santa Casa en escriurer los dits miracles. Jo penso que la causa deu ser, perque los pabordes que la governan, ordinariament no saben escriurer, perque son pastors ó pagesos, y los capellans son conductius: y així los demás miracles no están escrits ni notats. Y així havem de contentarnos per ara de referir los pochos que he trobats en lo llibre vell de pergami, tantas vegadas citat, y en un llibre de aquella Casa anomenat, *Llibre del miracles de nostra Senyora*, y alguns que mels han referit personas fidedignas.

Lo pio lector se haurá de acomodar á las sensillesas dels antichs, per no dir faltas; perque en alguns de aquells no hi he trobat lo any en ques feren; en altres falta lo nom de las personas; en altres lo lloch: de manera que sols advertian en escriurer la substancia del miracle, sens primotejar en circunstancias de lloch y temps. Y no es molt que en aquest Santuari hi haja hagut

finís ara aqueix descuyt; porque la mateixa falta hi hagué en los miracles de nostra Senyora de Monserrat antes que se estampás la historia y miracles de aquella preciosíssima Imatge, que fou en lo any 1582. Però desde aquella impressió se ha tingut molt cuydado en escriurerlos, pera continuarlos en las altras impresiones.

També en aquest Santuari se tindrà de aquí en avant major cuydado de assentar los miracles, que confiam obrará esta divina Senyora, pera que, quant vulla Deu se fassa altra impressió de aquest llibre, pogan ajustárloshi, per major gloria sua, y alabansa de la sua sacratíssima Mare.

MIRACLES.

MIRACLE 1. — *Guardá nostra Senyora de péndrer mal á un minyonet y una egua, que caygueren de una roca molt alta.*

Un home anomenat Bernat Vessiá, de la vila de Tory, ab companyía de sa muller y de alguns altres, anava á visitar aquesta santa casa de nostra Senyora de Núria, y, pera poder portar á son plaer un fillet que tenian, que encara mamava, embastaren una egua, y li posaren dos samals ó portadoras. Dins la una posaren al minyonet, y en la altra portavan roba y cosas de menjar. Com no eran molt práctichs en la montanya se perderen, y la nit los enclogué molt fosca, á una llegua de la santa Casa. Anant fent son camí ab la fosca y anant la egua al devant, quant foren sobre de una roca,

ques dius roca de la Malesa , que es ja devant de la santa Casa , la egua caygué fins baix al pla , perque la roca es tota espada-da. En lo mateix punt baixá una llumene-ta molt clara , y posantse al cap dels bas-tons de cada qual los il-luminá de tal ma-nera , que a favorits de aquell resplandor , ells feren la volta pera baixar al lloch ahont era cayguda la egua , reclamant sempre ab grans crits á María Senyora de Núria. Quant foren baix , la gent , que era en la santa Casa , oiren los grans crits , y , eixint ab antorxas encesas , cercaren y trobaren la egua que pasturava , y veren lo infant tot solet , menejant los brassos , que no se havia fet mal algun : las samals tolas duas se eran esclafadas y fetas moltas pessas. La afligida mare , que vegé á son fillet viu , lo prengué amorosament en los brassos , y as-sentantse en la falda , li tragué la mame-lla , y lo infantet mamá tan fort y tan boni-cament , com si no li hagués succeit res , y las llumenetas desaparegueren , y ab la cla-redat de las antorxas encesas arribaren tots á la santa capella de nostra Senyora , y alli

agenollats, ab tota devoció y llágrimas de alegría feren moltes gracias á nostre Senyor y á la sua santíssima Mare per tan admirable favor.

MIRACLE 2. — *Doná nostra Senyora dos fills á una dona estéril que no lin demanava sino un.*

En lo any 1448 un home de la ciutat de Vich, anomenat Joan Terrades, ferrer de obra grossa, y sa muller Joana, vingueren per devoció á visitar aquesta santa casa de nostra Senyora de Núria, y com hagués catorse anys que eran casats y may haguessen tingut fruyt de son matrimoni, suplicaren devotament á la Verge María los volgués alegrar donantlos algun fruyt de benedicció, so es un fill ó una filla que fos al servey de Deu nostre Senyor. Y votaren, que si nostra Senyora los feya aqueixa gracia, ells anirian cada any una vegada, en tot lo temps de sa vida, á visitar aquella santa Casa y Capella; y que portarian y donarian una criatura de cera del pes que seria la criatura quels donaria

nostra Senyora. Cumplert son romiatge y tornats en sa casa, la dona se sentí prenyada dins pochs dias, y al cap dels nou mesos parí dos fills, lo un dels quals sedigué Bartomeu y lo altre Ramon. De la qual mercé, rebuda per la intercessió de la Verge María, en continent li anaren á fer moltes gracias, y li portaren dos infants de cera de aquell pes que li habian promés, y los hi oferiren en testimoni de agraiment. Y manifestaren aquest benefici al capellá de la santa Capella perque lo escrigués.

MIRACLE 3. — *Deslliurá nostra Senyora á una dona casada de un fals testimoni y de desesperarse.*

En lo any 1647, en Vilafranca de Conflent hi hagué una dona casada, la qual, essent jove y de molt bona cara, era també molt honrada y virtuosa, y molt devota de nostra Senyora. Envejós lo dimoni de la sua honra y virtut, procurá que un home, que tenia molta entrada en sa casa, perque era un gran amich, si be fingit y traydor, de son marit, la solicitás y persua-

dís á que consentís á sas torpesas carnals, ofenent á Deu nostre Senyor y á son marit ab un peccat tan gran com es lo adulteri. Prová lo home moltas vegadas ab paraulas si podria ferla cáurer; però la honesta y lleal dona resistí semper ab grandíssim valor. En particular un dia se descompongué lo dit fals y traydor amich molt desvergonyidament de paraulas deshonestas: la virtuosa dona sentí tant lo atreviment, que no sols se resistí, sino que també lo amenassá que, si altra vegada se atrevia á semblant maldat, ne donaria rahó á son marit, y que quantlo marit no li volgués dar crédito, ó fer lo que devia en venjarse, enganyat de la falsa amistat que li professava, que ella ne donaria rahó á sos parents, los quals sabia molt be que tornarian per la sua honra. Anassen lo fals amich del marit molt afrentat y picat, y, com un abisme crida altre abisme, procurá venjarse de la bona dona molt infamement, so es, posant mal á marit y ella, al-legant molts falsos testimonis á la virtuosa dona. Y aixís un dia, prenent á son marit ab la en-

ganyosa amistat, li digué que se espantava molt que ell hagués pres aquella dona per muller, perque ell sabia molt be, y mantindria en tot lo que deya, que aquella dona ja antesde casarse ab ell havia fet mal de son cos ab tals y tals homens, anomenant personas mortas, perque no pogués provarse, y que, després de casada ab ell, havia fet lo mateix ab personas que no podia anomenar, perque lo hi havian comunicat en secret y per amistat. Lo marit, oint tals maldats y tan impensadas de sa muller, á la qual sempre havia tingut per honesta y virtuosa, se afligí tant y se encengué en tan gran cólera, que estava determinat de matarla; perque no podia créurer que aquell tan gran amich seu li descubris una cosa com aqueixa, si no la sabés ab tota veritat. Arribant en sa casa molt irat, volentli la bona muller fer algunas caricias, ell ab molta ira y malicia la despedí de sí, tractantla dedeslleal y mala dona. La bona muller estant innocenta y sens culpa en tot lo que li deya son marit, sentia tant aquellas falsas injurias y paraulas afrontosas, que

estigué á perill de regirarse lo enteni-
ment, y ab lo gran enuig may atiná de
ahónt li podia venir aquell dany.

Durá molts dias esta discordia entre los
dos casats, en los quals ella sempre supli-
cava á Deu nostre Senyor y á María san-
tíssima de Núria, de la qual era molt de-
vota, que donassen á conéixer á son marit
lo mal que feya, maltractantla sens culpa.
Peró, com may lo marit se regonegués, an-
tes be perseverás sempre en menysprearla
y afrontarla de pauralas, lo dimoni, que
sempre está vetllant pera pérdrer nostras
ánimas, valentse de la gran passió y afflic-
ció que tenia la bona dona, li posá á la
imaginació que aquella vida que ella pas-
sava ab son marit era un infern, y que va-
lia mes una mort breu que una vida tan
pesada; en fi, li persuadí ques desesperás
ab aquesta forma: que un dia de festa,
mentres la demás gent seria á missa ma-
jor, sen anás á un gorch prop de la dita
vila, que lo anomenan lo gorch de la Ca-
rabassa, y ques llansás dins dell. La qual
cosa, com á loca y desesperada, posá per

obra en lo diumenge prop vinent. Però la santíssima Verge de Núria, la qual may desampara als seus devots, li valgué y la ajudá en esta manera: que, volentse ella llansar al gorch, la prengué nostra Senyora per la ma y la detingué, y apareixentli visiblement, li digué: Ay filla mia, demana perdó al meu preciós Fill de haver volgut cométrer un pecat tan grave, com lo que volias fer de desesperarte per la discordia que aquell mal home ha sembrat entre tú y ton marit: encara que ja te havias olvidat de demanarme favor y auxili, jo per la molta devoció quem tens y també perque estás sense culpa de la maldat que te oposan, he alcansat del meu preciós Fill que no morisses de aquesta mort desastrada. Vésten, filla mia, á ta casa, y en ella trobarás á ton marit alegre, que ja sap la tua innocencia, perque jo li he manifestat: vésten, no duptes, que de aquí al devant no hi haurá mes discordia entre vosaltres, sino que viuréu sempre com á bons casats. Desapareguéli nostra Senyora, la dona restá molt consolada de que María

santíssima la hagués deslliurat de aquella desesperació, y també de que son marit sabés que era innocent y sens culpa del que li allevavan, y de que viurian ab molta pau, com á bons casats, tota sa vida. Agenollás ab devoció, y ab moltes llágrimas de son cor demaná perdó á Deu per lo pecat de haverse volgut desesperar, y li feu moltes gracias de haverla deslliurat de aquella tan desastrada mort, que ella mateixa se cercava, per medi de nostra Senyora de Núria.

Mentres tot assó passava, volgué María santíssima que son marit, que se havia quedat en casa mentres ella anava á desesperarse, estant assentat en una cadira se adormí, y en son profundo son li aparegué nostra Senyora, dientli desta manera, segons ell després ho referí: Estich molt enujada contra tú, perque sens causa maltractas á ta muller, la qual entre moltes altras virtuts que té, es una lo ser sirventa y devota mia: sapias que tot lo que te ha dit aquell ton amich es fals testimoni, que li lleva per haver ella resistit al mals y deshonestos apetits del dit ton amich, al

qual vull y te mano que li perdones. Ella per los mals tractes que li tenias, persuadida del esperit maligne, estava per desesperarse; però jo, per ser ella molt devota mia, la he guardat y deslliurat de aqueix perill. De aquí al devant tractala com á esposa molt honrada, devota mia y lleal muller tua, y viviu ab molta pau, conforme pertany á bons casats. Despertá lo marit, y, alsantse de la cadira compungit del mal que havia tractat á sa bona muller, se agenollá, y, demanant perdó á nostre Senyor, feu propósit que de allí en avant la tractaria ab molta honra y regalo, conforme per María santíssima li era manat. Anassen á cercarla y trobantla, ja á la porta de casa, se li agenollá al peus, demanantli perdó del mal que la havia tractat sens culpa; y de aquí al devant visqueren ab molta pau y alegría: anaren los dos á visitar la Verge María de Núria y ferli moltas gracias de la molta mercé quels havia fet, y foren bons casats.

MIRACLE 4. — *Una noble senyora pareix un fill per intercessió de la Verge Maria.*

En lo any 1477 una noble senyora de la ciutat de Barcelona, anomenada D.ª Brianda, muller que fou de un cavaller anomenat Sr. Berenguer de Paguera, senyor del castell de Olost, era molt devota de la Mare de Deu de Núria, y tenia un quadro de la sua sagrada Imatge en lo portal de la sua cambra, devant de la qual cada vespre y cada matí li resava tres *Pare nostres* y tres *Ave Marias*, suplicantli fos servida alcansarli del seu preciós Fill Jesús, que li donás un fill, si havia de ser del seu sant servey, porque havia parit moltes vegades y sempre paria minyonas. Pero tingué sempre molta confiansa en Maria santíssima de Núria, que oiria las suas devotas pregarias, y així continuá sempre en suplicarla, y feu vot, que si paria, li posaria per nom Nuri, en senyal de que seria fill per la intercessió de la Verge Maria de Núria. En havent fet aquest vot, se sentí prenyada, y parí un fill molt galan, y

se li posá nom Nuri Joan de Paguera, lo qual ha viscut molts anys, y de ell se es extesa la familia y llinatge dels Pagueras. Després de haver parit dita senyora, aná á visitar á la Verge María de Núria, y manifestá lo miracle al capellá de aquella santa Casa, pera que lo escrigués entre los altres, per gloria de nostra Senyora.

MIRACLE 5. — *Deslliurá nostra Senyora de mort desastrada á una dona á la qual son marit volia matar.*

En un lloch de la vall de Ribes hi havia una dona molt honrada, la qual vivia ab son marit ab molta llealtat, guardant las lleys del sant matrimoni y tenint molt bon compte en las cosas de casa. Pero son marit era molt viciós y dissolut, y estava amistanat ab una altra dona, á la qual estimava molt, aborrint á la muller, tant, que la tractava molt mal, y per causa de sa amiga li donava molt mala vida. Ab tot aixó la bona muller may cessava de pregar á Deu per son marit, suplicantli que lo iluminás y li fes conéixer lo mal estat en

que estava. La amiga del marit volia mal mortal á la bona muller, y procurant que lo marit la matás, sempre sembrava sisanya y discordia entre los dos.

Suceí que, anant un dia lo marit á casa de la amiga, ella quant lo veu venir fingí un gran desdeny ab ell, y, tenintli malas paraulas, lo despedí, dient: que li partís de devant y no li tornás mes en sa casa. Admirat ell de tal novedat, li demaná la causa de tractarlo de aquella manera. La fingida dona no li doná per resposta sino molts sospirs y fingidas llágrimas. Tant ell la importuná, que al fi ab grans crits y llágrimas li digué, levant un gran fals testimoni á la pobre muller, la qual no sabia res en lo que la mala dona digué á son marit: No tens que venir en ma casa, puig ta muller ha jurat de ferme llevar la vida; si ja no es que vingas tú per dit efecte; y si es així, vaja, sias tú lo ministre de ma mort, que encara, si tú me matas, donaré per ben empleada ma vida. Lo home, que estava cego de passió, li digué, que mirás be que aixó fos veritat, que li donava paraula de

que, si ho era, ell de sas propias mans llevaria la vida á sa muller. Li replicá la amiga ab molts plors, que aqueixa era la sua major desgracia, de haver arribat á tal miseria, que no fos per ell creguda de la veritat, y que hagués menester testimonis per créurerla. En fi, tantas embusterías sabé dir, tants desdenys y llágrimas fingir, que lo home sen aná molt desesperat ab propósito de matar á sa pobre y virtuosa muller. Sen aná camí dret á sa casa, y trobá á la muller, la qual, haventli preparat dinar, lo esperava passant lo Rosari devant la imatge de nostra Senyora de Núria, de la qual era molt devota. Arribat allí, li digué sa muller ab molta alegría y caricias acostumadas, que se assentás á taula, que ja lo dinar estava á punt; però ell, ple de rabia, li respongué, que no volia menjar ni béurer, sinó que vista la present, sens replicarli, sen anás ab ell, y lo seguís. Veient la pobre muller á son marit tan furios, digué que de molt bona gana lo seguiria, y, entrantsen á la cambra, digué devant de la imatge de nostra Senyora de

Núria: Mare de Deu de Núria, ajudaume, y ¿qué será assó? y sols tingué temps per pèndrer una medalla de nostra Senyora y posársela al coll. Partiren de sa casa marit y muller sens que la bona dona se atrevís á fer ninguna senyal á la gent del vehinat, per lo gran temor que tenia. Prengueren lo camí dret á la santa casa de Núria, del que la afligida dona tingué gran consol; confiant sempre que si son marit li volia fer algun dany, nostra Senyora la ampararia y ajudaria; y no fou en va sa confiança, com se veurá en lo que se segueix.

Arribats á prop de la Capella, digué la dona á son marit, que li fes plaer de deixar-la entrar á la santa Capella per fer oració á la Verge María de Núria, puig la porta era oberta encara que ja era nit. Li digué lo marit, que molt en bon hora que entrás á fer oració; però que fos breu, que ell la esperava allí fora. Sen entrá la dona á la Capella: y en lo espay de dos credos isqué, no la dona que allí entrá, sino altra en forma della, estant la muller agenollada dins la Capella devant la imatge de nos-

tra Senyora. La que isqué, ¿qui podria ser sinó un Àngel, ó la mateixa Reyna dels Àngels en forma de aquella honradíssima muller, á la qual son marit portava á degollar? Eixida que fou de la Capella, digué á aquell home que la aguardava: Anem allí ahont vullas. Lo mal home la feu seguir un tros lluny de la Capella, per efectuar son mal intent de degollarla, pensant que era sa muller la que ab ell anava. Arribat allí, li digué que se agenollás, que allí havia de morir. Li suplicá la dona, que no la matás, puig estava sens culpa y no sabia en qué cosa lo hagués ofés. Ell, furios, nos cuidá de donarli resposta, sino que posá ma á la daga, y així com li volgué pegar la punyalada, no trobá dona, ni vegé persona xica ni gran, perque en lo mateix punt súbitament desaparegué. Girás lo home de una part y altra, restant tot atónit y espantat y ple de confusió; perque per una part considerava, que era imposible que en tan breu espay de temps hagués fugit, sens que ell la hagués vista; per altra considerava, que podria ser que la ami-

ga lo hagués mal informat, y que Deu y María santíssima li haguessen tret de devant de sos ulls miraculosament. En fi confús y avergonyit sen torná per los mateixos camins, y, al passar per devant de la santa capella de nostra Senyora, encontinent vegé á la muller que eixia de ella, y li digué: Marit, ja he fet oració, anem allí ahont tú vullas. Espantat lo marit del que veyá, li digué: Y ¿cóm es assó? ¿No ets tú la que eixires de la capella farà uns tres quarts de hora y no te ets vinguda ab mí? Ella respongué: Jo no he surtit de la capella, desde que te demaní llicencia pera entrar á fer oració. ¿Cóm es possible, replicava lo marit; no has tú vingut ab mí á aquella arboleda de allí baix, ahont te volia matar? Responia la dona, que no hi havia tal, que ella no se era moguda ni surtit de la iglesia poch ni molt. A las horas, vehent lo home lo gran miracle, se agennollá al peus de sa muller, y li demaná perdó, contantli sos intens y de ahont se originavan, del que estigué molt admirada la bona muller; y fent los dos moltas gracias

á nostra Senyora de Núria, se agenollaren devant la sua sacratíssima Imatge ab moltes llágrimas; y després restaren ab molta pau y concordia, y visqueren com á bons casats.

MIRACLE 6. — *Perdé la vista un home que volia robar las presentallas de la santa Capella, y nostra Senyora la hi torná, haventse penedit.*

Oint los de la parroquia de Alp, que está en la plana de Cerdanya, que se augmentava molt la devoció de nostra Senyora de Núria, determinaren lo batlle y alguns altres anar á visitar aquella santa Casa y Capella, y com tractassen per lo camí de las moltes presentallas que allí portavan los devots, tant de robas de seda de algunas senyoras, com també de personatges de plata y robas de lli, lo batlle, mogut de sa codicia, imaginá y tingué en sí mateix pensament de robar lo bo y millor que podria de dita Capella, conforme ell mateix ho confessá; y així caminant pensava cóm se podria despedir dels demás,

pera poder posar en execució son mal pensament. ¡Oh miracle gran! que en lo punt que tingué aqueixa mala voluntat determinada de cométrer tal sacrilegi, en lo punt perdé la vista y quedá del tot cego, de manera que entrepussava á cada pas. Prompte conegué que María santíssima lo havia castigat de son pecat; pero volent dissimular, perque los altres no entenguessen lo mal propósit que havia fet, probava de voler caminar y passar avant; mes no tingué remey, que á cada pas entrepussava. Lo qual, vist per los qui ab ell anavan, li demanaren, ¿qué tenia? si li havia pegat alguna destilació en los ulls, ó si estava ferit de gota, ó qué podia ser lo cáurer tan sovint? Als quals ell respongué molt compungit y penedit, contantlos y confessantlos son pecat, y demanant perdó dell á Deu nostre Senyor y á la sua Mare María santíssima; y los pregá que, així com estava cego y sens vista, li fessen plaer de acompanyarlo á la santa Capella, pera que allí pogués plorar son pecat y alcansar de la Mare de misericordia, que li fos pro-

tectora y medianera ab lo seu santíssim Fill, pera que li perdonás aquell gran pecat, y li tornás la vista dels ulls corporals, ja que li havia donat vista espiritual pera conéixer la gravetat de son determinat sacrilegi. Y prometé que ell de sos bens donaria á nostra Senyora de Núria lo valor de tot alló que ell hauria pogut péndrer de las presentallas de la sua Capella, si nostra Senyora li feya la gracia de tornarli la vista. Los seus companys lo acompanyaren á la santa Capella, ahont deixantlo, estigué nou dias, en los quals feu molts actes de contrició de son pecat, y al cap dells feu dir una missa á nostra Senyora. Y com Deu nostre Senyor no vol la mort del pecador, sino ques convertesca de son pecat, alcansá María santíssima de son preciós Fill que, passats los nou dias, en lo punt que acabava la missa, cobrá la vista tan perfeta y clara, com la tenia antes. Y en lo punt ell prengué al sacerdot, que estava en aquella Casa, y per ell feu avaluar totas aquellas presentallas, á las quals ell podia abastar, y haguera pogut péndrer, quant

fos arribat á la execució de son mal propòsit, y fent un memorial de totes ellas y de son valor, doná de sos bens tot aquell valor á la santa Capella, y sempre fou gran devot de nostra Senyora de Núria; y volgué que per cástich seu y exemple dels demás restás escrit lo present miracle.

MIRACLE 7. — *Enviá nostra Senyora pa blanch y regalat á un cavaller malalt que aná á visitarla.*

Lo Sr. del castell de Lló, en la plana de Cerdanya al peu de la montanya de Núria, aná á visitar lo monastir de nostra Senyora de Ripoll, de monjos de sant Benet, per tractar ab aquells sants religiosos algunas cosas de la salvació de la sua ánima. Estant allí molt malalt de unas febres tercianas, oí referir las moltas mercés y miracles que nostra Senyora de Núria obrava ab los seus devots. Quant hagué acabat de tractar en lo monastir sos negocis, se despedí pera tornarsen á son castell, ab propòsit de passar á visitar á nostra Senyora de Núria. Los criats que lo acompanyavan li

desaconsellavan molt, perque lo veyan tan flach, disgustat y molt atropellat de las febres; però lo bon cavaller, mogut de devoció, sempre estigué ferm en son bon propósit y devoció de pujar á Núria, y responia á sos criats, que ell confiava en María santíssima de Núria, que li donaria forsas per cumplir aquell romiatge, del qual tenia tanta devoció, y que confiava per medi de nostra Senyora cobrar allí salut.

Partí ab aquesta confiansa, y al arribar á la santa Capella y Casa, y després de haver fet oració, se assentá en lo prat que está devant de la santa Capella, molt flach y trobantse molt cansat, y sens ningun coratge de menjar. Los criats tractaren de donarli dinar, y aparellantli lo ques pogué trobar en la casa de Núria, li portaren un poch de vi y algun companatge, no molt convenient per la sua salut. Entre altrás cosas, per haverse ells descuydat de portarsen pa blanch de forment, li tragueren pa de ségol, molt aspre y tal, que no era bon aliment per un malalt que estava tant disgustat. Ninguna cosa sentí mes lo pobre

cavaller, que la falta del pa; y així, ve-
hent no ni havia daltre, alsá los ulls en-
vers la capella de nostra Senyora, dient:
Ó Reyna soberana de Núria, afavoriume
en aquesta ocasió: estich malalt, desmen-
jat y cansat; es impossible que pugam menjar
de aquest pa, y, sin menjo, será pitjor per
ma salut. ¡Oh qui tingués de aquell pa que
acostuman menjar los monjos de Ripoll!
apar quem tornaria de mort á vida. ¡Cosa
ben extranya! apenas hagué dit estas pa-
raulas, quant veren eixir en lo camí, junt
á la Creu den Riba, una donsenlla vestida
de blanch, la qual portava un paneret de
pa, mes blanch y de millor sabor que lo
de Ripoll. Los criats digueren á son se-
nyor: Allí vé una dona, la qual apar que
porta alguna cosa; si vol que hi anem per
véurer si portaria pa, hi anirém. Lo senyor
digué que hi anassen, y saludantla ab mol-
ta cortesia, li demanaren qué portava: res-
pongué que portava pa blanch del monas-
tir de Ripoll per un home que tenia desitj
de menjarne. Diguérenli, sils ne volia vén-
drer un ó dos per son senyor que estava

desganat y no podia menjar. Respongué la donsellà, que si tan desganat y desmenjat estava lo seu senyor, de molt bona gana los ne vendria, que ella se alegraria molt que lo pa fos medi per cobrar salut aquell senyor. Vingué la donsellà devant lo senyor, y los criats li digueren molt alegres: Apar que nostra Senyora ha enviat aquesta donsellà per la salut de V. m., perque porta pa molt delicat y molt blanch, y diu que lin vendrà de molt bona gana. Lo senyor estigué molt alegre ab tals novas; y abaixant la donsellà la panereta del cap, posá lo pa que portava devant del senyor, al qual se aumentá molt la alegríà quant vegé aquell pa tan agraciat. Demanáli quánt ne volia. La donsellà li respongué, que menjás ell y sos criats á son contento, que després farian lo preu, que en tretant que dinarian, ella estaria dins la capella fent oració. Agrait lo senyor, la convidá á dinar; mes ella los digué que dinassen en bona hora, que ella sen entrava á la capella. Deixáls allí lo pa, sen entrá en la capella, dinaren ab molt contento lo cavaller y sos criats,

y menjá lo senyor de tal gust, que deya que en sa vida havia menjat cosa de mes gust que aquell pa, y que li apareixia li havia llevat tot lo mal: y fou de aqueixa manera; perque las febres encontinent lo deixaren, y may mes las tingué en tota sa vida. Quant hagueren dinat, maná lo senyor á sos criats que anassen á la donsella, per pagarli y satisferli lo pa, mes aventatjadament y al doble del quen demanaria. Anaren á la capella, ahont pensavan trobarla, perque tots la hi habian vist entrar; pero no la hi trobaren. Anaren á la casa, y demanaren al hermitá y als de la casa si havia arribat allí una donsella vestida de blanch, ab un paneret de vimens que portava. Respongueren que no la havian vist, ni en tot aquell terme hi havia donsella que anás vestida de blanch, sino de burell. Sabut assó, se cregueren tots que era cosa miraculosa, y que era la mateixa Verge María la quels havia portat aquell tan gran regalo del pa. A las horas lo cavaller ab molta devoció se agenollá devant la sagrada imatge de nostra Senyora, á la qual

feu una devotíssima oració per agraiment de tan senyalat miracle, y per haverli tornat la salut, curantli las febres, que havia molt temps quel tenian molt atropellat. Y per senyal de son agraiment, prometé donar cada any mitja quartera de blat á aquella santa Casa, la qual volgué que estiguessen obligats á pagar sempre tots los seus successors del castell de Lló, y ne feu llevar un acte, tant del miracle com de la obligació de dit blat. Y tota sa vida fou senyalat devot de la beneyta Verge María y casa de Núria.

MIRACLE 8. — Deslliurá nostra Senyora á una dona que havia tres dias y tres nits que anava de part.

En lo any 1507, á 14 de febrer, lo procurador ó aplegador de la Verge María de Núria passava captant per un carrer de Barcelona, ques diu la plassa de la Llaná; al qual cridaren desde una botiga de un apotecari que allí estava, anomenat lo Sr. Pau Plana. Aquest preguntá al aplegador, si sabia alguna cosa que fos apro-

piada pera parir ab facilitat las donas que anavan de part? perque la sua muller havia tres dias y tres nits que anava de part y no podia parir, per lo que estava ab grandíssim perill de sa vida; de manera que las llevadoras ja no sabian qué ferli, ni quín remey donarli, y la tenian per perduda. Lo aplegador li respongué, que nostra Senyora de Núria era molt apropiada per las donas que anavan de part; y així que li suplicás ab molta devoció que deslliurás á sa muller de aquell part tan perillós, y li doná una mida de la sua sagrada Imatge, pera que la hi posassen. ¡Cosa singular! En lo punt que li hagueren cenyit la mida, parí ab molt poch treball un bell minyó, de modo que las llevadoras y totas las donas que si trobavan ho tingueren per gran miracle de nostra Senyora. Y lo dit Pau Plana aná á trobar al aplegador, y li doná escrit lo present miracle, y ell y sa muller feren moltas gracias á Deu nostre Senyor y á la Verge María de Núria.

MIRACLE 9. — *Doná nostra Senyora una filla á una dona estéril.*

En lo any 1509, á 2 de setembre, la senyora Úrsula Geroni, muller de Jaume Navés, mercader de Barcelona, estava molt atribulada y trista perque havia vuyt anys que era casada y may havia tingut fruyt de benedicció. Passant un dia lo aplegador de nostra Senyora de Núria per devant de la sua porta, ella lo cridá y li demaná, cóm podria ella alcansar de nostre Senyor algun fill ó filla. Lo aplegador li aconsellá que prengué per medianera á la Verge María de Núria, y que prenent una imatge sua, li digués cada vespre y cada matí tres *Pare nostres* y tres *Ave Marias*, y que estigués molt confiada que la Verge María li donaria alguna criatura, si li convenia. Ho feu aixís la senyora, com li havia dit lo aplegador, y nostra Senyora la va oir, y al cap del any parí una filla, á la qual posaren per nom Gerónima, del que dita senyora restá molt contenta. Y en acció de gracias aná á visitar á nostra Senyora de

Núria, y li portá una imatge de cera del pes de la filla, suplicant á María santíssima, que puig era filla de la sua intercessió, la fes bona y virtuosa y sirventa sua.

MIRACLE 10. — *Cura de un gran mal de cap una noble senyora, per devoció de la Verge María de Núria.*

Als 5 de octubre de 1509, passant lo aplegador de nostra Senyora de Núria per lo carrer de Moncada, de la ciutat de Barcelona, una noble senyora, muller del senyor Santjust, cavaller, li demaná si portava algunas cosas que fossen bonas per remey de mal de cap. Lo aplegador li digué que sí; que portava unas venas que havian tocat al cap de la Verge María y á la casulla, y que tingués per cert que si las portava ab devoció seria curada de mal de cap. La dita senyora prengué una vena de aquellas y una imatge de la Mare de Deu de Núria; y li digué lo aplegador que li digués tres *Pare nostres* y tres *Ave Marías*. Un altre dia passant lo aplegador, se trobá allí la dita senyora, y li digué com

ella feya moltas llaors y gracias á la Verge María de Núria ; perque tan prest com se havia posat la vena en lo cap havia curat del dolor de cap, y may mes ne havia tingut. Y així volgué se escrivés, per altres que per semblant mal acudissen á nostra Senyora de Núria.

MIRACLE 11. — *Apareix nostra Senyora á una dona y la curá de malcalt.*

Al primer de setembre de 1616, en poder de mossen Rafel Serra, prebere, y domer major de la iglesia de Sant Pere de Ripoll, notari apostólich, está continuada y testificada la escriptura del miracle següent : Madona Catarina, viuda de Guillemet de Vergés, habitant de la vila de Caralps, posada en son llit malalta de febres pestilencials, que vulgarment se diuhen malcalt, estava en gran agonía, suor y perill de la vida, y sola ab una germana sua, que també tenia lo mateix mal. Madona Catarina ab molta devoció reclamá la Mare de Deu de Núria que li volgués ajudar : estava ab aquell crit continuat de : María

de Núria, ajudaume en aquest treball y pena. Ab la importunació del gran crit, y ab la molta passió de son mal se recolsá á una part del llit, y encontinent li aparegué que li venia á modo de son, que ella mateixa no sabia dir si estava desperta ó adormida, quant vegé una especie de sombra de dona, la qual li digué: No tingas temor, bona dona, que Deu te ajudará; y ditas aquestas paraulas se tragué de la falda una coca de pa tan blanch com la mateixa neu, y li digué que menjás un bossinet de aquella coca. Catarina respongué que no la podria menjar, perque ni los caldos podia péndrer. A las horas la sombra li doná una carabasseta de aygua molt blanca y gentil, de la qual begué, y en lo punt que la hagué begut li aparegué que ja no tenia mal algú, y dita dona en sombra desaparegué. Catarina se adormí ab molta quietut y reposá molt be, y quant se despertá se trobá del tot bona y sana. Y per quant ho té á gran miracle, feu la present denunciació en poder del dit notari ab jurament y testimonis.

MIRACLE 12. — *Una dona que en tots los parts perdía las criaturas , y per medi de nostra Senyora ne portá una á be.*

En lo any 1527 á 26 de setembre, Antonia Boxassa, muller del Sr. Feu Boxassa, de la parroquia de Sant Esteve de Vilaspirans, del terme de la Guardia, abadiat de Ripoll, parí moltas criaturas, y, estant en lo part de aquellas, li venian tolas al revés, de manera que ninguna lin vingué á be. Vehent la dona aquesta desdixta, reclamá ab molta devoció á María santíssima de Núria, prometentli que, si li feya gracia quen portás una á be, aniria á visitar-la, y que desde la Creu den Riba aniria de genollons fins á la santa Capella, y li oferiria la criatura y un ciri de la llargaria de la criatura. No passá molt temps ques feu prenyada, y parí una filla ab molt bon part. Y així cumplí son vot, y perque las altras donas en sos parts tinguessen molta devoció á la Verge María de Núria, volgué que mossen Jaume Tubau, prebere y ca-

pellá de la santa casa de Núria, escrigués aquest miracle.

MIRACLE 13. — *Deslliurá nostra Senyora de presó á un home que lo havian de penjar.*

Als 10 de agost de 1537, un home anomenat Joan Ferran fou pres per lo batlle del lloch de Lló, terme de Cerdanya, y posat en una forta presó del castell, de la qual per eixirne se havian de obrir tres portas, que estavan ben tancadas y forradas. Aposárenli molts crims, per los quals fou condemnat á ser penjat. La nit abans de ser penjat se recordá de haver oit molts y grans miracles que obrava la Mare de Deu de Núria. Així vehentse desamparat de tot remey humá, reclamá de son bon cor lo favor y auxili de nostra Senyora de Núria, á la qual prometé que, si li feya la gracia que pogués escapar de aquella presó y del perill de ser penjat, que ell aniria á fer gracias á la sua santa Casa, y que li portaria las cadenas y grillons ab que estava lligat. En lo mateix punt que hagué

fet lo vot , que era cerca de las dos horas de la nit , trobá prop de ell una pedra que llimava tant com volia , y així de prompte llimá los grillons , y vehentse desferrat , arribá á las tres portas , que totas estavan ben tancadas per la altra part de defora , y totas se li obriren ; y en cada porta hi havia guardas , y los trobá que dormian tan fort que no sentiren res. Així , donchs , isqué ab tan clar favor de nostra Senyora de aquella forta presó , que arribant ab las cadenas y ferros á la santa Capella , y havent fet moltas gracias á la Verge María , li presentá las cadenas per memoria de tan gran miracle. Y volgué que mossen Jaume Tubau , qui era capellá de aquella santa Casa , escrigués aquest miracle en lo llibre.

MIRACLE 14.— *Un sacerdot , á qui una carreta li passá per dessobre , no prengué mal.*

En lo mes de agost de 1526 mossen Joan Mata , prebere de Sant Pere de las Preses , bisbat de Girona , partí á cavall ab una mula per anar á Parlavá , y quant fou

baix del lloch de Salrà , veu venir per lo mateix camí una carreta carregada de pastell , la qual se havia de encontrar ab ell en part fonda y estreta. Així, per no haver de tornar atrás , picá la mula , per passar antes que la carreta fos al fondo y estret ; però no tingué prou temps, y, vehentse en lo perill , volgué girar la mula per tornar atrás. Mes la mula caygué, y ell restá ab la una cama sota la mula ; y las mulas de la carreta cuytaren tant de caminar, que ni ell ni la mula tingueren temps de alsarse : y com lo camí era clos, haventhi á la una part una gran riba, y al altra part un barser de magraners, que las mulas no podian passar ab la carreta per una part ni per altra, passaren per sobre de la mula y del dit Joan Mata. Girantse lo dit Mata, y vehent que ja la una roda prenia las ancas de la mula y estava per passarli á ell sobre dels pits, reclamá á la Verge María de Núria , á la qual havia visitat ja una vegada, y sols tingué temps pera dir : Verge María de Núria, ajudaume, que jo os aniré á visitar. Y dient estas paraulas pará la ma

á la roda de la carreta, que estava per saltarli als pits, y donantli una empenta la carreta se espatllá, las rodas surtiren á cada part del camí, y las mulas passaren avant, fugint sols ab lo timó de la carreta y lo carreter. Á las horas mossen Joan Mata se alsá, juntament ab la mula, sens trobarse dany algun en la persona. La mula restá un poch nafrada en la cama y ancas, però no valgué menos, ni deixá de caminar, com si tal cosa no fos estat. Així en lo endemá vingué lo dit prebere á visitar á nostra Senyora de Núria, y denunciá lo sobredit miracle, y ell mateix lo escrigué de sa ma.

MIRACLE 15. — *Torná la salut nostra Senyora de Núria á una donsellá que estava ja al pas de la mort.*

En lo any 1549, á 27 del mes de juny, arribá á Núria Monserrat Clascá, de la parroquia de Sant Feliu de Codines, bisbat de Barcelona, lo qual ha denunciat á mossen Alguer, rector de Caralps, y á mossen Jaume Tubau, capellans de la santa casa de Núria, com una filla sua, dita

Antiga , havia tingut una malaltía , de la qual estigué tan mala , que ja no tenia esperansa alguna de la vida, y los metges la donavan ja per morta , de manera que ja estava ab los badalls y senglots de la mort. Vehentla son pare en estat tan apretat, invocá á nostra Senyora de Núria , suplicantla ab molta devoció que , si havia de ser per major servey de Deu , li donás vida, resignantse emperó á la sua santa voluntat en tot, y feu vot de que si María santíssima donava vida á la sua filla, que ella aniria á visitarla en la santa casa de Núria. En lo punt que hagué fet aquest vot demaná á sa filla cóm se trobava , y ella, encara que havia mes de un dia que no parlava, li respongué : Ja ho veheu, pare, millor estich, gracias á Deu ; me apar que no tinch ningun mal ; y així fou , que de prompte estigué bona , y son pare cumplí lo vot y feu gracias á nostra Senyora.

MIRACLE 16.—*Una dona al cap de divuyt anys de matrimoni alcansá fruyt de benedicció per intercessió de nostra Senyora.*

En lo any 1566 una dona anomenada Martina , de la vila de Sant Joan de las Abadessas , aná per devoció á visitar á la gloriosa Verge María de Núria, y quant fou en aquella santa Casa, considerant que havia divuyt anys que era casada y may havia parit, suplicá á la Mare de Deu la volgués alegrar donantli algun fill ó filla , lo que mes convenient fos al servey de Deu, y prometé de tornarla á visitar si li feya tal gracia, y portarli un ciri del pes que seria la criatura. Sen torná á casa, ab confiansa de que nostra Senyora li alcansaria lo que demanava , si era convenient. Y no fou vana la sua confiansa , perque al cap de nou mesos parí una minyona , ques digué Magdalena , y al cap de un any, en lo dia de nostra Senyora de agost de 1567, ella y son marit anaren á fer gracias á nostra

Senyora de Núria, y li portaren la filla y lo ciri que li havian promés.

MIRACLE 17. — *Un home febrós fou curat de las febres ab la pedra de la cova de nostra Senyora de Núria.*

En lo any 1509 á 29 de setembre, Gabriel Vilar, perayre de la ciutat de Solsona, estant en Barcelona en casa de un apotecari, ques deya Durán, que estava al cap del carrer baix de Sant Pere, y malalt de unas febres molt malas, y que havia molt temps que li duravan; reclamá á la Verge María de Núria, y perque havia oit á dir que la pedra de la cova en la qual fou trobada nostra Senyora, curaba de febres si la bebian reduida en pols, la prengué ab molta fe y confiansa en María santíssima, y en lo punt restá curat de las febres, y may mes ne tingué. Passant per allí lo aplegador de nostra Senyora, lo hi denunciá, pera que sia notoria la propietat de aquella pedra á tots los devots del sant lloch de Núria.

MIRACLE 18. — *Nostra Senyora donà un fill á una sogra vella, y deixá de donarne á la nora jove.*

En lo lloch de Vilallonga , en la vall de Camprodon , bisbat de Girona , y en una casa molt antiga , poderosa y molt rica, anomenada la casa den Jofreu , vivian dos vells ja de molt madura edat. Estos no tenian sino un fill, del qual dependia la successió de aquell llinatge, casa y familia tan antiga, lo qual casaren ab una gentil jove, igual en bens y llinatge. Los dos jovens estigueren casats alguns nou ó deu anys , sens que may la dita jove tingués fruyt de benedicció. Estavan afligits los bons vells de véurer que posseian tants bens de fortuna y que no tenian algun net quels pogués succeir. Un dia la bona vella digué á sa nora : Jo seria de parer que anassem á visitar á la Mare de Deu de Núria, y á suplicarli nos fes mercé de donarte algun fill ó filla. Respongué la jove : Me está molt be, y so molt contenta ; lo dia

queus apareixerá, anem sempre que vullau.

Vehent la bona vella la voluntat de la nora, digué : Mira, nora mia, que si anam á tal romiatge per dit efecte, havem de portar á la Verge María alguna bona prenda de nostra casa , ja que nostra Senyora nos ha donat prou bens : així jo seria de parer que li portassem la tua cinta , que era molt rica , com se usavan en aquell temps , ab uns caps y civella de plata , y totes platejadas ab uns lleonets ó altrás gravaduras del mateix metall. Respongué la jove : Trayeu vos la vostra, y jo trauré la mia ; y com la jove vegé que la sua era mes rica y mes gentil , li dolgué molt de donarla ; y així digué á la sogra que li portassen la della. La bona vella no replicá, sino que sen anaren á Núria, y oferiren á nostra Senyora la cinta de la vella, y sen tornaren á casa. ¡Oh paga justa de Deu! Al cap de alguns dos ó tres mesos recompensá nostra Senyora la bona voluntat de la vella , y castigá la avaricia de la jove, porque la vella concebí, y la jove may

tingué fruyt de benedicció ; y fou cosa molt admirable , perque havia setse ó disset anys que havia deixat de parir , y era ja tan vella , que al principi de son prenyat se amagava de la gent y ne tenia vergonya.

Ella per mercé de nostra Senyora parí un fill , del qual isqueren vuyt ó nou fills , y dells lo un fou rector de Caralps , que es lo mateix que ser rector de nostra Senyora de Núria : lo altre de Constantí , en lo camp de Tarragona , y se deya Dr. Esteve Jofreu , y lo altre fou doctor en lleys y ciutadá de Barcelona , del qual es fill lo doctor micer Joan Jofreu , que avuy viu y floreix en Barcelona. De manera , que nostra Senyora doná á qui li havia donat , y no doná á qui no li havia volgut donar. Y així aquella jove y son marit moriren sens infants , y succeí en los bens aquell derrer fill que parí la bona senyora Jofreu vella. Y denunciaren aquest tan raro miracle al capellá de aquesta santa Casa , perque lo escrivés en lo llibre dels miracles de María santíssima , pera que fos exemple als de-

més, y sapian cóm han de demanar mercés á nostra Senyora.

MIRACLE 19. — *Obrá nostra Senyora semblant miracle ab una mare y filla.*

En lo llibre vell dels miracles de nostra Senyora se troba lo següent, del tot semblant al passat, que succeí alguns ays després del dels Jofreus, y fou de la manera següent: Una dona molt devota de la Verge María de Núria, anomenada Verdaguera, anava molt sovint á visitarla, perque estava en una parroquia vehina de Núria. Aquesta dona tenia una filla casada, la qual havia set ó vuyt anys que ho era, y may havia tingut fruyt de benedicció. Un dia que la mare volia anar á visitar á la Verge María, com tenia de bon costum, sabentho la filla, y moguda de devoció, se acompañá ab sa mare pera anar á visitar aquell sant lloch. Quant foren á la santa Capella, estant las dos solas, se enrahonavan dels molts miracles que acostuma fer la Verge María als devots que en aquell sant lloch la reclaman de bon cor. Estant

en aquesta conversació, digué la mare á sa filla : Prega á la Verge María molt gloriosa quet vulla donar algun fill ó filla ; y jo tinch per cert quet donará algun infant, com á aquella dona de Vich ; y pera obligarla mes dónali ta corretja. Respongué la filla á la mare : Jo be ho faria de bona gana ; sinó que temo que mon marit non sia falló. Però vos, mare, donauli la vostra , que si mon marit no es falló, jo vos donaré la mia. La mare digué que ho faria per amor della , y així se descenyí la corretja de plata y la doná al sacerdot pera que la posás á la Verge María.

Passats alguns dias, la filla may donava á la mare la sua cinta , ni se cuydava de saber si son marit voldria que la hi donás. La mare per modo de burla deya algunas vegadas á sa filla : ¡Quína risa seria, que puig jo he donat la mia cinta á la Verge María, y tú no li has volgut donar la tua, quem donás á mí algun fill y á tú no ! Y així fou, perque no tardá molts dias que la dita mare concebí un infant, sent ja de edat vella , y que havia deu anys que se

era deixada de parir, en tal manera que la gent, vehentla grossa, sen glosaren, y li deyan: Per aixó, Verdaguera, anavau tan sovint á visitar la Mare de Deu de Núria, perque teniau ganas de tenir un minyonet; y tots los qui la veren prenyada, ho tingueren per gran miracle de nostra Senyora. Però la filla may tingué fill ni filla. Al cap dels nou mesos parí la bona vella un galan infant, del que estigué ella molt alegre, y ne feu moltes gracias á nostra Senyora, y ab son infant la aná á visitar, y volgué que lo sacerdot de la santa Capella escrigués lo present miracle per major gloria de la Verge María.

MIRACLE 20.— *Deslliura nostra Senyora á un home devot seu de dos falsos testimonis.*

Un home de la vila de Ribes, anomenat T. Bernich, fou culpats falsament de haver mort un home, per lo qual la justicia lo prengué, y lo posaren en unas presons molt apretadas, carregat de cadenas y grillons. Vehent lo pobre home lo gran rigor

que usavan ab ell los ministres de justicia, tingué gran temor no li isquessen alguns testimonis falsos y fos sentenciat á mort. Així se encomaná ab molta devoció á la Verge María de Núria, suplicantli pregás al seu santíssim Fill quel guardás de falsos testimonis. Passats alguns dias volguerren los ministres ferli lo procés ; y prengueren informacions , y no podian may provarli que hagués fet aquell cas ; quant dos homens , que eran molt enemichs del pres, foren citats per testificar contra ell. Al que anavan per aixó passaren per devant la presó, y lo amenassaren dientli que ells lo farian penjar, y que testificarian que ell havia fet aquella mort. Lo bon pres los pregá per amor de Deu y de la Verge María de Núria no li fessen testimoni fals ; pero ells perseveraren en son mal propósit de volerlo fer penjar. Lo bon home, vehentse tan apurat, no tingué altre medi sino suplicar á nostra Senyora de Núria lo amparás en tan gran necessitat. Y lo hi suplicá ab tan gran devoció, que nostra Senyora li aparegué y lo consolá , dientli : No tingas te-

mor, bon devot meu, que not serà feta injusticia, nit serà fet fals testimoni. Així succeí, perque posats aquells dos homens devant del jutge, é interrogats si sabian quí havia fet aquella mort, respongueren que sí, que ho sabian molt be y distinctament. Y preguntant lo jutge, quí? Volent ells dir: en Bernich, digueren: Nosaltres lo havem mort. Á las horas lo jutge entrá en suspita de ells, y tornáls á preguntar per tres vegadas, y ells sempre afirmaren que ells ho havian fet. Ab que la justicia los prengué y foren condemnats á mort; y en Bernich fou despedit franch y sens ningun dany de la presó: aná á fer gracias á María santíssima de Núria, y feu escriurer lo present miracle.

MIRACLE 21.—*La llantia de nostra Senyora estigué apagada dos horas, y después se encengué per ella mateixa.*

En lo any 1531, en la nit de santa Creu de setembre, á las dos horas de nit se apagá la llantia que crema continuament devant la Verge María de Núria: estigué

apagada mes de dos horas, y, sens algun adjutori de algú, se torná á encéndrer per ella mateixa, y claríssimament cremá fins que fou dia. Foren testimonis de assó mossen Torralles, prebere y rector de Pardinnes, Torró de Ribes y sa muller, Cordelles de Olot y altres ques trobavan en la iglesia, y fan fe de dit miracle, y al matí lo testificaren devant Fr. Pere Grau, hermitá de dita Casa.

Y aquest miracle de encéndrerse la llantia per ella mateixa ha succeit moltas vegadas, y es una cosa tan comuna allí, que alguns hermitans que han estat allí han afirmat que nostra Senyora los avisava ab algun senyal extraordinari sempre que la llantia estava per apagarse. Entre otras, diuhen molta gent de aquella vall de Ribes, que en temps que Fr. Lleonart era hermitá, que haurá cerca de trenta anys, quant la llantia se apagava la Mare de Deu li feya cert senyal; y ell, que era molt sensill, responia ab molta sensillés y llaneza: Vaja, Mare de Deu, ja hi vaig, preneu un poch de paciencia. Y assó ho ha

testificat molta gent, que lo han vist y conegut.

MIRACLE 22. — *Guardá nostra Senyora als fruyts de pedregada.*

En lo any 1531 Pere Coma de la Rovira, pagés de la parroquia de Caralps, veient que lo temps estava mal disposat, y que comensava de cáurer pedra molt grossa, essent ja los blats á punt de segar, encomaná un camp de blat, que tenia en mitj de molts altres contiguos, á la Verge María de Núria, y succeí que tots los blats del entorn del seu camp se perderen per la gran pedregada que queya, quedant lo seu sens ningun dany; y per tanta mercé y gracia ne aná á donar llaors á Deu y á la Verge María, y ne feu relació á Fr. Pere Grau, hermitá de dita santa Casa, porque escrigués tan gran miracle com nostra Senyora havia fet en favor seu.

MIRACLE 23. — *Guardá nostra Senyora á un matxo que caygué pujant á Núria.*

En lo any 1537 un traginer de Caralps,

anomenat T. Roquer, pujava á la santa casa de Núria ab un matxo carregat de vi, y quant fou en una gran pujada, antes de arribar al torrent de la font de la Baga, per ser lo camí tot cubert de neu gelada, lo matxo lliscá y li escaparen los peus per una roca avall, cayent costa avall per un despenyadero, y no se aturá fins que fou baix á la ribera. Lo dit Roquer reclamá á la Verge María de Núria, suplicantli que guardás de mal al matxo : baixá ab gran treball, y trobá que lo matxo estava bo y que no havia pres mal algú, y prenentlo per lo ronsal lo tragué ; y per ser caygut de tan alt y esser en tan mal lloch, se veu clarament que era gran miracle de nostra Senyora.

MIRACLE 24. — *Deslliurá nostra Senyora á una dona que la volian matar á punyaladas.*

Divendres 31 del mes de agost del any 1665, Eularia, mercadera y ciutadana de Barcelona, estava un dia abocada sobre un cubell de fer bugada, de manera que tenia

lo cap dins del bugader. Estant desta manera sens recelarse de ningú, li vingué un home soptadament y de traició, essent de la mateixa casa, y, agafantse ab ella pera degollarla, li pegá nou punyaladas deixantla per morta, y fugí. Ella vehentse en tan gran perill, que las punyaladas eran moltas y los cirurgians no tenian confianças de poder curarla, invocá lo favor de María santíssima de Núria, y li feu vot de que si curava y no restava esgarrada, que li faria fer un retauló y una corona de plata. En lo punt hagué fet aquest vot aná millorant, y dins poch temps restá ben curada de las punyaladas. Y sens dilació, en essent del tot curada, aná á fer gracias á la Verge María en la cámara angelical de Núria, abont arribá á 16 de setembre del mateix any, y denunciá aquest miracle á mossen Pere Tubau, capellá de aquella santa Casa, suplicantli quel volgués escriurer en lo llibre dels miracles, y prometé que ella ab lo favor de Deu y de la Verge María hi tornaria per portarli lo que havia promés, so es, lo retauló y la corona de plata; com

ho cumplí després en agraiment de tan singular mercé.

MIRACLE 25.—*Dona nostra Senyara dotse fills y fillas á una senyora que li oferí una corona de dotse estrelas.*

En lo any 1601 lo Sr. Pons Durán, cavaller, habitant en la vila de Ripoll, y la Sra. Elena, muller sua, desitjosos de que nostre Senyor los donás fruyt de benedicció, estavan afligits y desconsolats perque, encara que al capde quatre mesos que foren casats la dita senyora concebí, lo prenyat no vingué á be. Y com després de aquest gastament passaren quatre anys que may la senyora torná á concebir, recorregueren al amparo y favor de la soberana Verge María de Núria. Així votaren y prometeren á María santíssima que la anirian á visitar en sa Casa y cámara pera suplicarli que fos medianera ab Deu nostre Senyor, que los donás aqueixa alegría de tenir algun fill ó filla, si era convenient per lo seu sant servey. Y com estavan molt confiats en la sua clemencia é intercessió, cumpliren aquest

vot anant los dos nobles casats á visitar á esta celestial Reyna per obligarla á que intercedís per ells ab Deu nostre Senyor, y li portaren una hermosa y rica corona de plata ab dotse estrellas, en memoria y significació de las dotse excel·lencias de aquella soberana Reyna. Visitaren lo Santuari, feren dir algunas missas, oferintli aquella corona ab gran voluntat y devoció, y sen tornaren á sa casa ab molta confiança. Nos passaren molts dias que la senyora Elena Durán se sentí prenyada : donaren marit y muller moltas gracias á Deu y á la sua Mare santíssima , puig per sa gran clemencia havia oit las suas pregarías. Perseverant sempre en la oració, tingué la senyora molt felís prenyat y part. Parí en lo degut temps una hermosa filla, á la qual posaren per nom Marianna , per gloria de María santíssima y de la sua mare santa Anna. Continuant després en la oració é intercessió de nostra Senyora de Núria, los recompensá tan cumplidament la sua lliberalitat , quels doná molts fills y fillas, en número de dotse, so es, set fills

y cinch fillas, que apar ha volgut María santíssima significarnos quánt estima lo donatiu de la corona de las dotse estrellas, puig per cada estrella los doná un fill ó filla. Foren los fills los senyors Benet, Sebastiá, Pons, Francisco, Jaume, Eudal y Batista. Las fillas foren las senyoras Marianna, Elena, Victoria, Merenciana y Anna.

Lo que causa major admiració en aquest miracle, es que després, sempre y quant moria algun destes fills queya una estrella de la corona, la qual maravella he trobat jo notada en lo llibre dels miracles en lo marge; y apareixentme que era cosa molt singular, dupetí en escriurerla antes de consultarla y averiguarla; y així consultí als homens vells, práctichs, que ha molts anys que entrevenen en aquella santa Casa, y me escrigueren que era aqueixa la veritat. Entre altras me escrigué lo Sr. rector de Caralps, mossen Jaume Martí, que ha quaranta anys que es rector de aquella parroquia. Y lo R. Jaume Bonada, rector de Dorria y natural de Ribes, me escrigué

una simple fe, la qual poso assí paraula per paraula.

Fas fe jo Jaume Bonada, prebere y rector de Dorria, que haurá cerca de vint y set anys, poch mes ó menos, quem trobí á nostra Senyora de Núria, ahont també se trobá D. Jaume Durán de Ripoll, que avuy es capiscol de la seu de Vich, lo qual estant devant del altar de nostra Senyora, demaná la corona de plata que sos pares li havian presentat, y jo y un altre sacerdot, que en aquella ocasió serviam en aquella santa Casa, la tragerem de la sagristia y la hi donarem en sas mans, y faltávanhi algunas estrellas, y dit Sr. D. Jaume demaná cóm se eran caygudas; y nosaltres li responguerem que per ellas mateixas, sens que sabessem cóm ni de quina manera; y que algú nos havia advertit, y no podiam dir quí, que quant se moria algun fill ó filla de dits Srs. Duráns, per cada un queya una estrella. Y lo dit D. Jaume en presencia mia y de altres que si trobaven, anomená de grau en grau los noms dels germans y germanas, seguint lo orde de

primogenitura ; y també anà comptant las estrellas, y trobá que eran caygudas per orde, així com morian ; so es, si moria lo quart fill, queya la quarta estrella, y així dels demás. Y jo trobant un dia al dit senyor D. Jaume, li preguntí acerca de assó, y me feu la mateixa resposta ; y ajustá que quant ell tingué la corona en sas mans advertí que una estrella se movia, y quant fou tornat á Ripoll rebé avís que una germana sua, que estava casada en Lleyda, estava mala, y morí dins pochos dias, y caygué aquella estrella. Miracle es aquest de grandíssima consideració, y quens dona molta ocasió de alabar á Deu y á la sua santíssima Mare la Verge María, que, si es Deu admirable en sos Sants, ho es molt mes ab la Verge María, y de una manera singular en la Verge de Núria.

MIRACLE 26. — *Castiga nostra Senyora á un lladre que robava en aquella santa Casa.*

En la vila de Ribes hi hagué un home, del qual sols dirém lo ofici que tenia, que

era fuster : aquest home, induit del esperit maligne y de sa mala inclinació, volgué una nit saquejar y robar la santa capella y casa de nostra Senyora de Núria, y en efecte posá per obra son mal intent, robant lo bo y millor que li aparegué. Finalment arribá al celler de aquella santa Casa, y per entrarhi trencá una barra de fusta, de las que feyan porta, ó la sustentavan, ab lo que tingué la porta oberta y á sa disposició per tornarsen á eixir sens alguna dificultat. Però, agraviada nostra Senyora del seu atreviment y desacato, lo castigá de tal manera, que ell may sabé eixir de allí, ni sabé trobar la porta, ni sols sabia móurerse : així los pabordes y administradors de la Casa lo trobaren allí ab tot lo que havia robat de la santa Capella, ahont lo prengueren per lladre sacrílech, y posantlo en mans de la justicia, fou condemnat á galeras, pera que sia exemple als demés.

MIRACLE 27. — *Escapa de mans dels bandolers un home per intercessió de nostra Senyora.*

Als 18 del mes de agost del any 1626 anavan á visitar á nostra Senyora de Núria per sa devoció desde Puigcerdá lo P. Fr. Jacinto Puigsech, dominico, conventual de Puigcerdá, y un germá seu anomenat Joseph Puigsech, que habitava en la plana de Vich, los quals, quant hagueren passat lo coll de Finestrellas, estant ja á vista de la santa capella de nostra Senyora, trobaren cinch bandolers quels isqueren allí pera robarlos. Los bandolers prengueren al dit Puigsech, germá de Fr. Jacinto, y sel ne portaren per posarlo en Fransa, pera averne algun gran rescat. Y així arribá tot sol lo P. Fr. Jacinto á la santa capella de Núria, tan afligit y desconsolat, com se pot pensar per la presa de son germá. Y no sabent altre remey pera consolarse, acudí á la Mare de consolació, la Verge María, y ab molts

veras li suplicá guardás de mal á son germá, y quel deslliurás de las mans y poder de aquella mala gent, prometentli que sil deslliurava, li faria pintar un retauló, que fos pòsat en la sua santa Capella, en memoria y agraiment del benefici y miracle que confiaba alcansar de la sua gran clemencia, dientli que puig son germá anava á visitarla mogut de la devoció que li tenia, ell tenia verdadera fe y ferma confiansa que la sua clemencia lo havia de amparar, porque nos pogués dir que los seus devots restavan sens lo degut amparo quant anavan á servirla. Fou cosa molt admirable, que aquella mateixa nit escapá lo dit Puigsech del poder dels bandolers, tan miraculosament, que ell mateix no sabé contar cóm era estat; sino que de bon matí arribá á la santa capella de Núria sa y salvo, quant lo P. Fr. Jacinto, son germá, acabava de dir missa á nostra Senyora. Així los dos germans, convertint la tristesa en alegría, feren moltes gracias y llaors á la beneyta Mare de Deu y Mare de tota consolació, per la molta misericor-

dia havia usat ab ells : y feren pintar un retauló de tan gran miracle.

MIRACLE 28. — *Deslliura nostra Senyora de la tempestat del mar á un sacerdot.*

Als 31 de octubre de 1628 lo R. Pere Genís Rocha, prebere, beneficiat de la iglesia col·legiata de Puigcerdá , per anará la ciutat de Roma, se embarcá en una sahetía, en companyía de alguns altres, que també hi anavan. Quant foren engolfats en lo mar, se mogué tan gran borrasca, que sels romperen los arbres y antenas, y finalment los mariners estaban desconfiats de salvarse en tan gran tempestat, aguardant quant la sahetía se trabucaria y se submergiria en las ayguas. Estant en tan gran perill, mossen Pere Genís Rocha se recordá que de alguns altres perills en que se havia vist en lo discurs de sa vida, la Mare de Deu de Núria lo havia deslliurat ; y així ab gran cor y devoció reclamá á nostra Senyora de Núria, suplicantla quel deslliurás; y feu vot que, en tornant á

Catalunya, la aniria á visitar y á ferli gracias; y li faria un retauló de tan gran miracle. Fou cosa maravellosa que en lo punt hagué fet aquest vot, se amansá lo mar y cessá la tempestat, é isqueren ell y los demés salvos y segurs. Arribant á Catalunya mossen Pere Genís Rocha, als 21 de setembre de 1631, aná á cumplir son vot, visitant á nostra Senyora en sa santa Casa, denunciá aquest gran miracle, y portá lo retauló ahont está pintada la tempestat y lo favor de nostra Senyora.

MIRACLE 29. — *Cura de febres y mal de illada á un sacerdot reclamant á nostra Senyora de Núria.*

En lo any 1632 mossen Francesch Pellicer, prebere, estant en la parroquia de Parets, bisbat de Barcelona, regint la cura de ánimas, caygué malalt en lo mes de agost de unas febres tercianas de molt mala especie, y li venia tan fort lo fret, que quant lo deixava, restava tan cansat, que li apareixia que no tenia os sencer. Un dia, estant ab lo fret de la febre, li sobrevingué

tan fort mal de illada, que fent tots los remeys que se li pogueren fer, no sols no se remediá, sinó que sempre aná tant pitjorant, que se tenia per mort, si aquell mal li hagués durat un poch mes. Vehentse en aquest perill, reclamá lo favor de la Verge María de Núria, que lo ajudás, y li feu vot de anarla á visitar y dirli una missa á la sua santa Capella. ¡Cosa admirable! En lo punt hagué fet lo vot, li aparegué que li venian ganas de reposar: lo deixaren sol, y se dormí, y quant se despertá se trobá sens fret, sens mal de illada y sens febre, curat, sa y salvo. Y lo dit aná á cumplir son vot y á fer moltes gracias á Deu y á la sua santíssima Mare la Verge María de Núria, y li digué la missa com li havia votat.

MIRACLE 30. — Un malalt, que ja estava al article de la mort, cobrá salut per medi de nostra Senyora.

En lo any 1638 un home de la parroquia de Tués, en Conflent, anomenat Francesch Piguellem, caygué malalt en lo dia de sant Lluch, de un cruel mal de costat,

del qual arribá á estat tan mal, que estava ja extramunciat y badallant, ó ab lo senglot de la mort. Ell y tots lo quel governavan estavan tan desconfiats de remeys humans, que sols faltava que acabás de espirar. En aquest estat reclamá á María santíssima de Núria, suplicantli lo ajudás en aquella necessitat, y volá que si li donava vida y salut, la aniria á visitar y li portaria la mortalla : y encontinent hagué fet lo vot, se trobá molt alegre, y prest fou deslliurat de aquell gran mal : y als 14 de juny de 1639 aná á donar gracias á Deu y á la sua santíssima Mare, y cumplí son vot.

MIRACLE 31. — *Cura nostra Senyora á un devot seu de mal de pedra.*

En lo any 1647 Jaume Cabanyas de la vila de Canet, en la costa de mar, bisbat de Girona, patia de mal de pedra, de qual malaltía estigué molt mal y ab grandíssim perill de sa vida. Reclamá lo favor y auxili de la Verge María de Núria, y feu vot que, sil deslliurava de aquell gran mal, la ani-

ria á visitar. Fet aquest vot, tragué una pedra tan grossa com una oliva, y lo dia de sant Roch, que fou poch après, ne tragué una altra com un pinyó; restá del tot curat y sa, y may mes tingué mal de pedra. Aná á visitar á la Mare de Deu en sa casa de Núria per complirli lo vot y ferli gracias de tan gran mercé, y feu escriurer lo present miracle.

MIRACLE 32. — *Nostra Senyora fa descobrir y trobar la plata de una iglesia que los soldats havian robat.*

Als 29 de setembre de 1654 passava una divisió francesa per lo lloch de Dorria, vall de Tosas, bisbat de Urgell, de quatre mil cavalls y altres quatre mil infants, sens los bagatges que eran molts, manada per lo Sr. Príncep de Contí, la qual, venint del Ampurdá, anava á posar siti á Puigcerdá. Y perque hi havia molts luterans, que no tenian respecte á las iglesias, los del lloch de Dorria determinaren tráurer lo bo y millor de la iglesia y amagarho en alguna part impensada y secreta. Així pren-

gueren una vera creu de plata sobredaurada, un cálser y patena, una pau, un viricle y una pessa de plata per encaixar dit viricle, y ho amagaren en un bosch anomenat los Molincrassos, en una part molt secreta. Però com dita divisió fes nit en lo lloch de Dorria, trobaren aquell amagatall, y sen portaren tota la plata y altrás cosas que hi havian amagat. Afligit lo Sr. rector de que li haguessen robat lo servey de sa iglesia, feu moltas diligencias, però ninguna fou bastant per descubrir ni trobar la plata. Aixís acudí al favor del cel, y suplicá á la Verge María de Núria que, puig es vehina de aquell lloch, y los habitants dell van cada any á visitar-la ab professó, los fes gracia de que poguessen descubrir y cobrar la plata de la iglesia, de la qual pregaria lo bon rector no cessá may fins que la hagué cobrada. Y com María santíssima may se fa sorda á las pregarías de sos devots, fou servida que als 24 de octubre de dit any, passant per allí D. Joseph de Ardena, compte de Illa, ab molta cavallería é infantería, que

anavan á posar sili á Ripoll, se avansaren dos soldats francesos fins á Dorria, y demanaren al Sr. rector, al qual digueren que ells havian entregat la plata de aquella iglesia á un religiós de sant Francesch, qui era almoynier del Sr. compte de Rius y Mirambile, lo qual los ne havia donat tres doblas y se trobava en Puigcerdá. Lo dit rector y parroquians restaren de aquesta nova molt alegres. En lo punt sen aná lo rector á Puigcerdá, y allí, trobant á dit religiós, cobrá tota la plata de la iglesia, pagant per rescat de ella tres doblas y alguna altra cosa, que donaren al religiós. De la qual mercé dit rector, que es molt devot de nostra Senyora de Núria, y lo poble anaren á fer gracias á la soberana Verge María.

MIRACLE 33. — *Un home loco y furiós cobra lo seny per intercessió de nostra Senyora.*

En lo any 1654 Joan Gatus, pagés del lloch de Serrat, parroquia de Fustanyá en la vall de Ribes, bisbat de Urgell, se li al-

terà lo enteniment de tal manera, que se torná loco y furiós. Los metges li feren tots los remeys que pogueren y saberen; però, vehent que ningun li aprofitava, aconsellaren als seus parents quel portassen al hospital general de Barcelona. Un dia, estant ja á Barcelona, en que ell estava un poch mes assossegat, se recordá dels miracles de nostra Senyora de Núria, á la qual reclamá ab moltas veras. Passats alguns dias, estant en una de aquellas cambres de orats y ab una cadena al coll, se trobá llibert y de la cadena desferrat, y vehent la porta oberta, isqué del hospital, y ab la mateixa locura y furia sen torná á sa casa, y en ella lo tingueren algun temps tancat dins una cambra. Però un dia que los de casa eran anats als oficis, coneixent ell que estava sol en casa, isqué de la cambra, y, prenent un pa, saltá per una finestra y prengué lo camí de nostra Senyora de Núria. Aqueix dia, per causa de la molta neu que hi havia, sols pogué arribar á las rocas de Caralps, y allí se aturá. En lo endemá arribá ab molt gran tre-

ball, per la gran neu, á la iglesia y casa de nostra Senyora de Núria, y, com fos molt ben tancada, se agenollá defora, á la porta de la iglesia, y feu oració á María santíssima. Mirá després per ahónt podria entrar en la Casa; però trobant las portas y finestras ben tancadas, entrá dins lo corral, y per aquella part vegé un finestró obert. Sen pujá per la paret, y entrá per lo finestró dins la santa Casa. Essent entrat, cercá si trobaria sal y oli per ferse sopas, y trobá una escudella de sal tota cuberta de neu y dos cetrills oliers, lo un dels quals estava ple de oli. Quant tingué tot assó, no sabia cóm ferho per foch, porque no portava foguer: posá la ma dins de una márfega, y trobá foguer, pedra y esca, y al primer colp tingué foch. Y tot assó era un miracle continuat, porque los pabordes sabian molt be que quant sen anaren no havian deixat tal escudella de sal ni tals oliers. En fi ell se feu foch, y se feu molt bonas sopas del pa que portava, y se estigué allí fent sempre bon foch.

Lo dilluns de Pasqua, que feya ja quatre dias, intentaren pujar á la casa de nostra Senyora de Núria desde Caralps, mossen Joan Fabra, capellá de aquella santa Casa, y cinch homens de Caralps, los quals eran Pere Marti, Guillem Vilardell, Eudal Peix, Pere Casas y Francesch Torres; y tres de Ribes, qui eran Jaume Alguer, sastre, Jaume Alguer y Joseph Alguer sos fills, los quals arribaren allí ab gran treball y dificultat, per causa de la molta neu. Quant foren á la Creu den Ribá, veren que fumaba una de las ximeneas de la Casa, del que estigueren molt pasmats y los doná gran susto, porque no podian persuadirse que fos atreuit algú á arribar allí ab tanta neu; y sobre assó cada qual feya son discurs. En fi, previngudas las armas determinaren continuar son camí, fins arribar á la santa Casa. Entraren dins, y luego se encaminaren á la cunya, per ahont havian vist eixir lo fum; y un dels companys repará en altra estancia á un home. Cridá als companys, acudiren ab sas armas, quant luego los digué: ¿Nom

coneixeu que só Gatus de Serrat? Férenli contar lo que se ha referit, y quedaren aturdits de que pogués haver arribat sol ab tanta neu. Y mes, quant los digué que tots los quatre dias havia menjat sopas de aquell pa, que quant lo ensenyá apenas se coneixia lo hagués tocat. Entengueren ser miracle de nostra Senyora de Núria, y aixís volgueren partirse lo pa, y sel menjaren. Sen torná lo dit Gatus ab la companyia de aquells bons homens sa de enteniment, y sens haver tingut may mes la menor sombra de locura. Quedá molt agrait á la Verge María, que li feu tan gran mercé.

MIRACLE 34.—*Torna nostra Senyora la salut á un malalt.*

Als 5 de setembre de 1624, estant malalt lo noble Sr. D. Pere Ribes, de Camp-rodon, de una malaltia molt grave y tan perillosa, que los metges havian ja desconfiat de sa vida y salut, acudiren al Metge del cel, posant per intercessora la sua preciosíssima Mare María santíssima.

Y, per obligarla, la noble Sra. D.ª Mariàngela Ribes y de Margarit feu vot á la Verge María de Núria, que, si lo dit senyor cobrava salut, la aniria á visitar y li portaria una corona de plata ab tretse estrel·las. En lo punt hagué fet aquest vot, comensá lo malalt á trobarse millor, y ab molt poch dias estigué ab entera salut. Y per mostrar lo agraiment que tenian á tan gran mercé, anaren á cumplir son vot, y lo mateix D. Pere presentá á la santíssima Verge la corona de plata ab tretse estrel·las, y una altra per lo seu preciós Fill.

MIRACLE 35. — *Nostra Senyora deslliura de mal á un home, que una roca li caygué dessus.*

Als 6 de juliol de 1640 Pere Bonada, del lloch de Serrat, parroquia de Fustanyá, fent obras en sa casa volgué girar una gran roca, la que li caygué dessus; tots los que ho veren pensavan quel hauria mort y esclafat : però Estasia Bonada, sa muller, que ho vegé, invocá á María santíssima de Núria : acudiren á tráurerli la

roca de dessobre, y ell se alsá sense ningun mal ni dany. Estasia, sa muller, aná á visitar á nostra Senyora de Núria als 5 de setembre de dit any, y li presentá un abrigall de blau turquesat en agraiment de tal mercé. Y lo dit Pere Bonada encara viu en aquest any de 1666, y ha ratificat lo present miracle.

MIRACLE 36. — *Ressuscita nostra Senyora á un minyonet, fill de uns gitanos.*

Als 19 de agost de 1647 arribá á la casa de nostra Senyora de Núria una companyia de gitanos y gitanas, entre los quals ni havia un que se anomenava Juan Escuder, lo qual oferí y presentá á nostra senyora duas doblas en or, uns bells agnus de plata, uns rosaris de corral ab los assenyaladors de cristall, y una fava de sant Jaume guarnida de plata, y unas arrecadas de or que portava en las orelles sa muller. Tot assó oferiren marit y muller á nostra Senyora en acció de gracias de una molt senyalada mercé que havian rebut de Deu per medi é intercessió de la

Mare de Deu de Núria. Fou lo cas que un minyonet molt hermós y graciós que tenian tingué una malaltía de la que arribá á tal estat, quel tingueren per mort, y de fet sos pares tractavan de amortallar-lo, per haver ja mes de dos horas quel veyan mort. Sentírenho los bons gitanos entranyablement, y no podentsen ben aconsolar, no sabian ahónt acudir pera trobar lo consol que havian menester en tal aflicció. Acudiren donchs á la verdadera font de tot consol María sacratíssima, fentli vots y promensas de tot lo que li portaren, y de anar-la á visitar sils tornava lo fillet, que era la prenda que ells mes tenian en son cor. Oí esta piadosíssima Senyora las pregarias de aquells pobres afligits, y los consolá tornant á donar vida á son fill. La qual cobrada, anaren ells á fer gracias de tan gran mercé, y denunciaren lo miracle en presencia dels RR. Drs. Vicens Vinyals, catedrátich de teología en la universitat de Barcelona, Bernat Arnet, catedrátich de filosofia, y de mí, quens trobavem en aquella ocasió en aquest santuari de Núria.

MIRACLE 37. — *Torna nostra Senyora la vista á un home.*

Als 8 de agost de 1648 Miquel Soldevila, sastre de Puigcerdá, estigué ab tan gran treball dels ulls, que perdé del tot la vista, de manera que se li feu un tel á cada ull, y ab ningunas medicinas pogueren curarlo. Trobantse lo pobre home tan afligit y desconfiat de tots los remeys humans, acudí al favor del cel, suplicant á Deu nostre Senyor fos servit apiadarse dell, tornantli aquell tan noble sentit de la vista corporal, y posá per medianera la sua soberana Mare, María santíssima de Núria, prometentli que, si cobrava la vista, la aniria á visitar en la sua santa casa de Núria, y li oferiria dos ulls de plata en memoria de tan gran y senyalada mercé. ¡Cosa admirable! en havent fet aquest vot, cobrá la vista. Y així en lo dia dalt escrit arribá en dita santa casa, y en acció de gracias oferí y presentá los dos ulls de plata, conforme havia promés; y

cumplert son vot , sempre estigué bo dels ulls.

MIRACLE 38. — *Torna la salut á un minyonet.*

Als 3 de setembre de 1648 Margarida Golovardes, del lloch de Planoles, bisbat de Urgell, tenint un minyonet, que era son net, molt mal de una grave malaltia, que jal tenian per mort, y desconfiant dels remeys humans, acudí al remey del cel, suplicant á María santíssima de Núria li tornás la salut, y li feu vot que, si li tornava, la aniria á visitar y li portaria una camiseta de son net, en lloch de mortalla, regoneixent que ja per ell no hi havia altra esperansa sino la mortalla. Y en lo punt hagué fet aquest vot, lo minyonet cobrá salut.

MIRACLE 39. — *Concedeix nostra Senyora fills á una noble senyora que sempre paria minyonas.*

Lo Sr. D. Felip Copons, jutge del real Consell de sa Magestat Cristianíssima en lo

comptat de Rosselló, vehent que la senyora muller sua D.ª Eularia havia parit moltes vegadas, y may havia parit ningun fill, sino sempre minyonas, encara que ella estava molt contenta de aqueixa gran mercé que nostre Senyor li feya, suplicá á nostre Senyor que, si havia de ser de son servey, li fes gracia de donarli un fill: y per alcansar aquesta petició posá per medianera á la Reyna del cel, María santíssima de Núria. Y com se valgué de meditan efícas, li concedí Deu lo que li demanava. Així als 27 de juliol de 1652 enviá dit senyor á nostra Senyora de Núria un pectoral de or, guarnit ab vuyt pedras preciosas, en acció de gracias de que la dita dona Eularia havia parit un galan minyonet, y després ensá ne ha parit molts.

MIRACLE 40. — *Un home ferit de llam no morí per intercessió de nostra Senyora.*

Als 24 de maig de 1662 Onofre Colomer, pagés de Castellvell, bisbat de Vich, fou ferit de un llam, del qual restá molt cremat, y estigué setse horas sens parlar ni

tenir altre sentit mes que si fos mort, desamparat de tot socorro humá y extremunciat. Son pare, mare y muller, desconfiats de sa vida en quant als remeys humans, recorregueren al amparo dels desamparats y refugi dels desconsolats, María santíssima: reclamaren la sua sagrada Imatge de Núria, quel socorregués en aquella necessitat, y lo dit son pare feu vot de anarla á visitar. En continent lo dit son fill cobrá la paraula y la salut, y restá tan bo com si lo llam nol hagués tocat. Així en acció de gracias, als 28 de agost del mateix any, lo mateix Onofre Colomer en companyia de sa muller Ángela aná á visitar á nostra Senyora de Núria; y un net de Joan Colomer, fill del mateix Onofre, aná á peu descal, per y en lloch de son avi, qui, per estar malalt, no pogué anarhi; y després de haver donat moltes gracias á nostra Senyora, manifestaren y autenticaren lo present miracle.

MIRACLE 41. — *Per intercessió de nostra Senyora cessa la peste en la parroquia de Dorria y Fornells.*

En lo lloch de Fornells, sufragáneo de la parroquia de Sant Víctor de Dorria, bisbat de Urgell, se posá peste als 8 de juliol del any 1652, de la qual moriren Jaume Porta y sa muller Rafela Porta. Vhent los de dit lloch tan mal principi de dit mal contagiós, isqueren de sas casas y se abarracaren fora del lloch en la montanya. Però nols valgué aquesta diligencia; porque com ja havian comunicat los uns ab los altres, ne moriren dos mes. Vist assó, y tement los de Dorria que, per haverse comunicat ab los de Fornells, serian participants del mal; y mes temorosos encara los de Fornells per véurer que ja estavan empestats, invocaren tots junts lo favor y remey de la puríssima Verge María de Núria, suplicantli intercedís per ells, alcansantlos del seu preciosíssim Fill gracia de que no fossen castigats ab tan cruel mal; y li feren vot y prometensa de que la ani-

rian á visitar ab una professó general dels dos llochs; y nostra Senyora sels mostrá tan propicia, que en lo punt cessá la peste. Agraits á tan senyalat favor, anaren los dos pobles ab professó á cumplir son vot en lo mes de setembre de 1653, y en senyal de molt agraiment oferiren á la gloriosa Verge cinquanta lliuras endiner comptant, per ajuda de cost de una reixa de ferro que se havia de fer en la sua santa Iglesia, devant lo altar de la Verge, la qual se es feta y posada ab lo favor de Deu lo any 1666.

MIRACLE 42. — *Guarda nostra Senyora á un minyonet que caygué en la canal de un molí.*

Als 12 de agost de 1661 á las cinch de la tarde, estant dos minyonets de la vila de Ribes prop de la ribera, sobre lo molí fariner, lo un doná una empenta al altre, que era fill de Gaspar Bellafont, sabater, y ab la empenta lo feu cáurer per las canals del molí. Estava Gaspar Bellafont, son pare, en aquesta ocasió treballant en sa casa, y

sentí una veu en lo ayre, que ell may pogué saber de quí podia ser, que cridá que son fill era caygut en las canals del molí. Isqué corrent envers lo molí, y cridant ab gran crit : Mare de Deu de Núria , valeume en aquesta ocasió , arribá al molí, y veu com son fill era passat ja per las canals, y fou per una que no molia, que diuhen esser major lo perill, y quant fou un tiro de pedra mes avall, lo tragué de la aygua Joan Bernich, perayre de dita vila. Y testificá Bernich que, quant lo minyó sen anava aygua avall, deya sempre : Mare de Deu de Núria, ajudaume. Tret que fou de la ribera, lo regonegueren, y no li trobaren dany algun en tota sa persona; sols lo hábit, que portava vestit, fou esqueixat en dos ó tres parts. Preguntárenli, puig ja comensava á tenir us de rahó, quíl havia guardat de mal en aquell perill. Respongué, que la Mare de Deu de Núria, per haverla ell cridat quant fou en lo perill, de la qual portava una medalla, que li havian posat lo dia abans : y també digué que un frare de sant Francesch lo tenia y susten-

tava per la caputxa del hábit, ques creu era lo gloriós sant Antoni de Padua, que també reclamá lo pare del minyó.

La sua mare, quant sabé que era caygut lo seu fill á las canals del molí, se espantá, y sobrevingué altre nou miracle; y fou que la dita mare criava un altre minyonet, anomenat Pere Mártir. No repará ab lo espant en donarli mamar, y així lo minyonet estigué molt mal, tant, que ja no tenia sentit algun. Vehentlo son pare al últim de sa vida, sens esperansa alguna, reclamá també per aquest fill lo favor de nostra Senyora de Núria, fentli vot de portarlo á la sua santa Casa; y li doná á béurer un poch de aygua de la ribera que baixa de Núria, posanthi pols de la roca de la cova de la Verge María y del gloriós sant Gil, y li posá en sas mans una candela de la Verge María, la qual no la hi pogueren llevar de tres dias, perque la tenia tant fort que may la volgué deixar. Ab las quals devocions y favor de nostra Senyora lo minyó cobrá perfeta salut, y als 18 de setembre de 1663 fou portat,

essent de edat de tres anys y vuyt dias, á aquella santa Casa per son pare, y feren moltes gracias á María santíssima de tan colmadas mercés.

MIRACLE 43. — *Una dona alcansa tenir bon part per intercessió de nostra Senyora.*

Margarida Casals, del lloch de Sant Vicens de Constantí, bisbat de Girona, parí quatre vegadas, y en totes ellas tingué tan mal part, que may li vingué ab be ninguna criatura; antes las hi havian de tráurer mortas del ventre. Vehentse en aquesta gran aflicció, y que no li valian remeys humans, feu vot á nostra Senyora de Núria, que si li feya gracia de donarli bon part en lo primer prenyat que tindria, la aniria á visitar, y li portaria unas faldillas que tenia molt bonas, guarnidas de passamans, un gambuix y un frontal. Fet aquest vot, al cap de pochos dias estigué prenyada y parí molt be; y sempre després li son vingudas be las criaturas en alguns altres parts que ha tingut després del vot. Y així al 1 de setembre de 1660 aná á cumplir

son vot y á fer gracias á María santíssima de Núria.

MIRACLE 44. — *Cura un malalt de una grave malaltia per intercessió de nostra Senyora.*

Dia 17 de octubre de 1657 Jaume Tragurá de Caralps, que avuy se troba paborde de la casa de nostra Senyora de Núria, presentá á María santíssima un llansol y una camisa per acció de gracias, de la que li feu la gloriosa Verge, de que trobantse ell malalt de una grave malaltia, reclamá á la soberana Reyna de Núria, y, mediant lo seu celestial favor, cobrá entera salut quant no confiava cobrarne per medis humans.

MIRACLE 45. — *Dona nostra Senyora una filla á una devota senyora que la hi suplicá.*

La Sra. María Relló y Montaner, muller del Dr. misser Joseph Relló de Perpinyá, havent alguns anys que era casada, y nostre Senyor no li havia concedit fruyt de be-

nedicció, se valgué per alcansarlo del medi y favor de la gloriosíssima Verge María de Núria, á la qual suplicá ab molta devocció fos servida alcansarli aqueixa gracia del seu preciosíssim Fill, si havia de ser per lo seu sant servey. Concedili esta lliberalíssima Reyna tan justa petició, donantli un fillet. Y regoneixent dita senyora que lo fruyt del seu ventre era donatiu y gracia de la Verge María, aná en senyal de agraiement á visitarla; no ab las mans vuydas, sino ab una creu de or ab pedras blancas, que li portá, fentli gracias de tan singular mercé rebuda de la sua amorosa clemencia.

MIRACLE 46. — *Per intercessió de nostra Senyora trobaren uns devots una quantitat de plata que havian perdut.*

Lo dia 12 de juliol de 1653 Pau Morer, pagés de la parroquia de Dorria, y Jacinto Mitjavila, cirurgiá de la vila de Ribes, tenint temor de que los soldats de una divisió que havia de passar per dit lloch los

robarian lo que tenian, encomanaren á Francesch Surroca, pagés de Ventolá, algunas pessas de or y plata obrada, de valor de algunas seixanta doblas de or, perque ho amagás en part molt secreta. Dit Surroca sen portá dins de una cuixinera la plata, y posá la cuixinera dins de un sach, y, en lloch de amagarla en part secreta, la posá en mitj de un falguerar, sota la iglesia de Ventolá, y en part molt vista. Com la dita divisió hagué de passar per dit lloch, no pot ser que los soldats no passassen molt cerca, ó sobre de aquell sach. Quant hagueren passat, Surroca aná á cercar lo sach y nol trobá en lloch, ó no se recordá ahónt lo havia posat; així sen torná molt desconsolat, pensant que los soldats lo haurian trobat. Sabent Morer y Mitjavila que la plata y or se era tot perdut, restaren molt afligits; pero encara que desconfiaren de medi humá per trobarho, tingueren emperó molta confiansa en lo medi de María santíssima de Núria. Reclamárenla ab moltas veras, y li prometeren, que si aquella plata y or se trobava, la anirian á visitar y li

donarian algunas prendas de las que tenian perdudas.

Fet aquest vot, succeí que, menant una dona de Ventolá, anomenada Catarina Tonicá, algun bestiar á pasturar per devant la iglesia, lo feu anar tot dret al falguerar, y, antes de arribarhi, vegé en mitj de las falgueras un bulto, que pensá seria una ovella morta: si acostá, y trobá que era un sach, y volentlo alsar de terra, vehent que pesaba molt, lo esqueixá fácilment, porque, com havia ja quatre mesos que estava allí, era tot pudrit, y trobá la dita plata y or, y, posantsho á la falda, sen torná á casa, y digué á sa sogra que ella ja havia trobat prou hisenda pera passar esta vida. Mirant la sogra lo que era, que tot era pesas de or y plata, li digué: Aixó será lo que Morer y Mitjavila havian perdut, y continen los ho feren á saber. Los quals en lo punt ne donaren moltas gracias á Deu nostre Senyor y á María santíssima de Núria, que per son medi se era trobat: anárenla á cercar, y trobaren que nols hi faltava cosa alguna. Als 18 del mes de no-

vembre de dit any, Pau Morer, en companyia de alguns parents seus y de un sacerdot, aná á Núria á donar las gracias á nostra Senyora, y doná á Esteve Alguer, administrador de la santa Casa, quatre doblas de or, per lo valor de las prendas li havian promesas, y feren escriurer lo present miracle.

MIRACLE 47. — *Cura nostra Senyora de un flux de sanch á una dona.*

Isabel Paratge, muller de Francesch Paratge, del lloch del Hospitalet, bisbat de Barcelona, patí molts anys un flux de sanch, del qual estigué moltes vegadas en gran perill de sa vida. Los metges li feren tots los remeys y aplicaren totas las medicinas que saberen pera curarla; però ninguna li aprofitá. Vehentse desconfiada de remeys humans, acudí á la intercessió piadosa de la Verge María de Núria, á la qual reclamá ab molta devoció, y de bon cor li prometé uns rosaris, que tenia de quinse desenas, blanchs, de os molt hermosos.

Feta aquesta prometensa may mes tingué lo fluix de sanch, y així vehent que per medi de la Verge María de Núria havia alcanSAT tan gran favor, doná los rosaris al Dr. Pere Joan Atxer, canonge de la catedral de Barcelona, y dit Senyor los ha enviat á nostra Senyora de Núria per mossen Llorens Guilleumes, prebere de la iglesia de Santa María de Camprodon, als 19 de abril de 1661.

MIRACLE 48.—*Dona nostra Senyora fruyt de benedicció á uns nobles casats.*

D. Diego de Rocabertí y Bellera y D.ª Anna de Rocabertí y Carrera, cónjuges, estigueren alguns anys casats sens obtenir may fruyt de benedicció. Per remediarse de aqueix desconsol acudiren á la Mare de tota consolació, María santíssima de Núria, y prenentla per son amparo, li suplicaren ab molta devoció los alcansás fruyt de benedicció si havia de ser per lo servey de Deu; y feren vot de donar á aquella santa casa de nostra Senyora de Núria vint y cinch escuts cada any, mentres viuria lo dit se-

nyor D. Diego, si nostra Senyora los alegrava donantlos algun fill ó filla. Esta divina Reyna, que de bona gana concedeix á sos devots lo que justament li demanan, oí la petició de dits senyors, y los alcansá del seu preciós Fill los fills y fillas següents :

Primo, D. Anton de Rocabertí, qui nasqué en Barcelona als 14 de mars de 1638. Item, als 22 de novembre de 1639 nasqué D.ª María de Rocabertí en Girona. Item, als 28 de agost del any 1642 nasqué don Joan de Rocabertí en Girona. Item als 17 de agost de 1644 nasqué D.ª Cecilia de Rocabertí en Perpinyá. Item, als 7 de novembre de 1645 nasqué D. Benet de Rocabertí en Sant Feliu de Rosselló. Item, als 15 de juliol de 1647 nasqué D. Joseph de Rocabertí en Perpinyá.

Lo Sr. D. Diego de Rocabertí, en acció de gracias de tanta benedició de fills y fillas, alcansats per intercessió de María santíssima de Núria, allargá lo vot á la vida de D. Anton de Rocabertí, son primer fill y hereu de sa casa. Y lo dit Sr. D. Anton

va continuant en pagar los vint y cinch esculs quinscun any, de la manera que don Diego, son pare, comensá; so es, aplicancho á la fábrica del retaule de nostra Senyora, que se es fet tot nou en aquella iglesia de Núria. Y vist per lo dit senyor D. Anton que la fábrica del retaule está ja acabada y pagada, enviá en lo any passat de 1665 unas canadellas de plata, molt ricament gravadas, ab una servilleta de fil y grana per lo servey de aquella santa Iglesia, y adorno del altar de María santíssima. De manera, que ja vint y vuyt anys fa que aquells senyors pagan aquest tribut y pensió en acció de gracias á nostra Senyora de Núria.

MIRACLE 49. — *Deslliura nostra Senyora de un part molt perillós á una noble Senyora, y dona salut al marit.*

En lo any 1647 los nobles Srs. D. Geroni de Pastós y Codol, y D.ª Teresa de Pastós y Copons, cónjuges, habitants en la vila de Ribes, bisbat de Urgell, anaren á visitar á nostra Senyora de Núria en acció de gra-

cias de la mercé que los havia fet ; perque en la primera vegada que dita senyora aná de part, se vegé en tan gran perill de sa vida, que tots los qui estavan presents y ella mateixa pensavan que havia de morir sens remey. Estant en tan apretadas congoixas, se recordá dels molts miracles que fa nostra Senyora de Núria als qui de bon cor la reclaman, y així se encomaná ab moltes veras al seu celestial amparo, suplicantla li valgués y la amparás en aquell tan manifest perill ; y feu vot de anarla á visitar y donarli un diamant. Fet lo vot, en lo punt li cessaren aquells grans dolors, y parí sens haverne sentiment. Y dita Senyora cumplí son vot, anant á visitar aquella santa Casa, y fent moltes gracias á María santíssima per haverla amparat, y li doná lo diamant que li havia promés. Á mes la sobredita D.ª Teresa en altra ocasió doná y presentá á nostra Senyora una esmeralda molt preciosa, en acció de gracias, perque, estant son marit D. Geroni malalt de una grave malaltía, ella suplicá á la Verge María de Núria lo deslliurás de

aquell gran perill, y li tornás la salut, prometentli la dita esmeralda, y en lo punt que hagué fet lo vot, se conegué anar de millora fins á la total salut.

MIRACLE 50.— *Regoneix un bon sacerdot esser fill de la intercessió de nostra Senyora, y li presentá una llantia de plata.*

Lo Sr. Dr. Joan Pontons, rector de Tona, en lo bisbat de Vich, tenia molt present en sa memoria haver oit dir moltes vegadas á son pare y á sa mare que per medi é intercessió de la Verge María de Núria Deu nostre Senyor los havia donat á ell per fill. Perque havent molts anys que sos pares eran casats y may havian tingut fruyt de benedicció, suplicaren á la puríssima Verge María de Núria los fos medianera ab lo seu preciosíssim Fill pera que los concedís un fill, y prometeren fer y portarli una llantia de plata. La Verge santíssima de Núria oí la sua justa petició, y com á piadosa Mare alcansá del seu Fill unigénit que la mare del dit Dr. Joan Pontons se feu prenyada y parí al dit Joan. Restaren los

pares tan agraits á esta sagrada imatge de nostra Senyora de Núria, que referia ell que moltes vegadas li havian encomanat que fos molt devot desta sagrada Imatge.

No pogueren los pares cumplir lo vot, ó per pobresa ó per altra causa: pero deixá notat son pare en un llibre la pobresa y vot. Trobá lo rector aquesta nota; y ell, recordantse de aquest tan gran benefici, se preciá de serli molt devot en tot lo temps de sa vida, aná á visitarla moltes vegadas, en particular en lo any 1641 la visitá desde sa rectoría de Tona, y li portá una llantia de plata de molt bona grandaria, y deixá renda pera ferla cremar, y li portá unas albas de tela molt bona per servey de aquella santa Casa, y regonegué sempre lo ser fill de la intercessió de nostra Senyora de Núria.

MIRACLE 51. — *Deslliura nostra Senyora de peste á una dona que se encomaná á ella.*

Catarina Anna Carrera, del lloch de Villalonga, en la vall de Camprodon, arribá

als 8 de seembre de 1635 á la santa casa de Núria, y manifestá que havia tingut peste en sa casa y se li eran mortas algunas personas atacadas de dit mal, á las quals ella havia gobernat, y los havia assistit de tot lo necessari donantlos menjar de sas propias mans; y que ella sempre se encomanava ab molts veras á la Verge María de Núria, á la qual suplicava molts vegadas cada dia que la guardás y preservás de empestarse, y en ella sempre tingué verdadera fe y confiansa que la guardaria. Així fou, que no podentse ella guardar, ni portant en sí algun remey preservatiu pera defensarse del mal contagiós, y gobernant ella als demás empestats, may se encomaná la peste: y així ella arribá á visitar la Verge María de Núria, y allí confessá que lo no haverse empestat ho atribuia á haver fet vot de portar un llansol, duas lliuras de cera sens obrar y un ciri á la beneyta Mare de Deu; las quals cosas li oferí pera cumplir son vot, y feu molts gracias á Deu nostre Senyor y á la gloriosa Verge María per tan gran y senyalada mercé.

MIRACLE 52. — *De nostra Senyora de Núria á favor de D. Valentí Ginesta y sa familia.*

En 23 de agost de 1843, D. Valentí Ginesta y Vidal, notari públich y real de la vila de Ribes, cap de partit, escribá de son tribunal de primera instancia y capitá de milicias provincials, per cumplir un vot que feu ab sa esposa la Sra. D.ª Antonia de Tort y de Pedrals, per los singulars prodigis que ell y sa familia en sos perills havian oblingut per la intercessió de nostra Senyora de Núria; sortiren de la heroyca vila de Puigcerdá en companyía del oncle de la senyora, lo R. Dr. D. Joseph de Pedrals y de Ferrer, prebere, beneficiat de la santa iglesia catedral de Barcelona, de D. Anton, D. Anselm Ginesta y de Tort, fills de dits senyors, cónjuges, de D. Ramon, D. Joseph y D.ª Carme Ginesta y Dalmau, estos tres germans de D. Valentí, acompañantlos sa criada Margarida Casi y Fort, Francisco Pich, agusil del tri-

bunal, y Joseph Serra, los dos vehins de Puigcerdá, y Francisco Coll, mosso del se-nyor Jaume Constans, hisendat de Fustanyá. Se encaminaren tots per Err, en la Cerdanya francesa, al santuari de Núria, anant lo mencionat D. Anton, D. Anselm, D. Joseph y D.ª Carme, per sa poca edat, col·locats dins los dos arganells, que portava lo cavall de Joseph Peix de Puigcerdá, que á est efecte havia llogat. Arribá tota la comitiva sens novedat á la font de *Segre*, origen del riu de est nom, ahont feren un petit alto. Allí, observant D. Valentí lo escabrós del terreno y los perills que podian ocórrer en lo camí que faltava fins al *Collet de Finestrellas*, per ahont necessariament se havia de passar; á fi de evitar alguna desgracia, previngué á son germá D. Ramon, que prengué de la brida lo briós cavall de D. Valentí, se adelantás sol, y sens montarlo se dirigís á Núria, y esperás la comitiva al capdevall de la baixada, després de passat lo *Collet de Finestrellas*, com ho verificá D. Ramon. Adelantat est un bon tros y col·locats altra

vegada dins los arganells de la carga del cavall de lloguer los quatre petits, y montat en son cavall lo Dr. D. Joseph de Pedrals y de Ferrer, en rahó de sa molt avançada edat y falta de vista, seguian los demás á peu. Al arribar á las rocas que troban prop del *Collet de Finestrellas*, un dels arganells en que anavan los quatre petits, seguint al cavall del R. D. Joseph, tocá á una de las rocas, que lo retxassá á la del costat oposat. Ab est xoch faltá lo apoyo necessari als peus de detrás del cavall, sens poderlo sostenir los esforços del mosso Joseph Serra, que anava detrás, y així carregat, caygué y tombá á vista de tots rodolant al barranch. Los expressats senyors cónjuges, que anavan un poch atrás, vehent la inevitable desgracia de sos fills y germans respectius, en alta veu y plens de confiansa ab la Verge santissima, la invocaren ab fervor cridant: *Verge Senyora de Núria, salvaulos*. No obstant lo cavall continuava rodolant ab la carga, de la qual no surtia ningun dels petits que en ella estavan. Vehent aixó D. Valentí, se llansá

al barranch y precipici corrent per recullir los trossos que contava trobar de sos fills y germans; quant lo petit D. Anton en alta y consoladora veu cridá: *Mare, no plo-re, que no me he fet res.* D. Anselm, lo altre petit, esforsant sa débil veu y agarrat de una manteta, cridá: *Papá, no corri, que no me he fet mal;* y D.ª Carme, distinguda per una mata, se alsá cridant á sa cunyada: *Tona, no te espantis, que la Ma-re de Deu nos ha salvat.* Sols D. Joseph Ginema quedava estés al barranch sens parlar y com á mort; per lo qual son germá don Valentí se dirigí á est, y alsantlo lo sacudí perquè rebés millor lo ayre: y á pochs moments se retorná. En seguida acudí allí Francisco Pich, y los dos tragneren del precipici als quatre, y los portaren al siti en que ab sa criada havia quedat desmayada la Sra. D.ª Antonia, á la qual digué son marit: *Dona gracias á nostra Senyora de Núria, que están sans y salvos los fills y germans.* Acte continuo se dirigí altra vegada barranch avall D. Valentí ab un dels mossos, per recullir los efectes que

anavan col·locats en los fondos dels arganells y clot de bast de la carga del cavall que quedá estés y com á mort entre las matas de un petit planet, casi al capdevall del barranch. Arribat allí lo prengué per lo ramal dit senyor, y tirantlo se alsá y se posá á rosegat un arbust que allí estava, y luego Francisco Pich li doná un tros de pamullat ab vi, se reanimá lo animal, y per ells fou ab treballs conduit del caminet en que estavan los demás pasmats, sens que lo cavall tingués altre perjudici que la pell foradada en alguns puestos.

Es digne de notarse que dels quatre que anavan dins dels arganells, D. Joseph y D.ª Carme, pujavan sobre de ells tot lo que va del pit en amunt: que al mitj dells estava una fiambrella que fou recullida en lo mateix puesto en que quedaren las criaturas sens dany, enterament xafada: que los cuixins que dins dels arganells hi havia se trobaren tots esqueixats: que desdel punt, en que caygué lo cavall, fins al en que á dreta y esquerra se reculliren las quatre criaturas y efectes, median cent setanta palms cata-

lans en línea recta, en tot lo qual continuen dins los arganells; y desde dit punt de cayguda fins al en que fou trobat lo cavall, mil setanta palms medits tots en el acte y en presencia de la comitiva per lo Sr. don Valentí, lo qual ab sa esposa, lo R. Dr. don Joseph son oncle, D.ª Carme y la criada arribaren á peu al Santuari á cosa de las deu de la nit, portant los mossos en braços als altres tres cayguts, y allí trobaren molts devots de diferents punts de Catalunya.

Miraculós fou també que lo R. Dr. D. Joseph, al oir lo ruido de la cayguda del cavall de carga, prová de apear-se sol del en que anava montat; y per lo volúmen de son cos y falta de vista y agilitat quedá son peu enganxat del estrep, y per tráurerlo y alsarse li fou precís agarrarse y forsejar de una de las potas de devant de son cavall, lo qual quedá manso é inmóvil com si presés ajuda á dit reverent senyor.

Tots los mencionats permanesqueren en lo santuari de Núria per donar gracias á la soberana Reyna, lo dia 24 de agost, y

partiren lo 25 ab direcció á Ribes y després á Puigcerdá, ahont personas y cavalcaduras arribaren ab felicitat, y havent antes suplicat que de est miracle se continuás la corresponent relació en lo llibre de nostra Senyora de Núria, á fi de que la pietat cristiana aumenti sa devoció á nostra Senyora de Núria, que ab profusió derrama sos auxilis als devots que la invocan, encara que per nostras obras no siam dignes de son patrocini, perque sa maternal misericordia supleix nostres defectes.

MIRACLE 53. — *María santissima de Núria cura á un escultor del Pontdereventí.*

Dia 26 de febrer de 1855, en lo poble de Pontdereventí, bisbat de Solsona, treballant de escultor Ramon Selgás, natural del mateix, li escapá la daga ó tallant ab que treballava, y se lin portá tot lo dit gros de la ma, quedant la ma casi partida de dalt á baix, de modo que lo tallant entrá uns dos dits dintre la carn, penjanli lo dit com del tot separat. Veyentse aixís des-

graciat, desde luego recorregué á la santíssima Verge de Núria, prometentli que si podia tornar á treballar, lo primer que faria seria una imatge de Núria. Cridá luego lo metge y cirugía de Berga, los quals, vist lo mal, li digueren que ab dificultat curaria, y en eix cas ne tenia per molt temps. No obstant li ordenaren lo remey que conegueren, y li uniren las carns y las hi envenaren. Lo dia 2 de mars del mes següent torná un dels facultatius, y descubert lo mal, li digué no podia enténdrer cóm la curació estava tan adelantada, y Ramon li respongué que ho devia á la Verge de Núria. Lo dia 3 de mars comensá la imatge de Núria, continuant á treballar sens tenir que parar mes, ni sentir mes dolor, ni sols conéixerse la cicatrís del gros tall, lo que sembla del tot impossible que pogués succeir naturalment. Lo infrascrit oí de sa boca esta relació, que acreditaren altrás personas de tot crédito, y vegé ab sos ulls lo paratge ahont havia rebut lo mal, sens notarne rastre algú, y ho notá en lo libre de miracles de nostra Senyora de Nú-

ria á 28 de agost de 1855, en que agrait
aná á visitarla.

JOAN SALOMÓ, *prebere administrador.*

Protesta.

Quant en lo decurs de esta obra se diu
miracle ó cosa miraculosa, nos preten pre-
venir lo judici de la Iglesia, al qual se sub-
jecta tot lo que en ella se diu; nis vol atri-
buirlos altra fe que la purament humana.
Fem esta protesta com á fills obedients de
la Iglesia y per acatar los decretos de Ur-
bá VIII.

TERCERA PART.

DE LAS INDULGENCIAS Y PRIVILEGIIS

DE PONTÍFICES Y REYS,

concedits á aquest sagrat santuari

DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA.

Puig que Deu nostre Senyor per la infinita bondat y misericordia es estat servit plantar en lo principat de Catalunya las altas y hermosas montanyas de Núria, adornadas no tan solament ab la bellesa de tantas fonts, herbas, plantas y flors, sinó també enriquidas ab la preciosíssima y riquíssima joya de la sagrada y tan miraculosa imatge de la sua puríssima Mare María; ha volgut també que los Sumos Pontífices y Prelats que son vicaris seus en la militant Iglesia, il-lustrassen y enriquissen aquest sagrat Santuari de la Verge María de Núria ab molts tressors espirituals de in-

dulgencias, gracias y perdons; pera que la ganancia de tan grans riquezas celestials moguéis á tots los devots cristians á major desitj de anar á visitar aquella sagrada imatge de la Verge María en tan deserta y freda montanya. Y com aquest santuari y casa de Núria sia en nostra Catalunya la mes freqüentada y celebrada dels fiels, después de la angelical Cámara de nostra Senyora de Monserrat, persó está també mes dotada y enriquida de indulgencias y gracias concedidas per Sumos Pontífices y altres Prelats de la santa Iglesia, que ninguna altra de las moltas que hi ha en esta provincia, después de la de Monserrat; com se veurá en los capítulos següents, en los quals veurá primerament lo lector las indulgencias concedidas per los Sumos Pontífices á esta sagrada casa de Núria. Después las que han concedit molts altres Prelats de la santa Iglesia. Guányanse estas indulgencias tenint la butlla de la santa Crusada.

CAPÍTOL PRIMER.

DE LAS INDULGENCIAS CONCEDIDAS PER LOS
SUMOS PONTÍFICES Á LA CASA DE NOSTRA
SENYORA DE NÚRIA.

Primerament lo santíssim pare Alexan-
dro III en lo any 1162, que fou vuytanta
tres anys després de trobada la sagrada
imatge de nostra Senyora de Núria, olor-
gá y concedí que en tal dia com se era tro-
bada aquella venerable imatge, que es als 8
de setembre, se fes cada any molt solemne
festa de aquest trobament en aquesta casa
de Núria; y fos en dita santa Casa insti-
tuida confraría, baix títol de la Verge María
de Núria, tant per homens com donas, de
qualsevol estat que fossen: y concedí in-
dulgencia plenaria y remissió de tots sos
pecats á qualsevol persona que en tal dia
visitaria aquesta santa casa y lloch de Nú-
ria, tant á homens com á donas; y aques-
ta indulgencia concedeix per quiscun any.
La butlla de esta concessió está molt ben

guardada en lo arxiu de Caralps, y per la sua antiquitat no pot llegirse be, y així no la copio aquí.

Item, lo santíssim papa Clement VIII en una butlla despatxada en Ferrara als 21 de novembre del any 1598 concedeix als confreres de la confraria de nostra Senyora de Núria indulgencia plenaria y remissió de totes sas culpas y pecats en lo dia que se escriurán en dita Confraria, havent confessat sos pecats y rebut lo santíssim sacrament de la Eucaristía. Y així mateix otorgá indulgencia plenaria als dits confreres en lo article de la mort, havent confessat sos pecats, si confessar podrán, ó penedit de aquells de bon cor, si confessar no podrán, invocant lo santíssim nom de Jesús en lo cor, no podent de boca.

Així mateix concedeix indulgencia plenaria á tots los dits confreres que en lo dia de la Nativitat de nostra Senyora, després de las primeras Vespres de la vigilia fins á posta del sol del dia, visitarán la santa Capella de nostra Senyora, pregant per la concordia dels prínceps cristians, extir-

pació de las heretgías y exaltació de la santa mare Iglesia.

En la mateixa butlla concedeix y otorga set anys y altras tantas quarentenas de indulgencia y perdó á tots los confreres de la dita Confraria que en las festivitats de la Anunciació, Concepció, Visitació y Assumpció de nostra Senyora visitarán la dita Capella y allí pregarán per lo sobredit intent.

Además relaxa 60 dias de penitencias degudas á tots los confreres de dita Confraria que assistirán á las missas y altres divinals oficis que en dita Capella se celebrarán, ó que acullirán á pobres, ó posarán pau entre enemichs, ó acompañarán cossos morts á las sepulturas, ó que acompañarán lo cos preciós de Jesucrist en las professons, ó quant lo portarán als malalts: ó que sentint tocar la oració del vespre, dirán una vegada la Ave María per las ánimas dels confreres difunts, ó tornarán á algú al camí de la salvació, ó ensenyarán la doctrina cristiana als ignorants, ó exercirán qualsevol altra obra de caritat y pie-

tat, per cada vegada relaxa 60 dias de penitencia. La butlla de aquesta indulgencia está també molt ben guardada en lo arxiu de Caralps.

Item, lo santíssim pare Urbá VIII en los idus de agost, any 1638, que fou lo setzé de son pontificat, concedí indulgencia plenaria y remissió de tots sos pecats á tots los fiels cristians, en lo primer ingrés en dita Confraría de nostra Senyora de Núria; so es, en lo dia que se escriurán en ella, si confessats y peneditis de sos pecats rebrán aquell dia la sagrada Comunió. La mateixa indulgencia plenaria concedeix als confreres que en lo article de la mort, havent confessat sos pecats, y rebut lo santíssim sacrament de la Eucaristía si podrán, y si no podrán, estant peneditis de bon cor, invocarán de boca ó de cor lo santíssim nom de Jesús. La mateixa indulgencia plenaria concedeix á tots los confreres que en lo dia de la Nativitat de nostra Senyora visitarán la santa iglesia de Núria, desde las primeras Vespres fins al sol post de dit dia, quiscun any; pregant allí per la

extirpació de las heregías, conversió dels infiels, exaltació de la santa mare Iglesia, per la pau y concordia entre los prínceps cristians y per la salut del Pontífice romá.

Lo mateix Pontífice concedeix en la mateixa butlla 7 anys y 7 quarentenas de indulgencia y perdó als confreres per cada vegada que, confessats y peneditis y rebuda la sagrada Comunió, visitarán la predita iglesia de nostra Senyora en lo dia de la Assumpció de la Verge, en lo dia de sant Gil, en lo de sant Lluch, ó que acompanyarán la professó lo primer dia que, passat lo ivern, cada any puja en dita Capella. Las quals indulgencias vol se guanyen també visitant la santa Capella en qualsevol de aqueixos quatre dias, desde las primeras Vespres fins al endemá post lo sol, pregant á Deo com dessobre está dit.

També relaxa 60 dias de penitencias degudas, als confreres, per cada vegada que assistirán als oficis divinos en dita Iglesia, ó á la congregació pública ó secreta de dita Confraría, ó á las professons de aquella, tant ordinarias com extraordinarias; ó entrevin-

drán en sepulturas de morts, ó acompanyaran lo cos preciós de Jesucrist quant lo portan als malalts, ó si no podran acompanyarlo, sentint la campana dirán un *Pare nostre* y una *Ave Maria* per lo tal malalt, ú hospedarán á pobres pelegrins, ó donarán alguna almoyna, ó dirán un *Pare nostre* y una *Ave Maria* per las ánimas dels confreres difunts, ó posarán pau y concordia entre enemichs, ó tornarán al camí de la salut espiritual á algú que anava errat, ó ensenyarán la doctrina cristiana als ignorants.

Y perque aquesta concessió del papa Urbá VIII enclou todas las otras, y es la última que han fet los Pontífices, me ha paregut copiar aquí la butlla de la sobredita concessió pera que ningú puga duptar de las indulgencias de aquest Santuari; y excuso de copiar la butlla de Alexandro III y de Clement VIII, puig se inclouhen en esta.

COPIA DE LA BUTLLA

DE LAS INDULGENCIAS CONCEDIDAS PER LO SANTÍSSIM PAPA URBÁ VIII Á LA SANTA CAPELLA DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA.

URBANUS, Episcopus, servus servorum Dei. Universis Christi fidelibus, praesentes litteras inspecturis salutem, et Apostolicam benedictionem. Considerantes iure mortalitatis fragilitatem, et humani generis conditionem, districtique severitatem iudicii praecipimus, fideles singulos iudicium ipsum bonis operibus, et piis precibus praecavere, ut per illa eorum peccata deleantur, ipsique aeternae foelicitatis gaudia facilius consequi mereantur. Cum itaque, sicut accipimus in Ecclesia, seu Capella Beatae Mariae Virginis de Nuriá, Urgellens. Dioecesis, una, pia, et devota utriusque sexus Christi fidelium Confraternitas, sub invocatione eiusdem Beatae Mariae ad Dei Omnipotentis laudem, et animarum salutem canonicè, non tamen pro hominibus unius specialis artis instituta

existat, cuius dilecti filii Confratres se in piis operibus student exercere: ut igitur Confraternitas praedicta maiora in dies spiritualia suscipiat incrementa, de eiusdem omnipotentis Dei misericordia, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus, et singulis utriusque sexus Christi fidelibus verè poenitentibus, et confessis, qui dictam Confraternitatem de caetero ingredientur, die primà illorum ingressus, si Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum sumpserint, ac nunc, et pro tempore existentibus dictae Confraternitatis Confratribus, et verè poenitentibus, et confessis, ac Sacra Communionem (si id commodè fieri poterit) reffectis, in eorum mortis articulo nomen Iesu corde (si ore nequiverint) invocantibus; necnon etiam Confratribus similiter verè poenitentibus et confessis, Sacraque Communionem reffectis, qui Ecclesiam, seu Capellam praedictam in Festivitate Nativitatis eiusdem Beatae Mariae Virginis à primis Vesperis usque ad occasum solis diei Festivitatis huiusmodi annis singulis devotè visitave-

rint, et inibi pro Haeresum extirpatione, et Haereticorum conversione, ac Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione, et inter Principes Christianos pace, concordia, et unione, nec non Romani Pontificis salute pias ad Deum preces fuderint, plenariam omnium peccatorum suorum Indulgentiam, et remissionem Apostolica auctoritate, tenore praesentium misericorditer in Domino concedimus, et elargimur. Praeterea eisdem Confratribus, qui pariter verè poenitentes, et confessi, ac sumpto eodem Sacrosancto Eucharistiae Sacramento, Ecclesiam, seu Capellam praedictam in Assumptionis eiusdem Beatae Mariae Virginis, et Sancti Aegidii, necnon Sancti Lucae festivitibus; et die, qua quotannis sub vernum tempus, solutis frigoribus, et nivibus, quae montem, in quo sita est dicta Ecclesia, seu Capella, tota hyeme obsident, dicta Confraternitas processionaliter primam repetit dictae Ecclesiae seu Capellae visitationem, quod semel tantum in anno fit: Et à primis Vesperis usque ad occasum solis singulorum ultimo dictorum

quatuor dierum, et devotè visitaverint, et ibi, ut praedicitur, oraverint, quo die, ex ultimo dictis quatuor id fecerint septem annos, et totidem Quadragenas. Quoties verò divinis Officiis in eadem Ecclesia, seu Capella more Confratrum celebrandis, aut congregationibus publicis, vel secretis dictae Confraternitatis, pro quocumque opere piè exercendo, vel processionibus ordinariis, et extraordinariis tam praedictae Confraternitatis, quam aliis quibuscumque de licentia Ordinarii celebrandis, aut sepe-liendis mortuis officiosè interfuerint, aut ipsum Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum, dum ad aliquem infirmum defertur, associaverint; vel qui hoc facere impediti, campanae ad id signo dato, genibus flexis semel Orationem Dominicam, et Salutationem Angelicam pro dicto infirmo recitaverint: aut pauperes Peregrinos hospitio exceperint, seu eleemosynis, et officiis suis adiuverint; vel quinquies Orationem, et toties Salutationem praedictas pro animabus Confratrum dictae Confraternitatis in Christi caritate defunctorum, recitaverint; aut

pacem cum inimicis propriis, vel alienis composuerint, seu componi fecerint, vel procuraverint; seu devium aliquem ad viam salutis reduxerint; aut ignorantes, Dei praecepta, et quae ad salutem sunt, docuerint, et de huiusmodi piis operibus aliquod egerint, tolies sexaginta dies de iniunctis eis aut alias quomodolibet debitis poenitentiis, auctoritate, et tenore praemissis misericorditer in Domino relaxamus, praesentibus perpetuis futuris temporibus duraturis. Volumus autem, quod si dicta Confraternitas alicui Archiconfraternitati aggregata sit, vel in futurum aggregetur, seu quavis ratione pro illius Indulgentiis consequendis, aut de illis participandis uniatum vel alias quomodolibet instituatum, priores, seu quaevis aliae litterae, praesentes nullatenus ei suffragentur, sed ex tunc prorsus nullae sint eo ipso. Quodque si Confratribus praedictis aliqua alia Indulgentia perpetuo, vel ad tempus nondum elapsum duratura, per nos concessa fuerit, eadem praedictae nullius sint roboris, vel momenti. Dat. Romae apud Sanctam Ma-

riam Maiorem, anno incarnationis Dominicae millesimo sexcentesimo trigesimo octavo. Idibus Augusti, Pontificatus nostri anno sexto decimo.

CAPÍTOL SEGON.

DE LAS INDULGENCIAS CONCEDIDAS PER TRES ARQUEBISBES Y NOU BISBES ALS QUI FARÁN ALMOYNA Á LA SANTA CASA DE NÚRIA.

En la iglesia de nostra Senyora de Núria hi ha una post agafada ab claus en la paret, en la qual están escritas las següents indulgencias sobre de un pergami. La qual escriptura posaré assí paraula per paraula de la mateixa manera que está en lo dit pergami, encara que es en llengua llemonsina; y diu desta manera :

Assó es trasllat de llatí en romans be y faelment tret de una carta de pergami ab alguns sagells (sellos) pendants dels arquebisbes y bisbes infrascrits, dats y otorgats á tolas personas qui be y almoynas farán á la capella angelical y sagrada cambra de Madona Santa María de Núria. Lo tenor de la qual carta de llatí en romans es tal.

À tots los faels christians las presents lletras guardadoras , etc. Nos miseratione divina Fratres Guillelmus Antibaren. , Joannes Cassensen. , Bernardus Nixien. Arquebisbes; Petrus Montis Moxam. , Paulus Albanen. , Guillelmus Bellemitenen. , Bonifacius Sulsitanen. , Joannes Tabien. , Joannes Verdanan. , Benedictus Cardicenen. , Vincentius Moxanen. , Salvius Vormatien. , salut en nostre Senyor perpetual. La Verge molt gloriosa é de flors de totas virtuts ennoblida, Verge de Deu María gloriosa, per bellor de la qual lo sol y la lluna se marvellan: per pregarias de la qual lo poble christiá es socorregut: flor molt preciosa, immortal y eterna, lo Senyor Jesuchrist, de humanal llinatge Redemptor, per inefable obra del Esperit Sant, ha infantat, per reverencia de la qual Verge los llochs seus per son nom son ennoblits; y per los faels christians visitats. É perque dits llochs sian ajudats per llurs almoynas, é perque tals benefactors de premis de eternal retribució sian satisfets, y en lo judici final los ne sia donada retribució condigna.

Perçó á llahor y gloria de nostre Senyor Deu, Pare y Fill y Sant Esperit, y de la dita gloriosa Mare sua, é dels benaventurats apóstols sant Pere y sant Pau, é sant Gil, fabricant de la gloriosa Imatge, vulgarment anomenada de la Verge María de Núria; constituída de molta antiquitat y santimonia en una montanya, que vulgarment se diu: Las set Valls de Núria, en una gran plana que es principi y cap de Ribes, parroquia de Sant Jaume de Caralps, ahont la gloriosíssima Mare de Deu de continuo obra innumerables miracles. Per ahont, desitjant aquella santa Casa, situada en lo bisbat de Urgell, de congruos bonos sia frequentada, y dels faels christians continuamente sia honrada.

A tots vers penedit y confessats, ó que dins lo temps ordenat per la santa mare Iglesia tindrán propósit de confessar, qui á la dita Casa almoyna donará; concedim 480 dias de perdó. Y lo mateix otorgam als qui la dita Capella visitarán en quiscun festa de la dita Capella y dels Sants,

dels quals las reliquias hi son. Y encara en las festivitats devall escritas.

Primo, lo dia de la Nativitat de nostre Senyor Jesuchrist, quatre-cents vuytanta dias de perdó.	480 dias
Item, en lo dia de la Circumcisió,	480 »
Item, en lo dia de la Aparició,	480 »
Item, en lo dia del Dijous Sant,	480 »
Item, en lo dia del Divendres Sant,	480 »
Item, en lo dia de Pasqua,	480 »
Item, en lo dia de la Ascensió,	480 »
Item, en lo dia de Pasqua del Esperit Sant,	480 »
Item, en lo dia de Corpus Christi,	480 »
Item, en totes, é singulars festivitats de la benaventurada é gloriosa Madona Santa Maria, singularment en lo dia de la sua Nativitat, que es á 8 de setembre, en lo qual dia ja de antiquitat en lo any de la	

- Nativitat de nostre Senyor Jesuchrist 1162 anys per lo Sant Pare es concedida indulgencia plenaria á tots los faels christians, qui devotament dit sant Lloch visitarán. En lo qual dia se fa gran festivitat y solemnitat en dita santa Iglesia, é confluxen é arriban pelegrins molts. É no sols en ditas festivitats, ans be en festivitats dels benaventurats sant Pere y sant Pau 480 dias de perdó. 480 dias
- Item, en las festivitats dels altres Apóstols y Evangelistas. 480 »
- Item, en los dias de la Invenció y Exaltació de la santa Creu, 480 »
- Item, en lo dia de sant Joan Baptista, 480 »
- Item, en lo dia de sant Miquel Arcángel, 480 »
- Item, en lo dia de sant Llorens, 480 »
- Item, en lo dia de sant Cristófol, 480 »

Item, en lo dia de sant Martí,	480 dias
Item, en lo dia de sant Marsal,	480 »
Item, en lo dia de sant Maxens,	480 »
Item, en lo dia de sant Urbá,	480 »
Item, en lo dia de sant Vicens,	480 »
Item, en lo dia de sant Blasi,	480 »
Item, en lo dia de sant Juliá,	480 »
Item en lo dia de sant Nicolau,	480 »
Item, en lo dia de sant Amans,	480 »
Item, en lo dia de sant Jordi,	480 »
Item, en lo dia de sant Cli- ment,	480 »
Item, en lo dia de sant Antoni,	480 »
Item, en lo dia de sant Quirse y santa Julita,	480 »
Item, en lo dia de sant Gil,	480 »
Item, en lo dia de Sta. Magda- lena,	480 »
Item, en lo dia de Sta. Cecilia,	480 »
Item, en lo dia de Sta. Lluçia,	480 »
Item, en lo dia de Sta. Clara,	480 »
Item, en lo dia de Sta. Coloma,	480 »
Item, en lo dia de Sta. Marga- rida,	480 »
Item, en lo dia de Sta. Catarina,	480 »

- Item, en lo dia de Sta. Àgata, 480 dias
- Item, en lo dia de Sta. Agnés, 480 »
- Item, en lo dia de Sta. Anna, 480 »
- Item, en lo dia de Sta. Bàrbara, 480 »
- Item, en lo dia de las onse mil
Verges, 480 »
- Item, en lo dia de Sta. Polonia, 480 »
- Item, en lo dia de Sta. Eularia, 480 »
- Item, en lo dia de Sta. Susana, 480 »
- Item, en lo dia de tots los Sants, 480 »
- Item, en lo dia de la dedicació
de dita Iglesia, 480 »
- Item, á qui ab devoció per las
Octavas de ditas festas visita-
rà aquella santa Capella, 480 »
- Item, á qui tots los diumenges
de la Quaresma anirà en pe-
regrinació á la dita Casa, 480 »
- Item, á tots los qui devotament
acompanyarán lo cos preciós
de Jesuchrist Senyor nostre
quant se aportarà als malalts
de dita santa Casa, 480 »
- Item á tots los qui á las missas,
sermons, é oficis divinals, se-

pulturas, exequias de morts
 en la dita Capella, ó en son
 cementiri entrevindrán, 480 dias

Item, á tots los qui al seny del
 perdó genolls posats en terra
 y dirán tres vegadas la *Ave*
María. 480 »

La Butlla original de aquestos perdons
 se guarda en lo arxiu de la iglesia de Ca-
 ralps, y fou despatxada en Avinyó á 8
 del mes de maig de 1338 essent sumo pon-
 tifice Benedicto XII. Y estant lo Papa en
 Avinyó en lo any quart de son pontificat.

CAPÍTOL TERCER.

DE ALTRAS INDULGENCIAS CONCEDIDAS PER AL-
 TRESPRELATS DE LA SANTA MARE IGLESIA.

Primerament lo reverendíssim fra Pe-
 re Grau, mestre en sagrada teología y
 bisbede Cirenes, visitador y vicari general
 del Il·lm. Sr. D. Francesch de Urries, bis-
 be de Urgell, concedí y otorgá á tots los fiels
 cristians, que devant de la sagrada imatge
 de nostra Senyora de Núria dirán cinch ve-

gadas la oració del *Pare nostre*, en memoria y honor de las cinch llagas de Cristo nostre Senyor; y set vegadas la oració de la *Ave María*, en memoria y honor dels set goigs de la Verge María, 40 dias de indulgencia. Y als qui visitarán la cova, en la qual la imatge de la gloriosa Verge fou trobada, y, essent en ella, dirán ab molta devoció tres *Pare nostres* y tres *Ave Marías* á honra y gloria de la santíssima Trinitat, los concedeix 20 dias de indulgencia. Dat en la vila de Caralps á 28 de juliol de 1543. Es lo original de la dita indulgencia en la Cort episcopal de la Seu de Urgell.

Item, lo Il-lm. Sr. D. Andreu Capella bisbe de Urgell, en un privilegi escrit en pergami, despatxat en la Seu de Urgell, als 22 de octubre de 1599 doná facultat al rector y cónsuls de Caralps pera erigir la confraria, sots títol é invocació de nostra Senyora de Núria; y concedeix y otorga 40 dias de perdó á tots los confreres de la dita Confraria, que en lo dia de la Nativitat de la Verge María, y en qualsevol de las

festivitats de nostra Senyora visitarán aquella santa Casa. Aquest privilegi está molt ben guardat en lo arxiu de Caralps.

Item, lo Il-lm. Sr. D. Pau Durán, bisbe de Urgell, á 28 de setembre del any 1637 concedí 40 dias de perdó y de indulgencia á tots los fiels cristians, que en qualsevol dia del any visitarán aquella santa capella de nostra Senyora de Núria, dient en ella cinch *Pare nostres* y cinch *Ave Marias*, per lo felís estat de la santa fe católica, y de la Iglesia romana y exaltació della, per la opressió del enemichs, y per la pau, concordia y unió dels prínceps cristians, extirpació de las heretgías, reducció dels heretges y conversió dels infiels. La copia de esta indulgencia está ben guardada en lo arxiu de la vila é iglesia de Caralps.

Ab estos tan senyalats favors de Pontífices y Prelats de la santa mare Iglesia, está adornada aquella sagrada capella y santa casa de nostra Senyora de Núria; que, quant no fos pera visitar aquella venerable y tan miraculosa imatge de la puríssima Verge María; sols per guanyar tan

inestimables y richs tresors per nostras ànimas, podrian tots los fiels cristians donar per ben empleats los passos de anar á aquell sant lloch. Pero jas veu que lo principal motiu de anar los cristians á aquellas tan ásperas montanyas, es la adoració y devoció á la sacratíssima Verge María, que ella es la pedra iman que atrau los cors dels seus devots pera que la vajan á visitar. Los perdons é indulgencias son los regalos ab que ella recompensa aquest treball als seus devots, y en particular als que se escriuhen á la sua confraría, que son soldats allistats baix la bandera desta divina Reyna y celestial Emperadora, de la qual, si sols mereixem serli esclaus, será sobrada ditxa nostra.

CAPÍTOL QUART.

DE UN PRIVILEGI REAL CONCEDIT Á ESTA SANTA
CASA DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA.

En lo any 1449 al 22 de novembre, estant en la molt lleal forta vila de Perpinyá la reyna D.ª María, reyna de Aragó, comp-

tessa de Barcelona y comtessa de Roselló y Cerdanya, maná despatxar un privilegi real en son nom y com á llochinenta general del sereníssim Rey marit seu, en favor de aquest sagrat santuari de Núria: en lo qual concedeix llicencia y facultat als pabordes, ó administradors de aquesta santa Casa, de poder anar á fer aplegas y acaptas generals per totas las terras de sos regnes; so es, en las ciutats, vilas y llochs, predicant y manifestant per medi de predicador ó al-trement los miracles que Deu nostre Senyor obra en aquella Capella, per medi é inter-cessió de aquesta sagrada imatge de la sua puríssima Mare.

Y mes doná llicencia als dits adminis-tradors, pera que en las ciutats, vilas y llochs de sos regnes, en las iglesias de aquellas tingan caixetas pera acaptar en los oficis divinals. Manant á tots los barons y oficials reals tingan baix de sa real custo-dia, amporen y defensen de tot gravámen é injuria, violencia ú ofensa als dits aple-gadors de dita santa Casa. Imposant molt graves penas, so es, de incórrer en sa real

desgracia, y de cinch cents florins de or de Aragón contra los que impedirán, detendrán, ó altrement molestarán, ó alguna violencia é injuria farán al dits aplegadors.

La sobredita Reyna en lo mateix dia y any, y baix las mateixas penas, maná despatxar altre privilegi en favor de dita santa Casa; en lo qual prohibeix y veda á tots aquells que tenen ramadas de bestiar en aquella montanya de Núria, lo passar las ditas ramadas per lo camí de la santa Capella, pera que no espallen aquell, y si lo espatlan, vol sian compel-lits á ferlo compóndrer á gastos dels tals delinqüents, porque sia conservat lo dit camí, pera que sens dificultat los pelegrins y devots pugan anar á visitar aquella santa Casa. Y mes concedeix facultat y licencia als dits pelegrins y devots, que anant á visitar aquella santa Casa, pugan portar las armas necessarias pera defensa de sas personas, sens que algun oficial real puga molestarlos.

De aquest privilegi se por inferir quánta estimació feren de aquest santuari de Nú-

ria los sereníssims reys de Aragó, los quals privilegis escrits en pergamí están molt ben guardats en lo arxiu de la vila de Calps.

BREVIS NARRATIO HISTORIAE
VIRGINIS MARIAE DE NURIA,

HEROICO CARMINE ILLUSTRATA.

Nurius est Portus, seu Mons, quò celsa Pyrene
 Aëra transgrediens, ad Coeli tollitur astra:
 Hunc tenet in medio Ceritania, uberrima tellus,
 Riparumque potens Vallis, quam flumina ditant.
 Hinc atque hinc vasti consurgunt aspera montis
 Saxa; sub umbroso dimanant littore limphae,
 Et biviis cingit tellurem candida Doris.
 Hic rapidis lucent gelidi de fontibus amnes,
 Tellurique comam praebent de fluctibus undae.
 Hinc Sicoris fluvius montis de vertice manat;
 Hinc fluit et Tysser, quibus et sapidissima maena
 Gignitur, ac magni concresecunt gurgite pisces.
 Fit bicolor buxus, roseo velamine picta
 (Quale suum monstrat cum Titan aequora linquit)
 Non secus ac laurus stridentia fulmina temnens.
 Hic aper in sylvis fulvus feritate litescit:
 Alipides saliunt cervi, pascuntque vireta;
 Hispidus est et ibix à curvis cornibus atrox;
 Hiliades olim, Panes, Satyrique bifformes
 Ducebant choreas (nec sum tibi vana loquutus);
 Nam multis Fauni saltantes undique visi,
 Terrentes pecudes, laceras de rupe cadentes.

At postquam Aegidius, Graecorum sanguine cretus,
 Hos coluit montes coelesti accensus amore;
 Non querulos Panes video percurrere sylvas;
 Cornifer inde fugit, Faunusque expellitur omnis,
 Omnia fugerunt extemplo monstra ferarum;
 Et locus hic semper castis se devote aris
 Christifera, et pulchris stipantur floribus arva:
 Saltantis caprae laetantur vallibus hoedi,
 Atque ovium teneris luctantur cornibus agni:
 Pingue solum frondet, pinguescunt lacte juvencae,
 Ac tandem butyris ditescunt horrea crassis:
 Vertice nam montis residet Sanctissima Virgo
 Nuria, quae montis, nomen, de nomine coepit.
 Hanc sacer Aegidius (cum factus cultor Eremitae)
 Virginis effigiem coelesti incude polivit,
 Occulitque solo, proprioque abscondit in antro.
 Aegidio haec sacro debentur pignora tanta:
 Nam saevire videns rabidos de more tyrannos,
 Orthodoxos contra miseros, tormenta minantes,
 Virgine praemonitus, deserta haec lictora liquit.

Interea Mauris regnum vastatur Iberum,
 Tum super expletas tercentum septuaginta
 Annorum series, furtim Genitricis Imago
 Delituit scopulis, madida tellure sepulta.
 At Pater Omnipotens in nos succensus amore,
 Iam caruisse videns homines diu sydere tanto,
 Non tulit has terras tanto privare Nitore:
 Quin potius, nostri aetherea miseratus ab arce,
 Virginis effigiem, lucis revocavit ad oras.

Ast ubi decrevit; foelici sorte ministrum
 Dalmatiae e Regno (quae est pars non cognita nostris)
 Delegit Sanctum, cui nomen forte Amadaeus;
 Deforet ut patriis tota triateride terris,
 Et latum legeret variis erroribus orbem;
 Donec ad optatos, quos dicunt Nuria, montes
 Sisteret, atque sacrum iuxta duo flumina templum

Conderet; ac coeli, terrae Dominacque dicaret;
Adforet ut cunctis venerandae Matris Imago.

Vix Amadaeus ibi sacratam struxerat aram;

Ingens cum è sylvis divino numine taurus

Venit ad ignotam speluncam, cespite tectam :

Hicque tenax bifidis scalpebat nocte dieque

Unguibus, et raucis mugitibus astra replebat.

Talia solliciti pastores signa videntes

Sydereum quidquam cognoscunt omen adesse :

Attamen accipites trepidant fortitudine saepè ;

Saepèque firmantur; dubii quandoque repugnant.

Iam tentare volunt, iamiam tentare recusant ;

Impulsi tandem, quae sint arcana, videre ;

Concussam terram fodiunt, antrumque recludunt,

Ecce vident totum coelesti lumine plenum :

Nam fulsit subitò coeli iubar, Optima Virgo,

Et circum latè insuetum diffudit odorem.

Tum verò ancipiti pastorum corda timore

Turbantur passim; sed qui praestantior alter,

Antrum introgressus, Genitricis corde salutat

Effigiem, Matremque Dei reverenter adorat.

Egressus rursus socio, populisque secundam

Exultans retulit divino numine sortem.

Hinc Proceres subeunt, plebis sociante caterva,

Arcanum reserant, cernunt (mirabile dictu)

Insolitos lucis radios diffundere solem;

Scilicet irradians Virgo, quae Virgo coruscat,

Non secus ac clarus splendet post nubila Phoebus.

O quas tunc voces! ô quae tunc gaudia terris!

Quos dabat accentus, misto inter gaudia risu,

Plebs! verum aurata fulgens in veste Sacerdos

Iam canus, iam maturo venerabilis aevo,

Cernuus effigiem foelici sorte recepit

Ex antro, in Templo, summoque decore locavit ;

Esset ut hic cunctis saeculis venerata futuris.

Extèmplò terras exclamat fama per omnes,

Quod monte in tali veneratur Nuria Virgo,
Quodque suo foveat materno pectore cunctos,
Qui pia tam castae referunt sua vota puellae.
Hic peregrinus adest, promissi munera solvens;
Huc venit accelerans gressus, qui claudus adibat.
Hic lumen recipit, fuerat qui lumine cassus.
Carceris hic rupit duri reprimentia ferri
Vincula, qui precibus meruit dissolvere nexu.
Sanguinolenta refert alius dum vulnera teli,
Virginis auxilio subito fit vulnere liber.
Proximus hic morti, vitae revocatur ad horas.
Quae fuerant olim steriles sine semine prolis,
Hinc gravidae redeunt, et pulchra prole parentes.
Haec steriles foetus Juno coelestis adimplet
Partubus. Hic laetos thalami deposite fructus,
Huc properate, nurus, nam Nuria Virgo fovebit;
Foetibus et duplis complebit viscera vestra.
Hic te exorantes Proceres, populique frequentant
Littore ab extremo, vitam sobolemque petentes.
Qui tamen est animi furor, ut praescribere tentem
Omnia, quae nobis haec Virgo Nuria praestat?
Lumina solis erunt haerentia verius undis,
Quàm tua devoto complectar carmine gesta:
Paucula sed retuli, nec ingrati labe silendo
Inficiar turpi, post tot gratissima dona.
Sume animos nostros, alti Regina Senatus;
Sisque, precor, cunctis devotis coelica Porta.

BREU NARRACIÓ

DE LA HISTORIA

DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA

en octavas catalanas.

Si escrivint los poetas vanas cosas,
 Lo favor de las Musas imploravan ;
 Per escriurer jo cosas portentosas,
 Y tals, que los gentils no adivinavan,
 Aquellas ja deixant per fabulosas,
 En las quals los infiels son fi posavan,
 Coneixent de ma vena la penuria ;
 A Vos invocaré, Verge de Núria.

Donaume, donchs, favor, ó Verge santa,
 Perque puga de Vos narrar la historia,
 Que admira prodigiosa, quant espanta
 Al infernal regne sa memoria :
 La gracia, que en Vos abunda tanta,
 Invoco pera fer al mon notoria
 La joya mes preciosa, que amagada
 Si fou per algun temps, es ja trobada.

Comenso en vostre nom, Verge molt pura,
 Y ab vostra ajuda á dir, com vos trobaren
 En una cova fonda, mes no obscura,
 Puig que del llum del cel se il·luminaren
 Los que ditxosament, ¡oh qué ventura!
 Vostra santa Imatge manifestaren,
 ¡Gran sort ! Puig sens fer á altre injuria,
 Es Imatge angelical esta de Núria.

Aquell filosof sant en lley cristiana,
 De llinatge real, vingut de Atenas,
 Nos portá vostra Imatge soberana,
 Patint per penitencia graves penas,

Deixant la Imatge, creu, olla y campana,
 En esta santa terra, ahont apenas
 De fullas, herbas y raelvivia,
 Com un Àngel, orant de nit y dia.

Corria lo any setcents, que felis era,
 Quant de Atenas vingué á fer penitencia
 En esta terra nostra, en tal manera,
 Que curava la gent de gran dolencia;
 Nol danyava el senglá ó bestia fera,
 Antes venen á ferli obediencia;
 Que los siervos de Deu per dret mereixen
 Quels respecten los bruts, puig los serveixen.

Mes quant veu que la gent tant acudia,
 Venint en aquest lloch per visitarlo
 Desde Extremadura y de Andalusia,
 Pensa que lo dimoni vol tentarlo
 De vanagloria, ó de la hipocresia:
 Sens poder son intent may destorbarlo,
 Desampara aquest lloch deixant ufana
 Esta terra ab la Imatge soberana.

Trescents setanta sis anys baix de la terra
 Estigué est tresor sens descobrirse;
 Passá dels Sarracens la ferós guerra,
 Fins que de tots los llochs pogué expel-lirse.
 Volent fer Deu dítxosa aquesta serra,
 Del medi de Amadeu volgué servirse,
 Revelantli tresor é Imatge santa,
 Per la qual vuy tenim riquesa tanta.

De Deu fou enviat per est efecte
 Desde una terra incógnita y extranya
 Aquest Amadeu sant, perque ab efecte
 Descubris lo tresor desta montanya:
 De la idolatria ell no era infecte;
 Ans molt amich de Deu; y aixi en Espanya
 Vingué ab las entresenyas de Deu dadas
 De pedra blanca, y duas fonts geladas.

En havent ell trobat lo que cercava,
 Donà gracias á Deu, besant la terra,
 Là qual ab vivas llágrimas regava,
 Dient : ¡ Oh ditxós port ! ¡ Ditxosa serra !
 Y prenent una aixada, allí cavava,
 Sens contradirli algú, ni ferli guerra,
 Dient ell als pastors : O molt lloables,
 Que assi teniu tresors incomparables.

No son de or ni de plata las riquesas
 Que jous promet, que son de mes valía,
 Som enviat de Deu per tals empresas,
 Per descubrir tresors grans de **MARÍA** ;
 Assí están, cercau estas grandesas,
 No pareu may, pastors, de nit ni dia,
 Deu mana que fassau assi capella,
 Ahont rebréu mercés, tant dell com della.

Comensan los pastors ab gran prestesa
 Los uns á tallar bigas, pedra 'ls altres ;
 Los uns fan argamassa ab gran destresa,
 Altres de fonament fan parets altas,
 Tots se emplean en esta santa empresa,
 Tots procuran en que no hi haje faltas ;
 Si de Salomó lo temple fer podian,
 Es cert que tal y major lo farian.

Alli un altar decent edificaren
 Ab una capella no molt alta,
 Teúlás pera cubrirla no trobaren,
 Y aixi pera suplir aquesta falta
 Un drap de lli per cuberta hi posaren,
 Ab que la pluja tota fora salta ;
 Estant aixi algun any desta manera
 Cercant tresor del cel, com dit los era.

Alli tots los pastors se convocavan
 Á fer oració molt fervorosa ;
 Alguns de Gil beneyt se recordavan,
 Perque oiren dels vells esta tal cosa :

Mil cansons pastorils alli cantavan
 Per alabar á Maria gloriosa,
 Y de sant Gil semblants llaors ne deyan,
 Que dell trobar reliquia alguna creyan.

Gran miracle se mostrá en la capella,
 En la qual vol la Verge esser lloada,
 Perque venint dos jovens dintre della
 Hanla del drap de lli desmantelada:
 Partéixensel, ¡oh gran maravella!
 Que en lo mitj de una plassa senyalada
 Un núvol gran baixá, y dels dos mossos
 Lo un dells ne pren l' ayre, al qual fa trossos.

L' altre qui romangué tan sech estava,
 Que al fi mori en lo cap del vuyté dia,
 Confessant lo perquè Deu lo pagava,
 Per sacrilegi gran, que fet havia:
 Alli públicament lo confessava,
 Clamant á Deu perdó y també á Maria;
 Comensaren la gent molt á espantarse,
 Y la devoció á Maria á augmentarse.

Uns tres anys estigué de tal manera,
 Sens trobar lo quel Sant assenyalava,
 Nil tresor que per ell ans dit los era,
 Fins que del cel saberen hont estava
 La santa Imatge encara molt sencera,
 Reliquia que la gent tant desitjava,
 Per un toro, qui ab la pota escarva y toca
 Dessobre de una balma y forta roca.

Un toro molt ferós allí venia
 Sense senyal, mes alt que tots los altres,
 Aturantse en un lloch, y cada dia
 Mirant los pastors de parts mes altas,
 Veyan com ab la pota allá feria
 De una roca entorn, y que sens faltas,
 Ni discrepar un punt tots temps pegava
 Ab la pota en un lloch y alli gratava.

Apar que ab los senyals á tots los deya,
 Assi es la imatge santa de Maria,
 Cada dia en un lloch mateix se veyá,
 Y prest sens véurel mes desapareixia,
 Esser senyal del cel tothom se creya,
 Fins que dos pastors, que allí havia,
 Digueren : Mira al toro, com senyala,
 Anem, no hajam temor, no es cosa mala.

Anarent molt cuytats, y nol trobaren,
 Ab sos gayatos fort allí pegaren,
 Sols veren un gran clot en una roca.
 Vehent que retronava, lo altre toca,
 Dient : Assó es vuyt, allí cercaren
 Una aixada per fer allí una boca,
 Y cavant en la roca, un forat feren,
 Del qual gran resplandor eixir ne veren.

Espantats los pastors desta tal cosa,
 Ningú dells gosá entrar; si el cap posavan,
 Sentian gran fragancia y olorosa,
 Y entre si los dos se rahonavan,
 Dient : Cosa es del cel miraculosa,
 Mes de entrar dins la balma tots duptavan;
 Lo un mes atrevit, com se pot créurer,
 Diu : A Deu me encoman, assó vull véurer.

Entrá y veu la Imatge soberana,
 Ab una gran claror que de allí eixia,
 Una olla, una creu y una campana;
 Isqué ple de contento y de alegría,
 La cara té qual rosa molt galana,
 Y may perdé el color desde aquell dia;
 Contá á son company lo que allí estava,
 Lo qual del referit molt se espantava.

Corre mol prest, diu lo un, al poble avisa,
 Y al reverent primer capellá nostre,
 Que cosa vera, y no cosa de risa,
 Vingan veure el tresor que assi se mostra,

Que no es invenció, traje ó divisa,
 Véurerho tots, véshi, corre la posta,
 Y mentres quel poble á venir tarda,
 Jo restaré en est lloch pera fer guarda.

Al capellá y hermitá prest avisaren,
 Y est corrent vingué ab molta prestesa,
 Lo lloch y la balma santa li mostraren
 De llum molt resplendent y molt encesa;
 Esser molt ver trobá tot quant contaren,
 Y digué: Anau vosaltres sens peresa,
 Avisau á Caralps, que fins al alba
 Vull jo vetllar assí guardant la balma.

Restá allí lo hermitá, mes no gosava
 Entrar dins lo sant lloch, antes defora
 A la Verge de Núria saludava,
 Lo ofici resant de nostra Senyora,
 Ab llágrimas plorant, himnes cantava:
 Acudiren molta gent dins de una hora,
 Y tota aquella nit allí vetllaren,
 Tots junts himnes cantant la nit passaren.

De Ribes, de Caralps tots acudiren,
 Per véurer si era ver lo ques contava,
 Y trobant esser ver, de sos ulls miran
 Lo que lo pastoret denunciava;
 De la cova algun tant tots se retiran:
 Tothom desde un poch lluny se agenollava,
 Tenint consell al fi del que farian,
 Si á son bisbe primer avisarian.

Suplicant al prelat los don llicencia
 De tráurer la Imatge que han trobada,
 Per posarla en un lloch ab mes decencia.
 En rebent lo prelat tal embaixada,
 Concedeixla sens ferhi resistencia;
 Acudí molta gent allí aplegada,
 Per tres dias feren de casa ausencia,
 Y son oficial lo bisbé envia,
 Ab llicencia molt llarga y molt cumplida.

Tornan juntar consell dels que allí estavan ,
 Del sacerdot qui en la balma entraria ;
 Perque á la veritat tots recusavan ,
 Cada qual per indigne se tenia ;
 Feren per assó las sorts, son nom posavan ,
 Que entrás aquell al qual la sort diria :
 Digué la sort á un vell y sant prebere ,
 Que rector de Caralps las horas era.

Lo bon vell temorós vol confessarse
 Antes de entrar y fer tal exercici ;
 Comensá per tal acte á preparar-se ,
 Y de sa conciencia fer judici ;
 Després en oració vol retirarse ,
 Donant de sa virtut molt gran indici ;
 Finalment entrant dins de la balma ,
 Trobá de Jericó la flor, de Cadés palma.

Algun quart estigué postrat per terra
 Allí dintre devant la Imatge santa ,
 La qual riquesa tanta en si encerra ,
 Y tota resplandor, y ab olor tanta ,
 Que la sentian ja desde la serra ;
 Y prenentla en sos brassos himnes canta ,
 Diuhen vehentla tots ab santa furia :
 Lloada siau Vos , Verge de Núria.

Los uns ploran y cantan de alegria ,
 Altres pegantse als pits ab gran prestesa
 Diuhen : Indignes som , Verge Maria ,
 Que donada ans hajau tanta riquesa :
 ¡ Oh alegre ! oh molt ditxos ! oh molt sant dial !
 Als vuyt de setembre sou esta empresa ,
 En lo qual foreu , Verge , al mon donada ,
 Y en aquest lloch molt sant també trobada.

Lo any mil setanta sis llavors corria ,
 Quant Deu nos feu mercé que fos trobada
 Vostra Imatge en est lloch , Verge Maria ,
 En la balma ditxosa senyalada :

Acompanyada, donchs, de clerecia,
 Y de tots los demés acompanyada,
 En un alt tabernacle la posaren
 Los sacerdots, y en muscles la portaren.

Aixis trabá y no poca diferencia,
 Perque los de Caralps la demanavan,
 Dient, que allí estaria ab mes decencia:
 Lo hermitá y los altres repugnaren,
 Ab grans protestás feyan resistencia,
 Los uns requesta als altres presentavan,
 Lo hermitá per si formava injuria,
 Puig diu li llevan lo ques trobá en Núria.

Prevalgueren los vots, perque mes eran
 Los de Caralps, en fi la portaren,
 Y ab professó molt llarga, que tots feren,
 Fins á la Creu den Ribes arribaren;
 En lo qual lloch un gran miracle veren,
 Que aquell lloch avant mes no passaren,
 Ni los que van devant, nils qui seguien
 Passar de allí al devant ja mes podian.

Algun pecat es nostre, tots digueren,
 Ea, no passe algú sens confessarse:
 Del oficial llicencia obtingueren
 Los sacerdots que allí poden trobarse;
 Tres horas en est lloch se detingueren
 Prometent en sa vida esmenarse:
 Provan altra vegada avant passarla,
 Mes forsa fou al fi, de allí deixarla.

Digué lo hermitá: ¡Oh gran clemencia!
 ¿No veuhem lo miracle ja á la clara?
 No hi ha perquè fer ja mes resistencia
 Al alt voler de Deu y de sa Mare:
 Tingam tots en tornar de aquí paciencia,
 Puig la Verge ab miracle nos declara
 Que ella es servida estar en la capella
 Que maná edificar ja Deu per ella.

336 NARRACIÓ DE LA HIST. DE N. S. DE NÚRIA.

La gent va tornar atrás molt espantada,
Fins que la santa Imatge allí arribaren,
En la capella que està edificada ;
Demunt de un sant altar la col·locaren ,
En lo qual vuy en dia está posada ;
Molts dells aquella nit allí vetllaren ,
Y ab lluminaria gran y ab alegria
Convertiren la nit ab molt clar dia.

NOVENA

À MARIA SANTÍSSIMA DE NÚRIA.

NOS D. D. JOSEPH CAIXAL Y ESTRADÉ,

PER LA GRACIA DE DEU Y DE LA SANTA SEDE APOSTÓLICA
BISBE DE URGELL, DELEGAT APOSTÓLICH DEL ABADIAT
DE GERRI, *nullius Dioecesis*, Y DEL PABORDAT DE MUR;
PRÍNCEP SOBERÁ DE LAS VALLS DE ANDORRA, DEL CON-
SELL DE SA MAGESTAT CATÓLICA, ETC., ETC.

Habem llegit ab mol gust la hermosa novena de la Mare de Deu de Núrria é instrucció important que la segueix, que ha compost lo molt Il-lustre Senyor D. D. Benet Vilamitjana, Pbre. y Canonge Magistral de esta nostra Santa Iglesia Catedral de Urgell ¹, y no sols donam nostre permís perque pugá imprimirse, per no contenir res que sia contrari á nostra santa fe y costums cristianas, sino que la recomanám á tots nostres diocesans, encarregantlos que procurin ferla ab lo esperit que la ha dictat, y que visiten lo Santuari de Nostra Senyora de Núrria y demés, observant las cinch advertencias que al fi de ella encontrarán.

Dadas en nostre Palaci episcopal de Urgell als vint y vuyt dias del mes de maig de mil vuyt cents cincuenta y vuyt.

JOSEPH, Bisbe de Urgell.

Per manament de S. S. I. lo Bisbe mon Senyor,

RAMON BALAGUER. Pbre. Secretari.

¹ Ara digníssim Bisbe de Tortosa: 1854.

PROLECH.

Meditar los misteris de la Mare de Deu, publicar las suas glorias y cantar las suas alabansas, es sens dupte una ocupació molt digna ; però ningú deu pararse aquí si aspira á meréixer lo títol de devot seu, y los favors que als tals ella dispensa. María, com tot, fins lo mes alt y misteriós de nostra santa Religió, se nos ha revelat per un fi moral. Á María no solament se la ha de admirar y alabar, se la ha principalment de imitar ; ni sens ha donat exclusivament com una protectora y advocada, sens ha donat també com un *modelo*. Es veritat que eix modelo es de una gran perfecció, però mes perfet es son Fill Cristo Jesús, y no obstant ell nos diu que aprenem de ell, *Discite à me* : mes perfet es lo Pare celestial, y no obstant sens mana que treballe en la nostra perfecció tenint á la vista la sua : *Estote perfecti sicut Pater vester celestis perfectus est*. Y tota la vida cristiana ¿té altre objecte ni aspira á altre resultat que á refer en nosaltres la imatge de la Trinitat beatíssima, tan fea y malparada

per la culpa, y á anyadirli cada dia nous y mes delicats tochs?

Es, donchs, menester que imitem á María, encara que no nos sia dat alcansar la perfecció del modelo : eixa es la millor gloria que li podem donar, y lo mes gananciós negoci que podem fer. Los fills son la gloria de la mare ; però los que no fan las obras de María no son fills seus, diu sant Pere Crisólogo : *Qui Genitricis non facit opera, negat genus*. Y ¿qué mes ventatjós que podernos presentar ab lo títol de fills á interessar las suas entranyas maternals? *Mostrauvos mare*, li deya un : *Móstrat tú fill*, li contestá María. — Felisment tothom té que imitar en María; y no solament per respecte á las virtuts comunas, sinó fins respecte á las propias del estat de cada qual.

Baix lo punt de vista de la imitació de la Mare de Deu se ha escrit la present *Novena*. No hi falta la consideració de las suas grandesas, antes al contrari, ellas serveixen per fer ressaltar millor los rasgos imitables del modelo ; tan cert es que las glorias de María, á manera de las del seu divino Fill, son prendas de nostra salut. — Vulla Deu per los mérits de la sua santíssima Mare que no sia inútil lo treball.

NOVENA.

Inspice et fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.

Mira y obra conforme al MODELO que se te ha mostrat en la montanya.

(*Exod. cap. xxv, v. 40*).

Tots los dias, devant de una imatge de María Santíssima de Núria, de genolls y fet devotament lo senyal de la creu, se farà la següent

PREPARACIÓ.

Crech , Deu meu , que estau aquí present, y vos adoro ab lo mes profundo respecte... Me regonesch indigne de estar en vostra presencia, y confesso que per los meus pecats meresch estar en lo infern... Me pesa de haberlos comés, y per los mérits de la preciosíssima sanch de vostre Fill y per la intercessió de la sua santíssima Mare vos demano humilment perdó y gracia per fer esta novena , per gloria vostra y de María santíssima de Núria, y be espiritual de la mia ánima. Amen.

Seguirá immediatament la lectura corresponent al dia, la meditació y la oració propia, se resarán nou *Ave Marias* á nostra Senyora de Núria, y se conclourá ab la següent

ORACIÓ.

Digníssima Mare de Deu y amantíssima Mare mia, que baix la gloriosa invocació de Núria mostrau tots los dias lo poder del vostre valiment y la grandesa de vostra bondat, dispensant tot género de favors á vostres devots, dignauvos fer eficás la petició que vos acabo de dirigir, y alcansau-me la gracia especial que intento lograr ab esta novena, si ha de ser per gloria de Deu, honor del vostre nom y profit de la mia ánima. Amen.

Los goigs.

Dia primer.

LA IMMACULADA.

LECTURA.

1. María es la única entre las puras criaturas que no ha contret lo pecat de Adam. Lo enemich no se atreví á posar

sobre ella la sua ma immunda. Deu la posseí desde lo primer albor de la sua vida. Lo Pare habia dit que la sua Primogénita fos pura, y ho fou com lo respir de la sua boca; lo Fill la ungi ab la sua sanch derramada desdel principi del mon, y la culpa espantada no se gosá acercar; lo Esperit Sant la elegí entre mil y li digué: *Tota hermosa ets y sens taca*: y ho fou. María fou immaculada en la sua concepció. Lo Evangeli la anomena *concebuda en gracia*¹; los sants Pares la ensenyan immune de pecat; los fiels aixís ho han cregut, y la Iglesia ha, en fi, sellat eixa creencia ab una definició solemne.—Jo crech ¡oh María! vostra immaculada Concepció, y exercitaré sovint eixa fe ab la usual salutació: *Ave María puríssima*.

2. Si lo privilegi de la Concepció immaculada es singular, es també lo mes estimat de María. Desde luego deuen dei-

¹ Eixa es, segons la propietat de la llengua grega, la significació del text de sant Lluch, (cap. 1, v. 28): *Ave gratia plena*. (Orígenes, *Hom. 6 in Lucam*).

xarse á part los dons, de que se habia mostrat tan lliberal la naturalesa, reunits y elevats á la mes alta perfecció, lo ser del llinatge real de David, y lo estar emparentada ab la venerable classe sacerdotal. Entre ser immaculada y ser Mare de Deu, María hauria optat per lo primer. Lo no ser Mare de Deu se hauria compost molt be ab la sua humilitat profunda ; però lo dany de ser enemiga de Deu, ni un sol instant, no lo hauria cregut recompensat ab todas las excel-lencias del cel y de la terra. — ¿Qué es lo que jo mes estimo? ¿Ser cristiá, la gracia, la virtud, ó lo ser rich, sabi, noble? ¿Qué val la riqueza, la ciencia, la noblesa al que es enemich de Deu?

3. Á la Concepció immaculada de la Mare de Deu era consegüent la confirmació en gracia. Per eixa part María estigué ben assegurada ; però ningú hauria dit sinó que debia témer los mateixos perills que nosaltres. Lo Pare sant Ambrós nos la descriu rodejantse de todas las precaucions contra la tentació : silenci, retiro, treball, mortificació, oració, formavan la hermosa

tela de la sua vigilant vida. Com aborria al pecat immensament, abressava ab diligencia tot lo que li era contrari. — ¡Y jo no fas res de tot aixó! No me recelo dels perills que venen á buscarme, ¡fins los busco! En avant ho faré tot al revés...

ORACIÓ.

¡Immaculada María! jo alabo y dono gracias á la beatíssima Trinitat que, per los mérits de Jesucrist vostre Fill, vos ha preservat de la culpa original, y vos felicito per tan hermós privilegi, y per ell vos suplico me alcanseu del Senyor que aprecie únicament la sua gracia, y que fuges que la mort tot lo que pot ocasionarme la sua perdua. Amen.

Dia segon.

LA FILLA.

LECTURA.

1. Antes que fills de nostres pares som fills de Deu, y Deu, de qui ho havem rebut tot, ha de ser lo fi de tota nostra vida.

Ho fou de Maria perfectament. Maria may tingué ningun pensament que no fos encaminat á Deu ; tots sos desitjs foren que se fes la sua voluntat ; esta era lo nort de tota la sua conducta. Per aixó las ordes del cel la trobaren sempre prompta : bastávali saberlas per baixar lo cap ab filial sumissió y cumplirlas. — ¿Quína voluntat fas jo, la de Deu ó la mia, sobre tot quant la sensualitat ó lo amor propi repugnan ? ¿Qué me respon la conciencia ? ¿vas be ? ¿puch continuar sens escrúpol ?

2. Després de Deu son los pares sos representants en la familia. Molts dels principals beneficis de Deu nos han vingut per conducto dels pares. Deu nos mana honrarlos, y Maria may faltá á eixa deliciosa obligació. En los primers anys las suas graciás infantils eran lo contento de Joaquim y Anna ; en lo retiro del temple ho era la sua memoria : may saltaren á Joaquim y Anna las atencions y los consols de la sua digna filla : ausent ó present, fou sempre per ells lo que devia. May los fou motiu del mes leve disgust, may degué re-

péndrerse ni una mirada menos atenta, diu sant Ambrós. *Quando vel vultu laesit parentes?*—¿Cóm me comporto jo ab los pares? ¿cóm me he comportat? en paraulas? en obras? y ¿ab los demés superiors? ¿tenen uns y altres motius de estar satisfets de la mia conducta?

3. Los pares han estat los medis de que Deu se ha valgut per posarnos en lo mon; però ell mateix es qui ha determinat la nostra vocació en ell. Los bons pares, com los de María, may se opan a la vocació divina de sos fills; però en tot cas primer es obeir a Deu que als homens. La millor diligencia per acertar es la práctica constant de la virtud. ¡Ah! aixís era com María anava preparant, sens saberho, la morada del Fill de Deu. Ella, en la sua humilitat, pensava prepararse per ser la esclava del Senyor, però lo Senyor la elegia per Mare. —¿Cóm me dispojo jo per péndrer estat? ¿cóm me he disposat per lo que ja tinch? ¡Ah! no me he disposat en manera alguna. Hi he entrat sens pensar lo que feya, portat del interés, de la pas-

sió. ¿Cóm remediari eix desacert? Treballaré en adquirir las virtuts propias del estat en que me trobo.

ORACIÓ.

¡Oh María! la mes sumissa de las criaturas á la voluntat de Deu, la mes obsequiosa de las fillas y la mes fiel á la divina vocació, jo vos prenc per modelo, y propono no resistir may á las disposicions del cel, ser dócil á las de mos superiors, que son lo medi mes segur per conéixer las divinas, y treballar ab empenyo en cumplir y perfeccionar la mia vocació. Jo imploro per eix fi lo vostre auxili, y del Senyor lo perdó de las faltas que he comés en eix particular. Amen.

Dia tercer.

LA DONSELLA.

LECTURA.

1. Lo contacte ab lo mon es lo gran perill de las donsellas y de tot lo jovent.

Llansarse sens discreció en mitj del mon es de segur pérdrer primer lo esperit, luego lo sant temor de Deu : allí ab los sentits se derrama lo cor. ¡ Quántas donsellas han surtit innocents de casa, y han tornat escandalisadas y pervertidas de la reunió, del passeig, de la diversió! María fou sempre molt retirada. Ja Isaías la anomená *la escondida* (Alma), y ho fou desde la sua infancia en lo temple. En casa ho era tot lo possible. Quant surt fora, diu lo Evangeli, no se deté : *Abiit cum festinatione* ; y sant Ambrós anyadeix que non surtia sinó per anar á la junta dels fiels, y sempre acompanyada : *Prodire domo nescia, nisi cum ad Ecclesiam conveniret, et hoc ipsum cum parentibus et propinquis.* — ¡ Ay ! jo ho he fet al revés. He mirat la mia casa com una presó, y lo retiro com una esclavitut. No he gustat sino del bullici del mon, y allí los meus ulls me han robat la mia ánima, y la mort me ha entrat per los sentits. Ho ploraré y esmenaré.

2. Una de las primeras virtuts de las donsellas es la modestia, y nostra Donsella

fou modestíssima. Sant Ambrós fa lo retrato de la modestia fent lo de María. « Era, diu, verge de cos y de ánima; era humil de cor, enemiga de la jactancia; en lo parlar parca, grave y tímida. May doná una mirada ofensiva; may pronunciá una paraula desatenta; may feu una acció descomposta. Lo seu gest no era afeminat, ni lo seu pas disolut, ni lo seu parlar altiu. Lo exterior de María era la expressió mes cabal de la sua ánima hermosíssima, y la mateixa figura de la bondat. » Era mes modesta que Rebeca devant de Isaac, mes que Abigail devant de David. Y era modesta en públich y en lo secret del seu oratori; modesta en presencia dels homens y en presencia de Deu. Lo Ángel que li portá la embaixada de part de Deu quedá pasmat de tanta modestia; y la modestia era la que havia cautivat al Verb, perque la modestia es lo reflexo de la humilitat y de la castedat. — ¡Ay! Quant me comparo á María me avergonyesch. Cert que lo que tinch en lo cor me surt per la boca y en tot lo exterior... ¿Cóm he de ser modest si

no tinch humilitat ni virtut ninguna? Per aquí comensaré la mia reforma.

3. La pietat y la juventut ¡qué hermosa unió! Una donsellia pia y devota es lo encant de Deu, dels Ángels y dels homens. ¡Quán tiernament devota fou María! ¡Quí mes prompte que ella en consagrarse á Deu! ¡Quí mes diligent en las obras del seu servey! Las parets del temple y la humilitat de nostra Donsella no bastaren á ocultar lo fervor de las oracions y suspirs que dirigia á Deu. Lo olor de las suas virtuts se difundia al rodador, y se feya percibir de quants se li acercavan. Brillava, diu sant Geroni, entre las demás verges, com lo diamant entre totas las pedras preciosas; y los sacerdots la miravan com lo millor adorno de la casa santa, y no passavan cerca de ella sens beneirla. — ¿Era jo devot quant jove? ¿ho só? ¡Oh! jo me burlava dels devots; los mirava com uns ximpls y los murmurava. Ja coneixia lo preu de la devoció, interiorment la amava, però seguia lo corrent del mon... ¿Continuaré?

ORACIÓ.

¡ Oh María ! la mes retirada y modesta de las donsellas, cuydadosa únicament de compláurer á Deu que se deixa trobar en la soledat, jo vos suplico que me alcanseu lo esperit de devoció y un gran amor al retiro, perque llibre de las mundanas distraccions y ocupantme tot en Deu , repare lotemps mal empleat , y assegure lo divino agrado y la mia salvació. Amen.

Dia quart.

LA DESPOSADA.

LECTURA.

1. María estava consagrada á Deu ab lo vot de perpetua virginitat, y res degué, de consegüent, alarmarla tant com oir que se li proposava lo matrimoni. Era no obstant convenient, diu sant Tomás , que lo contragués, ni faltava á Deu medi per posar á salvo en lo matrimoni la virginitat de la que havia de ser Mare sua. De la divina Providencia fou disposició que los seus

desitjs de permanéixer soltera no fossen atesos, y María se vegé en la necessitat de deixar tot lo assumpto en mans de Deu y acceptar un espós. Però ¿qué espós? Joseph no fou sino un protector, un pare y un custodi fiel de la sua castedat. María, donant la sua ma al *Just* que lo cel li tenia destinat, conservá il-lés lo seu vol, y tingué lo mérit de la obediencia. — ¡Quánt millor hauria jo fet si me hagués deixat governar per los superiors y seguir la sua voluntat, especialment en los casos duptosos! La obediencia es lo camí segur, la propia voluntat es molt perillosa. ¿Continuaré fentla?

2. May hi ha hagut donsenlla millor preparada per lo estat del matrimoni que María. Pia, prudent, sumissa, laboriosa, castíssima fins en sos mes ocults pensaments y afectes, tenia tot lo que constitueix una perfecta esposa. Ella no portava á Joseph un cor gastat per lo amor mundá, ni dissipat per locas vanitats. La sua preparació fou la oració fervorosa y humil, la total entrega de sí á Deu, y lo exercici de totas

las virtuts. ¡ Ah ! á una esposa tan santa no li podia tocar sino un espós *sant sens igual*. — ¿ Qué esposos han de tocar á nostras donsellas , que se preparan al matrimoni ab balls , festeigs , vanitats , desenvoltura y escándols ? ¿ Quín acert han de tenir en la elecció de estat los que gastan la juventut en disoluciones ?

3. Com havia estat la preparació , aixís fou la vida de María en lo matrimoni. May se han vist uns casats com aquells. Allí no se tractava sinó de compláurerse mutuament y de compláurer los dos á Deu. La casa dels dos Esposos era una imatge del cel ; allí may se turbá la pau , ni se alterá la armonía , ni se disminuí lo mutuo amor. Lo Esperit Sant havia format aquell vincle , y lo Esperit Sant lo mantenía intacte. Ells per sa part hi cooperavan. Cert que allí no hi havia mal geni que sufrir , ni ofensas que dissimular , però lo que era lo un capás de fer en favor del altre ho ensenya be la determinació que prengué Joseph quant , no manifestantli Deu lo misteri de María , tingué que passar per la mes dura prova

en que pot trobarse un espós. — Casats, mireu lo vostre modelo y apreneu, y apren- gam tots á viurer com correspon á nostre estat.

ORACIÓ.

¡Oh María! que no tenint altra mira que agradar á Deu y santificarvos cada dia mes, estiguereu sempre preparada y prompte per concórrer als seus altíssims desig- nis, y aixís com haviau estat perfecta don- sella foreu perfectíssima esposa, alcansaume que honre ab las virtuts mes propias lo estat en que me encontro, y corresponga aixís á la divina voluntat y obre la mia salva- ció. Amen.

Dia quint.

LA MARE VERGE.

LECTURA.

1. Ser mare y ser verge es un privi- legi tan especial de María, que no lo ha tingut ni lo tindrà ninguna altra dona. Pe- ró aixó es perque no hi ha hagut ni hi

haurá altra Mare de Deu. Així com lo Pare etern engendrà desde la eternitat al seu Unigénit y sens detriment de la sua augusta persona li comunicá la divina naturalesa; aixís María, per virtut del Esperit Sant, concebí y parí en lo temps al Unigénit del Pare, vestit de nostra mortalitat, sens dany, sinó ab augment de la sua integritat virginal. Mirau á qué altura elevá á María la divina maternitat. ¿Quí com Deu? Però després de Deu ¿quí com María?— Jo me pasmo en vista de tanta grandesa ¡oh María! y me postro devant de Vos. La gracia de Deu vos ha elevat sobre tolas las puras criaturas, però la vostra fiel correspondencia no mereixia menos. — ¿Cóm es que jo me arrastro en lo fondo de la mia miseria? La gracia nom falta, ¿qué donchs me falta?

2. Lo Pare ha donat tot son poder al Fill: ¡ah! lo Fill no escassejaria lo poder á la Mare. *Quod Deus imperio, tu prece, Virgo, potes.* Tot ho pot la Mare de Deu. Los Ángels del cel están atents á una senya sua y son los portadors de las suas voluntats; lo dimoni se remou, brama y se de-

sespera baix son peu, y á son pesar publica que ella es la que li ha xafat lo cap: *Ipsa conteret caput tuum*. Y ¿qué no pot María en la terra? ¡Ah! sobre tot pot arrancar als pecadors de la culpa y reconciliarlos ab Deu. Eix es lo poder característich de la Mare del Redemptor. — Veus aquí un pecador, Senyora; allargauli la vostra ma poderosa, y conduiulo Vos mateixa als peus de vostre divino Fill.

3. Deu ha fet tan poderosa á María per respecte á nosaltres; perque nosaltres som tan necessitats, per aixó María té tan poder. Todas las glorias de María conflueixen aquí; la sua rahó vé á encontrarse en la nostra miseria, perque sens esta ni lo Fill de Deu, segons sant Tomás, se hauria fet home, ni de consegüent María fora estat Mare sua. De aquí es que Deu li doná un amor envers nosaltres igual al poder. ¡Oh, quín amor lo de María! ¡Amor de Mare ab los encants de amor de Verge! ¿Qui es capás de dir lo amor quens té María? ¿Qui no ho esperarà tot de ella? Pot tot lo que vol, y tot ho vol per nosaltres. — Senyora,

aquí vos porto tot lo feix de las mias miserias; Vos las heu de remediar. Podeu, ¿ no voldriau? Sí, voleu, porque me amau.

ORACIÓ.

¡Oh María! jo vos felicito per la dignitat incomparable de Mare digníssima del Fill de Deu y per lo privilegi sens igual de Verge puríssima, y acudo desde luego á ampararme baix vostra sombra poderosa. Jo sé que no me repel·liréu, porque me amau, y que baix vostre manto trobaré auxili y defensa, salut y vida verdadera. Amen.

Dia sisé.

LA DOLOROSA.

LECTURA.

1. María fou en tota propietat Mare de dolors. La sua corona de bodas fou una corona de espinas, y las primeras alegrías maternals lo principi de un martiri de trenta tres anys. Y ¿ quin martiri? No era lo martiri del ferro, ni lo martiri del foch,

ni ningun dels martiris que inventaren los tirans y toleraren los mártirs y acaban ab la mort: era lo martiri del amor, fort com la mort, mes fort que la mort, consumat ab lo espectacle del Calvari. Jesús, son Fill, son Deu, son amor, es lo dolor seu, dolor sens interrupció, dolor sens alivio, dolor verdaderament portentós, que atormenta y no mata: *mirabiliter me crucias...* — ¡María sufreix! ¡quánt sufreix! y ¿rehusaré jo sufrir? ¡Ay dels que no tenen que sufrir! Las penas de la vida son prendas del amor de Deu.

2. Dir que María sufri ab resignació es dir poch; sufri voluntariament, sufri per elecció, sufri per amor. María se sembla, quant es possible, á Jesús. Quant lo Pare celestial demana una víctima, lo Fill, á impuls del seu immens amor, diu: *Aquí estich: Ecce venio. Aquí está la esclava del Senyor*, diu María requerida per vestir de nostra mortalitat á la Víctima... Mireulos en lo Calvari, á Jesús sobre lo altar, á María al peu de ell. Com Jesús, no desplega María los llavis per proferir ni una sola

queixa: ni en ella veuréu llàgrimas, sino llamaradas de amor; veuréu la actitud sublime del sacrificador, no los desmayos de la debilitat: *Stantem lego, flentem non lego.* (Sant Ambrós). — Divina Senyora, alcanseme resignació en las mias penas. Jo vull patir per Jesús y com Vos. Besaré la ma quem aflagasca, y en lloch de impacientarme, alsaré los ulls al cel y diré: *Ell es lo Senyor, fassa lo que sia de son agrado.*

3. Los dolors de María no foren estérils, eran los dolors de la mare en nostre part espiritual. Sí, som los fills dels dolors de María que al peu de la creu de Jesús nos doná á llum á la vida de la gracia. Per aixó lo divino Pacient, designantnos en la persona de Joan, li deya: *Veus aquí lo vostre Fill.* María parí á Jesús sens ningun dolor, puig, sent lo Sant per essencia, la maledicció fulminada contra Eva no alcançava eix part; però á nosaltres nos parí ab dolors acerbíssims, porque paria pecadors. Lo pecat, á un temps, matava á Jesús y atormentava á María. ¡Qué mal tan horrendo es! — Jo vos acompanyo ¡oh María!

en vostres dolors, y vos dono gracias per haverlos sufert per mí. Proposo acompanyarvos en ells, sufrint ab paciencia las penas que Deu me envie.

ORACIÓ.

¡Oh María! la mes santa de las verges y la mes afligida de las mares, jo só la causa funesta de vostres dolors. Ho sento en la ánima, y en justa recompensa vos vull acompanyar en ells, sufrint ab resignació y amor las penas de esta vida. Amen.

Dia seté.

LA DESOLADA.

LECTURA.

1. Considerem la desolación en que quedá María després de mort y sepultat lo seu Fill. La vista de Jesús infant, adult, predicant, fent miracles, la havia estat atormentant trenta tres anys, porque veyá ja venir la passió y la creu: lo espectáculo cruent del Calvari aumentá, quant no se pot dir, lo torment. Però entre tant torment

se destilava encara alguna gota de consol en son cor, perque ¿quí pot estar en presencia de Jesús, fins ensangrentat y mort, sens consolarse? En est trist lance María quedá sola ab la sua resignació. ¿Qué podia suplir la ausencia de Jesús? Seguramente que 'l Pare celestial no apartá de ella la sua especialíssima protecció, però deixá que la tribulació la rodejás, la embestís y se apoderás de tota ella: *Posuit me desolatam, tota die moerore confectam.* — Quant la Reyna dels Sants es tan atribulada, ¿poden los pecadors prométrese constants felicitats? Y ¿será tan mala la tribulació? Lo mal es la falta de resignació y paciencia...

2. Pujantsen Jesús al cel, no sen portá á María. No era hora. La tórtola havia de fer oir per mes temps en la terra los seus gemechs. ¿Quién podrá explicarlos? ¡Ay de mí, cómo se prolonga lo meu desterro! *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est!* ¡Ay de mí! ¡ay de mí! Eixa era la amorosa queixa que dirigia perpetuament al cel María. ¿Heu vist com lo ferro está im-

pacient per unirse ab lo iman? com la pedra se precipita al centro? Aixís la ánima de María forsejaba per volar á unirse á son Fill. Los llassos de la vida la detenian, però entre tant creixian los seus mérits, y lo ardor de la caritat purificáva mes y mes aquell hermós cor en que may hi havia hagut mácula. — ¿Estich jo preparat, com María, per surtir de aquest mon? ¿Me fastidian las cosas terrenas? ¿Son las celestials las únicas que estimo y á que aspiro? ¿Qué me contesta la conciencia?

3. Fou especial providencia que María quedás en est mon després de la ascensió de Jesús. La Iglesia tierna necessitava cuydados maternals. ¿Quí los habia de dispensar sino María? María ab las suas oracions, ab los seus exemples, ab la sua sabiduría, la sostenia, la edificava, la instruia. Ella inspirava als Evangelistas, ensenyava als Apóstols, consolava als fiels. Si hi havia duptes, ella los dissipava (*Rupert.*); si disputas, ella las decidia (*A Lap.*); si se necessitava consell, ella lo donava (*Dexter.*). Ella venia á ser com lo vicari de son Fill,

la primera columna de la fe, y en las cosas grans que lo Senyor havia obrat en ella, la prova vivent y sensible de la humanitat y divinitat de Jesús, y de consegüent de la veritat de la Religió y del carácter diví de la Iglesia. — Adorem ab María la divina Providencia, y deixem que Deu fassa de nosaltres lo que vulga. Senyor, si voleu que visca, viuré; moriré si voleu que mori; pero viu ó mort vull sempre amarvos.

ORACIÓ.

¡Oh María! que vos conformareu tan fielment als designis de Deu, que no buscareu sinó fer sempre la sua santíssima voluntat, y que aixís no sols augmentareu de continuo lo caudal de vostres mérits, sinó també meresquereu cooperar al sosteniment y extensió de la sua Iglesia; vos suplico que encamineu, segons Deu, la mia vida, y feu que me deixe sempre portar de la sua vigilant providencia. Amen.

Dia octau.**LA GLORIOSA.**

LECTURA.

1. Cumplerts los divins designis sobre la permanencia de María en lo mon, lo Seynor la cridá á sí y á la participació del premi que tenia merescut. Volgué no obstant que pagás son tribut á la mort, porque aixó *exigeix la condició de la humana naturalesa* (*Orat. Fest. Assumpt.*), porque fins en aqueix punt fos semblant á ell, y porque, passant eix tránsit, nos lo fes menos dur á nosaltres. Però aquella mort fou qual convenia á la que may havia estat esclava de la culpa y era digna Mare del Criador. Allí no hi hagué res de funest ni terrible. Fou un éxtasis de amor, un suspir envers lo cel, un cambi gananciós de vida, lo abrás últim y etern ab son Fll. ¡Ditxosa mort! mort sens dol, festa solemnisada ab las alabansas dels Apóstols y ab los himnes dels Àngels. — Qual es la vida, tal es la mort. ¡Ay! jo vull assegurar-me

una bona mort, portant bona vida. Y comensaré avuy mateix... *Nunc coepi.*

2. María morí verdaderament, però prompte triunfá de la mort, anticipantli son Fill, en atenció á la sua dignitat y mérits, la resurrecció, y trasladantla en cos y ánima á la patria celestial. ¡Oh, qui hagués pogut ser testimoni de aquella triunfal entrada! ¡Qui se hagués pogut mesclar entre las turbas benaventuradas per aplaudir y victorejar á la Senyora dels cels! Y ¡quina gloria tan gran gosa allí María! Inferior solament á la Trinitat beatíssima y á la sacratíssima Humanitat del Verb, superior á tots los Àngels y Sants, es la Reyna de la ciutat eterna y la que priva ab lo gran Rey. ¡Cóm se han mudat ¡oh Senyora! las penas y dolors passats! Jo vos felicito ab tofa la efusió del meu cor. — ¿Podré venir un dia á postrarme aquí, á vostres peus? Per ma part treballaré en copiar en mí las vstras virtuts, la humilitat, la paciència... Vos faréu lo demás.

3. La gloria de María no está limitada en lo cel; la canta també la terra. Ella ho

havia previst: *Beatam me dicent omnes generationes*: y totes las generacions li diuhen benaventurada, tot lo mon es lo teatro de las alabansas de María. La Iglesia extesa en totes parts predica lo seu nom junt ab lo nom de Jesús, al costat de la creu del Redemptor alsa la imatge de la sua amabilíssima Mare, y ab la fe de Cristo inspira en tots los cors lo amor y la devoció de María. ¡Gloria á María! amor á María, ara y per tots los sigles! Qui no ama á María, qui no glorifica á María, sia anatema. — Tindrè en lo cor y sovint en los llavis los noms santíssims de Jesús y de María, mentres viuré; y espero teníroshi en la mort y en lo cel.

ORACIÓ.

¡Oh María! que sou lo millor ornament del cel y la mes pura gloria de la Iglesia en la terra, la delicia dels Àngels y lo amor dels fiels; manteniu viva en nosaltres la vostra devoció y confiansa, distintiu dels verdaders cristians y prenda de salvació, perque després desta vida tingam la inefa-

ble ditxa de venir á cantar en lo cel las alabansas de vostre Fill y vostras. Amen.

Dia nové.

NÚRIA.

LECTURA.

1. Com certas flors aman desplegar las suas galas, ostentar los seus delicats colors y espargir las suas aromas lluny del ayre espés de la morada del home, aixís María, la mes hermosa flor de la gracia, sembla que té predilecció per los deserts. ¡Ah! en aquella atmósfera pura se contemplan segurament millor las suas bellas perfeccions y se percibeix mes fácilmente lo olor de las suas virtuts. ¡Qué be está María en la montanya de Núria! ¡Qué be está la castedat allí ahont no la ofusca lo alé del mon, ni contamina lo contacte de ma humana! ¡Qué llibrement aspira desde aquellas alturas á Deu un cor amant! ¡Qué be se sent allí la grandesa y poder del Criador que ha establert sos sólidos fonaments! ¡Qué be la sua amorosa Providencia, que guarda en

las suas entranyas, per dispensarlas á son temps, tantas riquezas! — ¡ Que no nos atraiga á Núria sino Vos, ¡oh Senyora! *Trahe me post te.* ¡Oh! vindrém aquí á apéndrer de Vos totas las virtuts, en especial la castedat, lo odi al mon, lo amor de Deu y las suas alabansas. *Post te curremus in odorem unguentorum tuorum.*

2. María es la divina Pastora de las ánimas. Y ¿no están en la soledat de las montanyas los mes saludables pastos del esperit? *Ducam eam (animam) ad solitudinem, et loquar ad cor ejus.* Y desde allí, desde aquellas eminencias, vetlla sobre lo seu remat, veu los perills y los dissipa. ¿Quí podrá dir las vegadas que ab un xiu-let ha preservat las ovellas de las emboscadas dels llops infernals? ¿Quí las en que, tirantlos lo seu gayato y excitant lo zel dels guardians, los ha fet fugir? ¿Quí sabrá las ovellas que aossadas per aquellas feras y extraviadas per los barranchs de mil perills han estat recullidas y defensadas per la Pastora de Núria? ¿Quántas las feridas curadas per la sua amorosa ma? Que ho di-

gan los seus devots. — Feu, Senyora, ab mí lo ofici de pastora: reteniume sempre en lo remat de vostre Fill, y marcaume ab vostre gloriós nom, perque lo llop infernal no se atrevesca á locarme.

3. María, tesorera de las gracias de son Fill, ha col-locat y té obert en Núria lo seu despatx. Acudir á la privilegiada montanya, clamar ab fe viva á María y tornarsen desatés, no se ha oit á dir. Aquí se cumple particularment lo del Profeta: *Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi*. Preguntauho en los pobles vehins, preguntauho fins en comarcas distants. Preguntauho á eixas fileras de pelegrins que venen tots los anys á postrarse devant del altar de la Mare de Deu de Núria, y ells vos ho dirán. Un, per la sua mediació, ha recobrat la salut, altre la ha vista recobrar á una persona amada, altre se ha deslliurat de una desgracia imminent. Aquella es una mare que vé á oferirli lo fill que ella li ha obtingut, aquell un pare que lo ha recobrat quant ja lo creya perdut sens remey. Aquella multitud es un

poble que vé tot en pes á donar gracias á María per haverlo deslliurat de la peste, per haverli alcansat pluja en una sequedat espantosa... ¿Quí dirá tots los favors de la Mare de Deu de Núria? Los homens nols saben, ni los podrian contar. — ¡Oh Mare de Núria! ¿qué farém per tants beneficis? Una cosa farém, mostrarnos dignes fills vostres, imitant vostras virtuts. Y aixís ne assegurarémes y majors; altrement no nos coneixeriau. *Qui Genitricis non facit opera, negat genus.*

ORACIÓ.

¡Oh María! modelo perfet dels fiels, divina guardadora de las ánimas, goig dels Àngels, espant dels dimonis, robadora dels cors, dispensadora de tot be y defensora de tot mal, que havent, no sens especial designi, col·locat en Núria vostre trono, vetllau desde aquí sobre nosaltres; guiaunos ¡Senyora! en los difícils camins de aquest mon, corretgiu nostres extravíos, defensaunos de nostres enemichs, socorreu nostras necessitats, però sobre tot enamo-

raunos de vostras virtuts, y lograunos la gracia de copiarlas, perque, presentantnos ab eixa noble marca en lo dia de la tria y final separació de las ovellas y dels cabrits, dels bons y dels mals, siam regoneguts per vostres, col-localats á la dreta de vostre Fill y admesos en la sua gloria. Amen.

FI DE LA NOVENA.

GOIGS.

Ja que en tan freda montanya
Per nosaltres vol estar:

La Mare de Deu de Núria

Anemla tots á visitar.

Una montanya escarpada,
Mitj any cuberta de neu,
Volgué pèndrer per morada
La Mare del Fill de Deu;
Desde allí favors envia
Á qui 'ls hi sap demanar. *La Mare...*

Desitjós de darli gloria
Lo devotíssim sant Gil
Una imatge per memoria
Fabricá hermosa y gentil,
Perque los devots en ella
La vinguessen á invocar. *La Mare...*

Per salvarla de la furia
De cruel perseguidor,
En una cova de Núria
Ocultá tan gran tresor:

Es que Deu aquí volia
 Son poder manifestar. *La Mare...*

Efecte fou de sa gracia
 Y prenda de nostre be
 Que Amadeu desde Dalmacia
 A esta montanya vingué;
 Perque del cel los designis
 Havia de executar. *La Mare...*

Prompte á la divina Estrella,
 Que en Núria havia de eixir,
 Una sensilla capella
 Se afanyan á construir:
 Mentres del cel nous prodigis
 Lo seu zel fan avivar. *La Mare...*

Un toro ab forta porfia
 Á dos pastors adverteix
 Que la imatge de María
 En aquell lloch se escondeix.
 ¡Oh! ¡quánt agraits quedaren
 Á favor tan singular! *La Mare...*

Á tan agradable nova
 Acuden los sacerdots,
 Y penetran en la cova
 Ab gran concurs de devots,

Extrauhen la santa imatge
Trasladantla á son altar. *La Mare...*

Agradá tant á María
Aquest lloch que se escullí,
Que, quant Caralps la volia,
Immóbil se resistí:
Aquest temple es testimoni
De un succés tan singular. *La Mare...*

Lo Rosselló y la Cerdanya,
Complats d' Urgell y Conflent,
Pobles de Fransa y Espanya,
Desde llevant á ponent,
¡Oh Mare! vostra clemencia
Se esforsan en publicar. *La Mare...*

Prop de una font cristallina
Vos oiú nostres clamors,
Perque sou la Font divina
Que raja ayguas de favors:
De Vos ningú vuyt sen torna
Si es humil en demanar. *La Mare...*

À vostras plantas postrada,
Si vos prega ab devoció,
Troba sempre la casada
Fruyt de benedicció,

Y vostre nom agraida
No cessa de proclamar. *La Mare...*

Als pastors de la montanya
Queus invocan de bon cor,
Los defensau de la sanya
Del dimoni, llop traydor;
Y com també sou Pastora
Sos remats sabeu guardar. *La Mare...*

TORNADA.

Ja que per sa gran clemencia
Nostres vots vol escoltar:
La Mare de Deu de Núria
Anemla tots á visitar.

Ÿ. *Ora pro nobis, sancta Dei Genitrix.*

R. *Ut digni efficiamur promissionibus
Christi.*

OREMUS.

*Concede nos famulos tuos, quaesumus
Domine Deus, perpetua mentis et corporis
sanitate gaudere, et gloriosa Beatae Mariae
semper Virginis intercessione à praesenti li-
berari tristitia et aeterna perfrui laetitia.
Per Christum Dominum nostrum. Amen.*

ALS DEVOTS

DE LA MARE DE DEU DE NÚRIA.

INSTRUCCIÓ IMPORTANT.

La Mare de Deu no es sinó una, però se la designa ab una multitud de denominacions alusivas als misteris de la redempció, en la qual tingué una part tan principal, ó á las suas admirables excel·lencias, ó á las gracias que per la sua mediació alcansan los fiels, ó en fi als llocs en que se la venera ; aixís diem *la Mare de Deu de Núria, de Montserrat, de la Consolació, de la Concepció, de la Anunciació*, etc. Eixos diferents títols son en gran manera gloriosos á María, porque recordan lo seu poder, la sua bondat, las suas prerogativas ; son testimonis públichs de la gratitut dels fiels, y condueixen poderosament á animar la pietat y devoció. La Iglesia, per sa part, las aprova vivament ¹:

¹ Doctrina quae vetat ne imagines, praesertim B. Virginis, ullis titulis distinguantur, prae-

també aprova lo culte especial de determinadas imatges ¹ y las pias peregrinacions als seus santuaris, fomentantlas ab la concessió de indulgencias y tot género de gracias espirituals. Y en eix punt los Sants han estat los primers en donar exemple. Sens contar las peregrinacions á Terra Santa, als llochs consagrats ab los

terquam denominationibus quae sint analogae mysteriis de quibus in sacra Scriptura expressa fit mentio, quasi nec adscribi possint imaginibus piae aliæ denominationes quae vel ipsis met publicis precibus Ecclesia probat et commendat; *temeraria, piarum aurium offensiva, venerationi praesertim B. Virgini debitae injuriosa.*

Prop. 71 damnatarum in Constitutione Apostolica: Auctorem fidei.

¹ Doctrina et praescriptio generatim reprobans omnem specialem cultum, quem alicui speciatim imagini solent fideles impendere, et ad ipsam potius quam ad aliam confugere; *temeraria, perniciosa, pio per Ecclesiam frequentato mori, tum et illi Providentiae ordini iniuriosa, quo ita Deus nec in omnibus memoriis Sanctorum ista fieri voluit, qui dividit propria unicuique prout vult.* (Ibid. Prop. 70).

misteris del Redemptor y ab la memoria de la sua santíssima Mare, que han atret á las Elenas, á las Paulas, als Geronis y á altres sens número no menos insignes, peregrinacions tan antigüas com la Iglesia y may interrompudas, las encontram frequentadas en tots los sigles y en tots los llochs ahont se ha venerat una imatge de María, per los mes grans Sants. Sant Lluís, rey de Fransa, feu la peregrinació á nostra Senyora de Roc-Amador, sant Joan Nepomuceno feula de Boleslavia, ahont rebé fortaleza per sufrir un il-lustre martiri, y, per no móurernos de Catalunya, han fet la peregrinació de Monserrat, entre altres, sant Joan de Mata, sant Pere Nolasco, sant Ignasi de Loyola, sant Joseph de Calasanz, sant Francisco de Borja y sant Lluís Gonzaga. Y en nostres mateixos dias ¿quína persona de virtud hi ha en Italia, que, si li es possible, no se fassa un deber de visitar lo célebre santuari de Loreto? ¡ Quína en nostre principal que no desitje anar á postrarse, al menos una vegada en la vida, devant del altar de la

Mare de Deu en lo citat temple de Monserrat? Y lo de Loreto y Monserrat se repeteix proporcionalment en los altres països, en sos famosos santuaris, y en totes parts en la multitud de capellas consagradas á María, de que la devoció dels cristians ha materialment sembrat tota la terra.

Ja se sap que lo camí del cel está obert en tot lloch, que en qualsevol puesto ou Deu las oracions dels humils, que lo imperi de María alcanza á tots los ánguls de la terra, y que la sua bondat se fa sentir per tot allí ahont té un verdader devot: ja se sap que ninguna virtut especial resideix en las imatges, y que no las veneram per lo que son, sino per lo que representan: però tot aixó no obstant, es cert que la presencia de determinada imatge, la vista dels llocs ahont se han obrat successos portentosos y de las memorias ab que la ingeniosa pietat dels fiels los ha procurat sensibilisar, la concurrència de multituds devotas que venen de llocs distants, qui descals, qui ab richs presents; la particu-

lar devoció, manifestada freqüentment ab las llágrimas ab que saludan á María, lo fervor ab que li donan gracias y la fe ab que li demanan nous favors, no són cosas indiferents, antes tenen un poderós influxo per fer náixer las disposicions mes propias per orar com se deu y assegurar lo resultat de la oració. Y si á tot aixó se anyadeix que, segons consta fins de la sagrada Escriptura, Deu mira ab predilecció certs llochs, y que entra en lo orde de la sua Providencia una economía, per cert molt hermosa, segons la qual ell, que reparteix los seus dons com li plau, otorga certas gracias no indistinctament en tots los llochs consagrats al culto, sino en llochs determinals y per determinats intercessors; y que la Verge María, com ho acredita una provada experiència, se complau particularment en certs títols y se mostra mes propicia en alguns santuaris é imatges, que apar ha elegit per fer brillar ab mes esplendor la sua misericordia y poder: resulta que la práctica católica de las peregrinacions es pia, laudable y profitosa. 236

Peró com de tot abusa la perversitat humana y en tot troba la nostra miseria ocasions de ruina; los devots que se determinen á visitar lo santuari de nostra Senyora de Núria, deurán no pérdrer de vista las advertencias següents :

- 1.ª Proposarse un fi religiós, com obsequiar á María santíssima, demanarli alguna cosa honesta, donarli gracias de algun favor obtingut... Anar á Núria per passeig, per véurer terreno,... no es un fi bastant digne; que al menos no se exclogan los ja dits. Anarhi per plaguejar, es una especie de sacrílega profanació.
- 2.ª Ordenar lo viatge y las fatigas y privacions consegüents al fi de la peregrinació. Fer lo viatge ab esperit de pietat y penitencia ja será un bon obsequi á María santíssima y una excel-lent disposició, per obtenir son favor. Bo es santificar lo camí ab lo reso del Rosari ó de altrás oracions.
- 3.ª La Iglesia té prescritas varias preparacions als pelegrins. Encara que no están en sí respecte dels que visitan nostres

santuaris, no deurian omitirne una, que es confessar y combregar antes de empéndrer la marxa. Que á lo menos no omitiescan practicar esta diligencia en Núria, ahont no falta comoditat per ferho.

4.ª Lo temps que permanescan en lo Santuari, portarse ab decoro y moderació, fentse cárrech que no están en una casa profana. Fassan las suas devocions, y lo temps que los sobre no lo empleen en alborotar, en promóurer disputas, ni en jochs, ni en balls; lo qual tampoch tolerarian los administradors.

5.ª Al partir cuyden de no dissipar las pias impressions que en la presencia de María haurán rebut; retornian, com han vingut, ab lo pensament de que venen de un lloch sant: *Hic domus Dei est et Porta coeli, et vocabitur aula Dei*: porten á María santíssima grabada en la memoria y en lo cor, y lo seu dulcíssim nom en los llavis.

6.ª Si la sua devoció los inspira comensar en Núria una novena per continuarla en casa, poden servirse de la que preceeix.

GOIGS DE VIATGE

EN HONOR DE NOSTRA SENYORA DE NÚRIA,

dedicats á la mateixa Reyna santíssima,

Ó IMPRESSIONS RELIGIOSAS

DEL DEVOT QUE VISITA LO SANTUARI DE NÚRIA.

ENTRADA.

Plens de viva confiansa,
Caminem ab gran valor.
¡Oh Mare de Deu de Núria!
A Vos donam nostre amor.

1.^a

Qué gosós peregrinatge
Es de Núria anomenat!
No deixem pues un viatge
Qu'ens mostra un lloch fortunat,
Aquella qu'es del cel Reyna,
Mare del viatjador.
¡Oh Mare de Deu de Núria!
A Vos donam nostre amor.

2.^a

Ja pujant per estas serras
 Que torra un sol tan ardent,
 Sufrirém en estas terras
 Gran suor y cansament ;
 Mes sent oferts á María
 Nos serán de gran valor.
 ¡Oh Mare de Deu, etc.

3.^a

Succeeix unas vegadas,
 En aqueix penós camí,
 Que venen fortas tronadas
 Als passos del pelegrí ;
 Torrentadas algun dia
 Que li causan gran temor.
 ¡Oh Mare de Deu, etc.

4.^a

Ó camí de penitencia,
 Mes ab la fe molt gustós,
 Per tú la gracia y clemencia
 Trobam en Deu poderós ;
 Sa Mare ens obra las portas

Reclamantla de bon cor.

¡Oh Mare de Deu, etc.

5.^a

Admirem tots la verdura

D'estos llocs tan venturats,

De las flors la hermosura,

Sos mil colors variats :

Respirem ab alegría

De virtuts lo bon olor.

¡Oh Mare de Deu, etc.

6.^a

Quant dels mals ayres la furia

En perills nos vé á posar ,

Guardaunos, Verge de Núria,

Puig vos venim visitar :

Si pesats son los camins,

Dols es lo del vostre cor.

¡Oh Mare de Deu, etc.

7.^a

En esta capella amada

Quant devant Vos som postrats,

Oiunos, Verge sagrada,

No'ns deixeu desamparats ;
 Guiaunos sempre en la vida,
 Y en la hora de la mort.

¡Oh Mare de Deu, etc.

8.ª

Vos sou tota pura y bella
 Per prodigi singular :

Guiaunos, divina Estrella,

En aquest perillós mar ;

Preservaunos, ó María,

Fins trobar lo felis port.

¡Oh Mare de Deu, etc.

9.ª

Las donas que son casadas

No tenint successió,

Visitantvos penetradas

De viva devoció,

Obtenen fills per clemencia

De vostre cor protector.

¡Oh Mare de Deu, etc.

TORNADA.

De gracias dispensadora,

Refugi del pecador,

25*

¡Oh Mare de Deu de Núria!

Tots vos donam nostre cor.

ÿ. *Ora pro nobis, sancta Dei Genitrix.*

ß. *Ut digni efficiamur promissionibus Christi.*

OREMUS.

Gratiam tuam quaesumus, Domine, mentibus nostris infunde, ut qui Angelo nuntiante, Christi filii tui Incarnationem cognovimus, per Passionem ejus et crucem, ad resurrectionis gloriam perducamur. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

GOIGS

DEL GLORIÓS SANT GIL ABAT.

Ple de celestials favors,
Y de santedat espill,
Advocat sou dels pastors,
Gloriós abat sant Gil.

De llinatge principal,
Morts los pares y parents,
Repartireu lo caudal
Ab los pobres famolenchs,
No fent cabal de tals bens
Per poder ser mes humil : etc.

Diuse que quant habitareu
En aquest aspre desert,
De la Verge fabricareu
La Imatge ab tan gran concert,
Que mostrareu ser expert,
Puig la fereu tan gentil : etc.

En Espanya governava
Witissa, rey inhumá,
Que cruel atormentava

Al qui era bon cristià;
 Contra sos fets tan tirans
 Predicareu varonil : etc.

Trobantvos dell perseguit,
 Volgué Deu que fesseu via,
 Y tancasseu en la nit
 Olla, campana y María,
 Ab la creu en companyia,
 Deslliurantho de perill : etc.

Vista la devoció
 Á la imatge de María,
 Y sent vos la ocasió
 Vos ha fundat Confraria,
 Y cada any lo vostre dia
 Festeja gent pastoril : etc.

Pregamvos tots de bon cor
 Nos gardeu de mortal furia,
 Y quens siau defensor
 En las montanyas de Núria;
 No fassam á Deu injuria
 De pecat, ni cosa vil : etc.

Puig Deu nos fa tants favors,
 Guardaulos de tot perill
 Á vostres devots pastors,
 Gloriós abat sant Gil.

ŷ. *Amavit eum Dominus, et ornavit eum.*

ʒ. *Stolam gloriæ induit eum.*

OREMUS.

*Intercessio nos, quaesumus Domine beati Aegydi Abbatis commendet, ut, quod nostris meritis non valemus, ejus patrocini-
nio assequamur. Per Christum, etc.*

À MAJOR GLORIA DE DEU Y DE LA SUA

IMMACULADA MARECHA

Restejz gent pastoril : etc.

Pregam vos tots de bon cor

vos guardar de mortal furia,

Y queus siau defensor

En las montanyas de Núrta;

No lassam á Deu injuria

De peccat, ni cosa vil : etc.

Puig Deu nos fa tanta favors,

Guardanos de tot perill

À vostres devoirs pastora,

Glória abat sant Gil.

TAULA DEL PRESENT LIBRE.

PRIMERA PART.

90	se à edificar la santa capella de nostra Senyora.
89	Cap. onse.—Lo bon Amadeu arriba à Nürta y comen-
	ça edificar la capella de nostra Senyora.
88	Cap. desé.—Lo sant home Amadeu viagué à Nürta
	cova.
78	Grada imatge de nostra Senyora amagada en la
	cap. nove.—Sant Gil sen anà de Nürta y deixa la sa-
68	habita sant Gil en la montanya de Nürta.
	Cap. octau.—Se declara en quin temps de sa vida
60	bons.
	Cap. sete.—Se prova lo mateix ab altres proves y tra-
50	grada imatge de nostra Senyora de Nürta.
	montanya de Nürta, y que de ell se origina la sa-
43	Cap. seis.—Se prova que sant Gil ten habitató en la
	Vida del glorios sant Gil abad.
36	ge de nostra Senyora de Nürta.
	Cap. puinc.—Del origen y principi de la sagrada imat-
28	la montanya de nostra Senyora de Nürta.
	Cap. quart.—De las altas fonts y rius que naixen en
22	la montanya de nostra Senyora de Nürta.
	Cap. tercer.—De la font y rin de segre, que naix en
13	nyas de nostra Senyora de Nürta.
	Cap. segon.—De la fertilitat y amentat de las monta-
8	santa capella de nostra Senyora.
	Capítol primer.—Del lloch abont esta edificada la
2	llaria santissima de Nürta.
	la invenció de la sagrada imatge de nostra Senyora
	De la edificació y erecció de la santa capella, y de

TAULA DEL PRESENT LLIBRE.

PRIMERA PART.

	PÁG.
De la edificació y erecció de la santa Capella, y de la invenció de la sagrada imatge de Nostra Senyora Maria santissima de Núria.	5
Capítol primer.—Del lloch ahont está edificada la santa capella de nostra Senyora.	5
Cap. segon.—De la fertilitat y amenitat de las montanyas de nostra Senyora de Núria.	13
Cap. tercer.—De la font y riu de Segre, que naix en la montanya de nostra Senyora de Núria.	22
Cap. quart.—De las altras fonts y rius que naixen en la montanya de nostra Senyora de Núria.	28
Cap. quint.—Del origen y principi de la sagrada imatge de nostra Senyora de Núria.	36
Vida del gloriós sant Gil abat.	43
Cap. sisé.—Se prova que sant Gil feu habitació en la montanya de Núria, y que de ell se originá la sagrada imatge de nostra Senyora de Núria.	50
Cap. seté.—Se prova lo mateix ab altras provas y rahons.	60
Cap. octau.—Se declara en quín temps de sa vida habitá sant Gil en la montanya de Núria.	68
Cap. nové.—Sant Gil sen aná de Núria y deixá la sagrada imatge de nostra Senyora amagada en la cova.	78
Cap. desé.—Lo sant home Amadeu vingué á Núria pera edificar la capella de nostra Senyora.	85
Cap. onsé.—Lo bon Amadeu arribá á Núria y comensá á edificar la santa capella de nostra Senyora.	90

- Cap. dotsé.—De un gran miracle per lo qual se au-
mentá la santa capella de nostra Senyora de Núria. 96
- Cap. tretsé.—De algunas cosas miraculosas que suc-
ceiren en aquell sant lloch, y después de fabricada la
capella y antes de trobar la sagrada imatge de nos-
tra Senyora. 104
- Cap. catorsé.—Se descubri y trobá la sagrada imat-
ge de nostra Senyora de Núria per medi de un to-
ro, en lo any 1079. 115
- Cap. quinsé.—Lo que feu lo hermitá quant sabé la
nova de haverse trobat la sagrada Imatge. 123
- Cap. setsé.—Los de Caralps anaren ab professó á tráu-
rer de la balma la sagrada imatge de nostra Senyora. 129
- Cap. disseté.—Lo senyor rector de Caralps entrá en la
balma y tragué la sagrada imatge de nostra Senyora. 135
- Cap. divuyté.—Nostra Senyora no volgué que tragues-
sen la sua sagrada Imatge de aquell lloch de Núria. 144
- Cap. dinové.—De la creu, campana y olla ques tro-
baren dins la balma junt ab la sagrada Imatge de
nostra Senyora, y de la casulla que miraculosament
se trobá en lo altar. 153
- Cap. vinté.—Lleal descripció de la sagrada imatge de
nostra Senyora de Núria. 163
- Cap. vint y un.—Los devots feren iglesia nova á nos-
tra Senyora de Núria en lo any 1642. 172
- Cap. vint y dos.—Dels sacerdots y otras personas que
están en la casa de Núria, y de sas ocupacions y
exercicis. 181
- Cap. vint y tres.—De la gran devoció que general-
ment se té á nostra Senyora de Núria, y de la mul-
titud de gent que visitan la sua santa Capella. 186

SEGONA PART.

MIRACLES.

- Miracle 1.—Guardá nostra Senyora de pèndrer mal á
un minyonet y una egua, que caygueren de una
roca molt alta. 193

- Miracle 2.—Doná nostra Senyora dos fills á una dona ca-
estéril que no lin demanava sino un. 197
- Miracle 3.—Deslliurá nostra Senyora á una dona ca-
sada de un fals testimoni y de desesperarse. 198
- Miracle 4.—Una noble senyora pareix un fill per in-
tercessió de la Verge Maria. 205
- Miracle 5.—Deslliurá nostra Senyora de mort desas-
trada á una dona á la qual son marit volia matar. 206
- Miracle 6.—Perdé la vista un home que volia robar
las presentallas de la santa Capella, y nostra Senyo-
ra la hi torná, háventse penedit. 212
- Miracle 7.—Enviá nostra Senyora pa blanch y regalat
á un cavaller malalt que aná á visitarla. 213
- Miracle 8.—Deslliurá nostra Senyora á una dona que
havia tres días y tres nits que anava de part. 220
- Miracle 9.—Doná nostra Senyora una filla á una do-
na estéril. 222
- Miracle 10.—Cura de un gran mal de cap una noble
senyora, per devoció de la Verge Maria de Núria. 223
- Miracle 11.—Apareix nostra Senyora á una dona y la
curá de malcalt. 224
- Miracle 12.—Una dona que en tots los parts perdia
las criaturas, y per medi de nostra Senyora ne por-
tá una á be. 226
- Miracle 13.—Deslliurá nostra Senyora de presó á un
home que lo havian de penjar. 227
- Miracle 14.—Un sacerdot, á qui una carreta li passá
per dessobre, no prengué mal. 228
- Miracle 15.—Torná la salut nostra Senyora de Núria á
una donsellá que estava ja al pas de la mort. 230
- Miracle 16.—Una dona al cap de divuyt anys de ma-
trimoni alcansá fruyt de benedicció per interces-
sió de nostra Senyora. 232
- Miracle 17.—Un home febrós fou curat de las fe-
bres ab la pedra de la cova de nostra Senyora de
Núria. 233
- Miracle 18.—Nostra Senyora doná un fill á una sogra
vella, y deixá de donarne á la nora jove. 234

- Miracle 19.—Obrà nostra Senyora semblant miracle
ab una mare y filla. 237
- Miracle 20.—Deslliura nostra Senyora á un home de-
vot seu de dos falsos testimonis. 239
- Miracle 21.—La llantia de nostra Senyora estigué apa-
gada dos horas, y després se encengué per ella ma-
teixa. 241
- Miracle 22.—Guardá nostra Senyora als fruïts de pe-
dregada. 243
- Miracle 23.—Guardá nostra Senyora á un matxo que
caygué pujant á Núria. 243
- Miracle 24.—Deslliurá nostra Senyora á una dona que
la volian matar á punyaladás. 244
- Miracle 25.—Dona nostra Senyora dotse fills y fillas
á una senyora que li oferí una corona de dotse es-
trelles. 246
- Miracle 26.—Castiga nostra Senyora á un lladre que
robava en aquella santa Casa. 250
- Miracle 27.—Escapa de mans dels bandolers un ho-
me per intercessió de nostra Senyora. 252
- Miracle 28.—Deslliura nostra Senyora de la tempe-
stat del mar á un sacerdot. 254
- Miracle 29.—Cura de febres y mal de illada á un sa-
cerdot reclamant á nostra Senyora de Núria. 253
- Miracle 30.—Un malalt, que ja estava al article de la
mort, cobrá salut per medi de nostra Senyora. 256
- Miracle 31.—Cura nostra Senyora á un devot seu de
mal de pedra. 257
- Miracle 32.—Nostra Senyora fa descobrir y trobar la
plata de una iglesia que los soldats havian robat. 258
- Miracle 33.—Un home loco y furiós cobra lo seny per
intercessió de nostra Senyora. 260
- Miracle 34.—Torna nostra Senyora la salut á un ma-
lalt. 264
- Miracle 35.—Nostra Senyora deslliurá de mal á un
home, que una roca li caygué dessus. 265
- Miracle 36.—Ressuscita nostra Senyora á un minyo-
net, fill de uns gitanos. 266

- Miracle 37.—Torna nostra Senyora la vista á un home. 268
- Miracle 38.—Torna la salut á un minyonet. 269
- Miracle 39.—Concedeix nostra Senyora fills á una noble senyora que sempre paria minyones. 269
- Miracle 40.—Un home ferit de llam no mori per intercessió de nostra Senyora. 270
- Miracle 41.—Per intercessió de nostra Senyora cessa la peste en la parroquia de Dorria y Fornells. 272
- Miracle 42.—Guarda nostra Senyora á un minyonet que caygué en la canal de un moli. 273
- Miracle 43.—Una dona alcanza tenir bon part per intercessió de nostra Senyora. 276
- Miracle 44.—Cura un malalt de una grave malaltia per intercessió de nostra Senyora. 277
- Miracle 45.—Dona nostra Senyora una filla á una devota senyora que la hi suplicá. 277
- Miracle 46.—Per intercessió de nostra Senyora trobaren uns devots una cantitat de plata que havian perdut. 278
- Miracle 47.—Cura nostra Senyora de un flux de sanch á una dona. 281
- Miracle 48.—Dona nostra Senyora fruyt de benedicció á uns nobles casats. 282
- Miracle 49.—Deslliura nostra Senyora de un part molt perillós á una noble senyora, y dona salut al marit. 284
- Miracle 50.—Regóneix un bon sacerdot esser fill de la intercessió de nostra Senyora, y li presentá una llantia de plata. 286
- Miracle 51.—Deslliura nostra Senyora de peste á una dona que se encomaná á ella. 287
- Miracle 52.—De nostra Senyora de Núria á favor de la D. Valentí Ginesta y sa familia. 289
- Miracle 53.—Maria santíssima de Núria curá á un escultor del Pontdereventi. 295

TERCERA PART.

De las indulgencias y privilegis de Pontífices y Reys, concedits á aquest sagrat santuari de nostra Senyora de Núria. 298

398 TAULA DEL PRESENT LLIBRE.

Capitol primer.—De las indulgencias concedidas per los sumos Pontifices á la casa de nostra Senyora de Núria.	300
Copia de la butlla de las indulgencias concedidas per lo santissim papa Urbá VIII á la santa capella de nostra Senyora de Núria.	306
Cap. segon.—De las indulgencias concedidas per tres arquebisbes y nou bisbes als qui farán almoyna á la santa casa de Núria.	311
Cap. tercer.—De otras indulgencias concedidas per altres prelatos de la santa Mare Iglesia.	318
Cap. quart.—De un privilegi real concedit á esta santa casa de nostra Senyora de Núria.	321
Brevis narratio historiae Virginis Mariae de Nuria, heroico carmine illustrata.	324
Breu narració de la historia de nostra Senyora de Núria en octavas catalanas.	328
NOVENA.	341
Dia primer. La Immaculada.	342
Dia segon. La Filla.	345
Dia tercer. La Donsella.	348
Dia quart. La Desposada.	352
Dia quint. La Mare Verge.	355
Dia sisé. La Dolorosa.	358
Dia seté. La Desconsolada.	361
Dia octau. La Gloriosa.	365
Dia nové. Núria.	368
GOIGS.	373
Als devots de la Mare de Deu de Núria instrucció important.	377
Goigs de viatge en honor de nostra Senyora de Núria, dedicats á la mateixa Reyna santissima, ó impressions religiosas del devot que visita lo santuari de Núria.	384
Goigs del gloriós sant Gil abat.	389

FI DE LA TAULA.

Capítol primer.—De las indulgencias concedidas por los santos Pontífices á la casa de nuestra Señora de Núrta.

309

Capítol segon.—De las indulgencias concedidas por el papa Sixto VIII á la santa capella de nuestra Señora de Núrta.

310

Capítol tercer.—De las indulgencias concedidas por el papa Gregorio XIII á los señores de Núrta y sus vasallos.

311

Capítol quart.—De un privilegio real concedido á esta casa de nuestra Señora de Núrta.

312

Capítol quint.—Breve narración de la historia de nuestra Señora de Núrta.

313

Capítol sext.—Breve narración de la historia de nuestra Señora de Núrta.

314

Capítol seten.—Breve narración de la historia de nuestra Señora de Núrta.

315

Capítol ochav.—Breve narración de la historia de nuestra Señora de Núrta.

316

Capítol nov.—Breve narración de la historia de nuestra Señora de Núrta.

317

Capítol diez.—Breve narración de la historia de nuestra Señora de Núrta.

318

Capítol once.—Breve narración de la historia de nuestra Señora de Núrta.

319

Capítol doze.—Breve narración de la historia de nuestra Señora de Núrta.

320

Capítol treze.—Breve narración de la historia de nuestra Señora de Núrta.

321

Capítol catorce.—Breve narración de la historia de nuestra Señora de Núrta.

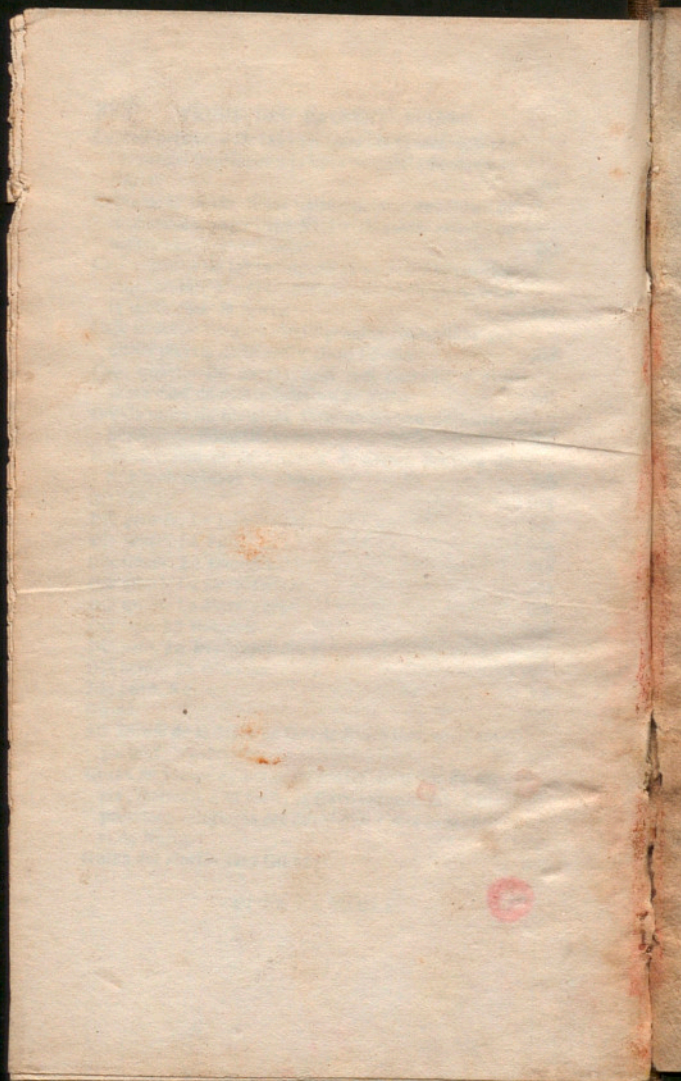
322

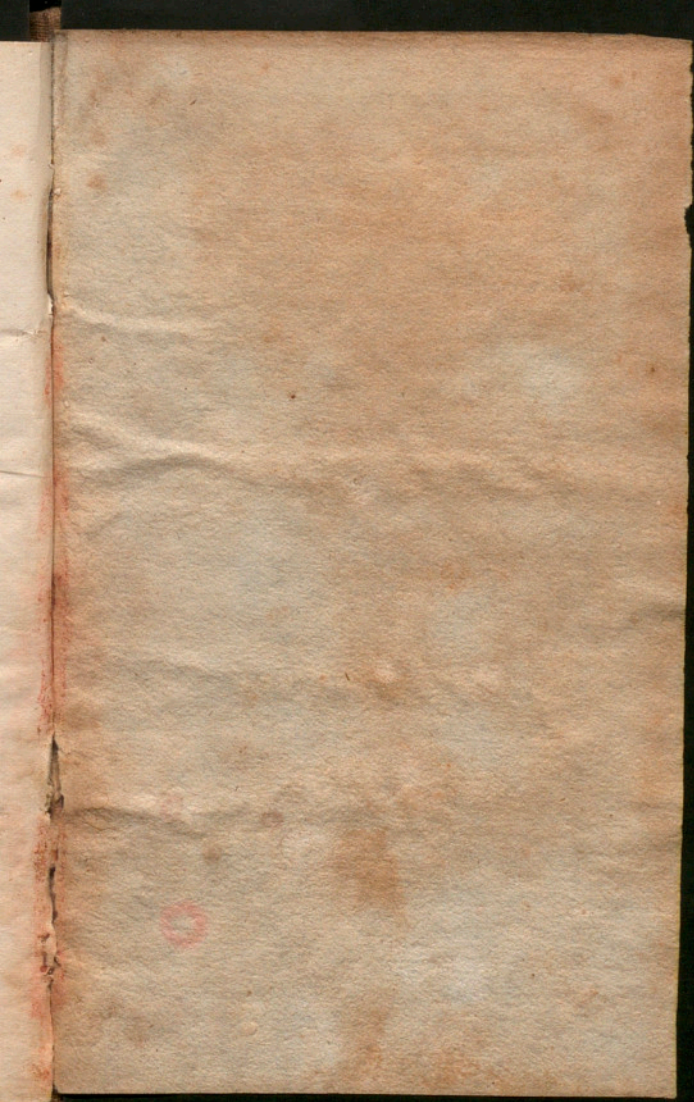
Capítol quince.—Breve narración de la historia de nuestra Señora de Núrta.

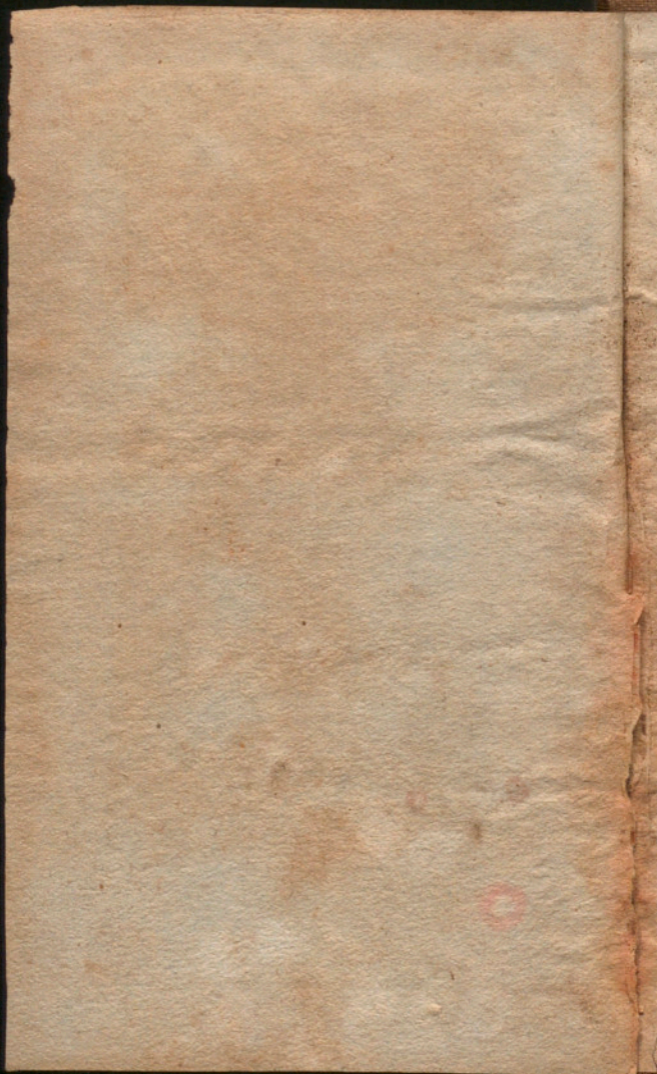
323

Capítol diecisé.—Breve narración de la historia de nuestra Señora de Núrta.

324

SISTEMA DE LECTURA PUBLICA
DE CATALUNYA

1310307278

